

หลักสูตรพัฒนาครูภาษาไทย

หลักสูตรการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้
เสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการ
เพื่อยกระดับความฉลาดรู้ (PISA) ด้านการอ่าน

โดย

สาขาวิชาภาษาไทย

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

2569

คำนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้ต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว วิชาภาษาไทยอันเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารและการสร้างความ เป็นชาติจึงไม่อาจหยุดนิ่งอยู่เพียงการสอนทักษะการอ่านออกเขียนได้ในระดับพื้นฐาน ทว่าต้องมุ่งก้าว ไปสู่การสร้างความรู้ด้านการอ่านตามกรอบการประเมินมาตรฐานสากล PISA 2025 ที่เน้นกระบวนการ คิดวิเคราะห์ การประเมินความน่าเชื่อถือ และการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ ควบคู่ไปกับความท้าทายใน การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่เยาวชนไทย

หลักสูตรพัฒนาครูภาษาไทย ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการ สู่ การยกระดับความรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ฉบับนี้ จึงถูกหล่อหลอมขึ้นจากความมุ่งมั่นที่จะ ผสานกระบวนการที่ศรัทธาในระดับสากลเข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยยึดโยงพระบรมราโชบายด้าน การศึกษาที่มุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ประการ ได้แก่ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง การมีพื้นฐาน ชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม การมีงานทำและมีอาชีพ และการเป็นพลเมืองที่ดี มาเป็นเข็มทิศในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ห้องเรียนภาษาไทยเป็นพื้นที่แห่งการเจียระไนสติปัญญาและเพาะเมล็ดพันธุ์แห่ง คุณงามความดีไปพร้อมกัน

เนื้อหาของหลักสูตรประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตั้งแต่การทำความเข้าใจมิติกระบวนการ ทางปัญญา การคัดสรรตัวบทเสมือนจริงที่เชื่อมโยงกับประเด็นสังคมร่วมสมัยและภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกแบบการเรียนรู้ด้วยแนวคิดย้อนกลับ การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ไปจนถึง กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการนิเทศแบบชี้แนะเชิงปัญญา กระบวนการทั้งหมดนี้มุ่งหวังให้ ครูผู้สอนสามารถเปลี่ยนผ่านบทบาทสู่การเป็นสถาปนิกทางปัญญาผู้ออกแบบการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรฉบับนี้เกิดจากการบูรณาการองค์ความรู้ทางวิชาการ และทักษะ การอ่าน ตามกรอบ PISA 2025 คณะผู้จัดทำจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรฉบับนี้จะเป็นคู่มือและเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ครูภาษาไทยเพื่อไปประยุกต์ใช้ สามารถสร้างสรรค์ห้องเรียนที่สอดคล้องกับคุณลักษณะ 4 ประการข้างต้น ตลอดจนสอดคล้องกับพลวัตของโลก และร่วมกันสร้างพลเมืองไทยที่เปี่ยมไปด้วยความฉลาด รู้และมีรากฐานชีวิตที่มั่นคงสืบไป

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	1
สารบัญ.....	2
ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร.....	5
คำอธิบายหลักสูตร.....	5
วิสัยทัศน์หลักสูตร.....	5
พันธกิจหลักสูตร.....	5
ผลลัพธ์ที่คาดหวังระดับครู.....	5
ผลลัพธ์ที่คาดหวังระดับครู	5
โครงสร้างหลักสูตร.....	6
ส่วนที่ 2 เนื้อหาหลักสูตร.....	8
โมดูลที่ 1 กรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ตามกรอบ PISA 2025.....	8
1. หลักการและเหตุผล.....	9
2. วัตถุประสงค์รายโมดูล.....	9
3. ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมดูล	9
4. สาระสำคัญ	10
5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	19
6. สื่อและเครื่องมือ.....	31
7. วิธีการประเมินผล.....	44
8. แบบทดสอบหลังเรียน.....	46
รายการอ้างอิงท้ายโมดูลที่ 1	48
โมดูลที่ 2 การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการอ่าน.....	49
1. หลักการและเหตุผล.....	49
2. วัตถุประสงค์รายโมดูล.....	52
3. ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมดูล.....	52
4. สาระสำคัญ.....	54
5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....	63
6 สื่อและเครื่องมือ.....	75
7. วิธีการประเมินผล.....	83
8. แบบทดสอบหลังเรียน.....	88
รายการอ้างอิงท้ายโมดูลที่ 2.....	90

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

โมดูลที่ 3 การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ภาษาไทยเชิงสมรรถนะด้วยแนวคิดย้อนกลับ.....	91
1. หลักการและเหตุผลความจำเป็นในการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ.....	91
2. วัตถุประสงค์รายโมดูล.....	94
3. ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมดูล.....	95
4. สาระสำคัญ.....	96
5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....	104
6. สื่อและเครื่องมือ.....	115
7. วิธีการประเมินผล.....	122
8. แบบทดสอบหลังเรียน.....	124
รายการอ้างอิงท้ายโมดูลที่ 3.....	129
โมดูลที่ 4 การวัดและประเมินผลด้านการอ่านตามแนวทาง PISA 2025.....	130
1. หลักการและเหตุผล.....	130
2. วัตถุประสงค์รายโมดูล.....	132
3. ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมดูล.....	133
4. สาระสำคัญ.....	136
5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....	143
6. สื่อและเครื่องมือ.....	155
7. วิธีการประเมินผล.....	159
8. แบบทดสอบหลังเรียน.....	163
9. การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อนำไปใช้จริง.....	168
รายการอ้างอิงท้ายโมดูลที่ 4.....	170
โมดูลที่ 5 การนิเทศแบบ Coaching และ PLC.....	171
1. หลักการและเหตุผล.....	171
2. วัตถุประสงค์รายโมดูล.....	173
3. ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมดูล.....	174
4. สาระสำคัญ การนิเทศที่เน้นโครงสร้างความรู้ด้านการอ่าน การแก้ปัญหาจากการใช้ ประเภทบทอ่านและการวิเคราะห์ข้อสอบที่ใช้ประเมินผลจริง.....	176
5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....	184
6. สื่อและเครื่องมือ.....	193
7. วิธีการประเมินผล.....	196
8. แบบทดสอบหลังเรียน.....	200
รายการอ้างอิงท้ายโมดูลที่ 5.....	208

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บรรณานุกรม.....	209
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	210
แบบทดสอบวัดสมรรถนะความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อการประเมินและยกระดับคุณลักษณะ 4 ประการ ตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา	
ภาคผนวก ข.....	216
คลังเกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วนอเนกประสงค์ (Generic Analytic Rubric) สำหรับการประเมินคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา	
ภาคผนวก ค.....	218
แนวคำตอบมาตรฐานและตัวอย่างชิ้นงานนักเรียน (Anchor Papers) สำหรับ การประเมินสมรรถนะการอ่านตามกรอบ PISA 2025 และคุณลักษณะ 4 ประการ	
ภาคผนวก ง.....	220
แบบฟอร์มการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ด้วยแนวคิดย้อนกลับ (Backward Design Template) (สอดคล้องกับกรอบ PISA 2025 และการเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการ)	
ภาคผนวก จ.....	223
เครื่องมือสำหรับการนิเทศแบบ Coaching และกระบวนการ PLC	
ภาคผนวก ฉ.....	225
แบบฟอร์มแผนปฏิบัติการส่วนบุคคล (Individual Action Plan) โครงการพัฒนา ครูภาษาไทยเพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 และเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการ	
ภาคผนวก ช.....	227
คู่มือการบริหารจัดการสำหรับวิทยากร (Facilitator Guide) โครงการพัฒนา ครูภาษาไทยเพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025	
ภาคผนวก ซ.....	229
แหล่งเรียนรู้และคลังสื่อดิจิทัลสำหรับการสืบค้นตัวบทเสมือนจริงหรือ Authentic Texts	

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร

คำอธิบายหลักสูตร

หลักสูตรนี้มุ่งเน้นการพลิกโฉมกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยบูรณาการความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบสากล PISA 2025 เข้ากับการหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา เนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมตั้งแต่การทำความเข้าใจมิติกระบวนการทางปัญญา การคัดเลือกและนำตัวบทเสมือนจริงที่เชื่อมโยงกับสังคมร่วมสมัยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นความคิด การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ด้วยแนวคิดย้อนกลับที่มุ่งเน้นสมรรถนะ การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยเกณฑ์รูบริกแบบแยกส่วน ไปจนถึงการขับเคลื่อนระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการนิเทศแบบชี้แนะเชิงปัญญา เพื่อพัฒนาครูภาษาไทยให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกทางปัญญาที่สามารถยกระดับศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

วิสัยทัศน์หลักสูตร

มุ่งสร้างสภาพนิเทศทางปัญญาผู้ออกแบบการเรียนรู้ภาษาไทยแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สามารถผสานทักษะการคิดวิเคราะห์ระดับสากลเข้ากับคุณค่าทางจริยธรรม เพื่อหล่อหลอมพลเมืองไทยให้มีความฉลาดรู้และมีรากฐานชีวิตที่มั่นคง

พันธกิจหลักสูตร

พันธกิจประการแรกคือการติดตามทางปัญญาให้ครูภาษาไทยมีความรู้ความเข้าใจในโครงสร้างการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 อย่างลึกซึ้ง พันธกิจประการที่สองคือการส่งเสริมสมรรถนะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำตัวบทหลากหลายแหล่งมาเป็นเครื่องมือในการตั้งคำถามแบบไต่ระดับเพื่อบ่มเพาะคุณลักษณะ 4 ประการ พันธกิจประการที่สามคือการพัฒนาทักษะการวัดและประเมินผลรายย่อยทางปัญญาและพฤติกรรมบ่งชี้ทางคุณธรรมด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน และพันธกิจประการสุดท้ายคือการสร้างวัฒนธรรมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนคิดร่วมกันอย่างเป็นระบบ

ผลลัพธ์ที่คาดหวังระดับครู

ครูผู้เข้ารับการอบรมสามารถเปลี่ยนผ่านบทบาทจากผู้ถ่ายทอดเนื้อหาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีสมรรถนะในการคัดสรรและสร้างสรรค์ชุดตัวบทที่ท้าทายความคิด สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้และเครื่องมือประเมินผลที่สอดคล้องกับเป้าหมายระดับสากลและนโยบายระดับชาติ รวมทั้งสามารถเปิดใจรับฟังและนำผลการประเมินมาสะท้อนคิดร่วมกับเครือข่ายครูภาษาไทยเพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างไม่หยุดนิ่ง

ผลลัพธ์ที่คาดหวังระดับนักเรียน

ผู้เรียนได้รับการยกระดับกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถค้นหาข้อมูล ทำความเข้าใจ และประเมินสะท้อนคิดต่อตัวบทที่มีความขัดแย้งหรือซับซ้อนได้อย่างมีวิจารณญาณ พร้อมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ข้อคิดจากการอ่านเพื่อแสดงออกถึงการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง การเตรียมความพร้อมสู่การมีสัมมาชีพ และการเป็นพลเมืองที่ดีที่รับผิดชอบต่อสังคมในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างเต็มภาคภูมิ

โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรพัฒนาครูภาษาไทย ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการ สู่การยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 โครงสร้างเวลา: 3 ระยะ 5 โมดูล รวมจำนวน 40 ชั่วโมง

ระยะการพัฒนา	โมดูล ที่	ชื่อโมดูลและสาระสำคัญการเรียนรู้	รูปแบบกิจกรรม	เวลา (ชั่วโมง)
ระยะที่ 1 การสร้างสมรรถนะและ ออกแบบการเรียนรู้ (อบรมเชิงปฏิบัติการ)	1	กรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ตาม PISA 2025 - โครงสร้างและมิติกระบวนการทางปัญญาตาม PISA 2025 - การวิเคราะห์ประเภทของบทอ่านและบริบทของการอ่าน - การเชื่อมโยงกรอบ PISA กับคุณลักษณะ 4 ประการ	บรรยายเชิงโต้ตอบ และวิเคราะห์ กรณีศึกษาข้อสอบ สากล	6
	2	การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการอ่าน - การนำตัวบทเสมือนจริงและประเด็นสังคมร่วมสมัยมาใช้ - การตั้งคำถามแบบไต่ระดับเพื่อสร้างความขัดแย้งทางปัญญา - การหล่อหลอมคุณธรรมและพฤติกรรมพลเมืองที่ดี	ปฏิบัติการวิเคราะห์ตัว บทและฝึกตั้งคำถาม เชิงวิพากษ์	6
	3	การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ภาษาไทยเชิงสมรรถนะด้วยแนวคิดย้อนกลับ (Backward Design) - การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และความเข้าใจที่คงทน - การกำหนดหลักฐานการประเมินและภาระงาน - การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ PISA 2025	ปฏิบัติการเขียน แผนการจัดการเรียนรู้ และวงจร PDSA	6
	4	การวัดและประเมินผลด้านการอ่านตามแนวทาง PISA	ปฏิบัติการสร้าง เครื่องมือวัดผลและ รูปกรอกเนกประสงค์	6

ระยะการพัฒนา	โมดูล ที่	ชื่อโมดูลและสาระสำคัญการเรียนรู้	รูปแบบกิจกรรม	เวลา (ชั่วโมง)
		- การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) - การสร้างเกณฑ์ประเมินแบบแยกส่วน (Analytic Rubric) - การประเมินรอยหยักทางปัญญาควบคู่กับคุณธรรม		
ระยะที่ 2 การนำไปปฏิบัติจริงในสถานศึกษา (Implementation)	5 (ส่วนที่ 1)	การนำไปใช้จริงและการนิเทศแบบชี้แนะเชิงปัญญา (Coaching) - การนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ไปสอนจริงในชั้นเรียน - การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านเชิงวิพากษ์ - การรับการนิเทศติดตามและคำชี้แนะจากผู้นิเทศ (Coach)	ปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนจริงและการสังเกตชั้นเรียน	10
ระยะที่ 3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน (Reflection)	5 (ส่วนที่ 2)	กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการสะท้อนผล - การนำหลักฐานและชิ้นงานนักเรียนมาวิเคราะห์ร่วมกัน - การสะท้อนจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา (After Action Review) - การจัดทำแผนปฏิบัติการส่วนบุคคลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	วงสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำเสนอผลงาน	6
รวม		5 โมดูลการเรียนรู้		40

ส่วนที่ 2 เนื้อหาหลักสูตร

โมดูลที่ 1 กรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025

1. หลักการและเหตุผล

การเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันในศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อวิถีชีวิต กระบวนการเรียนรู้ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้คนทั่วโลก ในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลมีปริมาณมหาศาลและสามารถเข้าถึงได้เพียงปลายนิ้ว ความหมายของคำว่า การอ่านจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงความสามารถในการแปลงเสียงตามตัวอักษรหรือการจับใจความระดับพื้นฐานอีกต่อไป ทว่าความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ได้ทวีความสำคัญขึ้นในฐานะทักษะชีวิตที่จำเป็นอย่างยั่งยืน โดยครอบคลุมถึงกระบวนการทางปัญญาขั้นสูงที่ผู้เรียนต้องสามารถค้นหาข้อมูล ทำความเข้าใจ ประเมินความน่าเชื่อถือ และสะท้อนความคิดต่อบทอ่านที่ซับซ้อนได้อย่างมีวิจารณญาณ ทักษะเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคัดกรองข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น ตลอดจนสามารถนำสารสนเทศไปใช้ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านจึงเป็นเป้าหมายสูงสุดประการหนึ่งของการจัดการศึกษาในประเทศที่มุ่งหวังจะสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ (OECD, 2024)

โปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล หรือ PISA ซึ่งริเริ่มโดยองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ได้ก้าวเข้ามาเป็นบทบาทสำคัญในฐานะมาตรวัดคุณภาพการศึกษาที่ได้รับการยอมรับในระดับโลก PISA มิได้มุ่งประเมินความรู้ตามหลักสูตรแกนกลางของประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่มุ่งประเมินสมรรถนะในการนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ชีวิตจริง กรอบการประเมินของ PISA จึงเป็นเสมือนกระจกสะท้อนให้เห็นว่าระบบการศึกษาของแต่ละประเทศสามารถเตรียมความพร้อมให้เยาวชนก้าวออกไปเผชิญโลกกว้างได้ดีเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความฉลาดรู้ด้านการอ่าน ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลสืบเนื่องไปสู่ความเข้าใจในศาสตร์แขนงอื่น

เมื่อพิจารณาบริบทของการจัดการศึกษาในประเทศไทย ผลการประเมิน PISA ที่ผ่านมาได้ส่งสัญญาณเตือนอย่างชัดเจนถึงวิกฤตด้านความฉลาดรู้ด้านการอ่านของเยาวชนไทย จากรายงานผลการประเมิน PISA 2022 โดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2567) พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านของนักเรียนไทยลดลงอย่างต่อเนื่องและอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศกลุ่ม OECD อย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลเชิงลึกชี้ให้เห็นว่านักเรียนไทยส่วนใหญ่มักยังคงอยู่ในระดับความสามารถขั้นพื้นฐาน (Proficiency Level 2 หรือต่ำกว่า) ซึ่งหมายความว่าผู้เรียนสามารถทำได้เพียงการค้นหาข้อมูลที่ปรากฏชัดเจนในข้อความสั้นๆ เท่านั้น แต่เมื่อต้องเผชิญกับบทอ่านที่ซับซ้อน การเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง หรือบทอ่านที่มีความขัดแย้งกัน ผู้เรียนไทยกลับประสบปัญหาอย่างหนักในการประเมินและสะท้อนความคิด

ปัญหาความถดถอยด้านสมรรถนะการอ่านของเยาวชนไทยมีรากฐานมาจากหลายปัจจัย ประการสำคัญคือกระบวนการจัดการเรียนรู้อาษาไทยที่ยังคงเน้นการท่องจำหลักภาษาและการตอบคำถามที่มุ่งเน้นเพียงความเข้าใจระดับต้น ขาดการกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามโต้แย้ง หรือวิพากษ์ด้วยบท นอกจากนี้ บริบทของบทอ่านที่ใช้ในชั้นเรียนมักจำกัดอยู่เพียงตัวบทต่อเนื่อง เช่น นิทาน หรือวรรณคดี ในขณะที่ชีวิตจริงของผู้เรียนต้อง

เผชิญกับตัวบทไม่ต่อเนื่องและตัวบทผสม เช่น ตาราง แผนผัง หรือประกาศต่างๆ มากขึ้น การขาดประสบการณ์ในการจัดการกับรูปแบบบทอ่านที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อสร้างความหมายที่สมบูรณ์

เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียน ครูผู้สอนภาษาไทยจำเป็นต้องนำกรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามแนวทาง PISA 2025 มาปรับใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ กรอบแนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับกระบวนการทางปัญญาที่ซับซ้อน ซึ่งประกอบด้วยการค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนความคิด (OECD, 2024) กระบวนการในขั้นการประเมินเรียกร้องให้ผู้เรียนก้าวข้ามขอบเขตของตัวอักษรเพื่อพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและนำประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงเพื่อประเมินคุณค่าของสิ่งที่อ่าน ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของผู้เรียนไทย

นอกจากกระบวนการทางปัญญาแล้ว กรอบ PISA ยังเน้นย้ำถึงบริบทของการอ่านที่ต้องเชื่อมโยงกับโลกความเป็นจริง ได้แก่ บริบทส่วนตัว บริบทสาธารณะ บริบททางการศึกษา และบริบททางการทำงาน การที่ครูภาษาไทยสามารถนำบริบทเหล่านี้มาเป็นฐานในการเลือกบทอ่าน จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของการอ่าน ว่ามิใช่เพียงเพื่อการสอบผ่าน แต่เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต

การยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านมิใช่การฝึกฝนทักษะทางภาษาเพียงมิติเดียว แต่ยังเป็นช่องทางในการหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในบริบทของการศึกษาไทย พระบรมราโชบายด้านการศึกษาซึ่งมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนใน 4 ด้าน ได้แก่ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม การมีงานทำและมีอาชีพ และการเป็นพลเมืองที่ดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ถือเป็นเข็มทิศสำคัญที่สามารถนำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามกรอบ PISA ได้อย่างแนบเนียน

การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองสามารถทำได้ผ่านการเลือกบทอ่านที่เกี่ยวข้องพลวัตของสังคมและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยครูทำหน้าที่ตั้งคำถามท้าทายให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลและสะท้อนความคิดเห็นในด้านการสร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม วรรณกรรมที่เต็มไปด้วยประเด็นปัญหาทางจริยธรรมสามารถนำมาใช้เป็นตัวบทสำหรับการอ่านเชิงวิพากษ์ เพื่อให้ผู้เรียนฝึกฝนการแยกแยะความดีความชั่วและการประเมินการกระทำของตัวละคร (ทีศนา แซมมณี, 2564)

สำหรับการมุ่งสู่การมีงานทำและมีอาชีพ ครูสามารถนำตัวบทไม่ต่อเนื่อง เช่น ประกาศรับสมัครงานหรือบทความทางวิชาชีพ มาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลและประเมินความพร้อมของตนเอง และประการสุดท้าย การสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีมีความเชื่อมโยงกับการรู้เท่าทันสื่อ การนำข่าวสารหรือประเด็นข้อขัดแย้งทางสังคมมาให้ผู้เรียนวิเคราะห์ จะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเคารพความหลากหลายและเสนอความคิดเห็นอย่างมีความรับผิดชอบ

การหลอมรวมกรอบสมรรถนะ PISA ระดับสากลเข้ากับบริบทคุณลักษณะ 4 ประการ ถือเป็นพันธกิจสำคัญของครูผู้สอนภาษาไทย โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตครู การเปลี่ยนแปลงพลวัตของการเรียนการสอนภาษาไทยจำเป็นต้องอาศัยผู้สอนที่มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีการอ่านและศิลปะในการบูรณาการเนื้อหา ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถนำเครื่องมือระดับโลกมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน

จากสภาพปัญหาความถดถอยด้านความฉลาดรู้ด้านการอ่าน ประกอบกับความจำเป็นในการพัฒนาพลเมืองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการจัดทำหลักสูตรพัฒนาครูภาษาไทยโมดูลนี้ การมุ่งเน้นให้ครูได้วิเคราะห์ข้อสอบ PISA จากสถานการณ์จริงและการถอดรหัสกระบวนการคิด จะเป็นก้าวแรกในการติดอาวุธทางปัญญาให้แก่ครู การพัฒนาหลักสูตรนี้จึงนับเป็นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ภาษาไทย

อย่างถึงแก่น เพื่อสร้างเยาวชนที่มีความฉลาดรู้และเปี่ยมไปด้วยคุณลักษณะอันดีงามที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์รายโมดูล

2.1 เพื่อให้ครูเข้าใจกรอบแนวคิดและเป้าหมายของการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านตาม PISA 2025 อย่างถ่องแท้

2.2 เพื่อให้ครูสามารถจำแนกประเภทของบทอ่าน บริบทของการอ่าน และระดับความสามารถด้านการอ่าน (Proficiency Levels 1-6) ตามเกณฑ์สากลได้อย่างถูกต้อง

2.3 เพื่อให้ครูสามารถวิเคราะห์ช่องว่างและจุดอ่อนด้านการอ่านของผู้เรียนไทยจากผลการประเมินที่ผ่านมาเพื่อนำไปกำหนดทิศทางการจัดการเรียนรู้

2.4 เพื่อให้ครูสามารถถอดรหัสกระบวนการคิดที่ซับซ้อนผ่านการวิเคราะห์ข้อสอบ PISA ด้านการอ่านจากสถานการณ์จริง

2.5 เพื่อให้ครูสามารถเชื่อมโยงเป้าหมายการยกระดับทักษะการอ่านเข้ากับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม การมีงานทำและมีอาชีพ และการเป็นพลเมืองที่ดี ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมดูล

ผลลัพธ์การเรียนรู้ในโมดูลที่ 1 มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถอธิบายองค์ประกอบของการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ได้อย่างลึกซึ้งและครอบคลุมทุกมิติ โดยมีใช้เพียงการท่องจำทฤษฎี แต่เป็นการตีแผ่และเชื่อมโยงโครงสร้างเชิงลึกของการอ่านที่สะท้อนถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์ขั้นสูงของผู้เรียน ซึ่งสามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

3.1 การอธิบายมิติกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Processes) ครูผู้สอนสามารถจำแนกและอธิบายระดับความซับซ้อนของการทำงานของสมองเมื่อผู้เรียนเผชิญกับข้อความ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับสำคัญ ได้แก่

1) การค้นหาข้อมูล (Locating Information) อธิบายกระบวนการที่ผู้เรียนเข้าถึงและสืบค้นสารสนเทศที่ปรากฏชัดเจนในตัวบท

2) การทำความเข้าใจ (Understanding) อธิบายกระบวนการตีความ เชื่อมโยง และบูรณาการข้อความย่อยให้เกิดเป็นภาพรวมที่สมบูรณ์

3) การประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting) อธิบายกระบวนการขั้นสูงที่ผู้เรียนต้องนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาใช้วิพากษ์ความน่าเชื่อถือ ตรวจสอบอคติ และประเมินคุณภาพของบทอ่าน ซึ่งจะช่วยให้ครูมีหลักการในการตั้งคำถามที่ท้าทายกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างตรงจุด

3.2 การอธิบายมิติประเภทของบทอ่าน (Text Types) ครูสามารถอธิบายความหลากหลายของตัวบทที่ปรากฏในโลกยุคดิจิทัล ซึ่งหลุดพ้นจากกรอบหนังสือเรียนแบบดั้งเดิม โดยสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวบทแต่ละประเภท ได้แก่ **ตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Texts)** เช่น ความเรียง บทความ วรรณกรรม **ตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Texts)** เช่น กราฟ ตาราง แผนผัง **ตัวบทผสม (Mixed Texts)** รวมถึงความซับซ้อนของการอ่านจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (Multiple Texts) ที่อาจมีข้อมูลขัดแย้งกัน

3.3 การอธิบายมิติบริบทของการอ่าน (Reading Contexts) ครูสามารถอธิบายความหมายของบริบทการอ่านทั้ง 4 ด้าน เพื่อชี้ให้เห็นว่าวัตถุดิบในการอ่านของมนุษย์มีความหลากหลายและผูกพันกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ได้แก่

- 1) **บริบทส่วนตัว** การอ่านเพื่อตอบสนองความสนใจ
- 2) **บริบทสาธารณะ** การอ่านที่เกี่ยวข้องกับสังคมและส่วนรวม
- 3) **บริบททางการศึกษา** การอ่านเพื่อแสวงหาความรู้
- 4) **บริบททางการงาน** การอ่านเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ

3.4 การเชื่อมโยงองค์ประกอบ PISA กับคุณลักษณะ 4 ประการ ครูสามารถอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างการประเมินด้านการอ่านกับการเสริมสร้างคุณลักษณะตามพระบรมราโชบายได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1) **การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี** อธิบายผ่านการเลือกตัวบทในบริบทสาธารณะที่สะท้อนประเด็นทางสังคมมาใช้ฝึกการประเมินและสะท้อนความคิด

2) **การมีงานทำและมีอาชีพ** อธิบายผ่านการใช้ตัวบทไม่ต่อเนื่องในบริบททางการงานเพื่อสร้างค่านิยมและทักษะที่จำเป็นต่อโลกอาชีพ

3) **การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม** อธิบายผ่านการวิเคราะห์วรรณกรรมภาษาไทยด้วยกระบวนการทำความเข้าใจ เพื่อให้ผู้เรียนได้วิพากษ์และแยกแยะสิ่งดีงามจากพฤติกรรมของตัวละคร

3.5 การนำความเข้าใจระดับโครงสร้างไปประยุกต์ใช้ ครูสามารถนำองค์ความรู้ทั้งหมดไปเป็นรากฐานในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือวัดผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนศักยภาพของครูในการปรับเปลี่ยนห้องเรียนภาษาไทยให้เป็นพื้นที่แห่งการฝึกฝนกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์อย่างแท้จริง

4. สาระสำคัญ

สาระสำคัญในโมดูลที่ 1 เป็นหัวใจหลักในการปูพื้นฐานความเข้าใจเชิงลึกให้แก่ครูผู้สอนภาษาไทย เพื่อพลิกโฉมกระบวนการจัดการเรียนรู้จากการอ่านเพื่อความเข้าใจระดับพื้นฐานไปสู่การอ่านเชิงวิพากษ์ระดับสากล โดยมีรายละเอียดของประเด็นเนื้อหา แนวคิด สมรรถนะด้านการอ่าน ประเภทบทอ่าน และการวิเคราะห์ข้อสอบที่ครอบคลุมและลุ่มลึกดังต่อไปนี้

4.1 แนวคิดและโครงสร้างความรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025

บริบทของการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะทางภาษาไทยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการสอนให้ผู้เรียนอ่านออกและเขียนได้ตามมาตรฐานพื้นฐาน ทั้งนี้ สิ่งสำคัญคือการยกระดับกระบวนการคิดของผู้เรียนให้ก้าวไปสู่ระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ซึ่งเป็นทักษะชีวิตที่จำเป็นอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารหลั่งไหลอย่างรวดเร็วจำกัด องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ปรับปรุงกรอบการประเมิน PISA 2025 โดยนิยามความฉลาดรู้ด้านการอ่านว่า มิใช่เพียงทักษะการถอดรหัสตัวอักษรหรือการจับใจความสำคัญของข้อความเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการทางปัญญาเชิงรุก (Active Cognitive Process) ที่ผู้อ่านใช้ในการสร้างความหมาย ทำความเข้าใจนำไปใช้ ประเมิน และสะท้อนความคิดต่อข้อความที่อ่าน เพื่อบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคล พัฒนาความรู้และศักยภาพของตนเอง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีความหมาย

แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้อ่านในยุคปัจจุบันต้องไม่เพียง "ผู้รับสาร" (Passive Receiver) ที่เชื่อทุกสิ่งที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต้องสวมบทบาทเป็น "ผู้สร้างความหมายและผู้ประเมินสาร" (Meaning Maker and Evaluator) ซึ่งโครงสร้างการประเมินของ PISA 2025 ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับ

สมรรถนะทางปัญญา (Cognitive Processes) อันเป็นกลไกการทำงานของสมองในขณะที่มีมนุษย์เผชิญกับบทอ่าน โดยแบ่งสมรรถนะด้านการอ่านออกเป็น 3 กระบวนการหลัก ได้แก่ การค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนความคิด ซึ่งแต่ละกระบวนการมีความกลุ่มลิกและสามารถนำมาบูรณาการกับการสอนภาษาไทยเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การค้นหาข้อมูล (Locating Information): การกวาดสายตาสู่การสืบค้นอย่างมีวิจารณญาณ

การค้นหาข้อมูลเป็นสมรรถนะพื้นฐานและเป็นประตูด่านแรกของการทำความเข้าใจบทอ่าน ผู้เรียนต้องสามารถสืบค้นและระบุสารสนเทศที่ปรากฏอย่างชัดเจนในตัวบท ทั้งในพื้นที่เดียวหรือหลายพื้นที่ของบทอ่าน กระบวนการนี้ในมุมมองผิวเผินอาจดูเหมือนเป็นทักษะที่ง่าย ทว่าในบริบทของ PISA 2025 และในโลกความเป็นจริง การค้นหาข้อมูลมีความซับซ้อนมากกว่าการใช้สายตาค้นหาคำคุณา (Keyword)

ความซับซ้อนของกระบวนการนี้อยู่ที่การออกแบบสถานการณ์ที่เต็มไปด้วย "ข้อมูลหลง" (Distractors) ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสิ่งที่กำลังค้นหา หรือการที่ผู้เรียนต้องค้นหาข้อมูลภายใต้เงื่อนไขที่จำเพาะเจาะจงหลายประการประกอบกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อให้ผู้เรียนอ่านประกาศรับสมัครทุนการศึกษาที่มีเงื่อนไขซับซ้อน ผู้เรียนต้องไม่เพียงแต่หาวันที่ปิดรับสมัคร แต่ต้องสามารถสกัดข้อมูลได้ว่า หากตนเองมีคุณสมบัติ ก ข และ ค ตนเองจะสามารถสมัครทุนประเภทใดได้บ้างและต้องใช้เอกสารใดที่แตกต่างจากคนกลุ่มอื่น

ในห้องเรียนภาษาไทยที่ผ่านมา การสอนอ่านมักมุ่งเน้นการตั้งคำถามในระดับความจำ เช่น "ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร" ซึ่งคำตอบมักปรากฏอยู่บรรทัดใดบรรทัดหนึ่งอย่างชัดเจน การตั้งคำถามลักษณะนี้ไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นสมรรถนะการค้นหาข้อมูลในระดับสากล กระบวนการนี้ท้าทายให้ครูผู้สอนภาษาไทยต้องปรับเปลี่ยนกลวิธีในการตั้งคำถาม โดยออกแบบคำถามที่ซับซ้อนขึ้น นำไปสู่การให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลที่มีเงื่อนไขจำเพาะเจาะจงท่ามกลางข้อความที่ยาวและมีรายละเอียดปลีกย่อยจำนวนมาก ครูอาจใช้ตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Texts) เช่น อินโฟกราฟิกเกี่ยวกับสถิติประชากร แผนผังการทำงานของหน่วยงานราชการ หรือตารางแสดงข้อมูลเปรียบเทียบเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแยกแยะข้อมูลที่ต้องการออกจากข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ การค้นหาข้อมูลยังเชื่อมโยงกับการเรียนรู้วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในยุคดิจิทัล ผู้เรียนต้องรู้ว่าข้อมูลลักษณะใดควรค้นหาจากส่วนใดของตัวบท การฝึกฝนทักษะนี้จะเป็นระบบจะช่วยให้ผู้เรียนมีความแม่นยำและรวดเร็วในการจัดการกับสารสนเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้ศาสตร์แขนงอื่นๆ และการดำเนินชีวิตประจำวัน

2) การทำความเข้าใจ (Understanding): การสร้างความหมายและการหยั่งรากคุณธรรมผ่านตัวบท

เมื่อผู้เรียนสามารถค้นหาและรวบรวมข้อมูลที่ต้องการได้แล้ว กระบวนการทางปัญญาขั้นต่อไปคือการทำความเข้าใจ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ผู้เรียนต้องสร้างความหมายจากข้อความ กระบวนการนี้ลึกซึ้งกว่าการแปลความหมายตามตัวอักษร แต่ครอบคลุมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลย่อยๆ เข้าด้วยกัน การตีความหมายแฝงที่

ผู้เขียนไม่ได้กล่าวไว้ตรงๆ (Reading between the lines) การอนุมานเจตนาหรือแรงจูงใจของผู้เขียน และการบูรณาการข้อมูลทั้งหมดเพื่อสร้างภาพรวม แนวคิดสำคัญ หรือข้อสรุปของบทอ่าน

กระบวนการทำความเข้าใจนี้สอดคล้องอย่างยิ่งและเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทย วรรณคดีมิใช่เพียงบันทึกทางประวัติศาสตร์หรือความงามทางภาษา แต่เป็นภาพจำลองของชีวิตและสังคมที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนของจิตวิทยามนุษย์ ครูภาษาไทยสามารถใช้พื้นที่ของกระบวนการทำความเข้าใจนี้ ในการให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์พฤติกรรมตัวละคร เจาะลึกถึงแรงจูงใจเบื้องหลังการตัดสินใจ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำเหล่านั้น แทนที่ครูจะเป็นผู้บอกเล่าหรือสรุปข้อคิดทางศีลธรรมให้ผู้เรียนจดจำ ครูสามารถใช้ชุดคำถามที่กระตุ้นการอนุมานและการบูรณาการความหมาย เช่น "เหตุใดตัวละครจึงตัดสินใจเช่นนั้นทั้งที่รู้ว่าผลลัพธ์จะเป็นความสูญเสีย" หรือ "ถ้อยคำที่ตัวละครกล่าวในย่อหน้านี้ สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งในใจอย่างไร" การที่ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจความซับซ้อนของมนุษย์ผ่านตัวบทวรรณกรรม จะนำไปสู่ความเข้าใจในชีวิตจริง

กระบวนการนี้สามารถนำมาเป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการสร้างคุณลักษณะ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ได้เห็นผลลัพธ์ของการกระทำที่ขาดความยั้งคิด และได้เรียนรู้คุณค่าของความดีงามผ่านประสบการณ์จำลองในบทอ่าน โดยไม่ต้องเผชิญกับความผิดพลาดนั้นด้วยตนเอง การหยั่งรากคุณธรรมด้วยกระบวนการทำความเข้าใจบทอ่าน จึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากปัญญาภายใน (Internalization) ซึ่งจะมีความยั่งยืนและลึกซึ้งกว่าการท่องจำกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้ การทำความเข้าใจยังรวมถึงการอ่านตัวบทต่อเนื่องในรูปแบบบทความแสดงทรรศนะหรือบทความทางวิชาการ ผู้เรียนต้องสามารถแยกแยะระหว่างข้อความที่เป็นแกนหลักและข้อความที่เป็นส่วนขยาย สามารถสรุปใจความสำคัญของแต่ละย่อหน้า และมองเห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของเนื้อหาทั้งหมด ว่าผู้เขียนมีกลวิธีในการร้อยเรียงเหตุผลอย่างไรเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป ซึ่งทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความฉลาดรู้

3) การประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting): สมรรถนะขั้นสูงสู่การเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้

การประเมินและสะท้อนความคิดถือเป็นสมรรถนะขั้นสูงสุดในโครงสร้างความรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA และเป็นจุดที่ผู้เรียนไทยยังต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนและจริงจังที่สุด กระบวนการนี้เรียกร้องให้ผู้เรียน "ก้าวออกมาจากตัวบท" (Stepping out of the text) เพื่อใช้ความรู้รอบตัว ประสบการณ์ ค่านิยมส่วนตัว รวมถึงความเข้าใจในบริบททางสังคม มาเป็นมาตรวัดในการประเมินคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และความสมเหตุสมผลของข้อความ ตลอดจนการตรวจสอบอคติและจุดยืนของผู้เขียน

ในกระบวนการประเมิน ผู้เรียนต้องตั้งคำถามที่ท้าทายตัวบท เช่น "ข้อมูลนี้มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้หรือไม่" "ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์แอบแฝงใดในการนำเสนอข้อมูลด้านเดียว" "ตรรกะหรือเหตุผลที่ใช้สนับสนุนข้ออ้างนี้มีความสมเหตุสมผลหรือมีข้อบกพร่องอย่างไร" และในส่วนของการสะท้อนความคิด ผู้เรียนจะต้องสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่อ่านเข้ากับประสบการณ์ชีวิตของตนเอง หรือบริบทของสังคมในวงกว้าง เพื่อประเมินว่าแนวคิดในบทอ่านนั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือมีข้อจำกัดอย่างไรในโลกความเป็นจริง

สมรรถนะนี้คือหัวใจสำคัญในการสร้าง "ภูมิคุ้มกันในการรับข่าวสาร" (Information Immunity) โดยเฉพาะในยุคที่ผู้เรียนถูกล้อมรอบด้วยสื่อสังคมออนไลน์ ข่าวปลอม (Fake News) การโฆษณาชวนเชื่อ

(Propaganda) และข้อมูลที่มีเจตนาบิดเบือน หากผู้เรียนขาดสมรรถนะในการประเมินและสะท้อนความคิด ย่อมตกเป็นเหยื่อของข้อมูลเท็จและอาจกลายเป็นกลไกในการส่งต่อข้อมูลที่สร้างความแตกแยกในสังคม ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะขั้นนี้จึงเป็นรากฐานที่ไม่อาจปฏิเสธได้ของการสร้างคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" ในระบอบประชาธิปไตย พลเมืองที่ดีมิใช่เพียงผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ต้องเป็น "พลเมืองที่ตื่นรู้" (Active Citizen) ที่มีความสามารถในการบริโภคสื่ออย่างมีวิจารณญาณ สามารถนำข่าวสารบ้านเมือง ประเด็นข้อขัดแย้งทางสังคม (Socio-cultural Issues) หรือนโยบายสาธารณะ มาวิเคราะห์แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น สามารถประเมินน้ำหนักของเหตุผลจากฝ่ายต่างๆ และสามารถแสดงความคิดเห็นหรือจุดยืนของตนเองได้อย่างมีเหตุผลและรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ในการจัดการเรียนรู้ ครูภาษาไทยสามารถจำลองสถานการณ์โดยนำเสนอตัวบทที่มาจากแหล่งข้อมูลหลากหลาย (Multiple Texts) ที่กล่าวถึงประเด็นเดียวกันแต่นำเสนอข้อมูลขัดแย้งกัน หรือมีจุดยืนทางการเมืองที่ต่างกันไป เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกวิพากษ์และประเมินความน่าเชื่อถือ กิจกรรมลักษณะนี้ไม่เพียงแต่พัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านในระดับสูง แต่ยังเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมการวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ การเคารพความแตกต่างทางความคิด และการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่ผ่านการกลั่นกรองอย่างรอบด้าน

โครงสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่านทั้ง 3 กระบวนการ ได้แก่ การค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนความคิด ไม่ได้ทำงานแยกส่วนกันแต่เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ประสานและเกี่ยวเนื่องกันอย่างเป็นพลวัต การที่ครูผู้สอนภาษาไทยระดับอุดมศึกษามีความตระหนักรู้และเข้าใจโครงสร้างเชิงลึกนี้ จะเป็นจุดคานงัดสำคัญในการปฏิรูปการผลิตและพัฒนาครูภาษาไทยรุ่นใหม่

การนำกรอบแนวคิด PISA 2025 มาประยุกต์ใช้ จึงไม่ใช่การทิ้งความงดงามของภาษาหรือการละทิ้งรากเหง้าทางวัฒนธรรมไทย แต่เป็นการยกระดับวิธีการศึกษาตัวบทภาษาไทยให้มีความลุ่มลึก แหลคม และตอบโจทย์วิถีชีวิตในโลกยุคใหม่มากขึ้น บทอ่านภาษาไทยทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นวรรณคดีมรดก กวีนิพนธ์ร่วมสมัย ข่าวสาร หรือเอกสารทางวิชาชีพ ล้วนสามารถนำมาเป็นสนามฝึกฝนกระบวนการคิดขั้นสูงได้ทั้งสิ้น หากผู้สอนสามารถออกแบบชุดคำถามและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกลไกการทำงานของปัญญา

จากหลักการข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ปลายทางของการบูรณาการโครงสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่านเข้ากับการสอนภาษาไทย ที่นอกเหนือจากตัวเลขคะแนนการประเมินระดับนานาชาติที่สูงขึ้น ก็คือการสร้างเสริมมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์พร้อม เป็นผู้ที่มีทักษะในการเข้าถึงความจริง มีพื้นฐานจิตใจที่มั่นคงเปี่ยมด้วยคุณธรรม สามารถใช้สติปัญญาในการประกอบสัมมาชีพ และเป็นพลเมืองคุณภาพที่พร้อมขับเคลื่อนสังคมไทยให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมีวิจารณญาณและความรับผิดชอบอย่างแท้จริง

4.2 ประเภทของบทอ่านและบริบทของการอ่าน (Text Types and Reading Contexts)

การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบการประเมิน PISA 2025 เรียกร้องให้ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการใช้หนังสือเรียนหรือวรรณคดีกระแสหลักเพียงอย่างเดียว ไปสู่การเปิดรับและนำข้อความในโลกความจริงมาเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ การประเมิน PISA ถูกออกแบบมาเพื่อจำลองสถานการณ์การอ่านที่ผู้เรียนจะต้องเผชิญในชีวิตประจำวันและในโลกของการทำงาน ดังนั้นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่ครูภาษาไทยต้องนำมาใช้ในชั้นเรียนคือบทอ่านที่มีความหลากหลาย ทั้งในแง่ของรูปแบบการนำเสนอและวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร การทำความเข้าใจประเภทของบทอ่านและบริบทของการ

อ่านอย่างลึกซึ้ง จะช่วยให้ครูสามารถออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมรรถนะทางปัญญา และสามารถบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายได้อย่างแนบเนียน

1) ประเภทของบทอ่าน (Text Types)

โครงสร้างการประเมินระดับนานาชาติได้แบ่งประเภทของบทอ่านออกเป็น 3 ลักษณะหลัก ซึ่งแต่ละลักษณะมีความท้าทายและเรียกร้องกระบวนการคิดวิเคราะห์จากผู้เรียนในมิติที่แตกต่างกัน ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในการเลือกใช้และสร้างชุดคำถามจากบทอ่านเหล่านี้ ได้แก่

1.1) ตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Texts) ตัวบทต่อเนื่องคือบทอ่านที่ประกอบด้วยประโยคและย่อหน้าเรียงร้อยต่อกันตามโครงสร้างทางไวยากรณ์และฉันทลักษณ์ เป็นรูปแบบที่ครูภาษาไทยมีความคุ้นเคยมากที่สุด เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น นิทาน บทความเชิงวิจารณ์ข่าว เรียงความ หรือสารคดี อย่างไรก็ตาม การนำตัวบทต่อเนื่องมาใช้เพื่อยกระดับ PISA จะต้องก้าวข้ามการถามเพื่อทดสอบความจำ ไปสู่การวิเคราะห์โครงสร้างของข้อความ การทำความเข้าใจเจตนาของผู้เขียน และการประเมินความสมเหตุสมผลของข้อโต้แย้ง การประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณลักษณะ: ครูสามารถใช้บทอ่านประเภทนี้เพื่อหล่อหลอม "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" และ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" ตัวอย่างเช่น การนำเสนอบทความเชิงประวัติศาสตร์ที่วิเคราะห์พลวัตของการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย หรือบทความเชิงวิจารณ์ที่กล่าวถึงความเสียหายของบรรพชน ครูสามารถตั้งคำถามให้ผู้เรียนประเมินและสะท้อนความคิดว่า เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เหล่านั้นส่งผลต่อรากฐานความมั่นคงของชาติในปัจจุบันอย่างไร หรือการใช้วรรณกรรมร่วมสมัยที่ตัวละครต้องเผชิญกับความขัดแย้งทางจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ถกเถียงและวิเคราะห์แรงจูงใจของตัวละคร กระบวนการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแยกแยะความดีความชั่วและตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองต่อส่วนรวมผ่านการซึมซับเรื่องราวในตัวบท

1.2) ตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Texts) ตัวบทไม่ต่อเนื่องคือบทอ่านที่นำเสนอข้อมูลในรูปแบบอื่นที่มีข้อความเรียง ข้อมูลมักถูกจัดระบบผ่านโครงสร้างภาพหรือสัญลักษณ์เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว เช่น ตารางแสดงสถิติ แผนภูมิ กราฟ อินโฟกราฟิก แผนผังโครงสร้างองค์กร ประกาศรับสมัครงาน โบรชัวร์โฆษณา หรือคู่มือการปฏิบัติงาน ตัวบทประเภทนี้มักถูกทะเลาะในชั้นเรียนภาษาไทยแบบดั้งเดิม ทว่าในโลกความเป็นจริง ผู้คนต้องใช้ทักษะการอ่านตัวบทไม่ต่อเนื่องในสัดส่วนที่สูงมาก การนำตัวบทประเภทนี้มาใช้จะช่วยทำลายกำแพงของรายวิชา และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการกวาดสายตาเพื่อค้นหาข้อมูลเฉพาะเจาะจง การตีความสัญลักษณ์ และการเชื่อมโยงข้อมูลข้ามแกนในตาราง การประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณลักษณะ: ตัวบทไม่ต่อเนื่องเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการเตรียมสมรรถนะผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการเข้าสู่โลกของการทำงาน ซึ่งตอบโจทย์คุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ตัวอย่างเช่น ครูสามารถนำประกาศรับสมัครงานจากบริษัทชั้นนำที่มีข้อกำหนดและเงื่อนไขซับซ้อนมาเป็นบทอ่าน โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์คุณสมบัติที่ตลาดแรงงานต้องการ หรือนำคู่มือการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ประกอบด้วยภาพและข้อความสั้นๆ มาให้ผู้เรียนตีความและเรียบเรียงเป็นขั้นตอนปฏิบัติ กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่พัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่าน แต่ยังเป็นการจำลองสถานการณ์ให้ผู้เรียนเห็นภาพชีวิตการทำงาน สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองเพื่อประกอบอาชีพสุจริต

1.3) ตัวบทผสม (Mixed Texts) และตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ในยุคดิจิทัล การสื่อสารมักมีความซับซ้อนและผสมผสานหลากหลายรูปแบบ ตัวบทผสมคือบทอ่านที่มีทั้งตัวบทต่อเนื่องและตัวบทไม่ต่อเนื่องปรากฏอยู่ร่วมกันเพื่อสนับสนุนความหมายซึ่งกันและกัน เช่น บทความวิชาการที่มีกราฟแทรกอยู่ หรือหน้าเว็บเพจที่มีทั้งข้อความพรรณนาและตารางราคา นอกจากนี้ PISA ยังเน้นย้ำถึงตัวบทหลากหลายแหล่ง ซึ่งหมายถึงการให้ผู้เรียนอ่านข้อมูลจากหลายพื้นที่ (เช่น หน้าเว็บไซต์สองเว็บ บล็อก หรือ

กระทุสนทนาออนไลน์) ที่กล่าวถึงประเด็นเดียวกันแต่อาจนำเสนอข้อมูลที่ขัดแย้งกัน การประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณลักษณะ: การจัดการกับตัวบทลักษณะนี้เรียกร้องสมรรถนะขั้นสูงในการประเมินความน่าเชื่อถือและสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" ตัวอย่างเช่น ครูสามารถนำเสนอบทความจากเว็บไซต์สองแห่งที่ถกเถียงกันเรื่องผลกระทบของการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในชุมชน เว็บไซต์หนึ่งนำเสนอตัวบทต่อเนื่องซึ่งพรรณนาถึงความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม ในขณะที่อีกเว็บไซต์หนึ่งนำเสนอตัวบทผสมที่มีกราฟแสดงอัตราการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น ครูให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อคิดของผู้เขียน เปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อตัดสินใจเลือกจุดยืนของตนเองอย่างมีเหตุผล การฝึกฝนเช่นนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดให้แก่เยาวชน ให้เติบโตเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสาร ไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีวิจารณญาณ

2) บริบทของการอ่าน (Reading Contexts)

นอกจากความเข้าใจในประเภทของบทอ่านแล้ว การเลือกเนื้อหามาใช้ในชั้นเรียนยังต้องพิจารณาถึงบริบทของการอ่าน ซึ่งหมายถึงสถานการณ์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้อ่านมีปฏิสัมพันธ์กับข้อความ PISA ได้จำแนกบริบทของการอ่านออกเป็น 4 ด้าน เพื่อให้การประเมินครอบคลุมทุกมิติในชีวิตของเยาวชน การที่ครูภาษาไทยสามารถนำบทอ่านในบริบทต่างๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกัน จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่าทักษะภาษาไทยเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวและมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต

2.1) บริบทส่วนตัว (Personal) บริบทส่วนตัวหมายถึงการอ่านเพื่อตอบสนองความสนใจส่วนบุคคล เพื่อความบันเทิง หรือเพื่อการพัฒนาตนเอง บทอ่านในกลุ่มนี้รวมถึงนวนิยาย จดหมายส่วนตัว บันทึกประจำวัน ชีวประวัติ หรือเว็บไซต์ที่แลกเปลี่ยนความสนใจเฉพาะกลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้บริบทนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจโลกภายในของตนเอง ทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเพื่อนมนุษย์ และช่วยบ่มเพาะจินตนาการ ครูสามารถใช้บทอ่านในบริบทนี้เพื่อสอดแทรกคุณลักษณะด้านการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง โดยการให้ผู้เรียนอ่านชีวประวัติของบุคคลสำคัญที่ประสบความสำเร็จผ่านความยากลำบาก หรือการอ่านวรรณกรรมที่สะท้อนคุณค่าของความกตัญญูและความเพียรพยายาม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจและนำคุณธรรมเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเอง

2.2) บริบทสาธารณะ (Public) บริบทสาธารณะครอบคลุมถึงการอ่านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคม การเมือง และการอยู่ร่วมกันในพื้นที่สาธารณะ บทอ่านในกลุ่มนี้ ได้แก่ ข่าวสารบ้านเมือง ประกาศของทางราชการ กฎระเบียบของชุมชน แผ่นพับรณรงค์ หรือการแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะบนสื่อสังคมออนไลน์ การนำบทอ่านบริบทนี้มาใช้ในวิชาภาษาไทย เป็นการดึงผู้เรียนออกจากโลกส่วนตัวเพื่อเชื่อมโยงกับสังคมที่กว้างขึ้น ครูสามารถใช้บทอ่านบริบทสาธารณะในการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี โดยการนำประเด็นทางสังคมมาให้ผู้เรียนวิเคราะห์ เช่น ข่าวการทุจริต หรือบทความรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของปัจเจกบุคคลต่อสังคมส่วนรวม ฝึกการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคมไทยและสังคมโลก

2.3) บริบททางการศึกษา (Educational) บริบททางการศึกษาคือการอ่านเพื่อแสวงหาความรู้ในระบบโรงเรียนหรือเพื่อการเรียนรู้ทางวิชาการ บทอ่านกลุ่มนี้มักเป็นหนังสือเรียน บทความทางวิชาการ สารานุกรม หรือคู่มือการทำโครงการ แม้บริบทนี้จะเป็สิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคย แต่ครูภาษาไทยต้องปรับวิธีการสอนจากการให้ผู้เรียนอ่านเพื่อท่องจำเนื้อหาไปสอบ เป็นการอ่านเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างความรู้ ผู้เรียนต้องสามารถดึงแนวคิดหลัก (Main Idea) สรุปใจความ และเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการอ่านเข้ากับศาสตร์

แขนงอื่น การพัฒนาสมรรถนะการอ่านในบริบทนี้ถือเป็นการมอบเครื่องมือหรือกุญแจสำคัญให้ผู้เรียนสามารถไขประตูสู่คลังความรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด ซึ่งจะเป็นรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

2.4) บริบททางการงาน (Occupational) บริบททางการงานมุ่งเน้นการอ่านข้อความที่เกี่ยวข้องกับโลกของการประกอบอาชีพและการปฏิบัติงาน บทอ่านในกลุ่มนี้อาจเป็นการจำลองสถานการณ์ในที่ทำงาน เช่น บันทึกข้อความภายในองค์กร อีเมลสั่งงาน รายงานการประชุม คู่มือความปลอดภัยในการทำงาน หรือขั้นตอนการซ่อมบำรุง การสอดแทรกบทอ่านบริบทนี้ลงในหลักสูตรวิชาภาษาไทยเป็นการตอบสนองต่อคุณลักษณะการมีงานทำและมีอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม ครูสามารถสร้างสถานการณ์สมมติให้ผู้เรียนรับบทบาทเป็นพนักงานในองค์กรที่ต้องอ่านและปฏิบัติตามคำสั่งที่ซับซ้อน หรือต้องแก้ปัญหาจากข้อมูลที่ได้รับในอีเมล การฝึกฝนในลักษณะนี้จะช่วยลดช่องว่างระหว่างโลกการศึกษากับโลกการทำงาน ทำให้ผู้เรียนเห็นว่าทักษะการอ่านวิเคราะห์มีความสำคัญต่อความก้าวหน้าและความสำเร็จในวิชาชีพในอนาคต

การบูรณาการความรู้เรื่องประเภทของบทอ่านและบริบทของการอ่านอย่างเป็นระบบข้างต้น จะช่วยเสริมพลังให้ครูผู้สอนภาษาไทยสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ทรงประสิทธิภาพ เมื่อครูสามารถเลือกตัวบทที่ทำทนาย ผสมผสานแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และตั้งคำถามที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริง ห้องเรียนภาษาไทยจะมีใช้เพียงพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ไวยากรณ์หรือชื่นชมความงามของตัวอักษรอีกต่อไป แต่จะกลายเป็นห้องปฏิบัติการทางความคิดที่ยอดเยียมที่สุดในการเจียระไนสมรรถนะการอ่านระดับสากล พร้อมกับการฝังรากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 4 ประการให้หยั่งลึกและงอกงามในจิตวิญญาณของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

4.3 การวิเคราะห์ข้อสอบมาตรฐานระดับนานาชาติ (Analysis of International Standardized Tests) สู่การพลิกโฉมสมรรถนะการอ่านในชั้นเรียนภาษาไทย

การวิเคราะห์ข้อสอบมาตรฐานระดับนานาชาติอย่าง PISA นับเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สอนสามารถถอดรหัสวิธีการตั้งคำถามที่ทรงประสิทธิภาพ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือวัดผลในชั้นเรียนภาษาไทยได้อย่างแหลมคม ในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูภาษาไทยระดับอุดมศึกษา การทำความเข้าใจโครงสร้างข้อสอบเหล่านี้อย่างลึกซึ้งย่อมเป็นกุญแจสำคัญในการพลิกโฉมกระบวนการประเมินผลจากการวัดความจำไปสู่การวัดสมรรถนะทางปัญญา การวิเคราะห์ข้อสอบจะมุ่งเน้นในประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาภาษาไทย ดังนี้

1) การถอดรหัสระดับความสามารถ (Proficiency Levels) ผ่านมิติของภาษาและวรรณกรรม กรอบการประเมิน PISA ได้แบ่งระดับความสามารถด้านการอ่านออกเป็น 6 ระดับ (Levels 1-6) ซึ่งการวิเคราะห์ข้อสอบจะช่วยให้ครูเข้าใจว่า คำถามลักษณะใดที่วัดผู้เรียนในระดับพื้นฐาน (Level 2) และคำถามลักษณะใดที่ทำทนายให้ผู้เรียนก้าวสู่ระดับสูง (Levels 5-6) ในบริบทของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับความสามารถขั้นต้นมักสัมพันธ์กับการค้นหาข้อเท็จจริงที่ปรากฏชัดเจนในตัวบท เช่น การระบุชื่อตัวละคร สถานที่ หรือเหตุการณ์ในวรรณคดี ซึ่งเป็นเพียงการอ่านเพื่อรับรู้ข้อมูล แต่เมื่อต้องการยกระดับผู้เรียนสู่สมรรถนะขั้นสูง ครูต้องออกแบบคำถามที่เรียกร้องการบูรณาการข้อมูลที่ขัดแย้งกันหรือการตั้งสมมติฐานเชิงวิพากษ์ ตัวอย่างเช่น การให้ผู้เรียนอ่านบทความแสดงทรรศนะทางสังคมสองชิ้นที่มีมุมมองแตกต่างกัน แล้วตั้งคำถามให้ผู้เรียนประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและน้ำหนักของเหตุผล

กระบวนการนี้จะทำให้ครูได้เรียนรู้วิธีการไต่ระดับคำถาม (Scaffolding Questions) จากง่ายไปสู่ซับซ้อน โดยเริ่มต้นจากการถามเพื่อสร้างความเข้าใจในตัวบทภาษาไทย สู่การถามเพื่ออนุมานความหมายแฝง และนำไปสู่การตั้งคำถามที่ทำทนายให้ผู้เรียนวิพากษ์สังคมผ่านวรรณกรรม ซึ่งการไต่ระดับกระบวนการคิด

เช่นนี้มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการสร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม เพราะผู้เรียนจะต้องใช้ความรอบคอบในการพิจารณาแยกแยะความสมเหตุสมผลของตรรกะและคุณค่าที่แฝงอยู่ในงานเขียน ก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือนำไปเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต

2) รูปแบบของข้อคำถาม (Item Formats) กับความซับซ้อนทางภาษาศาสตร์ รูปแบบข้อสอบ PISA สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการวัดกระบวนการคิดที่รอบด้าน โดยมีทั้งแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ที่ซับซ้อนด้วยตัวลวงที่ทรงพลัง และแบบเขียนตอบ (Constructed Response) ที่ผู้เรียนต้องอธิบายให้เหตุผลประกอบ ในการสร้างเครื่องมือวัดผลวิชาภาษาไทย การวิเคราะห์ตัวลวงในข้อสอบแบบเลือกตอบระดับนานาชาติจะช่วยให้ครูสามารถนำกลวิธีดังกล่าวมาสร้างตัวลวงที่อาศัยความซับซ้อนทางภาษาศาสตร์ เช่น การใช้คำพ้องความหมาย การใช้สำนวนที่คุ้นได้ หรือการนำเสนอข้อเท็จจริงเพียงครั้งเดียว ตัวลวงที่มีประสิทธิภาพจะบังคับให้ผู้เรียนต้องกลับไปอ่านตัวบทอย่างละเอียดและตีความบริบทของคำอย่างรัดกุม

สำหรับข้อสอบแบบเขียนตอบ ครูจะได้วิเคราะห์กลวิธีการสร้างชุดคำถามจากบทอ่านหนึ่งบท (Unit) ที่สามารถวัดสมรรถนะทางปัญญาได้ครบทั้ง 3 กระบวนการ ได้แก่ การค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนความคิด การบูรณาการรูปแบบคำถามเหล่านี้เข้ากับการสอนภาษาไทยจะเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการเขียนเพื่อแสดงออกทางความคิดอย่างมีตรรกะ โดยเฉพาะการใช้ตัวบทสาธารณะที่เกี่ยวกับประเด็นทางสังคมมาตั้งเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการให้เหตุผลโต้แย้งอย่างมีอารยะ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ตอบสนองต่อการสร้างคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี ที่สามารถรับฟังและแสดงความคิดเห็นบนพื้นฐานของความจริงและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

3) การวิเคราะห์เกณฑ์การให้คะแนน (Rubric Analysis) เพื่อประเมินตรรกะและคุณธรรม สำหรับข้อสอบแบบเขียนตอบ การวิเคราะห์เกณฑ์การให้คะแนนของ PISA จะเป็นต้นแบบให้ครูภาษาไทยได้เห็นวิธีการให้คะแนนที่พิจารณาจากตรรกะ กระบวนการให้เหตุผล และการใช้หลักฐานจากตัวบทมาสนับสนุนข้อโต้แย้ง ในอดีตการตรวจข้อสอบอัตนัยวิชาภาษาไทยอาจมีแนวโน้มที่จะอิงกับความประทับใจหรือความสละสลวยของการใช้ภาษาเป็นหลัก แต่เกณฑ์การประเมินระดับสากลจะมุ่งเน้นที่ความสามารถในการสังเคราะห์ข้อมูลและการอ้างอิงหลักฐานเชิงประจักษ์ ครูสามารถนำแนวทางนี้ไปสร้าง rubric ประเมินผลชิ้นงานหรือการอภิปรายในชั้นเรียน โดยกำหนดระดับคะแนนที่ชัดเจนว่า ผู้เรียนที่สามารถระบุจุดยืนของตนพร้อมทั้งยกข้อความจากตัวบทมาสนับสนุนได้อย่างสอดคล้องกัน จะได้รับคะแนนในระดับสูง

นอกจากนี้ การสอนภาษาไทยที่มุ่งเน้นการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ ครูยังสามารถสอดแทรกการประเมินคุณลักษณะด้านจริยธรรมและการแสดงออกอย่างรับผิดชอบเข้าไปในเกณฑ์การประเมินด้วย เช่น การประเมินว่าผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ผลกระทบของการกระทำของตัวละครที่มีต่อสังคมส่วนรวมได้หรือไม่ หรือสามารถนำเสนอทางออกของปัญหาในบทอ่านที่สะท้อนถึงทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองได้อย่างไร การผนวกเกณฑ์ประเมินด้านสมรรถนะการอ่านเข้ากับเกณฑ์ประเมินด้านคุณธรรม จะทำให้การวัดผลมีความหมายและสะท้อนคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

การนำสาระสำคัญทั้งสามประเด็นนี้มาบูรณาการเข้าด้วยกัน จะช่วยให้ครูผู้สอนภาษาไทยมีกรอบแนวคิดที่ชัดเจนในการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ไม่เพียงแต่ยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการประเมินระดับนานาชาติ แต่ยังเป็นการใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการเจียระไนคุณลักษณะทั้ง 4 ประการให้่องงามในตัวผู้เรียนอย่างยั่งยืน การที่ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ทาง

ภาษาเข้ากับกระบวนการทัศน์การประเมินระดับโลก ย่อมเป็นการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งให้แก่วิชาชีพครูภาษาไทยในการบ่มเพาะเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความฉลาดรู้ทางปัญญาและมีความงามทางจิตใจไปพร้อมกัน

5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโมดูลที่ 1 ถูกออกแบบมาเพื่อหลายกรอบการประเมินผลแบบดั้งเดิม โดยมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนภาษาไทยได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและการสะท้อนคิดอย่างลุ่มลึก กิจกรรมทั้งหมดถูกร้อยเรียงอย่างเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามแนวทาง PISA 2025 โดยมีรายละเอียดของประเด็นเนื้อหา คำนิยาม ความสำคัญ ตัวอย่าง และการอ้างอิงในทุกกระบวนการ ดังนี้

โครงสร้างเวลาและกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (รวม 6 ชั่วโมง)

เพื่อให้การขับเคลื่อนกิจกรรมในโมดูลที่ 1 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่กำหนด วิทยากรสามารถบริหารจัดการเวลาตามสัดส่วนของกิจกรรม (Time Allocation) ดังตารางต่อไปนี้

ระยะเวลา	ขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรม	กิจกรรมหลักสำหรับผู้เข้าอบรม	สอดคล้องกับเนื้อหา
1 ชั่วโมง	ช่วงที่ 1 การบรรยายเชิงโต้ตอบและปรับฐานความคิด (Interactive Lecture)	- รับฟังการบรรยายแนวคิด PISA 2025 - ร่วมกระตุ้นประสบการณ์เดิม (The Hook) - ปรับกระบวนการทัศน์การสอนภาษาไทย	ขั้นตอนที่ 1-3 และหัวข้อย่อย 5.1
2 ชั่วโมง	ช่วงที่ 2 ปฏิบัติการวิเคราะห์ตัวบทและตั้งคำถาม (Text Analysis & Scaffolding)	- วิเคราะห์และจำแนกประเภทบทอ่าน - ถอดรหัสระดับความสามารถ (Levels 1-6) - ทดลองออกแบบชุดคำถามแบบไต่ระดับ	ขั้นตอนที่ 4 และหัวข้อย่อย 5.2
2 ชั่วโมง	ช่วงที่ 3 กิจกรรมอภิปรายกลุ่มเชิงวิพากษ์ (Group Discussion)	- แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบร่วมมือ (Think-Pair-Share) - วิพากษ์ชุดคำถามและหาจุดเชื่อมโยงกับคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบาย	ขั้นตอนที่ 5 และหัวข้อย่อย 5.3
1 ชั่วโมง	ช่วงที่ 4 การสังเคราะห์ความรู้และการสะท้อนคิด (Synthesis & Reflection)	- ขมวดปมแนวคิดและสังเคราะห์ความรู้ - สะท้อนคิดถึงการนำไปใช้จริงในชั้นเรียน	ขั้นตอนที่ 6-7

ระยะเวลา	ขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรม	กิจกรรมหลักสำหรับผู้เข้าอบรม	สอดคล้องกับเนื้อหา
		• รับฟังข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) จากวิทยากร	
รวม 6 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Active Learning)	มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนผ่านวิชาชีพครูภาษาไทย	

5.1 การเชื่อมโยงสถานการณ์และบริบทของการอ่าน (Reading Contexts)

คำนิยาม บริบทของการอ่านหมายถึงสถานการณ์และวัตถุประสงค์ที่ผู้อ่านมีปฏิสัมพันธ์กับข้อความ ซึ่ง PISA แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ สถานการณ์ระดับส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความสนใจหรือเป้าหมายส่วนตัว สถานการณ์ระดับการศึกษาที่ใช้เพื่อการเรียนรู้ในระบบ สถานการณ์ระดับการอาชีพที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งและข้อมูลเพื่อการทำงาน และสถานการณ์ระดับสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม การเมือง และนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อส่วนรวม

ความสำคัญ การวิเคราะห์และทำความเข้าใจบริบทของการอ่านช่วยให้ครูภาษาไทยสามารถเลือกบทอ่านที่หลากหลายและสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน โดยเฉพาะสถานการณ์ระดับสาธารณะซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญและเป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายในโมดูลต่อไป เนื่องจากการใช้บทอ่านที่ว่าด้วยประเด็นสาธารณะจะเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกวิพากษ์สังคมและตระหนักถึงความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองที่ดี

ตัวอย่างรูปแบบการจัดกิจกรรม:

การประยุกต์ใช้สถานการณ์ระดับสาธารณะเพื่อยกระดับความฉลาดรู้และบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการผ่านประเด็น “นโยบายการจัดการขยะในชุมชน”

เพื่อให้ครูผู้สอนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาและครูในสถานศึกษาเห็นภาพการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การขยายความตัวอย่างนี้จะนำเสนอในรูปแบบของกรณีศึกษาแบบเจาะลึก (In-depth Case Study) ซึ่งจำลองกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียนภาษาไทยตั้งแต่การคัดเลือกตัวบท การออกแบบชุดคำถามตามระดับสมรรถนะ PISA ไปจนถึงการสะท้อนคิดเพื่อฝังรากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้ประเด็นสาธารณะเรื่องการจัดการขยะซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีมิติความซับซ้อนทางสังคมมาเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนการเรียนรู้

- **กระบวนการที่ 1 การคัดเลือกและออกแบบตัวบท (Text Selection and Design)** ในชั้นเรียนที่มุ่งเน้นสมรรถนะ PISA ระดับสูง ครูผู้สอนจะไม่ใช้เพียงบทความเชิงพรรณนาแบบทิศทางเดียว แต่จะออกแบบตัวบทให้มีลักษณะเป็น “บทอ่านหลากหลายแหล่ง” (Multiple Texts) และ “บทอ่านแบบผสม” (Mixed Texts) เพื่อจำลองความซับซ้อนของข้อมูลในโลกจริง ครูอาจเริ่มต้นด้วยการนำเสนอบทความเชิงวิพากษ์จากหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่สนับสนุนนโยบายการสร้างเตาเผาขยะผลิตไฟฟ้าในชุมชน โดยผู้เขียนอ้างอิงถึงความเจริญทางเศรษฐกิจและการแก้ปัญหาขยะล้นเมือง ควบคู่ไปกับการนำเสนอตัวบทที่สองซึ่งเป็นอินโฟกราฟิกจากกลุ่มนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่แสดงสถิติมลพิษทางอากาศและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ที่มีเตาเผาขยะ พร้อมด้วยตัวบทที่สามซึ่งเป็นภาพหน้าจอบนจอจากการสนทนาในเว็บ

บอร์ดของชุมชนที่ชาวบ้านเข้ามาแสดงความคิดเห็นทั้งเห็นด้วยและคัดค้านด้วยอารมณ์และเหตุผลที่หลากหลาย

การนำเสนอด้วยบทในลักษณะนี้คือการดึงผู้เรียนเข้าสู่ “สถานการณ์ระดับสาธารณะ” อย่างเต็มรูปแบบ ผู้เรียนจะถูกกระตุ้นให้ตระหนักว่าภาษาไทยไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของความงามทางวรรณศิลป์ แต่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารอำนาจ ผลประโยชน์ และอุดมการณ์ทางสังคม ความขัดแย้งของข้อมูลในตัวบทจะสร้างความท้าทายทางปัญญา บังคับให้ผู้เรียนต้องตั้งตัวและเตรียมพร้อมที่จะใช้กระบวนการคิดขั้นสูงในการจัดการกับข้อมูลที่อยู่ตรงหน้า

- **กระบวนการที่ 2 การออกแบบชุดคำถามแบบไต่ระดับสมรรถนะ (Scaffolding PISA Questions)** เมื่อผู้เรียนได้สัมผัสกับตัวบทที่ซับซ้อน ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการตั้งคำถามที่ไต่ระดับสมรรถนะจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับสูง (Proficiency Levels 1-6) โดยหลีกเลี่ยงการถามว่าใครทำอะไรที่ไหน แต่จะเน้นคำถามที่กระตุ้นกระบวนการทางปัญญาทั้งสามด้าน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สมรรถนะการค้นหาข้อมูล (Locating Information) ครูอาจตั้งคำถามในระดับ 2 ถึง 3 โดยให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลที่มีเงื่อนไขจำเพาะ เช่น “จากอินโฟกราฟิกของกลุ่มนักอนุรักษ์ ให้ระบุว่าสารพิษชนิดใดที่มีปริมาณเกินค่ามาตรฐานและส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจของเด็กมากที่สุด” คำถามนี้ฝึกให้ผู้เรียนกวาดสายตาหาข้อมูลเฉพาะเจาะจงท่ามกลางข้อมูลสถิติที่หลากหลาย ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการรับสาร

ขั้นที่ 2 สมรรถนะการทำความเข้าใจ (Understanding) ครูยกระดับคำถามสู่ระดับ 4 เพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงและอนุมานความหมาย เช่น “จากบทความในหน้าบรรณาธิการ เหตุใดผู้เขียนจึงเลือกใช้คำว่า ‘ผู้ขัดขวางความเจริญ’ ในการกล่าวถึงกลุ่มชาวบ้านที่มาประท้วง” คำถามนี้เรียกร้องให้ผู้เรียนอ่านระหว่างบรรทัด ตีความการใช้ภาษาเชิงวาทศิลป์ และทำความเข้าใจเจตนาแอบแฝงของผู้เขียนในการตีกรอบความคิด (Framing) ของผู้อ่าน

ขั้นที่ 3 สมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting) ครูใช้คำถามระดับ 5 และ 6 ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการอ่านเชิงวิพากษ์ เช่น “เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากหน้าบรรณาธิการกับสถิติในอินโฟกราฟิก ท่านคิดว่าข้ออ้างที่ระบุว่า ‘โครงการนี้ปลอดภัยร้อยเปอร์เซ็นต์’ มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ จงยกหลักฐานจากตัวบททั้งสองแหล่งมาสนับสนุนคำตอบของท่าน” หรือคำถามที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงเช่น “หากท่านเป็นผู้นำชุมชน ท่านจะใช้ข้อมูลจากการสนทนาในเว็บบอร์ดมาเป็นฐานในการตัดสินใจประนีประนอมความขัดแย้งนี้อย่างไร” การตอบคำถามในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องประเมินความสมเหตุสมผล ตรวจสอบความลำเอียงของแหล่งข้อมูล และสังเคราะห์ทางออกด้วยวิจรรณญาณของตนเอง

- **กระบวนการที่ 3 การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการผ่านการอภิปรายผลสะท้อนคิด** ความโดดเด่นของการใช้สถานการณ์ระดับสาธารณะในวิชาภาษาไทยคือการเป็นพื้นที่จำลองสำหรับการเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งความเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณธรรม เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการวิเคราะห์ตัวบทและตอบคำถามแล้ว ครูจะนำเข้าสู่กิจกรรมอภิปรายกลุ่มเชิงลึก (Deep Discussion) เพื่อสะท้อนคิดและเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายอย่างเป็นธรรมชาติ

มิติที่ 1 การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ผ่านการอภิปรายเรื่องนโยบายขยะ ครูชี้ชวนให้ผู้เรียนมองเห็นพลวัตของการพัฒนาประเทศที่มักตามมาด้วยความท้าทาย ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ว่าปัญหาในสังคม

ไม่ได้มีเพียงมิติของสีขาวกับสีดำ แต่มักเป็นพื้นที่สีเทาที่ต้องอาศัยความเข้าใจ การประนีประนอม และการมองปัญหาเชิงโครงสร้าง การที่ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์บทอ่านได้อย่างรอบด้านจะช่วยลดอคติและความเกลียดชังทางสังคม สร้างทัศนคติที่เปิดกว้าง พร้อมทำความเข้าใจบริบทของชาติบ้านเมืองด้วยสายตาของปัญญาชนที่มองเห็นทั้งจุดแข็งและจุดที่ต้องร่วมกันแก้ไข

มิติที่ 2 การเป็นพลเมืองที่ดี ประเด็นการจัดการขยะเป็นเครื่องมือชั้นเยี่ยมในการสร้างความตระหนักรู้ต่อส่วนรวม ครูสามารถตั้งคำถามสะท้อนคิดให้ผู้เรียนมองย้อนกลับมาที่พฤติกรรมการใช้บริโภคของตนเอง ผู้เรียนจะได้ตระหนักว่าก่อนที่จะวิพากษ์วิจารณ์นโยบายระดับชาติ ตนเองในฐานะพลเมืองได้ทำหน้าที่คัดแยกขยะหรือลดการใช้พลาสติกแล้วหรือยัง การอ่านบทความสาธารณะจึงไม่ได้จบแค่การรู้เรื่องราวภายนอก แต่สะท้อนกลับมากล้นจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมรอบตัว อันเป็นแก่นแท้ของการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ (Active Citizen)

มิติที่ 3 การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม ในการวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นบนเว็บไซต์ที่เต็มไปด้วยอารมณ์และถ้อยคำรุนแรง ครูสามารถดึงประเด็นนี้มาสอนเรื่องจริยธรรมในการสื่อสารและการเสพสื่อ ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการแยกแยะสิ่งถูกสิ่งผิดในการใช้ภาษาบนโลกออนไลน์ การเลือกที่จะไม่ส่งต่อข้อมูลเท็จ การเคารพความเห็นต่างอย่างมีวุฒิภาวะ และการมีสติในการรับข่าวสาร ซึ่งทักษะเหล่านี้คือเกราะป้องกันจิตใจและเป็นรากฐานของคุณธรรมในการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

มิติที่ 4 การมีงานทำและมีอาชีพ แม้ประเด็นจะดูห่างไกลจากเรื่องอาชีพ แต่ครูสามารถเชื่อมโยงให้เห็นว่าสมรรถนะการอ่านวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง รวมถึงความสามารถในการจับประเด็นและสื่อสารอย่างมีตรรกะ ล้วนเป็น “ทักษะแห่งอนาคต” ที่ตลาดแรงงานทุกสาขาวิชาชีพต้องการ ไม่ว่าผู้เรียนจะเติบโตไปเป็นนักสื่อสารมวลชน นักกฎหมาย นักวางแผนนโยบาย หรือแม้แต่ผู้ประกอบการธุรกิจ ทักษะการประเมินความเสี่ยงจากข้อมูลที่หลากหลายเช่นนี้คือสมรรถนะหลักที่จะช่วยให้พวกเขาประสบความสำเร็จและก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

- **กระบวนการที่ 4 การประเมินผลด้วยรูบริกเชิงสมรรถนะ (Competency-based Rubric Assessment)** เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้สมบูรณ์แบบ การประเมินผลจะต้องไม่ใช่ข้อสอบแบบปรนัยที่เลือกข้อถูกเพียงข้อเดียว แต่ครูจะต้องพัฒนารูบริก (Scoring Rubric) ที่ประเมินทั้งความฉลาดรู้ด้านการอ่านและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปพร้อมกัน ตัวอย่างเช่น ในการตรวจคำตอบข้อเขียนที่ให้ผู้เรียนประเมินความสมเหตุสมผลของนโยบายจัดการขยะ

ผู้เรียนที่ได้คะแนนระดับสูงสุด (ระดับ 4) จะต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบูรณาการข้อมูลจากทั้งสามตัวบทเพื่อสร้างข้อโต้แย้งของตนเอง สามารถระบุจุดอ่อนของสถิติในอินโฟกราฟิกและชี้ให้เห็นอคติในหน้าบรรณาธิการได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งนำเสนอความคิดเห็นของตนเองด้วยภาษาที่สุภาพ เคารพความแตกต่างทางความคิด และสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม (สะท้อนสมรรถนะ PISA ระดับ 6 และคุณลักษณะพลเมืองที่ดี) ในขณะที่ผู้เรียนที่ได้คะแนนระดับพื้นฐาน (ระดับ 1 หรือ 2) อาจทำได้เพียงการลอกข้อความจากตัวบทใดตัวบทหนึ่งมาตอบโดยขาดการวิเคราะห์ หรือแสดงความคิดเห็นโดยใช้อารมณ์ตัดสินโดยปราศจากหลักฐานสนับสนุน

การที่ครูภาษาไทยสามารถร้อยเรียงกระบวนการทั้งหมดนี้เข้าด้วยกัน ตั้งแต่การเลือกตัวบทระดับสาธารณะ การตั้งคำถามที่ท้าทายสมอง การจัดวงอภิปรายที่เจาะลึกถึงกันบึงของจริยธรรม และการประเมินผล

ที่สะท้อนทักษะชีวิตจริง จะส่งผลให้ห้องเรียนภาษาไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน ผู้เรียนจะไม่รู้สึกว่าตนเองกำลังเรียนวิชาภาษาเพื่อไปสอบ แต่กำลังใช้ภาษาเป็นกุญแจไขความเข้าใจโลก เป็นอาวุธในการปกป้องตนเองจากข้อมูลเท็จ และเป็นเข็มทิศในการดำรงตนเป็นคนดีของสังคม กระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางตัวอย่างนี้จึงมิใช่เพียงยุทธวิธีในการยกระดับคะแนนสอบระดับนานาชาติ แต่คือวิศวกรรมการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมด้วยปัญญาและคุณธรรมอย่างแท้จริง

5.2 การเจาะลึกระดับความสามารถทางสมรรถนะการอ่าน (Proficiency Levels)

คำนิยาม ระดับความสามารถทางสมรรถนะด้านการอ่านคือเกณฑ์การประเมินที่แบ่งความซับซ้อนของกระบวนการคิดตั้งแต่ระดับ 1c, 1b, 1a ไปจนถึงระดับ 2 ซึ่งถือเป็นระดับพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในสังคม และไล่เรียงความเข้มข้นขึ้นไปถึงระดับ 5 และ 6 ซึ่งเป็นระดับสูงสุด โดยผู้เรียนในระดับ 6 จะมีความสามารถในการทำความเข้าใจบทความที่ยาว เป็นนามธรรม และสามารถประเมิน เปรียบเทียบ ตลอดจนบูรณาการข้อมูลที่มีความขัดแย้งกันอย่างซับซ้อนได้

ความสำคัญ การทำความเข้าใจความแตกต่างของระดับสมรรถนะเหล่านี้ช่วยให้ครูมีเครื่องมือวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำ และสามารถนำไปใช้ออกแบบการตั้งคำถามแบบไต่ระดับ (Scaffolding Questions) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดจากระดับฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

ตัวอย่างรูปแบบการจัดกิจกรรม:

ตัวอย่างที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบไต่ระดับสมรรถนะ (Scaffolding) สู่ความฉลาดรู้ด้านการอ่านระดับสูงสุด (Level 6) ผ่านวรรณคดีไทย

เพื่อให้ครูผู้สอนภาษาไทยสามารถนำแนวคิดเรื่องระดับความสามารถทางสมรรถนะด้านการอ่าน (Proficiency Levels) ไปปรับใช้ในห้องเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การขยายความในส่วนนี้จะนำเสนอ "คู่มือการจัดกิจกรรมทีละขั้นตอน" (Step-by-Step Guide) โดยจำลองสถานการณ์การสอนวรรณคดีไทยเรื่อง "เสภาขุนช้างขุนแผน ตอน พระพันวษาตัดสินความ" (ตอนนางวันทองถูกประหาร) ซึ่งเป็นวรรณคดีที่มีความซับซ้อนทางอารมณ์และสะท้อนค่านิยมทางสังคมอย่างลึกซึ้ง เหมาะอย่างยิ่งสำหรับการฝึกทักษะการอ่านเชิงวิพากษ์และการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ กระบวนการนี้จะแสดงให้เห็นถึงการออกแบบคำถามแบบไต่ระดับ (Scaffolding Questions) ที่จะนำพานักเรียนก้าวข้ามจากการอ่านเพื่อจับใจความระดับพื้นฐาน (Level 2) ไปสู่การประเมินและบูรณาการข้อมูลที่มีความขัดแย้งกันอย่างซับซ้อน (Level 6)

- ขั้นเตรียมการ การกำหนดตัวบท (Text Selection)

แทนที่จะให้นักเรียนอ่านเพียงตัวบทวรรณคดีหลัก (Primary Text) เพียงอย่างเดียว ครูผู้สอนจะต้องเตรียม "บทอ่านเสริม" (Secondary Texts) ที่มีลักษณะเป็นตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ซึ่งนำเสนอมุมมองหรือข้อโต้แย้งที่ขัดแย้งกันอย่างชัดเจน เพื่อจำลองสถานการณ์การรับข้อมูลข่าวสารในโลกความเป็นจริงได้แก่

ตัวบทที่ 1 (ตัวบทหลัก): เนื้อเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน พระพันวษาตัดสินความ (ตัวบทต่อเนื่อง-วรรณคดี)

ตัวบทที่ 2 (บทวิจารณ์ A - มุมมองสตรีนิยม): บทความวิจารณ์วรรณคดีที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ นำเสนอข้อโต้แย้งว่า "นางวันทองคือเหยื่อของสังคมปิตาธิปไตย (ชายเป็นใหญ่) การตัดสินใจของนางเกิดจากการถูกบีบบังคับโดยโครงสร้างอำนาจที่มองผู้หญิงเป็นเพียงทรัพย์สิน"

ตัวบทที่ 3 (บทวิจารณ์ B - มุมมองอนุรักษ์นิยม/จารีต): บทความวิจารณ์จากคอลัมน์วรรณกรรมในหนังสือพิมพ์ นำเสนอข้อโต้แย้งว่า "โศกนาฏกรรมของนางวันทองเกิดจากความโลเลและความไม่เด็ดขาดของตัวนางเอง ซึ่งขัดต่อจารีตและศีลธรรมอันดีงามของสตรีไทยในยุคนั้น"

ตัวอย่างที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบไต่ระดับ (Scaffolding Process)

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างฐานความเข้าใจระดับพื้นฐาน (Proficiency Levels 1b - 2)

เป้าหมายทางปัญญา: การค้นหาข้อมูล (Locating Information) และการทำความเข้าใจอย่างง่าย (Basic Understanding)

บทบาทของครู ครูให้นักเรียนอ่านตัวบทที่ 1 (วรรณคดีหลัก) แล้วตั้งคำถามที่มุ่งเน้นให้นักเรียนกวาดสายตาเพื่อระบุข้อเท็จจริงที่ปรากฏชัดเจนในเนื้อเรื่อง

ตัวอย่างคำถามระดับ 2

"จากการตัดสินใจของนางวันทอง มีตัวละครใดบ้างที่อยู่ในห้องพระโรง?"

"สมเด็จพระพันวษาทรงตั้งคำถามใดแก่นางวันทอง เพื่อให้ตัดสินใจเลือก?"

"คำตอบสุดท้ายของนางวันทองที่ทำให้สมเด็จพระพันวษาพิโรธคืออะไร?"

การประเมิน นักเรียนที่อยู่ในระดับนี้จะสามารถชี้ตำแหน่งของคำตอบในบทอ่านและสรุปใจความสำคัญเบื้องต้นได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่ทุกคนต้องผ่านให้ได้ก่อนก้าวสู่ระดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การยกระดับสู่การวิเคราะห์และอนุมาน (Proficiency Levels 3 - 4)

เป้าหมายทางปัญญา การทำความเข้าใจเชิงลึก (Deep Understanding) และการเชื่อมโยงข้อมูล (Integrating)

บทบาทของครู ครูตั้งคำถามที่ท้าทายให้นักเรียน "อ่านระหว่างบรรทัด" (Read between the lines) เพื่อวิเคราะห์เจตนา แรงจูงใจ และความสัมพันธ์ของข้อความในย่อหน้าต่างๆ

ตัวอย่างคำถามระดับ 3 - 4

"จากคำกราบทูลของขุนแผนและขุนช้าง นักเรียนคิดว่าตัวละครทั้งสองมีแรงจูงใจเบื้องหลังที่แท้จริงอย่างไร จงยกวรรคทองในเรื่องมาสนับสนุนแนวคิดนี้"

"ความเจ็บและความล้มเหลวของนางวันทองก่อนที่จะตอบคำถามของพระพันวษา สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งในจิตใจของนางอย่างไร?"

การประเมิน นักเรียนเริ่มใช้ข้อมูลจากหลายส่วนของเรื่องมาประติดประต่อกันเพื่ออธิบายสภาวะทางอารมณ์หรือแรงจูงใจที่ผู้แต่งไม่ได้เขียนบอกไว้ตรงๆ

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอความขัดแย้งและการประเมินแหล่งข้อมูล (Proficiency Level 5)

เป้าหมายทางปัญญา การประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting) ต่อตัวบทหลากหลายแหล่ง

บทบาทของครู ครูแจกตัวบทที่ 2 (บทวิจารณ์ A) และ ตัวบทที่ 3 (บทวิจารณ์ B) ให้นักเรียนอ่าน จากนั้นตั้งคำถามให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อดี จุดยืน และความน่าเชื่อถือของผู้เขียนแต่ละคน

ตัวอย่างคำถามระดับ 5

"บทวิจารณ์ A และ บทวิจารณ์ B มีจุดยืนหรือสมมติฐานหลัก (Main Argument) ในการมองนางวันทองแตกต่างกันอย่างไร?"

"นักเรียนคิดว่าผู้เขียนบทวิจารณ์ A ใช้ตรรกะหรือทฤษฎีใดเป็นกรอบในการวิเคราะห์ และการใช้กรอบนั้นทำให้ผู้อ่านมองข้ามข้อมูลส่วนใดในวรรณคดีหลักไปบ้าง?"

การประเมิน นักเรียนสามารถตระหนักรู้ว่า "ความจริง" ในการตีความวรรณคดีไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียว และสามารถแยกแยะได้ว่าข้อความใดเป็นข้อเท็จจริงทางวรรณกรรม และข้อความใดเป็นเพียง "ความคิดเห็น" หรือ "อคติ" ของนักวิจารณ์

ขั้นตอนที่ 4 จุดสูงสุดของความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Proficiency Level 6)

เป้าหมายทางปัญญา การบูรณาการ สังเคราะห์ และประเมินข้อโต้แย้งที่มีความขัดแย้งกันอย่างซับซ้อน (Complex Integration and Evaluation)

บทบาทของครู ครูมอบหมายโจทย์ที่เป็นสถานการณ์จำลอง (Performance Task) ให้นักเรียนเขียนบทความเชิงโต้แย้ง (Argumentative Essay) หรือจัดกิจกรรมโต้วาทีเชิงวิชาการ โดยใช้คำถามระดับสูงสุดที่ไม่มีคำตอบตายตัว

ตัวอย่างคำถามระดับ 6 (โจทย์หลัก)

"เมื่อพิจารณาข้อโต้แย้งจากทั้งบทวิจารณ์ A (วันทองคือเหยื่อของสังคม) และบทวิจารณ์ B (วันทองคือผู้สร้างโศกนาฏกรรมด้วยตนเอง) ให้นักเรียนประเมินว่า บทวิจารณ์ใดมีน้ำหนักและมีความสมเหตุสมผลมากกว่ากัน โดยนักเรียนจะต้องบูรณาการข้อมูลจากตัวบทวรรณคดีหลัก (ตัวบทที่ 1) มาเป็นหลักฐานสนับสนุนจุดยืนของนักเรียน พร้อมทั้งอธิบายโต้แย้งจุดอ่อนของบทวิจารณ์อีกชิ้นหนึ่งอย่างมีตรรกะ"

สถานะการคิดของนักเรียน ในขั้นนี้นักเรียนจะเกิดสภาวะความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) นักเรียนต้องจัดการกับข้อมูลที่เป็นนามธรรมที่ยาวและซับซ้อน ต้องประเมินน้ำหนักของหลักฐาน ต้องสกัดเอาอคติของตนเองออกไป และใช้ตรรกะในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมา ซึ่งนี่คือสมรรถนะสูงสุดที่ PISA มุ่งหวัง

การสะท้อนคิดเพื่อบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ (Reflection for the 4 Characteristics) หลังจากกระบวนการทางปัญญาลิ้นสุดลง ครูภาษาไทยจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดวงสนทนา (Dialogue) เพื่อเชื่อมโยงกระบวนการอ่านเชิงวิพากษ์ที่เพิ่งผ่านมา เข้ากับการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามพระบรมราโชบาย ซึ่งการเรียนรู้ในระดับ PISA Level 6 เป็นสะพานเชื่อมที่ยอดเยี่ยมดังนี้:

- **มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและเป็นพลเมืองที่ดี** ครูชวนนักเรียนสะท้อนคิดว่า "การที่สังคมไทยในอดีตมีโครงสร้างที่บีบบังคับสตรี (ดังที่สะท้อนในบทวิจารณ์ A) สอนอะไรเราเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมทางเพศในสังคมประชาธิปไตยปัจจุบัน?" การถกเถียงเรื่องนี้ทำให้นักเรียนเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ของบ้านเมือง (ประวัติศาสตร์ไม่ได้มีไว้ท่องจำ แต่มีไว้เป็นบทเรียน) และตระหนักถึงบทบาทของพลเมืองยุคใหม่ที่ต้องเคารพในความเท่าเทียมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งหล่อหลอมทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาชาติ

- **มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม** ครูตั้งคำถามสะท้อนคิดจากบทวิจารณ์ B ว่า "หากเราต้องตัดสินใจในสถานการณ์ที่ยากลำบากอย่างนางวันทอง เราจะใช้หลักคุณธรรมใดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเพื่อไม่ให้เกิดความโลเลหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น?" นักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การแยกแยะสิ่งผิด-ชอบ และการมีสติในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานของความมั่นคงทางจิตใจ

- **มีอาชีพสุจริต** ครูสรุปบทเรียนโดยชี้ให้เห็นว่า "ทักษะที่นักเรียนพึงใช้ไป ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมข้อมูล การประเมินความน่าเชื่อถือของบทวิจารณ์ที่ขัดแย้งกัน และการนำเสนอเหตุผลอย่างมีตรรกะคือ 'ทักษะสมรรถนะสูง' ที่ตลาดแรงงานโลกต้องการ ไม่ว่านักเรียนจะเป็นแพทย์ นักกฎหมาย หรือนักบริหาร การวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนโดยไม่ด่วนตัดสินคือทักษะแห่งความสำเร็จในทุกสายอาชีพ"

เกณฑ์การประเมินผลเชิงสมรรถนะ (Competency-Based Rubric)

เพื่อเปลี่ยนผ่านจากการประเมินผลแบบดั้งเดิม ครูจำเป็นต้องใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกสำหรับประเมินคำตอบในระดับ 6 ของนักเรียน ดังตัวอย่าง:

ระดับดีเยี่ยม (คะแนน 4 - เทียบเท่า PISA Level 6): นักเรียนสามารถระบุจุดยืนได้อย่างชัดเจน บูรณาการหลักฐานจากวรรณคดีหลักมาสนับสนุนบทวิจารณ์ที่ตนเลือกได้อย่างสมเหตุสมผล สามารถชี้ให้เห็นจุดอ่อนของบทวิจารณ์อีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างแหลมคม และนำเสนอความคิดผ่านภาษาที่เคารพความแตกต่างทางความคิด (สะท้อนสมรรถนะทางปัญญาและคุณธรรม)

ระดับดี (คะแนน 3 - เทียบเท่า PISA Level 5): นักเรียนสามารถเลือกจุดยืนและนำหลักฐานจากบทวิจารณ์หรือตัวบทหลักมาสนับสนุนได้ แต่ยังขาดการบูรณาการข้อมูลเพื่อโต้แย้งจุดอ่อนของบทวิจารณ์ฝ่ายตรงข้ามอย่างชัดเจน

ระดับพอใช้ (คะแนน 2 - เทียบเท่า PISA Level 3-4): นักเรียนทำความเข้าใจเนื้อเรื่องหลักได้ดี แต่ไม่สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของบทวิจารณ์ได้ มักใช้ความรู้สึกส่วนตัวในการตัดสินมากกว่าการใช้อนุมานจากตัวบท

ระดับต้องปรับปรุง (คะแนน 1 - เทียบเท่า PISA Level 1-2): นักเรียนทำได้เพียงเล่าซ้ำเหตุการณ์ในตัวบทหลัก ไม่สามารถเชื่อมโยงหรือตอบคำถามเชิงวิพากษ์จากบทวิจารณ์ทั้งสองชิ้นได้

การนำกระบวนการได้ระดับสมรรถนะ (Scaffolding) มาใช้ในห้องเรียนภาษาไทยดังตัวอย่างข้างต้น เป็นการสาธิตให้เห็นว่าทฤษฎีของ PISA มีสิ่งที่ไม่แปลกปลอมหรือเข้ากันไม่ได้กับบริบทการศึกษาไทยในทางตรงกันข้าม เมื่อครูมีความเข้าใจใน "ความแตกต่างของระดับสมรรถนะ" ครูจะสามารถเปลี่ยนวรรณคดีไทยทุกเรื่อง บทความทุกชิ้น หรือข่าวสารสาธารณะทุกข่าว ให้กลายเป็นสนามฝึกฝนทางปัญญาชั้นยอด การตั้งคำถามที่ทรงพลังของครูจะเป็นเสมือนเครื่องมือจัดแจงศักยภาพที่ซ่อนอยู่ของนักเรียน ดังพวกเขาออกจาก

ความคุ้นเคยระดับพื้นฐาน (Level 2) สู่จุดสูงสุดของการคิดเชิงวิพากษ์ (Level 6) ซึ่งเมื่อทำควบคู่ไปกับการสะท้อนคิดอย่างแยกกาย ทักษะภาษาไทยก็จะกลายเป็นเครื่องมืออันทรงเกียรติในการสร้างประชากรที่มีทั้ง "ความฉลาดรู้" และ "ความดีงาม" ประดับไว้ในสังคมอย่างสมบูรณ์แบบ

5.3 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ

การนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบรรยายเชิงโต้ตอบมาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนวิชาภาษาไทย เป็นการพลิกโฉมกระบวนการทัศน์จากการสอนแบบถ่ายทอดความรู้ทางเดียวไปสู่การสร้างพื้นที่แห่งการคิดวิเคราะห์เชิงลึก เพื่อให้ครูผู้สอนภาษาไทยสามารถนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติจริงกับนักเรียนและยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบสากล จึงขอขยายความกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนและละเอียดลุ่มลึก โดยจำลองสถานการณ์การสอนที่ใช้ตัวบทระดับสาธารณะ ซึ่งมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมไทย เพื่อเป็นต้นแบบให้ครูนำไปปรับใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมและคัดเลือกตัวบทเพื่อสร้างความท้าทายทางปัญญา ก่อนเริ่มต้นการบรรยายเชิงโต้ตอบ ครูภาษาไทยต้องก้าวข้ามขีดจำกัดของการใช้หนังสือเรียนหรือวรรณคดีแบบดั้งเดิมเพียงมิติเดียว และหันมาให้ความสำคัญกับการนำข้อความจากโลกความจริงหรือตัวบทที่สะท้อนสถานการณ์ระดับสาธารณะมาเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการเรียนรู้ การคัดเลือกตัวบทที่มีความซับซ้อน มีมุมมองขัดแย้งกัน หรือมีคติแอบแฝง จะช่วยสร้างสภาวะความขัดแย้งทางปัญญาในจิตใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กระตุ้นให้สมองพร้อมที่จะเรียนรู้และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างลึกซึ้ง

ในทางปฏิบัติสำหรับห้องเรียนภาษาไทย ครูสามารถเลือกใช้ตัวบทที่เชื่อมโยงกับโครงการพลวัตของภาษาไทย โดยนำเสนอประเด็นความเปลี่ยนแปลงของการใช้ภาษาในยุคดิจิทัลผ่านตัวบทหลากหลายแหล่ง แหล่งแรกอาจเป็นบทความวิชาการหรือประกาศจากหน่วยงานของรัฐที่แสดงความกังวลเกี่ยวกับการใช้คำสแลงหรือภาษาที่ผิดเพี้ยนของวัยรุ่น ซึ่งมองว่าปรากฏการณ์นี้อาจส่งผลกระทบต่อความงดงามและอัตลักษณ์ของภาษาประจำชาติ แหล่งที่สองอาจเป็นภาพหน้าจอจากกระดานสนทนาออนไลน์หรือบทความจากเพจยอดนิยมที่สนับสนุนแนวคิดที่ว่าภาษาต้องมีความลื่นไหลและคำสแลงคือภาพสะท้อนของความคิดสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมย่อย การนำเสนอข้อมูลสองด้านที่ขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิงนี้ จะทำให้นักเรียนตระหนักว่าภาษาไม่ได้มีมิติเพียงแค่ความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ แต่ยังมีมิติทางสังคมวิทยาและพลวัตที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

การเลือกชุดบทอ่านที่นำเสนอความขัดแย้งเชิงความคิดในลักษณะนี้ เป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเข้าสู่กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์อย่างสมบูรณ์แบบ ตัวบทที่ท้าทายความเชื่อเดิมจะบีบบังคับให้นักเรียนต้องตั้งตัวและไม่ยอมรับข้อมูลใดข้อมูลหนึ่งโดยปราศจากการไตร่ตรอง นอกจากนี้ยังเป็นการดึงผู้เรียนเข้าสู่บริบทสาธารณะที่เยาวชนจะต้องเผชิญในชีวิตจริง การฝึกให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับการรับมือข้อมูลที่หลากหลายและมีน้ำหนักเหตุผลแตกต่างกัน จะเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งในการพัฒนาสมรรถนะการอ่านขั้นสูงตามกรอบมาตรฐานสากลและเตรียมความพร้อมให้พวกเขาสามารถดำเนินชีวิตในสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นตอนที่ 2 การนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการกระตุ้นประสบการณ์เดิม (The Hook)

การนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการกระตุ้นประสบการณ์เดิมถือเป็นศิลปะการสอนที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างโลกทางวิชาการกับโลกชีวิตจริงของผู้เรียน ครูจะไม่เริ่มต้นคาบเรียนด้วยการสั่งให้นักเรียนเปิดเอกสารอ่านหรือจดทฤษฎีทันที แต่จะใช้สื่อที่สามารถกระตุ้นความรู้สึกและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรงของนักเรียนเพื่อทำหน้าที่เป็นตะขोเกี่ยวความสนใจ การเชื่อมโยงเนื้อหาบทเรียนเข้ากับสิ่งที่นักเรียนพบเจอในชีวิตประจำวันจะช่วยสร้างแรงจูงใจภายใน ทำให้นักเรียนรู้สึกทว่าวิชาภาษาไทยมีความหมายและสามารถนำไปใช้ทำความเข้าใจปรากฏการณ์รอบตัวได้จริง ซึ่งเป็นก้าวแรกของการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้

เพื่อสร้างความน่าสนใจในชั้นเรียนที่ว่าด้วยพลวัตของภาษาไทย ครูอาจฉายภาพพาตั่วขาวที่กำลังเป็นกระแสแพร่หลาย หรือนำเสนอชุดคำศัพท์วัยรุ่นที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ในสัปดาห์นั้นขึ้นบนหน้าจอ จากนั้นครูตั้งคำถามท้าทายความคิดว่า ถ้านักเรียนต้องอธิบายความหมายและบริบทการใช้คำสแลงเหล่านี้ให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวฟัง นักเรียนจะใช้วิธีการอธิบายอย่างไร และคิดว่าผู้ใหญ่จะยอมรับหรือต่อต้านการใช้คำเหล่านั้น กิจกรรมสั้นๆ นี้นอกจากจะสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานและเป็นกันเองแล้ว ยังเปิดพื้นที่ให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องกังวลเรื่องความถูกต้อง เพราะเป็นเรื่องที่ผูกพันกับตัวตนและวัยของพวกเขาโดยตรง

การตั้งคำถามลักษณะนี้ยังมีนัยสำคัญในการฝึกให้นักเรียนตระหนักว่าภาษาเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจและสามารถสร้างช่องว่างระหว่างวัยได้ การที่นักเรียนพยายามหาวิธีอธิบายคำศัพท์ของยุคสมัยตนเองให้คนต่างวัยเข้าใจ ถือเป็นการฝึกทักษะการเอาใจเขามาใส่ใจเราและการประนีประนอมทางความรู้สึก กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนนี้จึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ดึงดูดความสนใจ แต่ยังเป็นการปูทางไปสู่การสร้างคุณลักษณะด้านการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง โดยสอนให้นักเรียนรู้จักใช้ภาษาเป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจมากกว่าเป็นกำแพงขวางกั้นความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคม

ขั้นตอนที่ 3 การบรรยายเนื้อหาแกนหลักแบบแบ่งส่วน (Chunked Mini-Lecture)

การบรรยายเนื้อหาแกนหลักแบบแบ่งส่วนเป็นกลยุทธ์ที่ออกแบบมาเพื่อสอดคล้องกับข้อจำกัดด้านความสนใจของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน การอธิบายทฤษฎีหรือแนวคิดที่ซับซ้อนอย่างต่อเนื่องยาวนานมักทำให้ผู้เรียนเกิดความเหนื่อยล้าทางสมองและหลุดโฟกัสจากเนื้อหา ครูจึงต้องปรับวิธีการโดยย่อยข้อมูลออกเป็นส่วนๆ และใช้เวลาอธิบายแต่ละส่วนอย่างกระชับ สลับกับการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือนำทฤษฎีนั้นไปประยุกต์ใช้กับตัวบททันที วิธีการนี้จะช่วยเปลี่ยนสถานะของผู้เรียนจากผู้รับฟังแบบตั้งรับมาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้เชิงรุก ทำให้การเรียนรู้ทฤษฎีไม่ใช่เรื่องน่าเบื่ออีกต่อไป

ในการสอนตามกรอบความรู้ด้านการอ่าน ครูอาจใช้เวลาช่วงแรกอธิบายแนวคิดเรื่องการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น และการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล โดยใช้ให้เห็นกลวิธีการใช้ภาษาที่ซ่อนนอคติของผู้เขียน เช่น การใช้คำคุณศัพท์ที่แสดงอารมณ์รุนแรง หรือการนำเสนอสถิติเพียงด้านเดียวเพื่อสนับสนุนจุดยืนของตนเอง การอธิบายเนื้อหาแกนหลักนี้ต้องทำอย่างชัดเจนและยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพ เพื่อให้นักเรียนมีเครื่องมือทางปัญญาพร้อมสำหรับการเผชิญหน้ากับตัวบทที่มีความซับซ้อนในขั้นต่อไป

หลังจากอธิบายทฤษฎีเสร็จสิ้น ครูจะเข้าสู่โหมดปฏิบัติการโดยแจกตัวบททั้งสองชิ้นที่เตรียมไว้เกี่ยวกับพลวัตของภาษาไทยให้นักเรียนอ่าน พร้อมกับมอบหมายภารกิจจับเวลาให้นักเรียนใช้ปากกาเน้นข้อความสีเขียวขีดเส้นใต้ประโยคที่เป็นข้อเท็จจริงทางสถิติหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ และใช้สีแดงขีดเส้นใต้ประโยคที่เป็นเพียง

อารมณ์ความรู้สึกหรือข้อกล่าวหาที่เลื่อนลอย การให้นักเรียนได้ลงมือวิเคราะห์ด้วยบทันทีหลังการฟังบรรยาย จะช่วยตอกย้ำความเข้าใจและเปลี่ยนทฤษฎีที่เป็นนามธรรมให้กลายเป็นทักษะเชิงปฏิบัติที่ฝังลึกอยู่ในตัวผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 การตั้งคำถามเชิงโต้ตอบเพื่อไต่ระดับสมรรถนะ (Scaffolding Questions)

การตั้งคำถามเชิงโต้ตอบเพื่อไต่ระดับสมรรถนะนับเป็นกระบวนการชี้วัดความสำเร็จในการยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านในชั้นเรียน ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกทางปัญญาโดยการยิงคำถามอย่างเป็นระบบเพื่อกระตุ้นให้สมองของนักเรียนทำงานตามระดับความซับซ้อนของการประเมินระดับสากล การตั้งคำถามที่ดีจะไม่มุ่งเน้นที่การจับผิดหรือหาข้อสอบที่ยากที่สุดมาทดสอบ แต่จะเป็นการนำทางความคิดให้นักเรียนก้าวข้าม จากความเข้าใจระดับพื้นผิวไปสู่การตีความและการประเมินคุณค่าอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการไต่ระดับเริ่มต้นด้วยคำถามระดับพื้นฐานเพื่อทดสอบสมรรถนะการค้นหาข้อมูล เช่น จากบทความของนักวิชาการมีการระบุหรือไม่ว่าช่องทางใดที่ทำให้ภาษาไทยวิบัติมากที่สุด เมื่อนักเรียนสามารถค้นหาและระบุข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ครูจะขยับความท้าทายขึ้นสู่คำถามระดับกลางเพื่อทดสอบการทำความเข้าใจและการอนุมานความหมาย เช่น จากตัวบทของเพจวัยรุ่น ผู้เขียนใช้กลวิธีทางภาษาใดในการโน้มน้าวให้ผู้อ่านรู้สึกว่าคุณค่าของสิ่งของเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของวิวัฒนาการทางสังคม คำถามเหล่านี้จะให้นักเรียนต้องกลับไปอ่านตัวบทอย่างละเอียดและเชื่อมโยงบริบทแวดล้อมเพื่อหาคำตอบที่ซ่อนอยู่

การไต่ระดับจะไปถึงจุดสูงสุดด้วยคำถามระดับสูงเพื่อการประเมินและสะท้อนคิด ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ผู้เรียนต้องก้าวออกมาจากตัวบทและใช้ตรรกะของตนเองเป็นเครื่องตัดสิน ครูอาจตั้งคำถามว่า หากต้องเปรียบเทียบน้ำหนักของเหตุผล นักเรียนคิดว่าการปกป้องภาษาประจำชาติให้คงรูปแบบเดิมกับการยอมรับความเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับยุคสมัย แนวคิดใดมีความสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับความเป็นจริงมากกว่ากัน จงยกหลักฐานจากบทอ่านทั้งสองฝั่งมาคานอำนาจและสนับสนุนจุดยืนของตนเอง การตั้งคำถามปลายเปิดเช่นนี้จะบีบคั้นให้นักเรียนต้องประเมินข้อมูลรอบด้านและสังเคราะห์คำตอบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองออกมา

ขั้นตอนที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบร่วมมือ (Think-Pair-Share)

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกระบวนการที่เชื่อว่าการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวในสมองของแต่ละบุคคล แต่เกิดขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการแลกเปลี่ยนความหมายระหว่างเพื่อนมนุษย์ เมื่อนักเรียนได้รับคำถามระดับสูงสุด ครูจะไม่เรียกร้องให้นักเรียนตอบทันที แต่จะให้เวลาจับคู่หรือรวมกลุ่มเพื่อถกเถียงและหาข้อสรุปร่วมกัน การให้นักเรียนได้พูดคุยกับเพื่อนในวัยเดียวกันจะช่วยลดความประหม่า สร้างความมั่นใจ และเป็นการฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจอย่างมีตรรกะ

ในระหว่างที่นักเรียนกำลังระดมสมอง ครูจะมีบทบาทสำคัญในการเดินสังเกตการณ์รอบห้องเพื่อรับฟังกระบวนการคิดของแต่ละกลุ่ม หากครูพบว่านักเรียนกลุ่มใดกำลังหลงทางหรือให้เหตุผลที่มีอคติ ครูจะไม่เข้าไปแทรกแซงเพื่อบอกคำตอบที่ถูกต้อง แต่จะใช้กลวิธีตั้งคำถามย้อนกลับเพื่อกระตุ้นการคิด ตัวอย่างเช่น หากนักเรียนสรุปว่าคุณค่าทำลายชาติเพราะทำให้คนเขียนหนังสือไม่ถูก ครูอาจโยนคำถามกระตุ้นไปว่า ลองพิจารณาข้อมูลจากกระทุสนทนาอีกครั้ง มีหลักฐานใดใหม่ที่บ่งบอกว่าวัยรุ่นสามารถแยกแยะการใช้ภาษาในบริบทที่เป็นทางการกับไม่เป็นทางการได้

การแทรกแซงด้วยคำถามเชิงวิพากษ์เช่นนี้จะต้อนให้นักเรียนต้องกลับไปพิจารณาข้อมูลอย่างรอบด้าน ไม่ด่วนสรุปด้วยความรู้สึกส่วนตัว และเรียนรู้ที่จะตรวจสอบอคติของตนเอง กระบวนการทำงานกลุ่มในลักษณะนี้จำลองบรรยากาศของสังคมประชาธิปไตยที่ทุกคนมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็น แต่ทุกความคิดเห็นต้องวางอยู่บนฐานของเหตุผลและหลักฐานเชิงประจักษ์ นักเรียนจะได้เรียนรู้การเคารพความแตกต่างทางความคิดและรู้จักประนีประนอมเพื่อหาข้อสรุปที่ดีที่สุดร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 6 การสังเคราะห์ความรู้และเชื่อมโยงสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์

การสังเคราะห์ความรู้และเชื่อมโยงสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นขั้นตอนก่อนจบคาบเรียนที่ครูต้องทำหน้าที่ขมวดปมแนวคิดทั้งหมดที่ได้จากการอภิปรายให้เป็นรูปธรรม การสะท้อนคิดในช่วงนี้ไม่ใช่การสรุปเนื้อหาวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการตกผลึกทางปัญญาที่เชื่อมโยงผลลัพธ์จากการเรียนรู้เข้ากับการพัฒนาจิตใจและคุณธรรม ครูต้องชี้ให้นักเรียนเห็นว่าสมรรถนะการอ่านวิเคราะห์ที่พวกเขาเพิ่งได้ฝึกฝนไปนั้น มีคุณค่าและความหมายต่อการดำเนินชีวิตในระยะยาวอย่างไร

ครูสามารถเชื่อมโยงประเด็นการถกเถียงเรื่องพลวัตทางภาษาเข้ากับการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี โดยอธิบายว่าการที่นักเรียนสามารถมองเห็นวิวัฒนาการของภาษาโดยไม่ละทิ้งความงดงามดั้งเดิม คือการสะท้อนความเข้าใจในพลวัตของชาติว่าย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การรักชาติไม่ได้หมายถึงการแช่แข็งวัฒนธรรมให้อยู่นิ่ง แต่คือการปรับตัวและต่อยอดอย่างสร้างสรรค์ ในขณะเดียวกันการเลือกใช้ภาษาในโลกออนไลน์อย่างระมัดระวัง ไม่ใช่ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชังหรือโจมตีผู้คิดต่าง ก็ถือเป็นการแสดงความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองที่ดีของสังคม

ยิ่งไปกว่านั้น การรู้เท่าทันสื่อและการมีวุฒิภาวะในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน จะเป็นเกราะกำบังชั้นดีที่ช่วยให้นักเรียนมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม ไม่ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงหรือข่าวปลอมในยุคดิจิทัล ทักษะการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลนี้ ยังเป็นสมรรถนะหลักที่ตลาดแรงงานในอนาคตต้องการอย่างยิ่ง การฝึกฝนในห้องเรียนภาษาไทยจึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเติบโตไปเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ ซึ่งตอบโจทย์คุณลักษณะด้านการมีงานทำและมีอาชีพได้อย่างสมบูรณ์แบบ

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินผลเชิงประจักษ์และการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

การประเมินผลเชิงประจักษ์และการให้ข้อมูลป้อนกลับเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะทำให้วงจรการเรียนรู้เกิดความสมบูรณ์ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนย่อมต้องนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินผล ครูต้องก้าวข้ามการใช้ข้อสอบแบบปรนัยที่เลือกข้อถูกเพียงข้อเดียว มาเป็นการประเมินสมรรถนะที่แท้จริงผ่านการลงมือปฏิบัติ ครูอาจใช้วิธีการให้นักเรียนทำตัวทางออกก่อนหมดเวลาเรียน โดยให้นักเรียนเขียนสะท้อนความคิดสั้นๆ เกี่ยวกับจุดยืนของตนเองต่อประเด็นพลวัตทางภาษาพร้อมระบุหลักฐานจากบทอ่านที่หนักแน่นที่สุด

ในการตรวจผลงานของนักเรียน ครูจะใช้เกณฑ์ประเมินสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นตามมาตรฐานสากล ซึ่งจะให้ความสำคัญกับความสมเหตุสมผลของการเชื่อมโยงหลักฐานเข้ากับข้อโต้แย้ง ความสามารถในการมองเห็นจุดอ่อนของบทอ่าน และการใช้ภาษาที่สะท้อนวุฒิภาวะทางอารมณ์ ครูจะไม่ให้คะแนนตามความพึงพอใจหรือตามจุดยืนที่ตรงกับใจของตนเอง แต่จะประเมินกระบวนการคิดของนักเรียนอย่างตรงไปตรงมา การประเมินในลักษณะนี้จะช่วยให้ครูเห็นภาพพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างชัดเจนและเป็นธรรม

สิ่งที่สำคัญที่สุดในกระบวนการนี้คือการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ ครูต้องนำผลการประเมินมาสะท้อนกลับให้นักเรียนรับทราบในคาบเรียนถัดไป เพื่อชื่นชมในส่วนที่นักเรียนทำได้ดีและชี้แนะในจุดที่ต้องพัฒนา การให้ข้อเสนอแนะที่เฉพาะเจาะจงจะทำให้นักเรียนรู้ว่าตนเองต้องปรับปรุงตรรกะหรือการใช้เหตุผลอย่างไรให้แหลมคมยิ่งขึ้น การประเมินผลจึงไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงมาตรวัดเพื่อตัดสินได้ตก แต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะทางปัญญาและคุณธรรมที่องอาจขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

6. สื่อและเครื่องมือ

การปรับเปลี่ยนรูปแบบห้องเรียนวิชาภาษาไทยผ่านกระบวนการบรรยายเชิงโต้ตอบตามขั้นตอนเหล่านี้เป็นการก้าวข้ามขีดจำกัดของการท่องจำตัวอักษรไปสู่การสร้างปัญญาชนที่รู้เท่าทันสื่อและเข้าใจพลวัตของสังคม กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและใช้คำถามเป็นเครื่องมือนำทาง จะช่วยลดช่องว่างศักยภาพที่ซ่อนอยู่ของเยาวชนไทย ทำให้วิชาภาษาไทยกลายเป็นพื้นที่แห่งการเจียระไนความคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2564) ในศาสตร์การสอนที่เน้นย้ำถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพผ่านการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การหลอมรวมทักษะการอ่านระดับโลกเข้ากับบริบทท้องถิ่นและคุณลักษณะอันดีงาม จึงเป็นก้าวอย่างที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาการศึกษาไทยให้ยั่งยืนสืบไป

การพลิกโฉมการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลตามกรอบ PISA 2025 จำเป็นต้องอาศัยสื่อและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง ครูผู้สอนไม่สามารถพึ่งพาเพียงหนังสือเรียนหรือแบบฝึกหัดที่เน้นการท่องจำหลักภาษาแบบดั้งเดิมได้อีกต่อไป สื่อและเครื่องมือในบริบทนี้จึงหมายรวมถึงเอกสารเชิงแนวคิดที่ใช้เป็นเข็มทิศในการออกแบบการสอน ตลอดจนตัวบท (Texts) และชุดข้อสอบจำลองที่ทำหน้าที่เป็นสนามฝึกซ้อมทางปัญญา เนื้อหาในส่วนนี้จะเจาะลึกถึงการทำความเข้าใจเอกสารกรอบแนวคิด PISA 2025 และการสร้างสรรค์ตัวอย่างข้อสอบภาษาไทยที่ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและลุ่มลึก

6.1 เอกสารกรอบแนวคิด PISA 2025 (PISA 2025 Reading Framework) ในฐานะเครื่องมือแม่บท

เอกสารกรอบแนวคิดความฉลาดรู้ด้านการอ่าน PISA 2025 จัดทำโดยองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ถือเป็นเครื่องมือชิ้นแรกและสำคัญที่สุดที่ครูภาษาไทยต้องทำความเข้าใจ เอกสารฉบับนี้ไม่ใช่เพียงคู่มือการออกข้อสอบ แต่เป็นคัมภีร์ที่กำหนดทิศทางว่าประชากรโลกในอนาคตควรมีสมรรถนะในการจัดการกับข้อมูลข่าวสารอย่างไร เอกสารนี้มีความสำคัญในฐานะเครื่องมือแม่บทดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประการแรก เอกสารนี้ทำหน้าที่กำหนดนิยามและขอบเขตของการอ่านในยุคดิจิทัล ครูภาษาไทยจะได้เรียนรู้จากเอกสารว่า การอ่านไม่ได้จำกัดอยู่บนหน้ากระดาษ แต่ครอบคลุมถึงการนำทาง (Navigation) ผ่านเว็บไซต์ การเชื่อมโยงไฮเปอร์ลิงก์ และการจัดการกับข้อมูลที่กระจัดกระจาย เอกสารนี้ช่วยให้ครูตระหนักว่าสื่อที่นำมาใช้ในห้องเรียนต้องสะท้อนสถานะแวดล้อมทางดิจิทัลที่นักเรียนมัธยมศึกษาคุ้นเคย

ประการที่สอง เอกสารนำเสนอโครงสร้างสมรรถนะทางปัญญา (Cognitive Processes) อย่างละเอียด ซึ่งเป็นเครื่องมือชั้นยอดในการออกแบบจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูสามารถใช้เกณฑ์การค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนความคิด มาเป็นตัวชี้วัดในการตั้งคำถามท้ายบทเรียน แทนที่จะถามเพียงว่าเนื้อเรื่องกล่าวถึงอะไร ครูสามารถใช้เอกสารนี้เพื่อออกแบบคำถามที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การให้นักเรียนประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลหรือตรวจสอบอคติของผู้เขียน

ประการที่สาม เอกสารนี้เป็นคลังข้อมูลเกี่ยวกับตัวบทและบริบทของการอ่าน (Texts and Contexts) ซึ่งช่วยคลี่คลายข้อจำกัดในการเลือกสื่อการสอน ครูจะเห็นตัวอย่างการใช้ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีเนื้อหาขัดแย้งกัน การนำเอกสารนี้มาเป็นเครื่องมือคู่กายจะช่วยให้ครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษามีหลักการที่หนักแน่นในการคัดเลือกข่าวสาร บทความ บทวิจารณ์ หรือแม้แต่กระทู้ในสื่อสังคมออนไลน์ มาสร้างเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ทรงพลัง

6.2 สื่อตัวบทเสมือนจริง (Authentic Texts) ในฐานะเครื่องมือขับเคลื่อนการคิด

เมื่อครูทำความเข้าใจกรอบแนวคิดแม่บทแล้ว เครื่องมือขั้นต่อไปที่ต้องจัดเตรียมคือ "สื่อตัวบทเสมือนจริง" ซึ่งหมายถึงข้อความหรือข้อมูลที่ถูกใช้สื่อสารจริงในสังคม ไม่ใช่ข้อความที่แต่งขึ้นเพื่อการทดสอบไวยากรณ์ในห้องเรียน การใช้สื่อประเภทนี้จะช่วยจำลองสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เผชิญกับความซับซ้อนของโลกแห่งความเป็นจริง สื่อตัวบทที่ครูต้องจัดเตรียมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ได้แก่

สื่อประเภทตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Texts) เช่น บทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ บทความแสดงทรรศนะ หรือวรรณกรรมร่วมสมัยที่สะท้อนปัญหาสังคม สื่อเหล่านี้ช่วยฝึกสมรรถนะการทำความเข้าใจโครงสร้างของเหตุผลและการตีความหมายแฝง

สื่อประเภทตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Texts) เช่น อินโฟกราฟิกนำเสนอสถิติ แผนผังการทำงานของหน่วยงานรัฐ หรือตารางเปรียบเทียบข้อมูล สื่อเหล่านี้ช่วยทลายกรอบวิชาภาษาไทยแบบเดิม และสอนให้นักเรียนรู้จักการอ่านข้อมูลเชิงภาพและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร

สื่อประเภทตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ซึ่งเป็นเครื่องมือขั้นสูงสุด ครูอาจเตรียมบทความสองชิ้นที่พูดถึงประเด็นเดียวกันแต่มองจากมุมที่ต่างกันอย่างสุดขั้ว เพื่อใช้เป็นเวทีให้นักเรียนได้ฝึกสมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด ซึ่งเป็นหัวใจของการสร้างภูมิคุ้มกันในการรับข่าวสาร

6.3 ตัวอย่างข้อสอบ PISA ภาษาไทย ด้านการอ่าน สำหรับชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษา

เพื่อให้เห็นภาพการนำสื่อและเครื่องมือไปใช้อย่างลุ่มลึก ขอนำเสนอตัวอย่างชุดข้อสอบจำลอง PISA ด้านการอ่านที่ออกแบบมาสำหรับบริบทสังคมไทย โดยบูรณาการเข้ากับเป้าหมายการสร้างคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบาย ซึ่งครูสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการสร้างเครื่องมือวัดผลของตนเองได้

ชื่อชุดหน่วยการอ่าน (Unit) โครงการพัฒนาหรือการทำลาย? บริบทของการอ่าน (Context) บริบทสาธารณะ (Public) **เป้าหมายการบูรณาการคุณลักษณะ:** การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง และการเป็นพลเมืองที่ดี

สื่อประกอบการสอบ (ประกอบด้วยตัวบท 2 ชิ้น)

ตัวบทที่ 1 บทความเชิงพรรณนา (ตัวบทต่อเนื่อง)

ที่มา: คอลัมน์ "ทิศทางเมือง" ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นออนไลน์

หัวข้อ: ถึงเวลาเปลี่ยนผ่าน ย่านเมืองเก่าสู่ศูนย์การค้าแห่งอนาคต "โครงการก่อสร้างศูนย์การค้าคอมเพล็กซ์บริเวณย่านการค้าเก่าแก่ของเมืองกำลังจะเริ่มขึ้นในเดือนหน้า โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนักธุรกิจและเทศบาลเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่น สร้างงานใหม่กว่า 500 อัตรา และดึงดูดนักท่องเที่ยวจากจังหวัดใกล้เคียง นายกเทศมนตรีกล่าวว่า 'เราไม่อาจอยู่อย่างนี้ได้ ย่านเมืองเก่านี้มีปัญหาโครงสร้างทรุดโทรมและระบบจัดการน้ำเสียที่ไม่ได้มาตรฐาน การสร้างศูนย์การค้าแห่งใหม่จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้และนำความเจริญมาสู่ลูกหลานของเรา' แม้จะมีเสียงคัดค้านจากชาวบ้านบางส่วนที่กังวลเรื่องการสูญเสียวิถีชีวิตดั้งเดิม แต่เราต้องยอมรับว่าความเปลี่ยนแปลงคือสัจธรรมของการพัฒนา หากเมืองของเราไม่ก้าวไปข้างหน้า เราก็จะถูกทิ้งไว้ข้างหลังในยุคเศรษฐกิจไร้พรมแดน"

ตัวบทที่ 2: อินโฟกราฟิกและข้อความสั้น (ตัวบทไม่ต่อเนื่องและตัวบทผสม)

ที่มา: เพจเฟซบุ๊ก "กลุ่มรักษ์รากเหง้า"

หัวข้อ: สิ่งที่เราสูญเสีย... คุณค่าหรือไม่? (ลักษณะข้อมูลในภาพอินโฟกราฟิกแสดงตัวเลขดังนี้)
ร้านค้าดั้งเดิมที่ต้องปิดตัวลง 120 แห่ง
อายุเฉลี่ยของสถาปัตยกรรมไม้ที่จะถูกทุบทิ้ง 85 ปี
รายได้จากศูนย์การค้าแห่งใหม่ 80% จะไหลเข้าสู่กลุ่มทุนส่วนกลาง มีเพียง 20% ที่หมุนเวียนในท้องถิ่น
ปัญหาการจราจรติดขัดในรัศมี 2 กิโลเมตรจะเพิ่มขึ้น 40% ข้อความใต้ภาพ: "การพัฒนาไม่ใช่การลบอดีตทิ้ง 120 ครอบครัวที่ต้องสูญเสียอาชีพไม่สามารถเข้าไปทำงานในศูนย์การค้าได้ทั้งหมดเพราะข้อจำกัดด้านทักษะและอายุ เรากำลังเอาอัตลักษณ์ที่ประเมินค่าไม่ได้ไปแลกกับตึกคอนกรีตที่ไหนก็มี การจัดการน้ำเสียและโครงสร้างสามารถซ่อมแซมได้โดยไม่ต้องทุบทิ้ง ขอเชิญชวนพลเมืองทุกคนร่วมลงชื่อคัดค้านรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ไม่โปร่งใสของโครงการนี้"

ชุดคำถามและแนวทางการวิเคราะห์เชิงสมรรถนะ

คำถามข้อที่ 1 สมรรถนะการค้นหาข้อมูล (Proficiency Level 2) คำถาม: จากตัวบทที่ 2 (เพจเฟซบุ๊กกลุ่มรักษ์รากเหง้า) รายได้จากศูนย์การค้าแห่งใหม่ร้อยละเท่าใดที่จะหมุนเวียนอยู่ในเศรษฐกิจท้องถิ่น?

รูปแบบข้อสอบ: เขียนตอบแบบสั้น (Short Response) แนวคำตอบที่ถูกต้อง: ร้อยละ 20 (หรือ 20%)

การวิเคราะห์ความลุ่มลึก คำถามข้อนี้ทำหน้าที่เป็นตัวชี้วัดระดับพื้นฐาน นักเรียนไม่ต้องตีความใดๆ เพียงแต่ต้องสามารถกวาดสายตา (Scanning) ไปยังส่วนที่เป็นอินโฟกราฟิก และดึงตัวเลขที่ถูกต้องออกมา แม้จะดูง่ายแต่เป็นการฝึกสมาธิในการรับสารท่ามกลางตัวเลขสถิติหลายชุดที่อาจเป็นตัวลวงได้

คำถามข้อที่ 2 สมรรถนะการทำความเข้าใจและการอนุมาน (Proficiency Level 4) คำถาม

จากตัวบทที่ 1 ผู้เขียนบทความในคอลัมน์ "ทิศทางเมือง" ใช้เหตุผลหลักข้อใดในการโต้แย้งข้อกังวลของชาวบ้านเรื่องการสูญเสียวิถีชีวิตดั้งเดิม ก. เทศบาลเมืองจะสร้างสถานที่ใหม่เพื่อชดเชยวิถีชีวิตที่สูญเสียไป ข. วิถีชีวิตดั้งเดิมเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ระบบจัดการน้ำเสียไม่ได้มาตรฐาน ค. ความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้หากต้องการความเจริญทางเศรษฐกิจ ง. ศูนย์การค้าแห่งใหม่จะนำเสนอวิถีชีวิตดั้งเดิมในรูปแบบที่ทันสมัยขึ้น

รูปแบบข้อสอบ เลือกตอบ (Multiple Choice)

แนวคำตอบที่ถูกต้อง ค. ความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้หากต้องการความเจริญทางเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ความลุ่มลึก คำถามนี้ก้าวข้ามการท่องจำไปสู่การวิเคราะห์ตรรกะของผู้เขียน ตัวลวงแต่ละข้อถูกออกแบบมาอย่างแยบคาย ตัวเลือก ข นำข้อเท็จจริงในตัวบทมาผสมกันอย่างผิดตรรกะ ตัวเลือก ง เป็นการคิดเอาเองที่ไม่มีในตัวบท นักเรียนที่เลือกข้อ ค ได้ต้องเข้าใจกระบวนทัศน์ (Paradigm) ของผู้เขียนที่มองว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสำคัญเหนือกว่าการอนุรักษ์วิถีชีวิต ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการอ่านใจผู้เขียน

คำถามข้อที่ 3 สมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด (Proficiency Level 6) คำถาม:

บทความทั้งสองชิ้นมีมุมมองที่ขัดแย้งกันอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการก่อสร้างศูนย์การค้าแห่งใหม่ หากนักเรียนเป็นผู้อยู่อาศัยในเมืองนี้และต้องตัดสินใจว่าจะสนับสนุนหรือคัดค้านโครงการดังกล่าว นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร จงเขียนอธิบายเหตุผลสนับสนุนการตัดสินใจของนักเรียน โดยต้องยกหลักฐานจากตัวบททั้งสองชิ้น (ตัวบทที่ 1 และตัวบทที่ 2) มาประกอบการโต้แย้งอย่างสมเหตุสมผล

รูปแบบข้อสอบ เขียนตอบแบบขยายความ (Extended Response) เกณฑ์การประเมิน (Scoring Rubric)

ระดับคะแนนเต็ม (คะแนน 3) นักเรียนระบุจุดยืนอย่างชัดเจน (สนับสนุนหรือคัดค้าน) และสามารถให้เหตุผลที่มีน้ำหนัก โดยนำหลักฐานจากตัวบททั้งสองมาบูรณาการได้อย่างมีตรรกะ เช่น หากคัดค้านนักเรียนอ้างถึงข้อมูลรายได้ที่กระจุกตัวและปัญหาการตกงานของผู้สูงอายุจากตัวบทที่ 2 และสามารถโต้แย้งข้ออ้างของตัวบทที่ 1 เรื่องการสร้างงาน 500 อัตราได้ว่าอาจไม่เกิดประโยชน์ต่อคนในพื้นที่อย่างแท้จริง ภาษาที่ใช้ต้องสะท้อนการเคารพความเห็นต่างและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ระดับคะแนนบางส่วน (คะแนน 2) นักเรียนระบุจุดยืนและให้เหตุผลได้ แต่ใช้หลักฐานจากตัวบทเพียงชิ้นเดียวมาสนับสนุน หรืออ้างอิงข้อมูลจากทั้งสองชิ้นแต่ยังขาดตรรกะในการเชื่อมโยงเพื่อหักล้างอีกฝ่ายหนึ่ง

ระดับคะแนนขั้นต้น (คะแนน 1) นักเรียนระบุเพียงจุดยืน แต่ไม่สามารถยกหลักฐานจากตัวบทใดมาสนับสนุนได้เลย หรือใช้เพียงอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวในการแสดงความคิดเห็น **การวิเคราะห์ความลุ่มลึก:** นี่คือการท้าทายการเจียระไนปัญญาที่แท้จริง คำถามไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว นักเรียนต้องก้าวออกมาจากสถานะผู้รับสารเพื่อเป็นผู้ตัดสินใจ พวกเขาต้องขึงน้ำหนักระหว่างความเจริญทางวัตถุกับคุณค่าทางจิตวิญญาณ กระบวนการนี้บังคับให้นักเรียนต้องแสดงศักยภาพสูงสุดในการสังเคราะห์ข้อมูล

6.4 คลังชุดข้อสอบและตัวบท PISA ภาษาไทยเพื่อการนำไปใช้จริง

เพื่อเป็นเครื่องมือตั้งต้นให้ครูผู้เข้าอบรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้ทันที หลักสูตรได้จัดเตรียมคลังบทอ่านและชุดคำถาม 10 ข้อแบบไต่ระดับสมรรถนะ พร้อมแนวทางการวิเคราะห์รูปrik โดยครอบคลุมตัวบทและบริบทที่หลากหลาย 4 ชุด ดังต่อไปนี้

ชุดที่ 1 ตัวบทหลากหลายแหล่ง บริบทสาธารณะ (ประเด็น: วิกฤตคำสแลงกับการสื่อสาร)

บทอ่านที่ 1 ทศนะของนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม

หัวข้อ วิกฤตคำสแลงกับการกีดเซาะรากฐานทางวัฒนธรรมและความน่าเชื่อถือทางวิชาชีพ

"ภาษาคือภาพสะท้อนที่ทรงพลังที่สุดของอารยธรรมและรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชาติ การแพร่ระบาดของคำสแลงและภาษาที่ผิดเพี้ยนในพื้นที่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสังคมออนไลน์หรือการสนทนาในชีวิตประจำวัน กำลังสร้างวิกฤตที่กัดเซาะสุนทรียภาพและแบบแผนอันดีงามของภาษาไทย วัยรุ่นจำนวนมากกำลังสูญเสียความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเป็นทางการ ซึ่งส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงเมื่อพวกเขาต้องก้าวเข้าสู่โลกของการทำงาน ในบริบทของวิชาชีพ การสื่อสารด้วยคำสแลงหรือภาษาที่ไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ย่อมสะท้อนถึงความขาดวุฒิภาวะ ขาดความเคารพต่อกาลเทศะ และลดทอนความน่าเชื่อถือของผู้พูดลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ องค์กรธุรกิจชั้นนำต่างคาดหวังพนักงานที่มีความสามารถในการนำเสนอความคิดอย่างมีตรรกะและใช้ภาษาที่สง่างาม การอนุโลมให้ใช้คำสแลงพร่ำเพรื่อจึงมิใช่การเปิดรับความหลากหลาย แต่เป็นการทำลายมาตรฐานทางสังคมที่เยาวชนควรยึดถือ"

บทอ่านที่ 2 ทศนะของนักนิรุกติศาสตร์

หัวข้อ: คำสแลงในฐานะนวัตกรรมและภาพสะท้อนพลวัตของภาษามนุษย์

"ภาษาคือสิ่งมีชีวิตที่ต้องมีการปรับตัวและวิวัฒนาการไปตามยุคสมัย การเกิดขึ้นของคำสแลงไม่ใช่การวิบัติของภาษา แต่เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความคิดสร้างสรรค์และพลวัตของสังคมมนุษย์ คำสแลงทำหน้าที่เป็นนวัตกรรมทางภาษาที่ช่วยให้คนในกลุ่มวัฒนธรรมย่อยสามารถสื่อสารกันได้อย่างกระชับและเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น งานวิจัยทางภาษาศาสตร์ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่สามารถสร้างสรรค์และเข้าใจคำสแลงใหม่ๆ มักเป็นผู้ที่มีความตื่นตัวทางสังคมและมีปฏิภาณไหวพริบ สิ่งสำคัญจึงไม่ใช่การห้ามใช้คำสแลง แต่คือการสอนให้เยาวชนรู้จัก 'การสลับรหัสภาษา' (Code-switching) หรือการเลือกใช้ระดับภาษาให้เหมาะสมกับบริบท ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการสื่อสารคือผู้ที่รู้เมื่อใดควรใช้ภาษาสนุกสนานเพื่อสร้างความเป็นกันเองในกลุ่มเพื่อน และเมื่อใดควรใช้ภาษาทางการเพื่อแสดงความเป็นมืออาชีพในห้องประชุม การตีกรอบภาษาให้อยู่นิ่งกับที่ต่างหากที่จะทำให้อาณัติตายลงอย่างช้าๆ"

ชุดคำถาม 10 ข้อ เพื่อวัดสมรรถนะการอ่านและบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ

ระดับสมรรถนะขั้นการค้นหาข้อมูล (Locating Information)

- 1) จากบทอ่านที่ 1 นักวิชาการระบุว่าองค์กรธุรกิจชั้นนำมีความคาดหวังต่อความสามารถในการสื่อสารของพนักงานอย่างไร
- 2) ตามข้อมูลในบทอ่านที่ 2 ทศนะใดที่นักนิรุกติศาสตร์เสนอว่าเยาวชนควรได้รับการฝึกฝนแทนการถูกห้ามใช้คำสแลง
- 3) ผู้เขียนบทอ่านที่ 1 มองว่าการอนุโลมให้ใช้คำสแลงพร่ำเพรื่อจะส่งผลเสียต่อสิ่งใดมากที่สุด

ระดับสมรรถนะขั้นการทำความเข้าใจ (Understanding)

4) จากบทอ่านทั้งสองชิ้น แม้ผู้เขียนจะมีจุดยืนที่แตกต่างกัน แต่นักเรียนสามารถสรุปประเด็นหรือเป้าหมายที่ทั้งสองท่านให้ความสำคัญร่วมกันเกี่ยวกับการใช้ภาษาได้อย่างไร

5) คำกล่าวที่ว่า "การตีกรอบภาษาให้อยู่หนึ่งกับที่ต่างหากที่จะทำให้ภาษานั้นตายลงอย่างช้าๆ" จากบทอ่านที่ 2 มีความหมายเชื่อมโยงกับธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงในสังคมดิจิทัลอย่างไร

6) หากนักเรียนนำหลักการจากบทอ่านที่ 1 ไปประยุกต์ใช้ในการเขียนรายงานเชิงวิชาการเพื่อส่งครู ลักษณะการใช้ภาษาและการเรียบเรียงข้อมูลของนักเรียนจะออกมาในรูปแบบใด

ระดับสมรรถนะขั้นการประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting)

7) ในฐานะที่นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดีซึ่งต้องสื่อสารบนพื้นที่สาธารณะอย่างสื่อสังคมออนไลน์ นักเรียนคิดว่าระหว่างที่ยึดมั่นในแบบแผนตามบทอ่านที่ 1 กับการเปิดรับพลวัตตามบทอ่านที่ 2 แนวคิดใดมีความสมเหตุสมผลและสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้มากกว่ากัน จงอธิบายเหตุผลประกอบ

8) หากนักเรียนพบเห็นเพื่อนร่วมงานใช้คำสแลงที่ไม่เหมาะสมและอาจสื่อถึงการเหยียดหยามผู้อื่น นักเรียนจะสังเคราะห์แนวคิดจากบทอ่านที่ 2 เรื่องการสลับรหัสภาษา มาใช้อธิบายให้เพื่อนเข้าใจถึงความสำคัญของการมีวุฒิภาวะและการสร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงได้อย่างไร

9) บทอ่านทั้งสองชิ้นใช้วิธีการนำเสนอเหตุผลเพื่อโน้มน้าวใจผู้อ่านที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด นักเรียนคิดว่าบทอ่านใดมีการใช้ข้ออ้างอิงหรือตรรกะที่น่าเชื่อถือกว่ากัน จงยกข้อความจากตัวบทมาสนับสนุนการประเมินของนักเรียน

10) เพื่อสะท้อนการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองพร้อมๆ กับการมีความพร้อมเพื่อเข้าสู่โลกแห่งอาชีพ หากนักเรียนต้องเป็นผู้ออกแบบนโยบาย "การใช้ภาษาไทยสำหรับเยาวชนยุคใหม่" นักเรียนจะบูรณาการจุดแข็งจากบทอ่านทั้งสองชิ้นเพื่อสร้างข้อเสนอแนะที่รักษาวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการยอมรับความหลากหลายได้อย่างไร

แนวทางการวิเคราะห์และเฉลยเชิงสมรรถนะ

ข้อ 1: องค์การธุรกิจชั้นนำคาดหวังพนักงานที่มีความสามารถในการนำเสนอความคิดอย่างมีตรรกะและใช้ภาษาที่สง่างาม (วัดสมรรถนะระดับพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องสามารถกวาดสายตาเพื่อสกัดข้อมูลโดยตรง)

ข้อ 2: ทักษะการสลับรหัสภาษา (Code-switching) หรือการเลือกใช้ระดับภาษาให้เหมาะสมกับบริบท

ข้อ 3: การทำลายมาตรฐานทางสังคมที่เยาวชนควรยึดถือ

ข้อ 4: ผู้เขียนทั้งสองท่านต่างให้ความสำคัญกับ "ประสิทธิภาพและความสำเร็จในการสื่อสารในบริบทของการทำงานและสังคม" (เรียกร้องให้ผู้เรียนบูรณาการแนวคิดจากทั้งสองแหล่งเพื่อหาจุดร่วมที่ซ่อนอยู่)

ข้อ 5: สังคมดิจิทัลเป็นพื้นที่ที่มีพลวัตสูง หากภาษาถูกแช่แข็งและไม่ปรับตัวเพื่อรองรับการสื่อสารรูปแบบใหม่ ภาษานั้นก็จะเสื่อมความนิยมและไม่สามารถทำหน้าที่สะท้อนภาพชีวิตของคนยุคปัจจุบันได้

ข้อ 6: งานเขียนจะต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการระดับมาตรฐาน ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทยอย่างเคร่งครัด ไม่มีการใช้คำสแลงเจือปน มีการเรียบเรียงข้อมูลและนำเสนอเหตุผลอย่างมีตรรกะ

ข้อ 7: เปิดกว้างให้แสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ ประเมินจากน้ำหนักของเหตุผลและการใช้หลักฐานสนับสนุน (เช่น การอ้างเรื่องมารยาทของพลเมืองดี หรือเรื่องความหลากหลายทางอัตลักษณ์)

ข้อ 8: นำแนวคิดเรื่องการสลับรหัสภาษามาเตือนเพื่อนว่า คำสแลงหยาบคายอาจใช้ได้ในกลุ่มเพื่อนสนิทเท่านั้น แต่ในบริบทการทำงานถือเป็นการผิดกาลเทศะ สะท้อนความมีสติรู้ผิดชอบชั่วดี ซึ่งเป็นรากฐานของพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

ข้อ 9: บทอ่านที่ 2 มีความน่าเชื่อถือกว่า เนื่องจากมีการอ้างอิงถึง "งานวิจัยทางภาษาศาสตร์" ในขณะที่บทอ่านที่ 1 ใช้การให้เหตุผลบนพื้นฐานของค่านิยมและทัศนคติส่วนตัว (สะท้อนสมรรถนะประเมินความน่าเชื่อถือ)

ข้อ 10: เสนอนโยบายที่ผสมผสานจุดแข็ง ส่งเสริมให้ศึกษาเรียนรู้รากเหง้าภาษาไทยมาตรฐานเพื่อบริบทวิชาชีพ (สร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการมีอาชีพ) ควบคู่กับการเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ให้ใช้คำสแลงในพื้นที่ส่วนตัว โดยสอนทักษะ "ความฉลาดทางสังคม" ให้สลับรหัสภาษาได้อย่างถูกกาลเทศะ

ชุดที่ 2 ตัวบทต่อเนื่อง บริบทส่วนตัว (ประเด็น: วรรณกรรมเจ้าชายน้อย)

บทอ่าน ความลับของสุนัขจิ้งจอก (ตอนหนึ่งจากวรรณกรรมเรื่อง เจ้าชายน้อย)

"มาเล่นกับฉันสิ" เจ้าชายน้อยชวน "ฉันกำลังเศร้ามาก" "ฉันเล่นกับเธอไม่ได้หรอก" สุนัขจิ้งจอกตอบ "ฉันยังไม่ได้ถูกทำให้เชื่อ" "การทำให้เชื่อหมายความว่าอย่างไร" เจ้าชายน้อยถาม "มันเป็นสิ่งที่ผู้คนมักจะลืมเลือนกันไป" สุนัขจิ้งจอกอธิบาย "มันหมายถึง การสร้างความผูกพัน" "สร้างความผูกพันหรือ" "แน่นอน" สุนัขจิ้งจอกกล่าว "สำหรับฉัน เธอยังเป็นแค่เด็กผู้ชายตัวเล็กๆ คนหนึ่ง ซึ่งเหมือนกับเด็กผู้ชายคนอื่นๆ อีกนับแสนคน และฉันก็ไม่ต้องการเธอ เธอก็ไม่ต้องการฉันเช่นกัน สำหรับเธอ ฉันก็เป็นแค่สุนัขจิ้งจอกตัวหนึ่งที่เหมือนกับสุนัขจิ้งจอกตัวอื่นๆ อีกนับแสนตัว แต่ถ้าเธอทำให้ฉันเชื่อ เราก็จะต้องการซึ่งกันและกัน เธอจะเป็นคนเดียวในโลกสำหรับฉัน และฉันก็จะเป็นสุนัขจิ้งจอกตัวเดียวในโลกสำหรับเธอ" เจ้าชายน้อยเริ่มเข้าใจ เขาคิดถึงดอกกุหลาบที่เขาจากมา เมื่อถึงเวลาที่ต้องจากกัน สุนัขจิ้งจอกได้กล่าวว่า "นี่คือความลับของฉัน มันเรียบง่ายมาก เราจะมองเห็นทุกอย่างได้แจ่มชัดเมื่อใช้หัวใจมอง สิ่งสำคัญนั้นไม่อาจมองเห็นได้ด้วยดวงตา" "สิ่งสำคัญนั้นไม่อาจมองเห็นได้ด้วยดวงตา" เจ้าชายน้อยทวนคำเพื่อจดจำ "เวลาที่เธอเสียไปให้กับดอกกุหลาบของเธอ ทำให้ดอกกุหลาบของเธอมีความสำคัญขึ้นมา" "เวลาที่ฉันเสียไปให้กับดอกกุหลาบของฉัน..." เจ้าชายน้อยทวนคำ "มนุษย์ได้ลืมความจริงข้อนี้ไปแล้ว" สุนัขจิ้งจอกกล่าว "แต่เธอต้องไม่ลืมมัน เธอต้องรับผิดชอบตลอดไปต่อสิ่งที่เธอได้สร้างความผูกพัน เธอต้องรับผิดชอบดอกกุหลาบของเธอ" (แซ็งแตกซูว์เปรี, 2562, หน้า 68)

ชุดคำถาม 10 ข้อ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการอ่านและการตกผลึกทางคุณธรรม

ระดับสมรรถนะการค้นหาข้อมูล (Locating Information)

- 1) เหตุใดสุนัขจิ้งจอกจึงปฏิเสธคำชวนให้มาเล่นด้วยกันของเจ้าชายน้อยในตอนแรก
- 2) ตามคำอธิบายของสุนัขจิ้งจอก การที่คนสองคนจะกลายเป็น "คนเดียวในโลก" สำหรับกันและกันได้ ต้องผ่านกระบวนการใด

3) สุนัขจึงจ้องกระบุรีว่าสิ่งใดเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ดอกกุหลาบของเจ้าชายน้อยมีความสำคัญมากกว่าดอกไม้อื่น

ระดับสมรรถนะการทำความเข้าใจ (Understanding)

4) วลีที่ว่า "สิ่งสำคัญนั้นไม่อาจมองเห็นได้ด้วยดวงตา" สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมใดในการประเมินคุณค่าของสรรพสิ่งรอบตัว

5) จากบทสนทนา การสร้างความผูกพันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงมุมมองที่ตัวละครมีต่อสิ่งธรรมดาสามัญอย่างไร

6) เพราะเหตุใดสุนัขจึงจ้องจ้องเน้นย้ำเรื่อง "ความรับผิดชอบ" ในช่วงท้ายของบทสนทนา หลังจากที่ได้สอนเรื่องการสร้างความผูกพันแล้ว

ระดับสมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting)

7) หากพิจารณาถึงคุณลักษณะ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" วาทกรรมของสุนัขจึงจ้องที่ว่า "เธอต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เธอได้สร้างความผูกพัน" สามารถนำมาเป็นหลักยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิตของเยาวชนได้อย่างไร

8) ในยุคสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้คนสามารถทำความรู้จักและตัดความสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็วเพียงปลายนิ้ว แนวคิดเรื่อง "เวลาที่เสียไป" เพื่อสร้างความผูกพันของสุนัขจึงจ้อง มีความสมเหตุสมผลและสามารถนำมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาความสัมพันธ์ฉาบฉวยในสังคมปัจจุบันได้อย่างไร

9) หากนักเรียนเกิดความขัดแย้งรุนแรงกับเพื่อนสนิทในห้องเรียน นักเรียนจะนำความลับที่ว่า "มองเห็นแจ่มชัดด้วยหัวใจเท่านั้น" ไปใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสื่อสาร และการตัดสินใจของตนเองอย่างไร

10) ในฐานะที่นักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นักเรียนคิดว่าการที่มนุษย์ตระหนักถึง "ความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนคุ้นเคย" จะช่วยส่งเสริมคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" และลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้อย่างไร จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างเหตุการณ์จริงประกอบ

แนวทางการวิเคราะห์และเฉลยเชิงสมรรถนะ

ข้อ 1: สุนัขจึงจ้องปฏิเสธเนื่องจากตนเอง "ยังไม่ได้ถูกทำให้เชื่อ" (ฝึกการสืบค้นข้อเท็จจริงที่ปรากฏอย่างชัดเจน)

ข้อ 2: กระบวนการ "การทำให้เชื่อ" หรือ "การสร้างความผูกพัน"

ข้อ 3: "เวลาที่เสียไปให้กับดอกกุหลาบ"

ข้อ 4: สะท้อนค่านิยมการประเมินคุณค่าที่ก้าวข้ามรูปลักษณ์ภายนอก ไปสู่การมองเห็นคุณค่าทางจิตใจ ความรัก และความสอดคล้องทางวิญญาณ

ข้อ 5: เปลี่ยนมุมมองจากสิ่งที่เป็นตัวแทนกลุ่มประชากรที่ไม่มีความหมาย ให้กลายเป็นสิ่งที่มีเอกลักษณ์ มีความสำคัญ และไม่อาจหาใครมาทดแทนได้

ข้อ 6: เพราะความผูกพันไม่ใช่เพียงอารมณ์ความรู้สึกแต่เป็นพันธสัญญาทางใจ เมื่อเราทำให้สิ่งใดมีความหมายขึ้นมาแล้ว ย่อมมีหน้าที่ในการดูแลและใส่ใจสิ่งนั้น (เชื่อมโยงกับพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง)

ข้อ 7: นำมาเป็นหลักยึดเหนี่ยวให้เยาวชนรู้จักความซื่อสัตย์และการรักษาสัญญา ไม่สร้างความสัมพันธ์แบบฉาบฉวยหรือทอดทิ้งผู้อื่นเมื่อหมดความสนใจ

ข้อ 8: ความสัมพันธ์ที่แท้จริงไม่สามารถสร้างขึ้นด้วยการกดถูกใจ แต่มักเรียกร้องการลงทุนทางเวลาและความอดทน แนวคิดนี้ช่วยให้เยาวชนลดการให้คุณค่ากับยอดผู้ติดตาม และหันมาทุ่มเทเวลาให้ความสัมพันธ์ในโลกความจริง

ข้อ 9: จะไม่ด่วนตัดสินเพื่อนจากอารมณ์เกรี้ยวกราดเบื้องต้น แต่พยายามทำความเข้าใจลึกซึ้งถึงความเปราะบางหรือเจตนาแท้จริง เปลี่ยนพฤติกรรมเป็นการรับฟังอย่างเห็นอกเห็นใจ (Empathy)

ข้อ 10: เมื่อเยาวชนผูกพันกับชุมชน พวกเขาจะมองเห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นำไปสู่ความรับผิดชอบในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การเคารพกฎกติกา และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งคือภาพสะท้อนของการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี

ชุดที่ 3 ตัวบทหลากหลายแหล่ง บริบทสาธารณะ (ประเด็น: ตำนานพื้นบ้านเขกระโดง)

บทอ่านที่ 1 ตำนานพื้นบ้านเขกระโดง (ตัวบทต่อเนื่อง - ความเชื่อและมุขปาฐะ)

เรื่องราวแต่โบราณกาลเล่าขานกันว่า พื้นที่เมืองพริบพริหรือบุรีรัมย์ในปัจจุบัน เคยเป็นที่ตั้งของเมืองอันเจริญรุ่งเรือง แต่ถูกรุกรานโดยพญานาคราชผู้ทรงฤทธิ์ที่พ่นไฟบรรลัยกัลป์เผาผลาญบ้านเมืองจนราบเป็นหน้ากลอง ความร้อนแรงของไฟบาดาลทำให้แผ่นดินปะทุเดือดจนกลายเป็นภูเขาสูงใหญ่ ทวยเทพบนสวรรค์เห็นความเดือดร้อนของมนุษย์จึงส่งพระอินทร์ลงมาปราบพญานาคราชด้วยสายฟ้า แผ่นดินที่เคยถูกเป็นไฟจึงสงบลง รอยแยกบนยอดเขาที่เกิดจากการต่อสู้ได้กลายเป็นแอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่มีวันเหือดแห้ง ชาวบ้านจึงร่วมกันสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไว้บนยอดเขาเพื่อเป็นการขอขมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพยดา และตั้งชื่อภูเขาภูนี้ว่า "เขกระโดง" ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ที่เกิดใหม่จากกองเถ้าถ่าน ตำนานนี้ถูกเล่าสืบต่อกันมาเพื่อสอนให้ลูกหลานเคารพยำเกรงต่อธรรมชาติและไม่ทำลายป่าไม้รอบภูเขาอันเป็นที่สถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์

บทอ่านที่ 2 ร่องรอยการตั้งถิ่นฐานบริเวณภูเขาไฟบุรีรัมย์ (ตัวบทต่อเนื่อง - บทความทางโบราณคดีและภูมิศาสตร์)

หลักฐานทางธรณีวิทยาและโบราณคดีระบุชัดเจนว่า จังหวัดบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ที่มีภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้วอยู่หลายลูก เช่น ภูเขาไฟพนมรุ้งและภูเขาไฟกระโดง การปะทุของภูเขาไฟเมื่อหลายแสนปีก่อนได้พ่นลาวาและเถ้าถ่านออกมาปกคลุมพื้นผิว เมื่อกาลเวลาผ่านไป หินบะซอลต์จากลาวาได้ผุพังกลายเป็นดินภูเขาไฟที่มีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์อย่างยิ่ง เหมาะแก่การทำการเกษตรกรรม นอกจากนี้ ปากปล่องภูเขาไฟที่ยุบตัวลงยังทำหน้าที่เป็นแหล่งกักเก็บน้ำตามธรรมชาติขนาดใหญ่ ด้วยเหตุผลทางภูมิศาสตร์เหล่านี้เอง กลุ่มคนโบราณในยุควัฒนธรรมขอมจึงเลือกตั้งถิ่นฐานและสร้างชุมชนขนาดใหญ่รอบแนวภูเขาไฟ พวกเขาใช้น้ำจากปากปล่องภูเขาไฟในการอุปโภคบริโภค และนำหินศิลาแลงรวมถึงหินภูเขาไฟมาสร้างปราสาทหินเพื่อใช้เป็นศาสนสถานศูนย์กลางของชุมชน ความเจริญรุ่งเรืองของเมืองโบราณในแถบนี้จึงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรณีวิทยาที่เอื้ออำนวยอย่างแท้จริง

ชุดคำถาม 10 ข้อ เพื่อประเมินความฉลาดรู้และคุณลักษณะ 4 ประการ

ระดับสมรรถนะการค้นหาข้อมูล (Locating Information)

- 1) บทอ่านที่ 1 ตำนานพื้นบ้านระบุว่าแอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์บนยอดเขกระโดงเกิดขึ้นจากสาเหตุใด
- 2) ตามหลักฐานในบทอ่านที่ 2 แร่ธาตุที่ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์เกิดจากการผุพังของหินชนิดใด

3) บทอ่านที่ 2 ระบุว่ากลุ่มคนโบราณยุควัฒนธรรมขอมนำวัสดุใดมาใช้ในการสร้างศาสนสถาน
ระดับสมรรถนะการทำความเข้าใจ (Understanding)

4) จากบทอ่านทั้งสองขึ้น ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติใดที่ทั้งตำนานพื้นบ้านและหลักฐานทางธรณีวิทยากล่าวถึงตรงกัน แม้จะใช้วิธีการอธิบายที่ต่างกัน

5) คำกล่าวในบทอ่านที่ 1 ที่ว่า "ความร้อนแรงของไฟบาดาลทำให้แผ่นดินปะทุเดือด" สามารถนำมาอธิบายเทียบเคียงกับข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ในบทอ่านที่ 2 ได้อย่างไร

6) ตำนานพื้นบ้านในบทอ่านที่ 1 ช่อนกุศโลบายในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนไว้ได้อย่างไร

ระดับสมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting)

7) หากนักเรียนต้องเขียนรายงานวิชาประวัติศาสตร์เรื่องการตั้งถิ่นฐานของชาวบุรีรัมย์ บทอ่านใดมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ดีกว่ากัน จงอธิบายเหตุผลประกอบโดยใช้หลักการประเมินแหล่งข้อมูล

8) แม้บทอ่านที่ 1 จะไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์รองรับ แต่นักเรียนคิดว่าตำนานมุขปาฐะเช่นนี้มีคุณค่าและบทบาทสำคัญต่อจิตใจของคนในสังคมท้องถิ่นอย่างไร

9) สมมติว่ามีนายทุนต้องการสัมปทานระเบิดภูเขาไฟกระโดงเพื่อนำหินไปก่อสร้าง นักเรียนจะนำข้อคิดจากบทอ่านที่ 1 (ความเชื่อ) และบทอ่านที่ 2 (ความสำคัญทางระบบนิเวศและประวัติศาสตร์) มาบูรณาการเพื่อเขียนบทความรณรงค์ปกป้องภูเขาไฟลูกนี้ได้อย่างไร

10) ในฐานะเยาวชนรุ่นใหม่ การทำความเข้าใจบทอ่านทั้งสองขึ้นอย่างลึกซึ้งโดยไม่ดูถูกความเชื่อโบราณ และไม่ปฏิเสธความจริงทางวิทยาศาสตร์ จะช่วยเสริมสร้าง "ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" และทำให้เราเป็นคนที่มีความรู้ได้อย่างไร จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างการนำไปใช้ในชีวิตจริง

แนวทางการวิเคราะห์และเฉลยเชิงสมรรถนะ

ข้อ 1: เกิดจากรอยแยกบนยอดเขาอันเป็นผลมาจากการต่อสูระหว่างพระอินทร์กับพญานาคราช

ข้อ 2: เกิดจากการผุพังของ "หินบะซอลต์"

ข้อ 3: นำ "หินศิลาแลง" และ "หินภูเขาไฟ" มาใช้

ข้อ 4: ปรากฏการณ์ "การระเบิดหรือการปะทุของภูเขาไฟ" และ "การเกิดแหล่งน้ำบนยอดเขา (ปากปล่องภูเขาไฟ)"

ข้อ 5: ไฟบาดาลที่ปะทุเดือดในตำนาน เปรียบได้กับหินหนืดหรือ "ลาวาและเถ้าถ่าน" ที่ปะทุและพ่นออกมาจากใต้เปลือกโลก

ข้อ 6: ช่อนกุศโลบายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อป้องกันไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปตัดไม้ทำลายป่า

ข้อ 7: บทอ่านที่ 2 มีความน่าเชื่อถือกว่า เนื่องจากตั้งอยู่บนฐานของประจักษ์พยานทางธรณีวิทยาและโบราณคดีที่พิสูจน์ได้จริง (Objective Data) ส่วนบทอ่านที่ 1 เป็นความเชื่อ (Subjective Data)

ข้อ 8: ตำนานมีคุณค่าในการทำหน้าที่เป็น "กาวใจ" หรือเครื่องมือยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน สร้างสำนึกร่วมและเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่ควบคุมให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ

ข้อ 9: บุรณการข้อโต้แย้งว่า การระเบิดภูเขาเป็นการทำลายพื้นที่ป่า แหล่งน้ำ โบราณสถาน (ตัวบท 2) และยังเป็นกรเหยียบย่ำครุทธา ลบลูสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศูนย์รวมจิตใจ (ตัวบท 1) จึงได้ไม่คุ้มเสีย

ข้อ 10: การรู้ตำนานทำให้รักถิ่นฐานและชาวซึ่งภูมิปัญญาบรรพชน ในขณะที่การรู้หลักวิชาการทำให้พัฒนาบ้านเมืองด้วยปัญญา การมีทัศนคติที่ถูกต้องคือการนำความเจริญก้าวหน้ามาผสานกับค่านิยมดั้งเดิมโดยไม่ทำลายสิ่งใดสิ่งหนึ่งทิ้งไป

ชุดที่ 4: ตัวบทไม่ต่อเนื่อง บริบททางการงาน (ประเด็น: ประกาศรับสมัครงาน)

บทอ่านจำลอง: การประกาศรับสมัครบุคลากร สำนักงานพัฒนาสื่อและภาษาแห่งชาติ

ส่วนที่ 1 ตารางตำแหน่งที่เปิดรับสมัครและคุณสมบัติเฉพาะ

รหัส	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษาขั้นต่ำ	ประสบการณ์การทำงาน	เงื่อนไขเพิ่มเติม/ทักษะเฉพาะ	อายุ (ปี)
101	นักวิชาการภาษาไทย ปฏิบัติการ	ปริญญาตรี (สาขาภาษาไทย / ภาษาศาสตร์)	ไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์	ต้องส่งแฟ้มผลงานงานเขียน (Portfolio)	ไม่เกิน 35
102	นักวิเคราะห์นโยบายสื่อ	ปริญญาโท (สาขานิติศาสตร์ / สังคมวิทยา)	อย่างน้อย 1 ปี	ไม่มี	ไม่เกิน 40
103	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ	ปริญญาตรี (ทุกสาขาวิชา)	อย่างน้อย 2 ปี	ผลสอบ TOEIC ไม่ต่ำกว่า 550 คะแนน (อายุไม่เกิน 2 ปี)	ไม่จำกัด

ส่วนที่ 2: แผนผังขั้นตอนการสมัครและคัดเลือก

ลงทะเบียนออนไลน์: กรอกข้อมูลผ่านเว็บไซต์ www.nldm.go.th (วันที่ 1-15 เมษายน)

ชำระค่าธรรมเนียม: 300 บาท ผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร (ต้องชำระภายใน 24 ชั่วโมง หลังกดยืนยันการลงทะเบียนในระบบ)

อัปโหลดเอกสาร: อัปโหลดหลักฐานทั้งหมดในรูปแบบไฟล์ PDF เท่านั้น (ภายในวันที่ 16 เมษายน เวลา 16.30 น.)

ตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิ์สอบ: ระบบจะประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิ์สอบข้อเขียนในวันที่ 30 เมษายน

ส่วนที่ 3: เงื่อนไขและข้อยกเว้นพิเศษ (หมายเหตุสำคัญ)

เงื่อนไข ก: ผู้สมัครสามารถเลือกสมัครได้เพียง 1 ตำแหน่งเท่านั้น หากระบบตรวจพบการสมัครซ้ำซ้อนจะถือว่าโมฆะทุกกรณี

เงื่อนไข ข: ผู้สมัครในตำแหน่งรหัส 102 (นักวิเคราะห์นโยบายสื่อ) หากมีวุฒิการศึกษาระดับ "ปริญญาเอก" สามารถได้รับการยกเว้นเงื่อนไข "ประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 1 ปี" ได้

เงื่อนไข ค: ค่าธรรมเนียมการสมัครสอบ จะไม่คืนให้ในทุกกรณี ไม่ว่าผู้สมัครจะขาดคุณสมบัติ ส่งเอกสารไม่ครบ หรือสละสิทธิ์การสอบ

ชุดคำถาม 10 ข้อ เพื่อประเมินความฉลาดรู้และคุณลักษณะ 4 ประการ

ระดับสมรรถนะการค้นหาข้อมูล (Locating Information)

- 1) จากตารางในส่วนที่ 1 ตำแหน่งใดที่เปิดรับสมัครโดยไม่จำกัดอายุของผู้สมัคร
- 2) หากผู้สมัครลงทะเบียนออนไลน์สำเร็จในวันที่ 15 เมษายน เวลา 10.00 น. ผู้สมัครจะต้องชำระค่าธรรมเนียมให้เสร็จสิ้นภายในวันและเวลาใด
- 3) ข้อกำหนดเรื่องรูปแบบไฟล์สำหรับอัปโหลดเอกสารหลักฐานในการสมัครคือรูปแบบใด

ระดับสมรรถนะการทำความเข้าใจ (Understanding)

- 4) นางสาวสมศรี อายุ 38 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาภาษาไทย มีประสบการณ์ทำงาน 3 ปี เธอจะมีสิทธิ์สมัครในตำแหน่งรหัส 101 (นักวิชาการภาษาไทยปฏิบัติการ) ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- 5) นายสมชาย สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขานิเทศศาสตร์ แต่เพิ่งเรียนจบและยังไม่มีเคยมีประสบการณ์ทำงานเลย ตามเงื่อนไขและข้อยกเว้นพิเศษ นายสมชายจะสามารถสมัครตำแหน่งรหัส 102 ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- 6) จากขั้นตอนการสมัคร เหตุใดในวันที่ 30 เมษายน ผู้สมัครจึงอาจไม่มีชื่อเป็น “ผู้มีสิทธิ์สอบ” แม้ว่าผู้สมัครจะลงทะเบียนและชำระเงินเรียบร้อยแล้วตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน (ให้วิเคราะห์จากเงื่อนไขในขั้นตอนที่ 3 และส่วนที่ 3)

ระดับสมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting)

- 7) การที่หน่วยงานกำหนด “เงื่อนไข ค” ว่าจะไม่คืนค่าธรรมเนียมการสมัครในทุกกรณี ไม่ว่าผู้สมัครจะขาดคุณสมบัติหรือส่งเอกสารไม่ครบ นักเรียนคิดว่ากฎเกณฑ์นี้มีจุดประสงค์แอบแฝงเพื่อคัดกรอง “คุณลักษณะนิสัย”ใดของผู้สมัครก่อนเข้าทำงาน
- 8) นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับ “เงื่อนไข ก” ที่บังคับให้ผู้สมัครเลือกสมัครได้เพียงตำแหน่งเดียวเท่านั้น จงให้เหตุผลสนับสนุนในมุมมองของการบริหารจัดการขององค์กร 1 ข้อ และเหตุผลโต้แย้งในมุมมองของการเสียโอกาสของผู้สมัคร 1 ข้อ
- 9) การที่ตำแหน่ง “เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ” เปิดรับผู้จบปริญญาตรีทุกสาขา แต่กลับระบุเงื่อนไขให้ต้องมี “คะแนน TOEIC ไม่ต่ำกว่า 550 คะแนน” สะท้อนให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาดแรงงานในยุคปัจจุบันอย่างไร
- 10) การที่นักเรียนสามารถอ่านและทำความเข้าใจประกาศรับสมัครงานที่มีเงื่อนไขซับซ้อนเช่นนี้ได้ จะช่วยเตรียมความพร้อมผู้ผู้ใหญ่ และส่งเสริมคุณลักษณะ “การมีงานทำและมีอาชีพ” ตลอดจนหล่อหลอมให้เป็น “พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ” ได้อย่างไร

แนวทางการวิเคราะห์และเฉลยคำถามเชิงลึก

- ข้อ 1:** ตำแหน่งรหัส 103 (เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ)
- ข้อ 2:** ต้องชำระภายในวันที่ 16 เมษายน เวลา 10.00 น. (ค้นหาเงื่อนไขในขั้นตอนที่ 2 ที่ระบุว่า “ภายใน 24 ชั่วโมง” แล้วนำมาบวกคำนวณ)
- ข้อ 3:** ไฟล์ PDF เท่านั้น
- ข้อ 4:** ไม่ได้ เพราะอายุเกินเกณฑ์ที่กำหนด (ตำแหน่ง 101 กำหนดอายุไม่เกิน 35 ปี แต่นางสาวสมศรี อายุ 38 ปี)

ข้อ 5: ไม่ได้ เพราะวุฒิปริญญาโทจำเป็นต้องมีประสบการณ์ทำงาน 1 ปี (ข้อยกเว้นการไม่มีประสบการณ์ในเงื่อนไข ข. สงวนไว้สำหรับผู้ที่วุฒิ "ปริญญาเอก" เท่านั้น)

ข้อ 6: ผู้สมัครอาจอัปโหลดเอกสารไม่ทันเวลาที่กำหนด, อัปโหลดไฟล์ในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ PDF, หรืออาจทำผิด "เงื่อนไข ก" คือการสมัครซ้ำซ้อนหลายตำแหน่ง ทำให้เป็นโมฆะ

ข้อ 7: กฎเกณฑ์นี้มีไว้เพื่อคัดกรอง "ความรอบคอบ" และ "ความรับผิดชอบต่อตนเอง" ของผู้สมัครองค์กรต้องการคนที่อ่านระเบียบการอย่างละเอียดถี่ถ้วน ประเมินคุณสมบัติตนเองให้แน่ชัดก่อนตัดสินใจลงทุน

ข้อ 8: สนับสนุน: ช่วยลดภาระงานของฝ่ายบุคคลในการจัดการข้อมูลซ้ำซ้อน ได้แย่ง: เป็นการตัดโอกาสทางเลือกของผู้สมัครที่มีความสามารถหลากหลาย (Multi-skill)

ข้อ 9: สะท้อนให้เห็นว่าตำแหน่งประสานงานไม่ได้จำกัดสาขาวิชา แต่ "ภาษาอังกฤษ" ได้กลายเป็นทักษะสากลที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารในทุกองค์กร

ข้อ 10: การฝึกฝนความรอบคอบในการทำตามเงื่อนไขคือการสร้างวินัยและความรับผิดชอบ (การมีงานทำและมีอาชีพ) การทำตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัดยังเป็นการเคารพสิทธิผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่ดี

6.5 แนวทางการนำสื่อและตัวอย่างข้อสอบไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษา

การที่ครูภาษาไทยจะนำสื่อและเครื่องมือลักษณะนี้ไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ไม่สามารถทำได้ด้วยการสั่งให้นักเรียนทำข้อสอบและเฉลยคำตอบ แต่ต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์เข้าไปด้วย ครูสามารถดำเนินการตามแนวทางดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ตัวบทเพื่อสร้างความตระหนักรู้ทางสังคม ครูเริ่มต้นด้วยการให้นักเรียนอ่านตัวบททั้งสองชิ้น และเปิดวงอภิปรายให้เห็นว่าภาษาถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมอย่างไร ครูตั้งคำถามให้นักเรียนสังเกตการใช้คำศัพท์ เช่น คำว่า 'สัจธรรมของการพัฒนา' ในตัวบทแรก หรือ 'กลุ่มทุนส่วนกลาง' ในตัวบทที่สอง การวิเคราะห์เช่นนี้ช่วยปลูกฝังการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นรากฐานของคุณลักษณะการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม เพราะนักเรียนจะไม่ถูกชักจูงด้วยวาทกรรมที่สวยหรูได้โดยง่าย

ขั้นตอนที่ 2 การฝึกฝนทักษะการคิดผ่านข้อสอบแบบไต่ระดับ ครูใช้คำถามข้อที่ 1 และข้อที่ 2 เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความเข้าใจพื้นฐาน หากพบว่านักเรียนยังค้นหาข้อมูลผิดพลาดหรือตีความผิด ครูต้องหยุดกระบวนการและอธิบายกลวิธีการอ่านจับใจความใหม่ การฝึกฝนที่ละขั้นนี้จะช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจ ไม่รู้สึกท้อแท้เมื่อต้องเผชิญกับข้อสอบที่ยาวและซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างอุปนิสัยรักการเรียนรู้และสู้งาน อันเป็นเป้าหมายของคุณลักษณะการมีงานทำและมีอาชีพ

ขั้นตอนที่ 3 การบูรณาการปัญญาและคุณธรรมผ่านการสะท้อนคิด เมื่อเข้าสู่คำถามข้อที่ 3 ซึ่งเป็นข้อเขียนระดับสูงสุด ครูจะเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นรัฐสภาจำลอง ให้นักเรียนที่มีจุดยืนต่างกันได้ลุกขึ้นนำเสนอเหตุผลของตนเองพร้อมหลักฐานจากตัวบท กิจกรรมนี้คือการฝึกฝนวิถีทางแห่งประชาธิปไตยในภาคปฏิบัติ นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าความขัดแย้งสามารถจัดการได้ด้วยเหตุผลและหลักฐานไม่ใช่ด้วยความรุนแรงหรือด้วยการด่าทอ ครูจะทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อถกเถียงทั้งหมดไปสู่คุณลักษณะการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและ

การเป็นพลเมืองที่ดี โดยเน้นย้ำว่าพลเมืองที่มีคุณภาพคือผู้ที่มองเห็นผลกระทบของนโยบายสาธารณะที่มีต่อคนทุกกลุ่มในสังคม และพร้อมที่จะปกป้องความยุติธรรมบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง

การเตรียมพร้อมด้านสื่อและเครื่องมือตามแนวทาง PISA 2025 จึงไม่ใช่เพียงการเพิ่มภาระในการออกข้อสอบให้ยากขึ้น แต่คือการยกระดับวิชาภาษาไทยให้เป็นวิชาที่สร้างสติปัญญาและคุณธรรมอย่างแท้จริง การที่ครูมัธยมศึกษาสามารถสร้างสรรค์ข้อสอบเชิงสถานการณ์ที่ลุ่มลึกได้ ย่อมหมายความว่าครูได้มอบโอกาสทางความคิดที่คมกริบให้แก่นักเรียน เพื่อให้พวกเขาพร้อมออกไปเผชิญกับโลกที่เต็มไปด้วยความท้าทายได้อย่างสง่างามและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

7. วิธีการประเมินผล

การประเมินผลในโมดูลที่ 1 สำหรับหลักสูตรการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการสู่การยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ถือเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบความก้าวหน้าและการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ของครูผู้เข้าอบรม การประเมินผลในโมดูลนี้จะไม่ใช่การใช้วิธีการทดสอบด้วยข้อสอบแบบปรนัยเพื่อวัดความจำ แต่จะมุ่งเน้นการประเมินสมรรถนะเชิงประจักษ์ผ่าน "การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม" และ "การตรวจชิ้นงาน" ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยมีรายละเอียดเชิงลึกและแนวทางการนำไปปฏิบัติดังนี้

7.1 การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Behavioral Observation of Participation)

การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเป็นการประเมินกระบวนการทำงานและปฏิสัมพันธ์ของครูผู้เข้าอบรมในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม การอภิปราย และการวิเคราะห์ข้อสอบ PISA วิธีการนี้ช่วยให้วิทยากรสามารถประเมินวิธีคิด (Mindset) และทักษะการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครู

1) **มิติของการสังเกตพฤติกรรม** การสังเกตจะแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก ซึ่งบูรณาการความเข้าใจด้านความฉลาดรู้และการสร้างคุณลักษณะ 4 ประการเข้าด้วยกัน ได้แก่

1.1) **มิติเชิงพุทธิพิสัย (Cognitive Engagement)** สังเกตความสามารถในการวิเคราะห์และถอดรหัสข้อสอบ PISA ว่าครูสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างสมรรถนะการค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนความคิดได้หรือไม่ รวมถึงความสามารถในการเชื่อมโยงบริบทสาธารณะในข้อสอบเข้ากับประเด็นทางสังคมได้อย่างแหลมคม

1.2) **มิติเชิงทักษะพิสัย (Psychomotor/Active Engagement)** สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การร่วมระดม ไร่ระดับร่วมกับเพื่อนร่วมวิชาชีพ

1.3) **มิติเชิงจิตพิสัยและคุณลักษณะ (Affective Engagement & 4 Characteristics)** สังเกตพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระหว่างกรอบอบรม เช่น การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างให้เกียรติ (สะท้อนการเป็นพลเมืองที่ดี) การแสดงความรับผิดชอบต่องานกลุ่มให้สำเร็จลุล่วง (สะท้อนการมีงานทำและมีอาชีพ) และการแสดงทัศนคติเชิงบวกต่อการนำเครื่องมือระดับสากลมาพัฒนาการศึกษาของชาติ (สะท้อนทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต วิทยากรจะใช้ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation Form) หรือมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ร่วมกับการบันทึกพฤติกรรมเชิงพรรณนา (Anecdotal Record) เพื่อเก็บบันทึกร่องรอยการเรียนรู้ที่โดดเด่นของครูแต่ละกลุ่ม การใช้เครื่องมือเหล่านี้จะช่วยให้วิทยากรสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้เข้าอบรมได้อย่างเป็นรูปธรรมและตรงประเด็น

7.2 การตรวจชิ้นงาน (Assessment of Artifacts and Student Work)

การตรวจชิ้นงานคือการประเมินผลผลิตที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติของครูผู้เข้าอบรม ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจและความสามารถในการนำกรอบแนวคิด PISA ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

ลักษณะของชิ้นงานในโมดูลที่ 1 ชิ้นงานที่วิทยากรจะใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความก้าวหน้าของครู ประกอบด้วย

1) ตารางวิเคราะห์และถอดรหัสข้อสอบ (PISA Item Decoding Chart) ชิ้นงานนี้เกิดขึ้นจากกิจกรรมกลุ่มที่ครูต้องนำตัวอย่างข้อสอบ PISA มาชำแหละองค์ประกอบ วิทยากรจะตรวจประเมินความถูกต้องในการระบุระดับสมรรถนะ (Levels 1-6) กระบวนการทางปัญญา และประเภทของบทอ่านที่ใช้

2) รายงานการวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะ (Competency Gap Analysis Report) ชิ้นงานนี้มาจากการที่ครูนำข้อสอบภาษาไทยของตนเองที่เคยใช้สอนมาเทียบเคียงกับกรอบ PISA วิทยากรจะประเมินความสามารถในการสะท้อนคิด (Reflection) ว่าครูสามารถมองเห็นจุดอ่อนในข้อสอบเดิมของตนเองได้อย่างลึกซึ้งเพียงใด เช่น การค้นพบว่าข้อสอบเดิมเน้นเพียงความจำ และสามารถเสนอแนวทางแก้ไขได้อย่างสมเหตุสมผลหรือไม่

3) คำโครงชุดคำถามบูรณาการคุณลักษณะ (Integrated Questioning Outline) ชิ้นงานที่ครูต้องทดลองร่างชุดคำถามจากตัวบทสาธารณะ โดยต้องแสดงให้เห็นถึงการไต่ระดับคำถามเพื่อวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่าน ควบคู่ไปกับการตั้งคำถามที่ดึงให้ผู้เรียนได้ถกเถียงประเด็นจริยธรรมเพื่อบ่มเพาะคุณลักษณะ 4 ประการ

4) เครื่องมือและเกณฑ์การตรวจชิ้นงาน (Scoring Rubric) การประเมินชิ้นงานจะใช้ rubric แบบวิเคราะห์ (Analytic Rubric) ที่มีเกณฑ์การประเมินชัดเจน เพื่อลดความลำเอียงและสร้างมาตรฐานที่เชื่อถือได้ โดยเกณฑ์การประเมินจะครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

- ความเข้าใจในกรอบ PISA (40%) ชิ้นงานสะท้อนความเข้าใจที่ถูกต้องแม่นยำเกี่ยวกับโครงสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่าน บริบทของการอ่าน และระดับความสามารถทางสมรรถนะ

- ความสามารถในการบูรณาการ (30%) ชิ้นงานแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงอย่างแนบเนียนระหว่างการประเมินสมรรถนะด้านการอ่านและการสอดแทรกคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายลงในตัวบทหรือชุดคำถาม

- ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง (20%) แนวทางหรือชุดคำถามที่ออกแบบขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนภาษาไทยได้จริง

- ความคิดสร้างสรรค์และการนำเสนอ (10%) ความชัดเจนของการนำเสนอข้อมูลการใช้เหตุผลประกอบ และการจัดระบบความคิดในชิ้นงาน

7.3 การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการพัฒนา (Formative Use of Evaluation)

จุดมุ่งหมายสูงสุดของการสังเกตพฤติกรรมและการตรวจชิ้นงานในโมดูลนี้ ไม่ใช่เพื่อการตัดเกรดหรือตัดสินว่าครูคนใดสอบผ่านหรือสอบตก แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะถูกนำมาใช้ในกิจกรรมสะท้อนคิด (Reflective Discussion) ในช่วงท้ายของโมดูล

วิทยากรจะนำประเด็นที่พบจากการสังเกตและการตรวจชิ้นงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้เข้าอบรม เช่น การนำเสนอชิ้นงานตารางวิเคราะห์ข้อสอบที่ออกแบบคำถามระดับ 6 ได้อย่างยอดเยี่ยมมาเป็นกรณีศึกษา หรือการหยิบยกข้อผิดพลาดที่พบได้บ่อยในการถอดรหัสข้อสอบมาอธิบายเพิ่มเติม กระบวนการนี้จะช่วยสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เข้มแข็ง ทำให้ครูภาษาไทยเกิดความมั่นใจและมีความพร้อมอย่างเต็มเปี่ยมที่จะนำองค์ความรู้จากโมดูลที่ 1 ไปต่อยอดในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และเครื่องมือวัดผลในโมดูลต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

8. แบบทดสอบหลังเรียนวัดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ PISA 2025

การจัดทำแบบทดสอบหลังเรียนสำหรับโมดูลที่ 1 นี้ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อวัดความจำในเชิงทฤษฎี แต่ถูกออกแบบมาในรูปแบบกรณีศึกษาเชิงวิพากษ์ (Situational Judgment Test) เพื่อประเมินความสามารถในการประยุกต์ใช้สมรรถนะวิชาชีพครู โดยครูผู้เข้าอบรมจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์จำลองในชั้นเรียน ถอดรหัสการตั้งคำถาม และเสนอแนะแนวทางการยกระดับกระบวนการทางปัญญาของผู้เรียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

8.1 ข้อสอบสถานการณ์ที่ 1 การวิเคราะห์กระบวนการทางปัญญาและกลวิธีการตั้งคำถาม (Cognitive Processes and Scaffolding)

สถานการณ์จำลอง ในโครงการจัดการเรียนรู้เรื่องพลวัตภาษาไทย ครูผู้สอนได้นำเสนอบทความจากสื่อออนไลน์ที่ถกเถียงกันเกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้คำสแลงในบริบทต่างๆ มาให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอ่าน หลังจากนักเรียนอ่านจบ ครูได้ตั้งคำถามกับนักเรียนว่า "จากบทความของนักวิชาการ การใช้คำสแลงส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผู้พูดในบริบทการทำงานอย่างไร"

คำสั่งสำหรับผู้เข้าอบรม

1) จากสถานการณ์ดังกล่าว คำถามของครูจัดอยู่ในกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) ระดับใดตามกรอบ PISA 2025

2) ท่านในฐานะครูผู้สอน จะออกแบบ "คำถามต่อเนื่อง" อย่างไร เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียนไปสู่ขั้นการประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting) โดยให้คำถามนั้นสามารถบูรณาการและประเมินคุณลักษณะด้าน "การมีงานทำและมีอาชีพ" ไปพร้อมกันได้

แนวคำตอบที่คาดหวังและเกณฑ์การประเมิน ผู้เข้าอบรมที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม ควรมีประเด็นการตอบที่ครอบคลุมดังนี้

การวิเคราะห์ระดับคำถาม ผู้สอบต้องระบุได้ว่าคำถามเดิมของครูจัดอยู่ในระดับ "การทำความเข้าใจ" (Understanding) หรือการรวบรวมและตีความข้อมูล เนื่องจากคำตอบยังคงวนเวียนอยู่กับการสรุปใจความสำคัญจากบทความของนักวิชาการ

การออกแบบคำถามต่อเนื่อง ผู้สอบต้องสามารถสร้างคำถามที่ผลักดันให้นักเรียนก้าวออกจากตัวบทและนำข้อมูลมาประเมินร่วมกับประสบการณ์โลกความเป็นจริง เช่น "หากนักเรียนเป็นผู้จัดการฝ่ายบุคคลที่ต้องสัมภาษณ์รับพนักงานใหม่ นักเรียนจะใช้เกณฑ์เรื่องความสามารถในการสลับรหัสภาษา (Code-switching) และการละเว้นคำสแลง มาเป็นตัวชี้วัดความพร้อมในการทำงานและความเป็นมืออาชีพของผู้สมัครได้อย่างไร"

จงอธิบายพร้อมยกเหตุผลสนับสนุน" คำถามลักษณะนี้จะช่วยดึงศักยภาพขั้นสูงสุดตามกรอบ PISA ออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรม

8.2 ข้อสอบสถานการณ์ที่ 2 การเลือกประเภทบทอ่านเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการ (Text Types and Contextual Integration)

สถานการณ์จำลอง ครูท่านหนึ่งต้องการจัดการเรียนรู้เพื่อบูรณาการ "คุณลักษณะด้านการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" ให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยครูตัดสินใจเลือกใช้วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง เจ้าชายน้อย (Le Petit Prince) ตอนบทสนทนาระหว่างเจ้าชายน้อยกับสุนัขจิ้งจอกเกี่ยวกับการทำให้เชื่อและการสร้างความผูกพัน มาเป็นสื่อหลักในการจัดการเรียนรู้

คำสั่งสำหรับผู้เข้าอบรม

1) จงวิเคราะห์ว่าตัวบทวรรณกรรมที่ครูเลือกใช้นี้ จัดอยู่ในประเภทบทอ่าน (Text Type) และบริบทของการอ่าน (Reading Context) ใดตามกรอบ PISA 2025

2) ท่านจะออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างไร (เช่น การใช้เทคนิค วรรณกรรมวงจร หรือ บทบาทสมมติ) เพื่อให้นักเรียนสามารถสะท้อนกระบวนการคิดขั้นสูง ควบคู่ไปกับการตกผลึกทางคุณธรรมเรื่อง ความรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ได้อย่างลึกซึ้ง

แนวคำตอบที่คาดหวังและเกณฑ์การประเมิน ผู้เข้าอบรมที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม ควรมีประเด็นการตอบที่ครอบคลุมดังนี้

การจำแนกประเภทบทอ่าน ผู้สอบต้องระบุได้อย่างแม่นยำว่าตัวบทนี้คือ "ตัวบทต่อเนื่อง" (Continuous Text) ในรูปแบบความเรียง/วรรณกรรม และจัดอยู่ใน "บริบทส่วนตัว" (Personal Context) ซึ่งมุ่งเน้นการตอบสนองทางอารมณ์และความสนใจส่วนบุคคล

การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอบควรนำเสนอกลยุทธ์การสอนที่สร้างนั่งร้านทางความรู้สึก (Affective Scaffolding) เช่น การเสนอให้จัดกิจกรรม "วรรณกรรมวงจร" (Literature Circle) โดยให้นักเรียนล้อมวงถกเถียงประเด็น "ความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนคุ้นเคย" จากนั้นให้เชื่อมโยงหลักการนี้เข้ากับปัญหาความสัมพันธ์ที่ฉาบฉวยในยุคสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้และตกผลึกเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างเป็นธรรมชาติโดยไม่รู้สึกถูกยัดเยียดบทเรียนทางศีลธรรม

8.3 บทสรุปของการประเมินผลผ่านแบบทดสอบหลังเรียน

การที่ครูผู้เข้าอบรมสามารถวิเคราะห์และตอบแบบทดสอบหลังเรียนที่มีความซับซ้อนระดับนี้ได้อย่างลึกซึ้ง ย่อมเป็นเครื่องยืนยันถึงความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านกระบวนการทัศน์ทางวิชาชีพ แบบทดสอบชุดนี้ได้ทำหน้าที่เสมือนบทสนทนาทางวิชาการระหว่างผู้จัดทำหลักสูตรและครูผู้เข้ารับการอบรม เพื่อยืนยันว่าปรัชญาของการประเมิน PISA 2025 ไม่ใช่สิ่งแปลกปลอมในวงการศึกษาไทย แต่เป็นเพียงแว่นขยายที่ช่วยให้เรามองเห็นรายละเอียดและศักยภาพของภาษาไทยในฐานะเครื่องมือทางปัญญาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เมื่อครูเข้าใจกรอบแนวคิด ถอดรหัสการตั้งคำถาม และสามารถสร้างสรรค์เครื่องมือวัดผลที่ทรงพลังได้ด้วยตนเอง การนำองค์ความรู้นี้ไปขยายผลในระดับมัธยมศึกษา ย่อมก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมที่ยิ่งใหญ่ ห้องเรียนภาษาไทยจะถูกยกระดับจากการเป็นเพียงพื้นที่ท่องจำหลักภาษา ให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการเจียระไนความคิด วิเคราะห์ พื้นที่แห่งการจำลองสถานการณ์ทางสังคม และพื้นที่แห่งการบ่มเพาะคุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานที่มั่นคงที่สุดในการสร้างพลเมืองไทยให้มีความฉลาดรู้และพร้อมเผชิญกับความท้าทายในโลกแห่งอนาคตได้อย่างเต็มภาคภูมิ

รายการอ้างอิงท้ายโมดูลที่ 1

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แนวทางการดำเนินงานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษารัชกาลที่ 10*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

แซ็งแตกซูว์เปรี, อ. ด. (2562). *เจ้าชายน้อย* (อำพรพรณ โอตระกูล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เรือนปัญญา.

ทิตินา แคมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). *ผลการประเมิน PISA 2022 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

OECD. (2024). *PISA 2025 reading framework*. OECD Publishing.

โมดูลที่ 2 การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการอ่าน

1. หลักการและเหตุผล

ความสอดคล้องของพระบรมราโชบายกับการอ่านวิเคราะห์

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความท้าทายอย่างยิ่งยวดในการเตรียมความพร้อมให้แก่เยาวชน ไม่เพียงแต่ในมิติของทักษะทางวิชาการและการรู้เท่าทันเทคโนโลยี แต่ยังรวมถึงการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและการหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีความผันผวนได้อย่างมั่นคง ด้วยเหตุนี้ พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 จึงเปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางที่สำคัญยิ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้ การศึกษาต้องสร้างพื้นฐานแก่ผู้เรียน 4 ประการ ได้แก่ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม การมีงานทำและมีอาชีพ และการเป็นพลเมืองที่ดี

ในบริบทของการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย การอ่านวิเคราะห์ (Analytical Reading) ถือเป็นเครื่องมือทางปัญญาที่ทรงพลังที่สุดในการตอบสนองต่อพระบรมราโชบายดังกล่าว การอ่านมิใช่เพียงกระบวนการถอดรหัสตัวอักษรเพื่อรับรู้ความหมายระดับผิวพรรณ แต่เป็นกระบวนการสืบค้น สังเคราะห์ และประเมินคุณค่า ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนากระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกฝนให้ใช้ทักษะการอ่านวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจตัวบทที่หลากหลาย ย่อมส่งผลให้เกิดการตกผลึกทางความคิดและนำไปสู่การซึมซับคุณลักษณะทั้ง 4 ประการได้อย่างลุ่มลึกและยั่งยืน

ความเชื่อมโยงเชิงลึกระหว่างแนวคิดคุณลักษณะ 4 ประการกับการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการอ่าน

การบูรณาการพระบรมราโชบายเข้ากับการสอนภาษาไทย จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจที่ลึกซึ้งของคุณครูผู้สอนในการเชื่อมโยงเป้าหมายระดับชาติเข้ากับจุดประสงค์การเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยมีรายละเอียดความสอดคล้องในแต่ละมิติดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง การประกอบสร้างความสำเร็จผ่านบริบทสังคมและวัฒนธรรม การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองมิใช่การบังคับให้ผู้เรียนท่องจำอุดมการณ์ แต่คือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจรากเหง้า พลวัต และบริบททางประวัติศาสตร์ของชาติผ่านการอ่าน ครูภาษาไทยมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกบทอ่านที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการฝึกวิเคราะห์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ว่าบ้านเมืองของเรามีวิวัฒนาการอย่างไร มีจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาอย่างไร การอ่านบทความเชิงสารคดี วรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ หรือบทวิเคราะห์ทางสังคม จะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต กระบวนการวิเคราะห์ที่ตัวบทเหล่านี้จะช่วยสลายอคติและลดความเกลียดชังทางสังคม (Hate Speech) ที่มักแฝงมากับข้อมูลที่บิดเบือน ผู้เรียนที่ผ่านการฝึกฝนการอ่านอย่างไตร่ตรองจะมีทัศนคติที่เปิดกว้าง พร้อมทำความเข้าใจบริบทของชาติด้วยเหตุและผล เกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเองควบคู่ไปกับการตระหนักถึงหน้าที่ในการร่วมกันพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า

ประการที่ 2 มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง-มีคุณธรรม การจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมผ่านวรรณกรรม วรรณคดีและวรรณกรรมไทยเปรียบเสมือนภาพจำลองของชีวิตมนุษย์ที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนทางอารมณ์และศีลธรรม การนำวรรณกรรมหรือบทความที่สะท้อนปัญหาจริยธรรม (Ethical Dilemma) มาใช้

ในชั้นเรียน คือการมอบพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการตัดสินใจและแยกแยะความดีความชั่วโดยไม่ต้องเผชิญกับผลลัพธ์ที่รุนแรงในชีวิตจริง เมื่อผู้เรียนได้อ่านและวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละคร แรงจูงใจเบื้องหลังการกระทำ และผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมา ผู้เรียนจะเกิดความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และสามารถนำเสนอมุมมองทางจริยธรรมของตนเองได้ การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์จากตัวบท เช่น "หากนักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกับตัวละคร นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไรบนพื้นฐานของความถูกต้อง" จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบค่านิยมของตนเอง หล่อหลอมให้เกิดความเข้มแข็งทางจิตใจ มีสติสัมปชัญญะ และมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการมีชีวิตที่มั่นคง

ประการที่ 3 มุ่งงานทำ-มีอาชีพ การถอดรหัสตัวบทไม่ต่อเนื่องและทักษะเพื่อโลกการทำงาน
การเตรียมความพร้อมผู้เรียนสู่โลกแห่งอาชีพผ่านวิชาภาษาไทย สามารถทำได้อย่างเป็นรูปธรรมผ่านการสอนทักษะการอ่าน "ตัวบทไม่ต่อเนื่อง" (Non-continuous Texts) ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารหลักในโลกของการทำงาน ไม่ว่าจะเป็น คู่มือการปฏิบัติงาน ประกาศรับสมัครงาน ระเบียบข้อบังคับขององค์กร แผนผังกระบวนการทำงาน หรืออินโฟกราฟิกเชิงสถิติ การฝึกให้ผู้เรียนสามารถกวาดสายตาเพื่อค้นหาข้อมูลเฉพาะเจาะจง การทำความเข้าใจเงื่อนไขที่ซับซ้อน และการนำข้อมูลจากตารางหรือกราฟมาตีความเพื่อการตัดสินใจ ล้วนเป็นสมรรถนะขั้นสูงที่ตลาดแรงงานต้องการ การที่ผู้เรียนสามารถอ่านเพื่อการสื่อสารในการทำงานได้อย่างแตกฉาน จะช่วยลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ตนเองในฐานะบุคคลากรที่มีคุณภาพ ซึ่งตอบสนองต่อคุณลักษณะด้านการมีงานทำและมีอาชีพอย่างตรงไปตรงมา

ประการที่ 4 เป็นพลเมืองที่ดี การสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาในยุคข้อมูลข่าวสาร การเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย เรียกร้องให้เยาวชนมีความสามารถในการบริโภคสื่ออย่างมีวิจารณญาณ ครูภาษาไทยต้องนำ "ประเด็นข้อขัดแย้งทางสังคม" (Socio-cultural Issues) ข่าวสารบ้านเมือง หรือบทความแสดงทรรศนะจากพื้นที่สาธารณะ มาเป็นตัวบทในการจัดการเรียนรู้ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดวิพากษ์ (Critical Thinking) ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกฝนให้สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น ประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ตรวจสอบอคติของผู้เขียน และสามารถสังเคราะห์ข้อมูลจากหลากหลายมุมมองเพื่อสร้างข้อสรุปของตนเอง นอกจากนี้ การอ่านตัวบทลักษณะนี้ยังเป็นสะพานเชื่อมไปสู่การฝึกทักษะการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อส่วนรวม ผู้เรียนจะตระหนักว่าสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้และแสดงออก ต้องดำเนินไปควบคู่กับการเคารพความแตกต่างทางความคิดและการไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น อันเป็นหัวใจของการเป็นพลเมืองที่ดี (Active Citizen)

การออกแบบสถานการณ์ปัญหาและการเลือกบทอ่าน (Texts) ที่สะท้อนชีวิตจริง

กุญแจสำคัญที่จะทำให้การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการประสบความสำเร็จ คือศิลปะในการเลือกตัวบท (Text Selection) และการออกแบบสถานการณ์ปัญหา (Problem-based Scenario) ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ป้อนข้อมูลความรู้ มาเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์ทางปัญญา โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

ประการแรก ตัวบทที่เลือกต้องมีความเป็นพลวัตและสะท้อนบริบทของชีวิตจริง (Authentic Texts) หลีกเลี่ยงการใช้แบบอ่านที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อให้ง่ายต่อการถามคำถามแบบท่องจำ แต่ควรใช้ข้อความที่

มนุษย์ใช้สื่อสารกันจริงๆ ในสังคม เช่น กระตุ้นสนทนาในโลกออนไลน์ที่มีการถกเถียงกันเรื่องจริยธรรม ขบวนการปรับเปลี่ยนนโยบายสาธารณะ หรือประกาศเตือนภัยจากหน่วยงานของรัฐ ตัวบทเหล่านี้จะมีความซับซ้อนทางภาษาและมีน้ำหนักของเหตุผลที่แตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยให้กระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักว่าสิ่งที่เรียนในห้องสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

ประการที่สี่ การออกแบบสถานการณ์ปัญหาต้องมุ่งเน้นการสร้าง ความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) ครูควรนำเสนอข้อมูลที่ขัดแย้งกัน หรือตั้งคำถามที่ไม่มีคำตอบสำเร็จรูปตายตัว เพื่อ บังคับให้ผู้เรียนต้องสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม ประเมินน้ำหนักของหลักฐาน และใช้เหตุผลทางจริยธรรมในการ ตัดสินใจ เช่น การนำเสนอข่าวการพัฒนาเมืองที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนดั้งเดิม เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความ สมดุลระหว่างความเจริญทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์รากเหง้าทางวัฒนธรรม กระบวนการนี้จะหล่อหลอมทั้ง ทักษะการคิดที่ต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดีไปพร้อมกัน

รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเพื่อการบูรณาการ

เพื่อให้ครูผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม โมดูลนี้ จึงกำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action Learning) ที่เน้นให้ผู้สอนได้ลงมือปฏิบัติและ สะท้อนคิดร่วมกัน ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมวิเคราะห์กรณีศึกษาจากบทอ่าน (Case Study Analysis) ครูผู้เข้า อบรมจะได้รับชุดตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย จากนั้น ร่วมกันวิเคราะห์โครงสร้างของตัวบท ตรวจสอบอคติ และถอดรหัสวิธีการที่ผู้เขียนใช้ภาษาในการโน้มน้าวใจ กิจกรรมนี้จะช่วยให้ครูเข้าใจธรรมชาติของบทอ่านที่ทรงพลังและสามารถนำเทคนิคนี้ไปคัดเลือกสื่อการสอน ของตนเอง

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมออกแบบวงอภิปรายเชิงจริยธรรมจากตัวบท (Ethical Discussion Design) ครูผู้เข้าอบรมจะได้ฝึกทักษะการตั้งคำถามแบบไต่ระดับ (Scaffolding Questions) โดยใช้ตัวบท วรรณคดีหรือวรรณกรรมเป็นฐาน ครูต้องออกแบบชุดคำถามที่นำพานักเรียนก้าวข้ามจากการอ่านเพื่อจับ ใจความ ไปสู่การอภิปรายเพื่อตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมของตัวละคร ซึ่งเป็นการออกแบบกระบวนการบ่ม เพาะคุณลักษณะการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมฝึกปฏิบัติการออกแบบการเรียนรู้บูรณาการ (Integrated Activity Design) เป็นกิจกรรมขั้นสูงสุดที่ครูผู้เข้าอบรมต้องสร้างสรรค์แผนการจัดการเรียนรู้ขนาดเล็ก (Mini-lesson Plan) โดยเลือกคุณลักษณะ 4 ประการมาเป็นเป้าหมายหลัก จากนั้นคัดเลือกตัวบทที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นตัว บทต่อเนื่องหรือตัวบทไม่ต่อเนื่อง และออกแบบกิจกรรมที่ผสมผสานทักษะความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA เข้ากับการประเมินพฤติกรรมเชิงคุณลักษณะอย่างกลมกลืน

การขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวทางในโมดูลที่ 2 นี้ จะเป็นการสร้างจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การที่ครูผู้สอนมีความเข้าใจหลักการและสามารถบูรณาการพระบรมราโชบาย เข้ากับการฝึกทักษะการอ่านวิเคราะห์ได้อย่างแยกแยะ จะส่งผลให้ห้องเรียนภาษาไทยกลายเป็นพื้นที่แห่งการ เจียระไนความคิด เป็นบ่อหลอมทางจริยธรรม และเป็นห้องปฏิบัติการประชาธิปไตย ที่พร้อมจะผลิตเยาวชน คุณภาพที่เป็นคนเก่ง-ดี-มีคุณธรรมให้แก่สังคม

2. วัตถุประสงค์รายโมดูล

วัตถุประสงค์รายโมดูลที่ 2 ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นจุดหมายสำคัญในการปรับกระบวนการทัศน์ของครูผู้สอนภาษาไทย จากเดิมที่มุ่งเน้นเพียงการวัดความเข้าใจทางภาษาไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการหล่อหลอมจิตวิญญาณและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ในโมดูลนี้มุ่งหวังให้ครูสามารถนำคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา มาถักทอเข้ากับบริบทของการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านวิเคราะห์ตามกรอบมาตรฐานสากลได้อย่างไร้รอยต่อ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ที่ครอบคลุมทั้งมิติความรู้ ทักษะ และเจตคติ ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 ด้านความรู้ความเข้าใจ (Knowledge) เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงหลักการและแนวคิดในการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการเข้ากับสมรรถนะการอ่าน ครูจะต้องสามารถวิเคราะห์และอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างการใช้กระบวนการทางปัญญาในการทำความเข้าใจตัวบท กับการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตกผลึกทางคุณธรรมได้อย่างชัดเจน ครูจะมองเห็นว่าการสอนอ่านมิใช่การแยกส่วนระหว่างทักษะทางวิชาการและการอบรมจริยธรรม แต่เป็นกระบวนการเดียวกันที่ใช้บริบทของเรื่องที่อ่านเป็นกระจุกสะท้อนให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบค่านิยมและวิถีคิดของตนเอง

ประการที่ 2 ด้านทักษะและกระบวนการจัดการเรียนรู้ (Process and Skills) เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดสมรรถนะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ โดยสามารถคัดเลือกประเภทของบทอ่านที่หลากหลาย ทั้งตัวบทต่อเนื่องที่เป็นวรรณกรรม ตัวบทไม่ต่อเนื่องที่เป็นคู่มืออาชีพ หรือตัวบทหลากหลายแหล่งที่สะท้อนประเด็นข้อขัดแย้งทางสังคม มาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรม ครูจะต้องสามารถสร้างสรรค์ชุดคำถามแบบไต่ระดับ (Scaffolding) ที่ท้าทายให้ผู้เรียนได้ใช้วิจารณญาณในการประเมินความน่าเชื่อถือ ตรวจสอบอคติ และตัดสินใจทางจริยธรรมผ่านสถานการณ์จำลองในบทอ่าน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความรู้ในห้องเรียนเข้ากับการแก้ปัญหาในชีวิตจริง

ประการที่ 3 ด้านเจตคติและคุณค่า (Attitude) เพื่อบ่มเพาะเจตคติและสร้างแรงบันดาลใจให้ครูภาษาไทยตระหนักถึงคุณค่าและบทบาทอันยิ่งใหญ่ของวิชาชีพตนเองในฐานะวิศวกรสังคม ครูจะเกิดความตระหนักว่ารายวิชาภาษาไทยคือพื้นที่ที่ทรงพลังที่สุดในการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด เตรียมความพร้อมสู่โลกแห่งการทำงาน และหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ ซึ่งพร้อมจะแสดงความรับผิดชอบต่องานของตนเองและประเทศชาติบนพื้นฐานของเหตุผลและความดีงาม

การบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสามประการนี้ จะช่วยให้ครูผู้เข้ารับการพัฒนาวิชาชีพมีกรอบแนวคิดที่หนักแน่นและมีเครื่องมือที่พร้อมสรรพ สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเปลี่ยนห้องเรียนภาษาไทย ให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการเจียระไนปัญญาและคุณธรรมของผู้เรียนควบคู่กันไปอย่างยั่งยืน

3. ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมดูล

การคัดเลือกและประยุกต์ใช้บทอ่านเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ 4 ประการ

การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ในโมดูลที่ 2 นี้ มุ่งเน้นไปที่การสร้างสมรรถนะเชิงปฏิบัติการ (Practical Competency) ให้แก่ครูผู้สอนภาษาไทย เพื่อให้สามารถเปลี่ยนผ่านจากทฤษฎีไปสู่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ในโมดูลนี้ ครูผู้เข้ารับการพัฒนา

พัฒนาวิชาชีพจะเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งด้านทักษะการวิเคราะห์ตัวบทและศิลปะการบูรณาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสามารถแสดงออกถึงสมรรถนะดังต่อไปนี้

3.1 สมรรถนะด้านการประเมินและคัดเลือกตัวบท (Text Evaluation and Selection Competency) ดังนี้

1) **ครูสามารถวิเคราะห์และคัดเลือกประเภทของบทอ่าน (Text Types)** ทั้งตัวบทต่อเนื่อง ตัวบทไม่ต่อเนื่อง และตัวบทหลากหลายแหล่ง ได้อย่างสอดคล้องกับระดับความสามารถทางสมรรถนะการอ่าน (Proficiency Levels) ตามกรอบ PISA

2) **ครูสามารถระบุศักยภาพของบทอ่าน (Text Potential)** ว่าบทความ ข่าวสาร วรรณกรรม หรือสื่อในชีวิตประจำวันชิ้นใด มีประเด็นทางสังคมหรือข้อขัดแย้งทางศีลธรรมที่ซ่อนอยู่ ซึ่งเอื้อต่อการนำมาเป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่การบ่มเพาะคุณลักษณะ 4 ประการได้อย่างแนบเนียนและไม่ยัดเยียด

3.2 สมรรถนะด้านการประยุกต์ใช้และออกแบบการเรียนรู้ (Application and Instructional Design Competency) ครูสามารถประยุกต์ใช้บทอ่านที่คัดเลือกมา เพื่อออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่กระตุ้นกระบวนการคิดวิพากษ์และหล่อหลอมคุณลักษณะ 4 ประการ ได้อย่างลุ่มลึกในแต่ละมิติ ดังนี้

1) **ด้านการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง** ครูสามารถนำบทอ่านเชิงประวัติศาสตร์ บทวิเคราะห์สังคม หรือข่าวสารการพัฒนาชุมชน มาออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนฝึกสืบค้นรากเหง้าของปัญหาและบริบททางวัฒนธรรม ทั้งนี้ ครูสามารถตั้งคำถามให้นักเรียนประเมินความสมเหตุสมผลของการเปลี่ยนแปลงในสังคม เพื่อสร้างวิจาร์ณญาณให้ผู้เรียนมองเห็นพลวัตของชาติด้วยสายตาที่เปิดกว้างและปราศจากอคติ

2) **ด้านการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม** ครูสามารถประยุกต์ใช้วรรณคดี วรรณกรรมเยาวชน หรือนิทานพื้นบ้าน ที่มีสถานการณ์ปัญหาทางจริยธรรม (Ethical Dilemma) มาเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ ครูสามารถจัดวางอภิปรายเพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์แรงจูงใจและผลกระทบจากการตัดสินใจของตัวละคร ซึ่งเป็นการใช้ตัวบทเป็นพื้นที่จำลองให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบค่านิยม แยกแยะความดีความชั่ว และสร้างความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ต่อเพื่อนมนุษย์

3) **ด้านการมีงานทำและมีอาชีพ** ครูสามารถบูรณาการตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Texts) ที่อยู่ในบริบทการทำงาน (Occupational Context) เช่น ประกาศรับสมัครงาน คู่มือการปฏิบัติงาน หรือระเบียบองค์กร เข้ามาเป็นแบบฝึกหัดทักษะการอ่าน ทั้งนี้ ครูสามารถออกแบบภารกิจให้นักเรียนกวาดสายตาหาข้อมูลที่มีเงื่อนไขซับซ้อน เพื่อสร้างความรอบคอบ ความรับผิดชอบ และเตรียมความพร้อมด้านทักษะการสื่อสารที่จำเป็นต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงาน

4) **ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี** ครูสามารถนำเสนอตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีข้อมูลขัดแย้งกันในประเด็นสาธารณะ (Public Context) เช่น นโยบายสิ่งแวดล้อม หรือสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ครูสามารถจัดกิจกรรมให้นักเรียนประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล สังเคราะห์เหตุผลข้ามตัวบท และแสดงจุดยืนของตนเองผ่านการเขียนหรือการโต้แย้งอย่างมีตรรกะและเคารพความเห็นต่าง

3.3 สมรรถนะด้านการประเมินผลบูรณาการ (Integrated Assessment Competency) ครูสามารถสร้างเครื่องมือประเมินผลแบบรูบริก (Rubric) ที่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างครอบคลุม ทั้งมิติ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (การค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ การประเมินและสะท้อนคิด) ควบคู่ไปกับมิติ การแสดงออกซึ่งคุณลักษณะ 4 ประการที่ปรากฏในชิ้นงานหรือการอภิปรายของนักเรียน

ผลลัพธ์การเรียนรู้เหล่านี้จะเป็นเครื่องยืนยันว่า ครูผู้สอนภาษาไทยไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ทาง ภาษาศาสตร์ แต่ได้ยกระดับตนเองขึ้นเป็น "นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้" ที่สามารถใช้ภาษาไทยเป็น เครื่องมืออันทรงเกียรติในการสร้างประชากรที่มีทั้งความฉลาดรู้ทางปัญญาและมีความงดงามทางจิตใจอย่าง แท้จริง

4. สารสำคัญ

การยกระดับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้ก้าวล่วงพ้นจากการเป็นเพียงวิชาที่มุ่งเน้นความจำทาง ไวยากรณ์ ไปสู่วิชาที่ทำหน้าที่เป็น "เบ้าหลอมทางปัญญาและจิตวิญญาณ" ถือเป็นภารกิจสำคัญสูงสุดของนัก การศึกษาในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการที่มุ่งเน้นพลวัตของภาษาไทย เนื้อหาในหัวข้อนี้จะ เจาะลึกถึงแก่นแท้ของแนวคิด หลักการ และการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องประสานโครงสร้าง ความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามมาตรฐาน PISA 2025 เข้ากับพระบรมราโชบายด้านการศึกษา รัชกาลที่ 10 เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและลุ่มลึก

4.1 แนวคิด หลักการ และความเชื่อมโยงของคุณลักษณะ 4 ประการกับบริบทการอ่านภาษาไทย

แนวคิดพื้นฐานของการบูรณาการเริ่มต้นจากความเชื่อที่ว่า "ภาษาคือเครื่องมือในการประกอบสร้าง ความจริงและสะท้อนตัวตนของมนุษย์" การอ่านจึงไม่ใช่พฤติกรรมเชิงรับ (Passive) แต่เป็นพฤติกรรมเชิงรุก (Active) ที่ผู้อ่านต้องเข้าไปปะทะสังสรรค์กับความคิดของผู้เขียน การใช้การอ่านเป็นฐานในการพัฒนา คุณลักษณะ 4 ประการ จึงอาศัยหลักการดึงผู้เรียนเข้าสู่สถานการณ์จำลองทางสังคมผ่านตัวบท (Texts) โดยมีความเชื่อมโยงดังต่อไปนี้

1) การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองผ่านการอ่านเชิงวิพากษ์สังคม หลักการในข้อนี้มุ่งเน้นให้ ผู้เรียนเข้าใจพลวัตและรากเหง้าของชาติผ่านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ทัศนคติที่ถูกต้องไม่ได้เกิดจากการ ท่องจำประวัติศาสตร์ แต่เกิดจากการที่ผู้เรียนสามารถอ่านตัวบทที่สะท้อนวิวัฒนาการของท้องถิ่นหรือ ประเทศชาติ แล้วสามารถวิเคราะห์เห็นจุดแข็งที่ควรภาคภูมิใจและจุดอ่อนที่ต้องร่วมกันแก้ไข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ในรายวิชาภาษาไทย ครูสามารถใช้บทความเชิงสารคดีหรือวรรณกรรมท้องถิ่น เช่น เรื่องราวการตั้งถิ่นฐานและภูมิปัญญาการจัดการน้ำรอบเขตภูเขาไฟในอดีต มาเป็นเครื่องมือให้นักเรียนเห็น ความเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน การวิเคราะห์เช่นนี้ช่วยสลายอคติและสร้างทัศนคติที่เปิดกว้าง พร้อมทำ ความเข้าใจบริบทของบ้านเมืองด้วยปัญญา

2) การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรมผ่านการถอดรหัสจริยธรรมในตัวบท วรรณคดีและ วรรณกรรมเป็นพื้นที่ที่จำลองความขัดแย้งทางศีลธรรม (Ethical Dilemma) ได้ดีที่สุด หลักการบูรณาการใน ข้อนี้คือการใช้ตัวบทเป็นเวทีทดสอบคุณธรรมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนประเมินการตัดสินใจของตัวละครหรือ ผู้เขียน การตั้งคำถามว่า "เหตุใดตัวละครจึงเลือกทำเช่นนั้น" หรือ "หากเป็นนักเรียนจะแก้ปัญหาได้อย่างไรโดย

ไม่เบียดเบียนผู้อื่น" จะเป็นการดึงให้ผู้เรียนต้องตรวจสอบค่านิยมภายในจิตใจของตนเอง กระบวนการนี้ช่วยบ่มเพาะความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และความสมานสามัคคีทางอารมณ์ ซึ่งเป็นรากฐานของความมั่นคงในชีวิต

3) การมีงานทำและมีอาชีพผ่านความฉลาดรู้ในศตวรรษที่ 21 ความสามารถในการอ่านและประมวลผลข้อมูลที่ซับซ้อนคือสมรรถนะหลักที่ตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 ต้องการอย่างยิ่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) การเชื่อมโยงคุณลักษณะข้อนี้เข้ากับวิชาภาษาไทย ทำได้โดยการนำตัวบทที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เช่น ระเบียบข้อบังคับ คู่มือการใช้งาน หรือประกาศเงื่อนไขต่างๆ มาให้นักเรียนอ่านวิเคราะห์ การฝึกฝนความรอบคอบในการสกัดข้อมูลและการทำความเข้าใจตรรกะของเงื่อนไข คือการเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางปัญญาและปลูกฝังความรับผิดชอบต่องาน ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้มีอาชีพที่ประสบความสำเร็จ

4) การเป็นพลเมืองที่ดีผ่านการประเมินแหล่งข้อมูลสาธารณะ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องมีสมรรถนะในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ ไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม (Fake News) หรือวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง หลักการสอนอ่านเพื่อสร้างพลเมืองที่ดีคือการนำตัวบทจากพื้นที่สาธารณะที่มีมุมมองขัดแย้งกันมาให้นักเรียนประเมินความน่าเชื่อถือ ตรวจสอบอคติ และสังเคราะห์เป็นข้อสรุปของตนเอง การที่นักเรียนสามารถใช้เหตุผลโต้แย้งตัวบทได้อย่างมีอารยะ คือบทพิสูจน์ของการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้และพร้อมรับผิดชอบต่อสังคม

4.2 โครงสร้างความรู้ด้านการอ่านที่สอดแทรกคุณธรรม (Moral-Integrated Reading Literacy Structure)

กรอบการประเมิน PISA 2025 ได้กำหนดกระบวนการทางปัญญาในการอ่านไว้ 3 ระดับหลัก (OECD, 2024) ซึ่งครูผู้สอนภาษาไทยสามารถสอดแทรกกระบวนการทางคุณธรรมเข้าไปในแต่ละกลไกของสมองได้อย่างแยกย่อย ดังนี้

1) สมรรถนะการค้นหาค้นหาข้อมูล (Locating Information) สู่การแสวงหาความจริง ในระดับพื้นฐาน สมองจะทำหน้าที่สแกนข้อความเพื่อหาข้อเท็จจริง ครูสามารถสอดแทรกคุณธรรมเรื่อง "ความซื่อสัตย์ต่อข้อมูล" โดยฝึกให้นักเรียนแยกแยะระหว่างข้อความที่เป็นความจริงเชิงประจักษ์ (Fact) กับข้อความที่เป็นเพียงความเชื่อหรือข้อกล่าวหา (Opinion/Allegation) การที่นักเรียนสามารถระบุกีดของความจริงในตัวบทได้แม่นยำ จะเป็นเกราะป้องกันไม่ให้พวกเขาด่วนตัดสินสิ่งใดด้วยอคติหรืออารมณ์ชั่ววูบ

2) สมรรถนะการทำความเข้าใจ (Understanding) สู่การสร้างความเห็นอกเห็นใจ เมื่อผู้อ่านต้องเชื่อมโยงข้อมูลย่อยเพื่อสร้างความหมายรวม ครูสามารถแทรกคุณธรรมเรื่อง "การเอาใจเขามาใส่ใจเรา" โดยการตั้งคำถามให้นักเรียนอนุมานแรงจูงใจเบื้องหลังการกระทำของบุคคลในข่าวหรือตัวละครในเรื่อง กระบวนการตีความหมายแฝงจะช่วยให้เด็กมองเห็นความเปราะบาง ข้อจำกัด หรือความเจ็บปวดที่ซ่อนอยู่ภายใต้พฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งเป็นการยกระดับจากการเข้าใจตัวหนังสือไปสู่การเข้าใจเพื่อนมนุษย์

3) สมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting) สู่การตัดสินใจเชิงจริยธรรม นี่คือนักเรียนสูงสุดของความฉลาดรู้ด้านการอ่าน และเป็นพื้นที่ที่สำคัญที่สุดในการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ เมื่อนักเรียนต้องก้าวออกจากตัวบทเพื่อประเมินความสมเหตุสมผล ครูต้องออกแบบชุดคำถามที่เรียกร้องให้นักเรียนใช้หลักศีลธรรม จริยธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นมาตรวัด นักเรียน

จะต้องสะท้อนคิดว่าแนวคิดในบทอ่านนั้นสร้างผลกระทบต่อสังคมอย่างไร และหากนำมาปรับใช้ในชีวิตจริงจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติหรือความสุขของชุมชนหรือไม่ กระบวนการนี้คือการเจียระไนปัญญาญาณอย่างแท้จริง

4.3 ประเภทบทอ่านที่สะท้อนสังคมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วัยรุ่นในช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 13-15 ปี) เป็นวัยที่กำลังค้นหาอัตลักษณ์ เริ่มตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ทางสังคม และอ่อนไหวต่ออิทธิพลของสื่อ (ทิสนา แคมมณี, 2564) การคัดเลือกประเภทบทอ่านจึงต้องมีความท้าทาย สอดคล้องกับความสนใจ และสะท้อนภาพความเป็นจริงของสังคม โดยแบ่งประเภทบทอ่านตามกรอบ PISA ได้ดังนี้

1) **ตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Texts)** ที่สะท้อนพลวัตทางสังคม ตัวบทต่อเนื่องคือความเรียงที่มีการจัดระเบียบย่อหน้าชัดเจน สำหรับมัธยมต้น ควรเลือกใช้วรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัย เรื่องสั้นสะท้อนสังคม หรือบทความเชิงวิจารณ์ที่พูดถึงประเด็นใกล้ตัว เช่น ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (Bullying) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หรือบทความที่พูดถึงความขัดแย้งระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับกระแสโลกาภิวัตน์ในชุมชนท้องถิ่น การนำตัวบทเหล่านี้มาใช้จะช่วยดึงดูดความสนใจและทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการอ่านภาษาไทยคือพื้นที่ที่พวกเขาสามารถสำรวจและทำความเข้าใจความสับสนในวัยของตนเองได้

2) **ตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Texts)** ที่กระตุ้นความตระหนักรู้สาธารณะ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การมีอาชีพและการเป็นพลเมือง ครูต้องนำข้อมูลเชิงภาพและสถิติมาเป็นบทอ่าน เช่น อินโฟกราฟิกแสดงสถิติปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาค แผนผังแสดงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน หรือตารางเปรียบเทียบผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อสุขภาพจิต การอ่านตัวบทไม่ต่อเนื่องจะฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร และตระหนักว่าปัญหาสังคมสามารถอธิบายและแก้ไขได้ด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ไม่ใช่เพียงความรู้สึก

3) **ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts)** เพื่อจำลองความขัดแย้งทางอุดมการณ์ นี่คือรูปแบบบทอ่านที่ตอบโจทย์ยุคดิจิทัลอย่างสมบูรณ์แบบ ครูอาจรวบรวมข้อมูลจาก 2-3 แหล่งที่พูดถึงประเด็นเดียวกันแต่มองต่างมุม เช่น โพสต์จากสื่อสังคมออนไลน์ที่สนับสนุนให้วัยรุ่นมีสิทธิเสรีภาพในการแต่งกายแบบไร้ขีดจำกัด ขัดแย้งกับประกาศของสถานศึกษาที่อธิบายเหตุผลด้านความปลอดภัยและระเบียบวินัย การให้นักเรียนได้อ่านชุดข้อมูลที่ขัดแย้งกันนี้ จะเป็นการจำลองสถานการณ์ให้พวกเขาต้องใช้สมรรถนะการประเมินระดับสูงสุด เพื่อตัดสินใจเลือกจุดยืนที่สมดุลระหว่างสิทธิส่วนบุคคลและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

4.4 การออกแบบสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยและการอ่าน (Designing Reading Scenarios)

การออกแบบสถานการณ์ (Scenario Design) คือการสร้างบริบทแวดล้อมให้แก่บทอ่าน เพื่อให้ นักเรียนรู้สึกถึงความสมจริงและมีแรงจูงใจในการค้นหาคำตอบ การออกแบบสถานการณ์ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยกลวิธีดังนี้

1) **การสร้างเชื่อมโยงกับชีวิตจริง (Authenticity)** สถานการณ์ต้องเริ่มต้นจากปัญหาที่นักเรียนสัมผัสได้จริง ตัวอย่างเช่น ครูจำลองสถานการณ์ว่าชุมชนกำลังจะมีการจัดตั้งโรงงานกำจัดขยะ

อิเล็กทรอนิกส์ใกล้บริเวณโรงเรียน และนักเรียนในฐานะคณะกรรมการนักเรียนต้องรวบรวมข้อมูลเพื่อทำจดหมายเปิดผนึกแสดงความคิดเห็น

2) การนำเสนอความขัดแย้งทางปัญญา (Introducing Cognitive Dissonance)

สถานการณ์ต้องไม่มีคำตอบที่ถูกต้องหรือผิดอย่างชัดเจน (Ill-structured Problem) ในกรณีโรงงานขยะ ครูจะให้บทอ่านที่อธิบายข้อดีของการสร้างงานและรายได้ให้ชุมชน ขัดแย้งกับบทอ่านที่อธิบายความเสี่ยงทางสุขภาพและมลพิษ ความขัดแย้งนี้จะบังคับให้นักเรียนต้องค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด

3) การกำหนดบทบาทสมมติ (Role-playing) การกำหนดให้นักเรียนสวมบทบาทเฉพาะ เช่น

เป็นนักข่าวท้องถิ่น เป็นนักวิชาการสิ่งแวดล้อม หรือเป็นตัวแทนเยาวชน จะช่วยตีกรอบวิธีคิดและทำให้นักเรียนสามารถสะท้อนค่านิยมผ่านบทบาทที่ได้รับ ซึ่งเป็นการฝึกฝนความรับผิดชอบและการมองโลกผ่านมุมมองของผู้อื่น

4.5 การวิเคราะห์ข้อสอบเชิงจริยธรรม (Ethical Test Analysis)

การประเมินผลที่บูรณาการทั้งความฉลาดรู้ด้านการอ่านและคุณลักษณะ 4 ประการ ต้องอาศัย "ข้อสอบเชิงจริยธรรม" ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการวัดทักษะทางภาษา (Language Assessment) และการประเมินพัฒนาการทางศีลธรรม (Moral Assessment) การวิเคราะห์และออกแบบข้อสอบประเภทนี้ มีหลักการที่ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1) โครงสร้างของข้อสอบเชิงจริยธรรม ข้อสอบเชิงจริยธรรมมักเป็นข้อสอบแบบเขียนตอบขยาย

ความ (Extended Constructed Response) ที่ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

1.1) ฐานข้อมูล (Prompt) ตัวบทที่นำเสนอสถานการณ์ปัญหาทางศีลธรรมหรือข้อขัดแย้ง

ทางสังคม

1.2) คำสั่งเชิงวิเคราะห์ (Analytical Directive) คำสั่งที่ให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูล ระบุ

ข้อโต้แย้ง หรือประเมินความน่าเชื่อถือตามกรอบ PISA

1.3) คำสั่งเชิงคุณค่า (Value-based Directive) คำสั่งที่ผูกปมให้นักเรียนต้องตัดสินใจ

ทางศีลธรรม หรือแสดงความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองที่ดี

ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อสอบเชิงจริยธรรมสำหรับมัธยมศึกษาตอนต้น

เพื่อนำเสนอให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยเห็นภาพการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลที่บูรณาการโครงสร้าง PISA 2025 เข้ากับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ขอเสนอชุดแบบทดสอบที่ประกอบด้วยบทอ่าน 2 แหล่งข้อมูล (Multiple Texts) ซึ่งมีความยาวและเนื้อหาจำลองสถานการณ์จริงในหนังสือปัจจุบัน พร้อมด้วยข้อคำถามเพื่อกระตุ้นสมรรถนะการอ่านเชิงวิพากษ์และการตัดสินใจทางจริยธรรม

บทอ่านที่ 1 เนื้อหาข่าวจากสำนักข่าวออนไลน์ (ตัวบทต่อเนื่อง - บริบทสาธารณะ)

หัวข้อข่าว: ปรากฏการณ์ "อีสานใต้ ไวบ์" (Isan Tai Vibe) เมื่อฮิปฮอปปลุกชีพวัฒนธรรมพื้นบ้านสู่สายตาคนนับล้าน

วงการเพลงไทยต้องสั่นสะเทือนอีกครั้ง เมื่อกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่จากจังหวัดบุรีรัมย์และสุรินทร์ที่รวมตัวกันในชื่อวง "Local Beat" ได้ปล่อยมิวสิกวิดีโอเพลง "อีสานใต้ ไวบ์" ลงบนแพลตฟอร์มวิดีโอออนไลน์เมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา ปรากฏการณ์ที่น่าทึ่งคือเพลงนี้สามารถกวาดยอดขายได้ทะลุ 5 ล้านครั้งภายในเวลาเพียง 7 วัน และพุ่งติดอันดับความนิยมสูงสุดในหลายแพลตฟอร์มสตรีมมิง สิ่งที่ทำให้เพลงนี้กลายเป็นที่พูดถึงอย่างกว้างขวางคือการนำเสนอที่ฉีกกฎเกณฑ์เดิมอย่างสิ้นเชิง วง Local Beat ได้นำจังหวะดนตรีฮิปฮอปและแทร็ป (Trap) ที่ดุดันและทันสมัย มาผสมผสานกับการบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอย่าง แคน โหวด และกลองกันตรึม ได้อย่างลงตัวและมีชั้นเชิง

นอกจากความโดดเด่นทางดนตรีแล้ว เนื้อร้องของเพลงยังเป็นการเร้าด้วยภาษาถิ่นอีสานใต้ผสมผสานกับภาษาเขมรถิ่นไทย โดยบอกเล่าเรื่องราวความสวยงามของวิถีชีวิตคนทำนา ความผูกพันกับประเพณีบุญบั้งไฟ และความภาคภูมิใจในสายเลือดลูกอีสาน หัวหน้าวง Local Beat ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้สัมภาษณ์ว่า "พวกเราเติบโตมากับเสียงแคนและกันตรึมของปู่ย่าตายาย แต่เพื่อนรุ่นเดียวกันมักมองว่าของเหล่านี้เชยและน่าเบื่อ พวกเราจึงอยากพิสูจน์ว่ารากเหง้าของเราเจ๋งแค่ไหนเมื่อนำมาใส่ในจังหวะฮิปฮอปที่วัยรุ่นทั่วโลกฟังกัน การทำเพลงนี้ไม่ใช่แค่ความสนุก แต่คือการส่งต่อวัฒนธรรมในรูปแบบที่คนรุ่นใหม่อย่างง่ายและพร้อมจะเปิดใจรับฟัง"

ความสำเร็จของเพลงนี้ไม่เพียงแต่สร้างชื่อเสียงให้กลุ่มเยาวชน แต่ยังทำให้เกิดกระแสไวรัลในหมู่วัยรุ่นที่หันมาทำคลิปวิดีโอสั้นเต้นประกอบเพลงนี้โดยสวมชุดผ้าไหมพื้นเมือง ซึ่งถือเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมหาศาล หน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับจังหวัดได้ออกมาชื่นชมเยาวชนกลุ่มนี้ว่า เป็นต้นแบบของการใช้พลังความคิดสร้างสรรค์ (Soft Power) ในการต่อยอดต้นทุนทางวัฒนธรรมให้มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และทำให้เยาวชนรุ่นใหม่หันกลับมาตระหนักถึงรากเหง้าของตนเองอีกครั้งผ่านเสียงดนตรีที่พวกเขาคุ้นเคย

ข้อคำถามและการวิเคราะห์เชิงสมรรถนะสำหรับบทอ่านที่ 1 (เนื้อหาข่าว)

1. คำถาม มิวสิกวิดีโอเพลง "อีสานใต้ ไวบ์" มียอดเข้าชมกี่ครั้งภายในเวลา 7 วัน

สมรรถนะ PISA การค้นหาข้อมูล (Locating Information)

แนวเฉลย ทะลุ 5 ล้านครั้ง

การวิเคราะห์ เป็นการวัดทักษะระดับพื้นฐาน นักเรียนต้องสแกนตัวเลขในย่อหน้าแรกเพื่อสกัดข้อมูลเชิงประจักษ์

2. คำถาม นอกเหนือจากดนตรีฮิปฮอปแล้ว วง Local Beat นำเครื่องดนตรีพื้นบ้านชนิดใดบ้างมาผสมผสานในบทเพลง

สมรรถนะ PISA การค้นหาข้อมูล (Locating Information)

แนวเฉลย แคน โหวด และกลองกันตรึม

การวิเคราะห์ นักเรียนต้องกวาดสายตาหาข้อมูลเฉพาะเจาะจงที่ระบุไว้ในย่อหน้าแรกอย่างครบถ้วน

3. คำถาม จากบทสัมภาษณ์ของหัวหน้าวง อะไรคือแรงจูงใจหลักที่ทำให้พวกเขาสร้างสรรค์บทเพลงนี้ขึ้นมา

สมรรถนะ PISA การทำความเข้าใจ (Understanding)

แนวเฉลย ต้องการพิสูจน์ให้เพื่อนรุ่นเดียวกันเห็นว่ารากเหง้าวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความเท่และน่าสนใจ โดยสื่อสารผ่านรูปแบบดนตรีที่วัยรุ่นทั่วโลกนิยม เพื่อให้คนรุ่นใหม่เปิดใจรับฟัง

การวิเคราะห์ นักเรียนต้องอ่านระหว่างบรรทัดและสรุปความหมายจากคำพูดของตัวละครในข่าว เพื่อทำความเข้าใจเจตนาของผู้ส่งสาร

4. คำถาม ปรากฏการณ์ของเพลงนี้สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมในมิติใดบ้างนอกเหนือจากวงการดนตรี

สมรรถนะ PISA การทำความเข้าใจ (Understanding)

แนวเฉลย กระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ผ่านกระแสไวรัลที่วัยรุ่นใส่ชุดผ้าไหมพื้นเมืองเต้นประกอบเพลง

การวิเคราะห์ นักเรียนต้องเชื่อมโยงข้อมูลในย่อหน้าสุดท้ายเพื่อสรุปผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากกระแสวัฒนธรรมสมัยนิยม

5. คำถาม ยอดเข้าชมที่สูงถึง 5 ล้านครั้ง เป็นตัวชี้วัดที่เพียงพอหรือไม่ที่จะสรุปว่าเยาวชนไทยมีความเข้าใจและลึกซึ้งในวัฒนธรรมถิ่นอย่างแท้จริง จงอธิบายเหตุผล

สมรรถนะ PISA การประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting)

แนวเฉลย ไม่เพียงพอ ยอดเข้าชมอาจสะท้อนเพียงความนิยมในจังหวะดนตรีที่สนุกสนานหรือกระแสในสื่อสังคมออนไลน์ตามแฟชั่นชั่วคราว (ไวรัล) แต่ไม่ได้การันตีว่าผู้ฟังจะศึกษาหรือเข้าใจความหมายทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตที่ซ่อนอยู่ในเครื่องดนตรีหรือภาษาถิ่นนั้นอย่างถ่องแท้

การวิเคราะห์ นักเรียนต้องก้าวออกจากตัวบทเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของชุดข้อมูลเชิงสถิติ และสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ต่อพฤติกรรมการเสพสื่อ

6. คำถาม การที่กลุ่มเยาวชนสามารถนำเสนอผลงานจนเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ในศตวรรษที่ 21 อย่างไร

สมรรถนะ PISA การประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting)

แนวเฉลย สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ทักษะความฉลาดทางความคิดสร้างสรรค์ การรู้จักปรับตัวประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (แพลตฟอร์มวิดีโอ) และการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Soft Power) จากทุนทางวัฒนธรรมเดิม ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการสร้างนวัตกรรมและต่อยอดวิชาชีพในยุคดิจิทัล

การวิเคราะห์ เป็นการประเมินเพื่อเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้เข้ากับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยให้นักเรียนวิเคราะห์ทักษะแห่งอนาคตที่ซ่อนอยู่ในพฤติกรรมของบุคคลในข่าว

บทอ่านที่ 2 บทความวิจารณ์จากคอลัมน์ศิลปวัฒนธรรม (ตัวบทต่อเนื่อง - บริบทสาธารณะ)

หัวข้อบทความ: เส้นขนานระหว่าง "การทำลาย" กับคำอ้างว่า "อนุรักษ์" เมื่อมรดกบรรพชนถูกป้ายยา

ในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา สังคมออนไลน์ต่างชื่นชมกับผลงานเพลงของกลุ่มเยาวชนที่นำเอาเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานได้และภาษาถิ่นไปผสมผสานกับดนตรีฮิปฮอปจากฝั่งตะวันตก หลายคนยกย่องว่านี่คือนวัตกรรมทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ที่ชาญฉลาด ทว่าในมุมมองของผู้ที่ศึกษาและสืบทอดจารีตประเพณีอย่างลึกซึ้งปรากฏการณ์นี้คือสัญญาณอันตรายที่บ่งบอกถึงการล่มสลายของสุนทรียภาพและอัตลักษณ์อันศักดิ์สิทธิ์ของท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เครื่องดนตรีพื้นบ้านอย่างกลองกันตรึมหรือแคน ไม่ใช่เพียงอุปกรณ์กำเนิดเสียง แต่เป็นวัตถุที่มีครูบาอาจารย์ มีพิธีกรรม และมีบริบทการใช้งานที่ผูกพันกับความเชื่อและวิถีชีวิตอันดีงาม การนำเครื่องดนตรีเหล่านี้ไปบรรเลงในจังหวะที่กระซกกระพือ ประกอบทำนองที่ยั่ววนและก้าวร้าวตามแบบฉบับของวัฒนธรรมฮิปฮอปตะวันตกถือเป็นการลบหลู่ภูมิปัญญาและบิดเบือนเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ ยิ่งไปกว่านั้น การนำภาษาถิ่นซึ่งมีความงดงามทางวรรณศิลป์ไปร้อยเรียงเป็นเนื้อเพลงแร็ปที่เน้นความเร็วและการสบถคำเพื่อให้เกิดความสะใจ เป็นการทำลายสุนทรียภาพทางภาษาอย่างย่อยยับ

การอ้างว่าทำไปเพื่อ "อนุรักษ์" ให้คนรุ่นใหม่เข้าถึงได้ง่ายนั้น เป็นเพียงข้ออ้างของการผลิต "วัฒนธรรมฟาสต์ฟู้ด" (Fast-food Culture) ที่เน้นความฉาบฉวยและยอดวิวทางอินเทอร์เน็ต มากกว่าการศึกษาให้เข้าถึงแก่นแท้ หากเราปล่อยให้การดัดแปลงวัฒนธรรมอย่างไร้ขอบเขตเช่นนี้กลายเป็นเรื่องที่สังคมยอมรับ ในอนาคตลูกหลานของเราจะรู้จักกลองกันตรึมในฐานะเครื่องดนตรีประกอบการเต้นแร็ปเท่านั้น โดยหลงลืมความหมายทางจิตวิญญาณที่แท้จริง การอนุรักษ์ที่ถูกต้องคือการรักษารูปแบบดั้งเดิมให้บริสุทธิ์และส่งต่ออย่างระมัดระวัง ไม่ใช่ นำมรดกของชาติไปปะผุผสมรวมกับวัฒนธรรมต่างชาติเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมชั่วข้ามคืน

ข้อคำถามและการวิเคราะห์เชิงสมรรถนะสำหรับบทอ่านที่ 2 (บทความวิจารณ์)

1. **คำถาม** ผู้เขียนบทความมีความกังวลต่อการนำเครื่องดนตรีพื้นบ้านมาใช้ในดนตรีฮิปฮอปในประเด็นใดมากที่สุด

สมรรถนะ PISA การค้นหาข้อมูล (Locating Information)

แนวเฉลย กังวลว่าจะเป็นการลบหลู่ภูมิปัญญา บิดเบือนเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ และทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของเครื่องดนตรีที่มีครูบาอาจารย์

การวิเคราะห์ นักเรียนสกัดใจความสำคัญจากย่อหน้าที่สองที่ระบุถึงความตระหนักและข้อกังวลของผู้เขียน

2. **คำถาม** ผู้เขียนใช้คำศัพท์ใดในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเสพวัฒนธรรมที่เน้นความฉาบฉวยและยอดวิวในอินเทอร์เน็ต

สมรรถนะ PISA การค้นหาข้อมูล (Locating Information)

แนวเฉลย วัฒนธรรมฟาสต์ฟู้ด (Fast-food Culture)

การวิเคราะห์ ฝึกความแม่นยำในการค้นหาคำสำคัญที่ผู้เขียนใช้เป็นวาทกรรมหลักในการวิพากษ์สังคม

3. **คำถาม** เหตุใดผู้เขียนจึงมองว่าการแต่งเพลงแร็ปด้วยภาษาถิ่นเป็นการทำลายสุนทรียภาพทางภาษา

สมรรถนะ PISA การทำความเข้าใจ (Understanding)

แนวเฉลย เพราะเพลงเร้าเน้นความเร็วและการสบคำเพื่อความสะใจ ซึ่งขัดแย้งกับความงดงามทางวรรณศิลป์อันละเอียดละไมของภาษาถิ่น

การวิเคราะห์ นักเรียนต้องประมวลผลเหตุผลที่ผู้เขียนใช้อธิบายความขัดแย้งระหว่างโครงสร้างของเพลงฮิปปี้กับลักษณะของภาษาถิ่น

4. คำถาม จากมุมมองของผู้เขียนบทความ นิยามของคำว่า "การอนุรักษ์ที่ถูกต้อง" คืออะไร

สมรรถนะ PISA การทำความเข้าใจ (Understanding)

แนวเฉลย การรักษารูปแบบดั้งเดิมให้บริสุทธิ์และส่งต่ออย่างระมัดระวัง โดยไม่นำไปดัดแปลงผสมผสานกับวัฒนธรรมต่างชาติ

การวิเคราะห์ นักเรียนต้องสรุปใจความสำคัญในย่อหน้าสุดท้ายเพื่อทำความเข้าใจจุดยืนและกรอบคิด (Mindset) ของผู้เขียนอย่างชัดเจน

5. คำถาม การเปรียบเทียบการผสมผสานทางวัฒนธรรมว่าเป็น "วัฒนธรรมฟาสต์ฟู้ด" ของผู้เขียนบทความ มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ จงอธิบายเหตุผลสนับสนุนหรือโต้แย้ง

สมรรถนะ PISA การประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting)

แนวเฉลย (แนวทางโต้แย้ง) อาจไม่สมเหตุสมผลทั้งหมด เพราะฟาสต์ฟู้ดสื่อถึงสิ่งที่ไม่ดีมีประโยชน์และบริโภคแล้วทิ้ง แต่เพลงที่เกิดจากการผสมผสานอาจเป็น "สะพาน" ที่กระตุ้นให้เยาวชนหันมาสนใจและตามไปศึกษาแก่นแท้ของดนตรีดั้งเดิมได้ในภายหลัง ซึ่งดีกว่าการปล่อยให้วัฒนธรรมตายไปเพราะไม่มีคนฟัง

การวิเคราะห์ เป็นคำถามระดับสูงที่บังคับให้นักเรียนตรวจสอบอคติของผู้เขียน และใช้เหตุผลเชิงตรรกะมาหักล้างวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้น

6. คำถาม บทความนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมการเคารพผู้อาวุโสและจารีตประเพณี ซึ่งเชื่อมโยงกับคุณลักษณะ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" อย่างไร

สมรรถนะ PISA การประเมินและสะท้อนความคิด (Evaluating and Reflecting)

แนวเฉลย สะท้อนให้เห็นว่าความมั่นคงในชีวิตต้องมีรากฐานมาจากความกตัญญูและการเคารพสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างมา การไม่ละเมิดข้อห้ามหรือทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของจารีตถือเป็นการมีจิตสำนึกและคุณธรรมทางสังคมรูปแบบหนึ่ง แม้สังคมจะเปลี่ยนไป แต่ความเคารพต่อรากเหง้าคือแกนกลางที่ทำให้มนุษย์ไม่หลงทาง

การวิเคราะห์ ครูให้นักเรียนหาข้อดีในบทความที่มีความอนุรักษ์นิยม เพื่อฝึกการมองโลกหลายมิติ และเห็นคุณค่าของคุณธรรมเรื่องความเคารพที่แฝงอยู่ในคำวิจารณ์

การวิเคราะห์และเฉลยข้อสอบเชิงจริยธรรมแบบขยายความ (Synthesis Extended Response)

ข้อคำถามหลัก "จากบทความทั้งสองชิ้น นักเรียนมองว่าปรากฏการณ์การผสมผสานวัฒนธรรมผ่านบทเพลงนี้ เป็น 'การทำลายรากเหง้า' หรือ 'การต่อยอดเพื่ออนุรักษ์' จงแสดงจุดยืนของนักเรียนโดยบูรณาการหลักฐานจากบทความทั้งสองชิ้นมาคานอำนาจกัน และอธิบายว่าจุดยืนของนักเรียนสะท้อนถึงการมี 'ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง' ในยุคโลกาภิวัตน์อย่างไร"

เกณฑ์การประเมินแบบบูรณาการเชิงสมรรถนะ (Competency-Based Rubric) และแนวคำตอบระดับสูงสุด (Level 6)

การประเมินคำตอบของนักเรียน ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาจาก 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความชัดเจนของจุดยืน การบูรณาการข้อมูลเพื่อประเมินข้อโต้แย้ง และการสะท้อนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยคำตอบที่สมบูรณ์แบบในระดับสูงสุดควรมีรายละเอียดดังนี้

1) การแสดงจุดยืนและการบูรณาการหลักฐาน (PISA Level 6) นักเรียนต้องเลือกจุดยืนอย่างชัดเจน เช่น เลือกมองว่าเป็น "การต่อยอดเพื่ออนุรักษ์" โดยนำข้อมูลจากบทอ่านที่ 1 มาสนับสนุนว่า การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมในรูปแบบฮิปฮอปคือกลยุทธ์ที่ทำให้เยาวชนนับล้านคนหันมาสนใจจากเหง้าของตนเอง สร้างอำนาจละมุน (Soft Power) และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ชุมชน จากนั้นนักเรียนต้องนำจุดยืนนี้ไปหักล้างวาทกรรมในบทอ่านที่ 2 โดยให้เหตุผลว่า ข้อกังวลเรื่อง "การทำลายความศักดิ์สิทธิ์" เป็นมุมมองที่ยึดติดกับรูปแบบ (Form) มากกว่าเนื้อหา (Substance) วัฒนธรรมที่แท้จริงต้องมีชีวิตและปรับตัวได้ การแช่แข็งวัฒนธรรมให้บริสุทธิ์ตามที่ผู้เขียนบทวิจารณ์เสนอขึ้นต่างหากที่จะนำไปสู่การถูกกลืนและสูญหายไปในที่สุด

2) การสะท้อน "ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" ในยุคโลกาภิวัตน์ (Ethical and Moral Integration) นักเรียนต้องสามารถอธิบายได้อย่างลุ่มลึกว่า ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองในยุคโลกไร้พรมแดนไม่ใช่การปิดประเทศหรือต่อต้านอิทธิพลจากภายนอก และไม่ใช้การลืมหืมตาของตัวเองเพื่อรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาทั้งหมด แต่คือ "การมีวิจักษณ์ญาณในการหลอมรวม" (Cultural Integration) การที่เยาวชนรู้จักนำดนตรีฮิปฮอปมาเป็นภาษาเพื่อบรรจุเรื่องราวความงามของท้องถิ่นอีสานใต้ สะท้อนถึงความภาคภูมิใจในชาติภูมิของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการรักชาติที่ไม่มั่งมาย และเป็นการพัฒนาบ้านเมืองด้วยความเข้าใจพลวัตของโลก นักเรียนที่สามารถตกผลึกความคิดได้ถึงระดับนี้ ย่อมพิสูจน์ให้เห็นว่าทักษะการอ่านวิเคราะห์ได้ทำหน้าที่หล่อหลอมจิตสำนึกและคุณธรรมทางสังคมได้อย่างสมบูรณ์แบบ

การวิเคราะห์ข้อสอบเชิงจริยธรรมรูปแบบนี้ จะช่วยให้ครูผู้สอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาามีเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมในการประเมินผลผู้เรียน ไม่ใช่เพียงการวัดความจำ แต่คือการวัดรอยหยักของสมองและการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนาวิชาชีพครูในโครงการนี้

การวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินแบบบูรณาการ (Rubric Analysis) ในการตรวจข้อสอบข้อนี้ ครูจะไม่ได้ประเมินเพียงแต่ว่านักเรียนเขียนภาษาไทยได้ถูกต้องตามอักขรวิธีหรือไม่ แต่จะประเมินกระบวนการคิด วิพากษ์และจริยธรรมควบคู่กันไป โดยแบ่งระดับคุณภาพดังนี้

ระดับดีเยี่ยม (Level 6 PISA / พฤติกรรมคุณลักษณะระดับสูง): นักเรียนสามารถระบุจุดยืนได้อย่างชัดเจน นำเสนอหลักฐานจากบทอ่าน (เช่น ยอดผู้ชมที่สะท้อนการเข้าถึงของคนรุ่นใหม่) มาหักล้างความกังวลในบทวิจารณ์ได้อย่างมีตรรกะ และที่สำคัญที่สุด นักเรียนสามารถสังเคราะห์ประเด็นทางจริยธรรมได้ว่า ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองไม่ใช่การแช่แข็งวัฒนธรรมให้อยู่นิ่ง แต่คือการนำรากเหง้ามาประยุกต์ให้ร่วมสมัยเพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลังอย่างมีความหมาย ซึ่งสะท้อนวุฒิภาวะทางปัญญาและคุณธรรมขั้นสูงสุด

ระดับดี (Level 4-5 PISA / พฤติกรรมคุณลักษณะระดับกลาง): นักเรียนสามารถเลือกจุดยืนและนำหลักฐานจากบทอ่านมาสนับสนุนได้ แต่การเชื่อมโยงข้อมูลข้ามตัวบทอาจยังไม่แหลมคมพอ

การอธิบายเรื่องทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองยังเป็นเพียงการสรุปความหมายกว้างๆ แต่แสดงให้เห็นถึงความตระหนักรู้ต่อสังคมในระดับหนึ่ง

ระดับพอใช้ (Level 2-3 PISA / พฤติกรรมคุณลักษณะระดับพื้นฐาน): นักเรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาหลักของบทอ่านได้ แต่ใช้เพียงความรู้สึกร่วมตัวในการตอบคำถามโดยไม่ได้อ้างอิงหลักฐานจากตัวบท ไม่สามารถอธิบายความเชื่อมโยงกับบริบทของประเทศชาติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างชัดเจน

การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงโครงสร้างความรู้ด้านการอ่านตามกรอบสากล เข้ากับกระบวนการบ่มเพาะคุณลักษณะ 4 ประการผ่านประเภทบทอ่านที่สะท้อนสังคมและข้อสอบเชิงจริยธรรม ถือเป็นนวัตกรรมทางวิชาการที่ครูผู้สอนภาษาไทยสามารถนำไปใช้เพื่อพลิกโฉมห้องเรียนของตนเอง เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกฝนให้เผชิญหน้ากับความซับซ้อนของตัวบทอย่างเป็นระบบ พวกเขาจะไม่เพียงแต่เติบโตเป็นผู้อ่านที่ชาญฉลาด แต่จะเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่ประเทศชาติสามารถฝากความหวังในการขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างแท้จริง

5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

พลวัตการขับเคลื่อนสติปัญญาและคุณธรรมในชั้นเรียนภาษาไทย

กระบวนการจัดการเรียนรู้ในโมดูลที่ 2 ออกแบบมาเพื่อเปลี่ยนบทบาทของครูภาษาไทยจากผู้ถ่ายทอดความรู้ (Transmitter) สู่ผู้อำนวยความสะดวกในการสร้างความหมาย (Facilitator of Meaning) โดยเน้นกระบวนการแบบเชิงรุก (Active Learning) ที่ใช้ "ตัวบท" (Texts) เป็นเครื่องมือสื่อกลางในการขุดเจาะความคิดเชิงวิพากษ์และหล่อหลอมคุณลักษณะ 4 ประการ กระบวนการเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถก้าวข้ามจากการอ่านเพื่อความเข้าใจระดับผิวไปสู่การประเมินคุณค่าเชิงจริยธรรมได้อย่างลุ่มลึก โดยมีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

5.1 การบรรยายเชิงโต้ตอบ (Interactive Lecture): การปูพื้นฐานกระบวนการทัศนคุณธรรม

การบรรยายเชิงโต้ตอบในรายวิชาภาษาไทยเพื่อยกระดับความรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ไม่ใช่การที่ครูยืนบรรยายทฤษฎีไวยากรณ์หรือบอกเล่าคุณธรรมให้นักเรียนจดจำ แต่เป็นการสร้าง "พื้นที่ปลอดภัยทางความคิด" ที่ครูใช้ตัวบท (Texts) เป็นเครื่องมือในการกะเทาะเปลือกความคิดของผู้เรียน การปูพื้นฐานกระบวนการทัศนคุณธรรมด้วยวิธีนี้ จะทำให้ผู้เรียนไม่ได้รู้สึกว้ากกำลังถูกยัดเยียดศีลธรรม แต่กำลังถูกท้าทายให้ใช้กระบวนการทางปัญญาขั้นสูงในการประเมินและสะท้อนคิด (Evaluating and Reflecting) เพื่อค้นหาจุดยืนทางจริยธรรมด้วยตนเอง

เพื่อให้ครูผู้สอนภาษาไทยสามารถนำรูปแบบการบรรยายเชิงโต้ตอบไปปรับใช้ในห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ จึงขอขยายความกระบวนการจัดกิจกรรม พร้อมทั้งนำเสนอ "บทอ่านจำลอง" ที่สะท้อนประเด็นข้อขัดแย้งทางสังคม (Socio-cultural Issues) และ "หัวข้อแลกเปลี่ยนเรียนรู้" ที่ออกแบบมาเพื่อหล่อหลอมคุณลักษณะ 4 ประการอย่างลุ่มลึก

ตัวอย่างบทอ่านประกอบการบรรยายเชิงโต้ตอบ

บริบทของการอ่าน บริบทสาธารณะ (Public Context)

เป้าหมายการบูรณาการ การเป็นพลเมืองที่ดี และ การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง-มีคุณธรรม

บทอ่าน วัฒนธรรมการแบน (Cancel Culture) บนโลกออนไลน์ การตื่นรู้ของสังคมหรือศาลเตี้ยในยุคดิจิทัล

ในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นพื้นที่สาธารณะหลักของพลเมืองโลก ปรากฏการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นและทรงอิทธิพลอย่างมากคือ "วัฒนธรรมการแบน" หรือ Cancel Culture ซึ่งหมายถึงการที่กลุ่มคนในสังคมออนไลน์รวมตัวกันคว่ำบาตร เลิกสนับสนุน หรือประณามบุคคลสาธารณะ องค์กร หรือแม้แต่คนธรรมดาที่แสดงความคิดเห็นหรือมีพฤติกรรมที่สังคมมองว่าไม่เหมาะสม ขัดต่อจริยธรรม หรือละเมิดสิทธิผู้อื่น ปรากฏการณ์นี้มักเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วราวกับไฟลามทุ่งผ่านการติตแฮชแท็กและการแชร์ข้อมูลต่อกัน

ในมุมมองหนึ่ง นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและนักสิทธิมนุษยชนหลายท่านมองว่า วัฒนธรรมการแบนคือเครื่องมืออันทรงพลังของ "พลเมืองที่ตื่นรู้" (Active Citizen) ในอดีต อำนาจในการตรวจสอบและลงโทษมักผูกขาดอยู่กับรัฐหรือผู้มีอิทธิพล แต่ในปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์ได้มอบอำนาจให้แก่คนธรรมดาในการส่งเสียงและเรียกร้องความรับผิดชอบจากผู้มีอำนาจ ดารา หรือแบรนด์สินค้าขนาดใหญ่ เมื่อมีผู้กระทำการเหยียดเพศ คุกคามทางเพศ หรือแสดงทัศนคติที่เหยียดหยามเพื่อนมนุษย์ การรวมพลังกันแบนจึงเป็นเสมือนกลไกทางสังคมที่ช่วยสร้างบรรทัดฐานใหม่ บีบบังคับให้ผู้กระทำผิดต้องออกมาขออภัยขอโทษ และปรับปรุงตัว ซึ่งถือเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมและการปกป้องความถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม ในอีกมุมมองหนึ่ง นักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยาได้แสดงความกังวลอย่างยิ่งต่อผลกระทบที่ซ่อนอยู่ของวัฒนธรรมนี้ หลายครั้งที่การแบนลุกลามกลายเป็นการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying) และกลายเป็น "ศาลเตี้ยออนไลน์" ที่ตัดสินประหารชีวิตทางสังคมของบุคคลหนึ่งโดยปราศจากกระบวนการยุติธรรมที่ถูกต้อง ข้อมูลที่นำมาโจมตีบางครั้งเป็นเพียงข่าวลือ การตัดต่อ หรือการขุดคุ้ยความผิดพลาดในอดีตที่ผ่านมาแล้วหลายสิบปี ผู้ถูกแบนมักถูกด่าทอด้วยถ้อยคำหยาบคายรุนแรง ลุกลามไปถึงการคุกคามครอบครัวและหน้าที่การงาน สังคมที่ขับเคลื่อนด้วยการแบนจึงกลายเป็นสังคมที่พร้อมจะจับผิด เกรี้ยวกราด ไร้ความปรานี และไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่ถูกพลาดได้มีพื้นที่สำหรับเรียนรู้และแก้ไขปรับปรุงตนเอง

ปรากฏการณ์ Cancel Culture จึงเป็นเสมือนดาบสองคมที่ทำทลายวิจารณ์ของพลเมืองยุคดิจิทัล คำถามสำคัญจึงไม่ได้อยู่ที่ว่าเราควรแบนหรือไม่ แต่อยู่ที่ว่าเราจะใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างไรไม่ให้กลายเป็นอาวุธที่ทำลายความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเราจะสร้างจุดสมดุลระหว่าง "การเรียกร้องความรับผิดชอบ" กับ "การให้อภัยและให้โอกาส" ได้อย่างไรในสังคมที่ทุกคำพูดถูกบันทึกไว้ตลอดกาล

กระบวนการบรรยายเชิงโต้ตอบและหัวข้อแลกเปลี่ยนกับนักเรียน (Interactive Discussion Guide) เมื่อครูนำบทอ่านนี้เข้าสู่ชั้นเรียน กระบวนการบรรยายเชิงโต้ตอบจะถูกแบ่งออกเป็นช่วงสั้นๆ สลับกับการตั้งประเด็นสนทนา (Chunking and Questioning) เพื่อให้นักเรียนเป็นเพียงผู้ฟังข้อเท็จจริง แต่เป็นผู้ร่วมสร้างกระบวนการทัศนทางศีลธรรม โดยมีหัวข้อแลกเปลี่ยนที่ครูสามารถนำไปใช้ได้จริงดังนี้

หัวข้อแลกเปลี่ยนที่ 1 การสกัดข้อมูลและตรวจสอบอคติเบื้องต้น (ทำทนายสมรรถนะ PISA ระดับ 3-4) ครูเริ่มต้นด้วยการบรรยายสั้นๆ เกี่ยวกับการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น จากนั้นให้นักเรียนอ่านบทอ่านและตั้งคำถามโต้ตอบเพื่อให้นักเรียนเข้าสู่เนื้อหา

คำถามจากครู "จากบทอ่าน ผู้เขียนได้นำเสนอมุมมองของนักวิชาการกลุ่มใดบ้าง และทั้งสองกลุ่มมีจุดยืนต่อปรากฏการณ์นี้แตกต่างกันอย่างไร"

คำถามจากครู "นักเรียนคิดว่าผู้เขียนบทความนี้มีอคติ (Bias) เอนเอียงไปทางฝั่งใดฝั่งหนึ่งหรือไม่ จงหาประโยคหรือคำศัพท์ในบทอ่านที่ใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนความคิดของนักเรียน"

เป้าหมายการเรียนรู้ นักเรียนจะได้ฝึกสมรรถนะการทำความเข้าใจและการอนุมาน ครูใช้จังหวะนี้อธิบายแทรกกว่า การเป็นพลเมืองที่ดีต้องเริ่มต้นจากการรับข่าวสารอย่างเป็นกลาง ไม่ตกเป็นเครื่องมือของวาทกรรมที่มุ่งสร้างความเกลียดชัง

หัวข้อแลกเปลี่ยนที่ 2 สิทธิเสรีภาพกับเส้นแบ่งของการละเมิดสิทธิผู้อื่น (บูรณาการคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี) ครูบรรยายเชื่อมโยงแนวคิดเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จากนั้นโยนประเด็นข้อขัดแย้งทางสังคม (Socio-cultural Issue) ให้นักเรียนได้ถกเถียงกัน

ประเด็นอภิปราย "นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับประโยคที่ว่า 'วัฒนธรรมการแบนคือเครื่องมืออันทรงพลังของพลเมืองที่ตื่นรู้' หากเราใช้สื่อออนไลน์เพื่อตำหนิคนที่ทำผิดศีลธรรม เราถือเป็นพลเมืองที่กำลังปกป้องความถูกต้อง หรือเรากำลังกลายเป็นผู้ละเมิดสิทธิของคนอื่นเสียเอง"

การอำนวยความสะดวกของครู ในช่วงนี้ นักเรียนอาจมีความเห็นแตกเป็นสองฝ่าย ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย (Moderator) ไม่ด่วนตัดสินว่าใครถูกหรือผิด แต่กระตุ้นให้นักเรียนยกเหตุผลมาสนับสนุน ครูอาจจำลองสถานการณ์เพิ่มเติมว่า "ถ้านักเรียนเห็นดาราดาราที่ชอบพิมพ์ข้อความเหยียดเพศ นักเรียนจะเลือกวิธีใดในการแสดงจุดยืนโดยไม่ทำลายความเป็นมนุษย์ของเขา"

เป้าหมายการเรียนรู้ นักเรียนจะได้ฝึกฝนการคิดวิพากษ์และการประเมินความสมเหตุสมผล (Evaluating) พร้อมทั้งตกผลึกคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ดี ที่ตระหนักว่าเสรีภาพในการแสดงออกต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคม

หัวข้อแลกเปลี่ยนที่ 3 ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ในสังคมที่พร้อมจะพิพากษา (บูรณาการคุณลักษณะการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม) ครูนำเข้าสู่มิติทางจิตใจและจริยธรรม โดยบรรยายถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจในยุคดิจิทัล และความหมายของการมีคุณธรรมที่แท้จริง

ประเด็นอภิปราย "บทอ่านกล่าวว่าวัฒนธรรมนี้สร้างสังคมที่ 'ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่ถูกพลาดได้มีพื้นที่สำหรับเรียนรู้และแก้ไข' ในฐานะที่นักเรียนทุกคนก็อาจเคยทำผิดพลาดในอดีต นักเรียนคิดว่าเราควรมีเส้นแบ่งอย่างไรระหว่างการลงโทษทางสังคมเพื่อตักเตือน กับการไล่ต้อนให้คนๆ หนึ่งหมดที่ยืนในชีวิต"

ประเด็นอภิปราย "หากคนที่ถูกสังคมออนไลน์พิพากษาว่าเป็นคนผิดคือเพื่อนสนิทหรือคนในครอบครัวของนักเรียน นักเรียนจะใช้ 'ความเห็นอกเห็นใจ' และ 'สติ' ในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองและสถานการณ์นี้อย่างไร"

การอำนวยความสะดวกของครู ครูใช้จังหวะนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจจิตใจเบื้องต้นของตนเอง (Self-reflection) การตั้งคำถามที่เอาตัวนักเรียนเข้าไปผูกกับสถานการณ์ จะช่วยสร้างความเข้าใจผู้อื่น

เป้าหมายการเรียนรู้ มุ่งเน้นไปที่การสร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม นักเรียนจะได้เรียนรู้ทักษะการให้อภัย การแยกแยะความโกรธแค้นออกจากความยุติธรรม และการตระหนักว่าคุณธรรมสูงสุดคือการดึงคนผิดให้กลับมาเป็นคนดี ไม่ใช่การทำลายล้างผู้ที่อ่อนแอกว่า

หัวข้อแลกเปลี่ยนที่ 4 การถอดบทเรียนสู่ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการมีอาชีพ ในช่วงท้ายของการบรรยายเชิงโต้ตอบ ครูทำหน้าที่สังเคราะห์บทเรียน (Debriefing) เพื่อขมวดปมแนวคิดทั้งหมดให้สอดคล้องกับพระบรมราโชบายในมิติภาพรวมของประเทศ

ประเด็นอภิปราย "หากสังคมไทยเต็มไปด้วยการตัดสินกันผ่านศาลเตี้ยออนไลน์โดยไม่รอกระบวนการยุติธรรม นักเรียนคิดว่าสิ่งนี้จะส่งผลต่อความมั่นคงของบ้านเมืองและหลักนิติธรรม (Rule of Law) ของชาติอย่างไรในระยะยาว"

ประเด็นอภิปราย "ทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนที่จะเชื่อหรือแชร์ต่อ (Media Literacy) รวมถึงการควบคุมอารมณ์ไม่ให้ไหลไปตามกระแสสังคม มีความสำคัญอย่างไรต่อการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ตนเองเมื่อนักเรียนต้องเติบโตไปเป็นวัยผู้ใหญ่และก้าวเข้าสู่โลกของการทำงาน"

เป้าหมายการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเห็นว่า พฤติกรรมการอ่านและการใช้อินเทอร์เน็ตเรื่องเล็กน้อยๆ ล้วนส่งผลกระทบต่อระดับมหภาคต่อทัศนคติที่มีต่อประเทศชาติ และทักษะการมีวิจารณญาณคือทักษะสำคัญ (Soft Skill) ที่ทุกสายอาชีพต้องการ

การจัดกิจกรรมบรรยายเชิงโต้ตอบด้วยบทอ่านและหัวข้อแลกเปลี่ยนเหล่านี้ จะเปลี่ยนห้องเรียนภาษาไทยให้กลายเป็นห้องจำลองสถานการณ์ทางสังคม (Social Simulation Room) ครูผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรที่คอยประคองให้ผู้เรียนก้าวเดินไปบนเส้นทางของการคิดวิเคราะห์ การที่ผู้เรียนได้ใช้สมองส่วนตรรกะประเมินข้อเท็จจริงในตัวเอง ควบคู่ไปกับการใช้หัวใจสัมผัสถึงความเปราะบางของเพื่อนมนุษย์ จะเป็นการฝังรากกระบวนการทัศนคติทางคุณธรรมลงในจิตวิญญาณของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืนกว่าการท่องจำค่านิยมเพียงอย่างเดียว

5.2 การวิเคราะห์ข้อสอบจริงเชิงสถานการณ์ (Analysis of Scenario-based Exams)

การประเมินผลในศตวรรษที่ 21 เรียกร้องให้ครูผู้สอนภาษาไทยต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ตรวจคำตอบแบบถูก-ผิด ตามตำราไวยากรณ์ มาสู่การเป็น "นักวินิจฉัยข้อมูล" (Data Diagnostician) ผู้ชำนาญการวิเคราะห์กระบวนการคิดและหลักจริยธรรมที่ซ่อนอยู่ภายใต้ตัวบท กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อสอบจริงเชิงสถานการณ์ มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทำความเข้าใจโครงสร้างของข้อสอบที่พัฒนาขึ้นตามมาตรฐานสากล (OECD, 2024) ซึ่งข้อสอบประเภทนี้จะก้าวข้ามการถามความจำระดับผิวพรรณ แต่จะมุ่งประเมินสมรรถนะการอ่านขั้นสูง (Level 4-6) ผ่านการสร้าง "ประเด็นข้อขัดแย้งทางจริยธรรม" (Ethical Dilemma) เพื่อบีบบังคับให้ผู้เรียนต้องใช้เหตุผลและการตัดสินใจเชิงคุณค่า

หลักการสำคัญของข้อสอบเชิงสถานการณ์คือ การจำลองโลกความเป็นจริงมาไว้ในกระดาษคำถาม ผู้เรียนจะไม่ถูกตัดขาดจากบริบททางสังคม แต่จะต้องเผชิญหน้ากับชุดข้อมูลที่ซับซ้อนและมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกัน กระบวนการนี้ช่วยให้ครูสามารถมองเห็นร่องรอยของพฤติกรรมบ่งชี้ (Indicators) ที่สะท้อนถึงการมี "พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" ตลอดจนทักษะการแยกแยะผิดชอบชั่วดีของผู้เรียน ผ่านการเขียนโต้แย้งอย่างมีตรรกะในข้อสอบ

เพื่อให้ครูผู้เข้ารับการอบรมเห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะการอ่านและคุณลักษณะ 4 ประการอย่างเป็นรูปธรรม วิทยากรจะนำเสนอตัวอย่างข้อสอบเชิงสถานการณ์ที่บูรณาการประเด็นการพัฒนา เศรษฐกิจและการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างข้อสอบเชิงสถานการณ์ โครงการรถไฟความเร็วสูงกับมรดกทางวัฒนธรรม
ครูนำเสนอชุดบทอ่าน 2 ชิ้น (Multiple Texts) ที่สะท้อนมุมมองที่ขัดแย้งกันอย่างชัดเจน

บทอ่านชุดที่ 1 รายงานการขยายเส้นทางรถไฟความเร็วสูง (มิติเศรษฐกิจและการพัฒนา)

"โครงการก่อสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูงเชื่อมต่อภูมิภาค จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและการจ้างงาน กว่า 5,000 ตำแหน่ง และลดเวลาการเดินทางสู่เมืองหลวงเหลือเพียง 2 ชั่วโมง รัฐบาลยืนยันว่าโครงการนี้คือ หัวใจสำคัญของการสร้างโอกาสทางอาชีพให้คนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม เส้นทางดังกล่าวจำเป็นต้องพาดผ่านย่าน เมืองเก่าที่มีโบราณสถานอายุกว่า 300 ปี ซึ่งทางบริษัทผู้รับเหมายืนยันว่าจะใช้เทคโนโลยีการเจาะอุโมงค์ที่ สร้างแรงสั่นสะเทือนน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อโบราณสถานน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้"

บทอ่านชุดที่ 2 จดหมายเปิดผนึกจากสมาคมรักษามรดกเมืองเก่า
(มิติประวัติศาสตร์และเสี่ยงจากชุมชน)

"การพัฒนาประเทศไม่ควรต้องแลกมาด้วยการสูญเสียรากเหง้าทางวัฒนธรรม โบราณสถานแห่งนี้ เปรียบเสมือนหัวใจที่รับความเสี่ยงใดๆ แม้จะเป็นแรงสั่นสะเทือนเพียงเล็กน้อยจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ก็ตาม หากเกิดความเสียหาย โบราณสถานอาจพังทลายลงอย่างถาวรและไม่สามารถฟื้นฟูได้ หากเรายอมอุทิศร่องรอย ประวัติศาสตร์เพื่อแลกกับความรวดเร็วในการเดินทาง เราจะสามารถอธิบายให้ลูกหลานฟังได้อย่างไรว่าสังคม ของเรามี 'ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง' อย่างแท้จริง"

การถอดรหัสข้อสอบและสมรรถนะที่มุ่งหวัง

จากบทอ่านทั้งสองชิ้น ครูจะกำหนดข้อคำถามที่ท้าทายสมรรถนะระดับ 6 (Evaluating and Reflecting) เช่น "หากท่านเป็นประธานคณะกรรมการร่วมที่ต้องตัดสินใจระหว่าง (ก) การย้ายแนวเส้นทางรถไฟ ซึ่งจะทำให้โครงการล่าช้าและงบประมาณแผ่นดินเพิ่มขึ้นมหาศาล กับ (ข) การก่อสร้างตามแผนเดิมที่ เสี่ยงต่อการทำลายโบราณสถาน ท่านจะเลือกทางเลือกใด จงระบุหลักฐานจากบทอ่านทั้ง 2 ชิ้นมาสนับสนุน การตัดสินใจของท่าน"

คำถามนี้ไม่ได้ต้องการคำตอบที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว แต่เป็นการประเมินกระบวนการให้เหตุผลทาง จริยธรรมของนักเรียน ซึ่งเชื่อมโยงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

- 1) **การเป็นพลเมืองที่ดี** ประเมินจากความสามารถในการรับผิดชอบต่อส่วนรวมและการซึ่ น้ำหนักผลประโยชน์ระหว่างความสะดวกสบายกับคุณค่าทางจิตใจ
- 2) **การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง** ประเมินจากความภาคภูมิใจในรากเหง้าและ การตระหนักถึงความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม
- 3) **การมีงานทำและมีอาชีพ** ประเมินจากความเข้าใจในพลวัตทางเศรษฐกิจและความจำเป็น ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

แนวทางการประเมินผลแบบบูรณาการเชิงสมรรถนะ (Scoring Rubric)

ในการวิเคราะห์ข้อสอบ วิทยากรจะแนะนำให้ครูผู้เข้าอบรมใช้ rubric ที่บูรณาการทั้งทักษะทางภาษาและพฤติกรรมบ่งชี้ทางคุณธรรม

ระดับคะแนนเต็ม นักเรียนสามารถสังเคราะห์ข้อมูลจากทั้ง 2 แหล่งเพื่อหาทางออกที่ยั่งยืน (เช่น เสนอให้ยอมเสียเวลาและงบประมาณเพิ่มขึ้นเพื่อย้ายเส้นทาง หรือเสนอมาตรการป้องกันโบราณสถานที่รบกวนกว่าเดิม) คำตอบแสดงออกถึงความกตัญญูต่อชาติและวิสัยทัศน์ของพลเมืองที่มองเห็นประโยชน์ระยะยาว

ระดับคะแนนบางส่วน นักเรียนเลือกข้างใดข้างหนึ่งอย่างสุดโต่ง โดยใช้เหตุผลจากบทอ่านเพียงชุดเดียวมาสนับสนุน แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในมิติเดียว (สุดโต่งทางเศรษฐกิจหรือสุดโต่งทางวัฒนธรรม) และขาดการประนีประนอม

ไม่ได้คะแนน นักเรียนใช้เพียงความรู้สึกส่วนตัวหรืออารมณ์ในการตอบคำถาม โดยไม่ได้อ้างอิงหลักฐานจากตัวบทเลย ไม่สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดีเชิงระบบได้

หัวข้อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักเรียน (Socratic Discussion)

หลังจากการทำข้อสอบ ครูควรนำประเด็นเหล่านี้มาจัดกิจกรรมอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) เพื่อสะท้อนคิดและตกผลึกความรู้

ประเด็นที่ 1 "ข้าแต่ข้า" งบประมาณแผ่นดินที่ต้องจ่ายเพิ่มขึ้นมหาศาลเพื่อย้ายเส้นทางรถไฟ คุ่มค่าหรือไม่เมื่อเทียบกับการรักษาประวัติศาสตร์ที่จับต้องไม่ได้?

ประเด็นที่ 2 "เทคโนโลยีเยียว" เราในฐานะพลเมือง ควรเชื่อมั่นในคำสัญญาของบริษัทรับเหมาก่อสร้างและหน่วยงานรัฐมากน้อยเพียงใด และเรามีสิทธิ์ตรวจสอบกระบวนการเหล่านั้นอย่างไร?

ประเด็นที่ 3 "หน้าที่พลเมือง" หากนักเรียนเป็นคนในชุมชนเมืองเก่าที่อาจสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวถ้ารถไฟไม่ผ่าน นักเรียนจะลุกขึ้นมาปกป้องโบราณสถานหรือไม่ เพราะเหตุใด?

การวิเคราะห์ข้อสอบเชิงสถานการณ์และการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ลักษณะนี้ จะช่วยให้ครูภาษาไทยตระหนักว่า กระดาษคำถามไม่ใช่เพียงเครื่องมือวัดระดับสติปัญญา แต่เป็น "แบบจำลองชีวิต" ที่ช่วยฝึกให้ผู้เรียนได้ทดลองตัดสินใจ ลองผิดลองถูกทางศีลธรรม และเตรียมความพร้อมที่จะก้าวออกไปเป็นพลเมืองที่ใช้ทั้งปัญญาและคุณธรรมในการขับเคลื่อนสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

5.3 กิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิด (Reflective Discussion Activities)

หลังจากการวิเคราะห์บทอ่านหรือทำแบบทดสอบ กระบวนการ "สะท้อนคิด" (Reflection) เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยเปลี่ยนข้อมูล (Information) ให้กลายเป็นปัญญา (Wisdom) กิจกรรมนี้ใช้หลักการตั้งคำถามแบบโซเครตีส (Socratic Questioning) เพื่อดึงค่านิยมภายในของผู้เรียนออกมา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

วิธีการปฏิบัติเชิงลึก พลวัตของวงสนทนาและการถอดรหัสความหมายจากตัวบท

การแปลงทฤษฎีการสะท้อนคิดสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียนภาษาไทย เรียกร้องให้ผู้สอนต้องมีศิลปะในการจัดพื้นที่ปลอดภัยทางความคิด (Psychological Safe Space) โดยเริ่มต้นจากการจัดวงสนทนาขนาดเล็กให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้สึกและเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจต่อสถานการณ์ในบทอ่าน การแบ่งกลุ่มย่อยจะช่วยลดความประหม่าและทำลายกำแพงความกลัวในการแสดงออก ทำให้นักเรียนกล้าที่จะนำเสนอความ

เพราะบางทางความคิดหรือมุมมองส่วนลึกที่อาจไม่กล้าพูดในวงใหญ่ ครูผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ที่ไม่ด่วนสรุปความถูกต้อง แต่จะคอยโยนคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนขุดลึกลงไปในจิตใจของตนเอง

เพื่อให้เห็นภาพการทำงานของกระบวนการทางปัญญาในวงสนทนาอย่างชัดเจน สามารถพิจารณาผ่านตัวอย่างการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ที่เชื่อมโยงตัวบทเข้ากับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ดังนี้

กรณีตัวอย่างที่ 1

การตั้งคำถามว่า "เหตุใดนักเรียนจึงมองว่าการกระทำของตัวละครนี้สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อนานาชาติ" คำถามนี้ดูผิวเผินเหมือนการประเมินพฤติกรรมของตัวละครในวรรณกรรมทั่วไป แต่ในมิติของการสะท้อนคิดเชิงคุณธรรม คำถามนี้คือกระจกเงาบานใหญ่ที่สะท้อนบรรทัดฐานทางจริยธรรมของตัวผู้เรียนเอง เมื่อครูให้นักเรียนอธิบายเหตุผล นักเรียนจะต้องสกัดเอาตรรกะภายในของตนเองมาเป็นมาตรวัด พวกเขาต้องแจ่มแจ้งว่าเส้นแบ่งระหว่างการทำตามคำสั่งกับการมีสำนึกรับผิดชอบจากสัญชาตญาณนั้นแตกต่างกันอย่างไรในวงสนทนา ครูสามารถยกระดับการอภิปรายโดยการตั้งคำถามซ้อนเข้าไปอีกว่า หากตัวละครต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ความรับผิดชอบต่อนานาชาติไปขัดแย้งกับความอยู่รอดของครอบครัวหรือผลประโยชน์ส่วนตัว ตัวละครควรตัดสินใจอย่างไร และเพราะเหตุใด การตัดสินใจของผู้เรียนให้อยู่ในสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกทางจริยธรรม (Ethical Dilemma) จะบีบบังคับให้นักเรียนต้องขังน้ำหนักคุณค่าทางศีลธรรมอย่างหนักหน่วง กระบวนการนี้ไม่ได้สอนให้นักเรียนท่องจำว่าความรับผิดชอบคืออะไร แต่สอนให้พวกเขาตระหนักว่าการรักษาความรับผิดชอบในโลกแห่งความเป็นจริงนั้นต้องอาศัยความกล้าหาญและความเสียสละเพียงใด ซึ่งเป็นการหล่อหลอมคุณลักษณะการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

กรณีตัวอย่างที่ 2

การตั้งคำถามว่า "ความลับของสุนัขจิ้งจอกในเรื่องเจ้าชายน้อย สอนอะไรเราเรื่องความสัมพันธ์ที่เป็นธรรมในสังคมพลเมือง" การตั้งคำถามจากวรรณกรรมเยาวชนระดับโลกที่ว่า "เราจะมองเห็นทุกอย่างได้แจ่มชัดเมื่อใช้หัวใจมอง สิ่งสำคัญนั้นไม่อาจมองเห็นได้ด้วยดวงตา" มาเป็นแกนกลางในการอภิปราย ถือเป็นศิลปะชั้นสูงในการเชื่อมโยงวรรณศิลป์เข้ากับรัฐศาสตร์และสังคมวิทยา ครูสามารถนำประเด็นเรื่องการถูกทำให้เชื่อง (Tamed) หรือการสร้างคามผูกพันของสุนัขจิ้งจอก มาตีความใหม่ในบริบทของการสร้างสังคมพลเมืองที่เข้มแข็ง ในวงสนทนานักเรียนจะได้ถกเถียงกันว่า การใช้ดวงตามองเพื่อนมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน มักทำให้เราตัดสินผู้อื่นจากรูปลักษณ์ภายนอก ฐานะทางเศรษฐกิจ ทรัพย์สิน หรือแม้แต่อุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งและการเลือกปฏิบัติ แต่หากเราเปลี่ยนมาใช้หัวใจมองตามคำสอนของสุนัขจิ้งจอก เราจะมองเห็นอะไรนอกเหนือจากนั้นเข้าไปเห็นความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน เห็นความเปราะบาง และเห็นความต้องการที่จะถูกรักและยอมรับเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องการรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนได้สร้างความผูกพัน ยังสามารถขยายความไปสู่ความรับผิดชอบต่อพลเมืองที่มีต่อชุมชนและประเทศชาติ เมื่อนักเรียนตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความผูกพันกับบ้านเมือง พวกเขาจะไม่นิ่งดูดายเมื่อเห็นความอยุติธรรมเกิดขึ้น การอภิปรายในประเด็นนี้จึงเป็นการยกระดับความคิดจากเรื่องความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ไปสู่การสร้างสำนึกสาธารณะ (Public

Consciousness) และภราดรภาพ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย

ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ การelibanของปัญญาญาณและการปรับโครงสร้างทัศนคติ

การจัดกิจกรรมวงอภิปรายผลสะท้อนคิดอย่างสม่ำเสมอในรายวิชาภาษาไทย จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระดับโครงสร้างความคิดและพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง โดยสามารถแบ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นออกเป็นสองมิติหลักที่สอดคล้องกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ดังนี้

ผลลัพธ์ประการแรก คือการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกศิลปะแห่งการรับฟังความเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นแก่นแท้ของคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี ในห้องเรียนทั่วไปที่เน้นการหาคำตอบที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว นักเรียนมักจะแข่งขันกันเพื่อเป็นผู้ชนะทางความคิด แต่ในวงสนทนาสะท้อนคิดที่ใช้ตัวบทเป็นฐาน นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าความจริงทางสังคมนั้นมีหลายมิติและสามารถตีความได้หลากหลายมุมมอง เมื่อเพื่อนในกลุ่มนำเสนอเหตุผลในการตัดสินใจที่แตกต่างไปจากตนเอง นักเรียนจะต้องฝึกการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) โดยไม่ด่วนตัดสินหรือขัดจังหวะ การรับฟังอย่างตั้งใจนี้จะช่วยลดกำแพงแห่งอคติ (Confirmation Bias) ที่มนุษย์มักจะมีต่อผู้ที่คิดต่าง กระบวนการนี้จำลองสถานการณ์ของสังคมประชาธิปไตยขนาดย่อม ที่ซึ่งพลเมืองสามารถมีความเชื่อและอุดมการณ์ที่แตกต่างกันได้ แต่ยังสามารถนั่งล้อมวงพูดคุย แลกเปลี่ยนเหตุผล และพยายามทำความเข้าใจความรู้สึกเบื้องหลังของกันและกันได้อย่างมีอารยะ ความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างนี้เอง คือคุณสมบัติพื้นฐานที่สังคมไทยในยุคปัจจุบันต้องการอย่างยิ่ง

ผลลัพธ์ประการที่สอง คือการเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบทัศนคติของตนเองเพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักคุณธรรม ซึ่งตอบโจทยการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม การเรียนรู้ที่แท้จริงไม่ได้เกิดขึ้นเมื่อนักเรียนอ่านตัวบทจบ แต่เกิดขึ้นในวินาทีที่นักเรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) เมื่อถูกซักด้วยคำถามแบบโสเครตีสจากครูหรือเพื่อน บ่อยครั้งที่นักเรียนอาจค้นพบว่าการตัดสินใจหรือตรรกะแรกเริ่มของตนเองนั้นเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว ความคับแคบ หรือการขาดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การค้นพบความบกพร่องทางความคิดของตนเองท่ามกลางวงสนทนาที่ปลอดภัย จะทำให้นักเรียนไม่รู้สึกว่าการถูกโจมตีหรือถูกประณาม แต่จะเกิดความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness)

เมื่อผู้เรียนเห็นรอยร้าวในทัศนคติของตนเอง พวกเขาจะเกิดกระบวนการรีอองความคิดเดิมและประกอบสร้างโครงสร้างทางศีลธรรมขึ้นมาใหม่ด้วยความเต็มใจ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เกิดจากการไตร่ตรองด้วยปัญญาของตนเองเช่นนี้ จะมีความมั่นคงและยั่งยืนกว่าการถูกสั่งสอนหรือบังคับให้เชื่อตามกฎระเบียบของโรงเรียน นักเรียนจะเติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่มีเข็มทิศทางศีลธรรมอยู่ภายในจิตใจ สามารถประเมินบริบทของโลกที่สลับซับซ้อน และเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องได้ด้วยตนเองแม้ในยามที่ไม่มีใครจับตามอง การบูรณาการวิชาภาษาไทยผ่านการอ่านและการสะท้อนคิดจึงมิใช่เพียงการพัฒนาทักษะทางวิชาการ แต่คือการดำเนินภารกิจอันศักดิ์สิทธิ์ในการสร้างสถาปัตยกรรมทางจิตวิญญาณให้แก่เยาวชนของชาติอย่างแท้จริง

5.4 กิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์คุณลักษณะจากตัวบท (Group Activity: Characteristic Analysis)

กิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์คุณลักษณะจากตัวบทถือเป็นภาคปฏิบัติขั้นสูงในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยยุคใหม่ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อ "ค้นหา" และ "สังเคราะห์" คุณลักษณะอันพึงประสงค์จากตัวบทที่หลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) กิจกรรมนี้มีใช้เพียงการทำความเข้าใจเนื้อหาทางภาษา แต่เป็นการจำลองสภาวะแวดล้อมในโลกการทำงาน (Occupational Context) ที่ผู้เรียนจะต้องเผชิญกับชุดข้อมูลที่ขัดแย้งกัน ต้องประนีประนอมทางความคิด และต้องนำเสนอข้อสรุปอย่างเป็นมืออาชีพ การให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในสภาพแวดล้อมจำลองนี้ จะช่วยหล่อหลอมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับการตระหนักรู้ในคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายอย่างเป็นรูปธรรม

เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้อย่างชัดเจน ขอแนะนำตัวอย่างบทอ่านจำลองสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนและสะท้อนประเด็นข้อขัดแย้งทางสังคม พร้อมทั้งขั้นตอนการปฏิบัติและชุดคำถามที่ใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มดังต่อไปนี้

บทอ่านประกอบการทำกิจกรรม โครงการถนนคนเดินวิถีขอมโบราณ นวัตกรรมเศรษฐกิจหรือการทำลายรากเหง้า

บทอ่านชิ้นที่ 1 บทความส่งเสริมการท่องเที่ยว "ก้าวใหม่ของเมืองเก่า ปลุกชีพเศรษฐกิจด้วยถนนคนเดินวิถีขอมโบราณ" (มุมมองด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว)

"เทศบาลเมืองได้ประกาศเดินหน้าโครงการ 'ถนนคนเดินวิถีขอมโบราณ' โดยมีเป้าหมายในการปรับปรุงภูมิทัศน์ย่านชุมชนเมืองเก่าอายุกว่าร้อยปี ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ทันสมัย โครงการนี้จะเข้ามาช่วยพลิกฟื้นเศรษฐกิจซบเซาของจังหวัด โดยคาดการณ์ว่าจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ไม่ต่ำกว่าหมื่นคนต่อเดือน และสร้างเม็ดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจฐานรากได้มหาศาล แนวคิดหลักคือการอนุญาตให้นายทุนและคนรุ่นใหม่เข้ามาเช่าพื้นที่บ้านไม้โบราณเพื่อเปิดเป็นคาเฟ่ ร้านขายของที่ระลึก และโฮสเทลเก๋ๆ ที่ผสมผสานสถาปัตยกรรมร่วมสมัยเข้ากับกลิ่นอายอารยธรรมขอม ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการท่องเที่ยวระบุว่า 'เราไม่สามารถแข่งแข่งอดีตไว้ในพิพิธภัณฑ์ได้ การนำวิถีชีวิตดั้งเดิมมาปัดฝุ่นและสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) คือทางรอดเดียวที่จะทำให้เยาวชนหันกลับมาสนใจบ้านเกิด โครงการนี้จะสร้างงาน สร้างอาชีพ และทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์"

บทอ่านชิ้นที่ 2 จดหมายเปิดผนึกจากประชาชนชาวบ้าน "อย่าขายวิถีชีวิตเพื่อแลกเงินตราชั่วคราว" (มุมมองด้านการอนุรักษ์รากเหง้าท้องถิ่น)

"ในฐานะตัวแทนของกลุ่มผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมในชุมชนเมืองเก่า พวกเราขอแสดงจุดยืนคัดค้านรูปแบบการจัดตั้งถนนคนเดินที่เน้นผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นตัวตั้ง สิ่ง que เทศบาลเรียกว่าการพัฒนา แท้จริงแล้วคือการทำลายวิถีชีวิตอันเจียบสงบและงดงามของพวกเรา การอนุญาตให้ดัดแปลงบ้านไม้โบราณเป็นสถานบันเทิงหรือคาเฟ่ที่เปิดเครื่องเสียงดังสนั่น ถือเป็นการลบหลู่จิตวิญญาณของบรรพบุรุษที่สร้างบ้านเมืองนี้มา ยิ่งไปกว่านั้น เม็ดเงินที่อ้างว่าจะหมุนเวียนในชุมชน ส่วนใหญ่ก็ตกไปอยู่ในมือของกลุ่มทุนภายนอกที่เข้ามาเช่าพื้นที่ทำกำไร ทั้งไว้เพียงปัญหาขยะ มลพิษทางเสียง และปัญหาการจราจรติดขัดให้คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนต้องแบกรับ เราไม่ปฏิเสธความเจริญ แต่การนำคำว่า 'วิถีขอมโบราณ' มาเป็นเพียงป้ายโฆษณาเพื่อขายสินค้า โดยไม่ได้ให้ความ

เคารพต่อประวัติศาสตร์และผู้อยู่อาศัย ถือเป็นการบิดเบือนรากเหง้าที่อันตรายที่สุด บ้านเมืองจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างไร หากเรายอมขายศักดิ์ศรีและจิตวิญญาณของท้องถิ่นเพียงเพื่อแลกกับเงินตราชั่วคราว"

วิธีการปฏิบัติและภารกิจของกิจกรรมกลุ่ม (Group Activity Methodology)

เมื่อครูนำเสนอบทอ่านทั้งสองชิ้นนี้เข้าสู่ชั้นเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้จะถูกขับเคลื่อนผ่านการทำงานเป็นทีม โดยครูจะแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ซึ่งเป็นการจำลองโครงสร้างของคณะทำงานในองค์กร จากนั้นครูจะมอบหมายภารกิจหลักให้แต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหา ตกผลึกความคิด และจัดทำแผนภาพความเชื่อมโยง (Mind Map) หรือสื่อนำเสนอเพื่ออธิบายและตอบคำถามสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

ภารกิจส่วนที่ 1 การสังเคราะห์คุณลักษณะ 4 ประการจากตัวบท

ครูตั้งคำถามให้กลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ว่า "ตัวบททั้งสองชิ้นนี้ สะท้อนและส่งเสริมคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายในมิติใดบ้าง" ผู้เรียนจะต้องระดมสมองเพื่อสกัดข้อมูลจากตัวบทมาจับคู่กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยต้องแสดงเหตุผลประกอบให้ชัดเจนใน Mind Map เช่น

- *การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง:* บทอ่านที่ 2 สะท้อนความรักและความห่วงใยในรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นทัศนคติที่ถูกต้องในการปกป้องอัตลักษณ์ของชาติมิให้ถูกทำลายโดยกระแสทุนนิยม
- *การมีงานทำและมีอาชีพ:* บทอ่านที่ 1 นำเสนอมิติของการปรับตัวในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม และการสร้างงานในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมสู่โลกอาชีพสมัยใหม่
- *การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม:* บทอ่านที่ 2 กระตุ้นให้เห็นถึงคุณธรรมเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และการตระหนักถึงความไม่โลภ ไม่นำเงินมาเป็นตัวตั้งเหนือความสงบสุขของเพื่อนมนุษย์
- *การเป็นพลเมืองที่ดี:* การที่กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านกล้าออกมาเขียนจดหมายเปิดผนึกเพื่อปกป้องสิทธิของชุมชน และเรียกร้องความเป็นธรรม สะท้อนถึงบทบาทของการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ (Active Citizen) ที่รับผิดชอบต่อส่วนรวม

ภารกิจส่วนที่ 2 การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

ครูตั้งโจทย์สถานการณ์จำลองขึ้นสูงว่า "หากกลุ่มของนักเรียนเป็นคณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทระดับจังหวัด นักเรียนจะออกแบบการสื่อสารหรือนำเสนอโครงการนี้ต่อคนในชุมชนอย่างไร เพื่อประสานรอยร้าวระหว่างกลุ่มทุนกับกลุ่มอนุรักษ์ และทำให้ทุกฝ่ายเกิด 'ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง' ร่วมกัน" ในส่วนนี้ผู้เรียนจะต้องใช้ทักษะการเจรจาต่อรอง (Negotiation) ภายในกลุ่มเพื่อหาข้อสรุป พวกเขาอาจนำเสนอรูปแบบถนนคนเดินแบบประนีประนอม เช่น การกำหนดโซนนิ่งพื้นที่ค้าขาย การจำกัดเวลาเปิดปิดเพื่อรบกวนชุมชนให้น้อยที่สุด การจัดตั้งกองทุนดูแลผู้สูงอายุจากรายได้ของถนนคนเดิน หรือการสร้างข้อกำหนดให้ร้านค้าต้องนำเสนอประวัติศาสตร์ของพื้นที่อย่างถูกต้อง จากนั้นแต่ละกลุ่มจะต้องออกมานำเสนอ (Presentation) แนวทางของตนเองหน้าชั้นเรียน โดยใช้ภาษาที่สละสลวย โน้มน้าวใจ และแสดงถึงความเป็นมืออาชีพ

ความสำคัญและผลลัพธ์เชิงประจักษ์ในการสร้างสมรรถนะวิชาชีพ

กิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์คุณลักษณะจากตัวบทนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการยกระดับรายวิชาภาษาไทยให้กลายเป็นพื้นที่บ่มเพาะทักษะชีวิตและทักษะอาชีพอย่างแท้จริง โดยสามารถพิจารณาความสำคัญและผลลัพธ์ได้ในมิติต่างๆ ดังนี้

ประการแรก กิจกรรมนี้คือการจำลองสถานการณ์วิชาชีพจริง (Professional Simulation) การที่ผู้เรียนต้องทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ต้องแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ต้องอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปที่เป็นมติของกลุ่ม และต้องผลิตชิ้นงานออกมาให้ทันตามเวลาที่กำหนด ถือเป็นการฝึกทักษะการปฏิบัติงาน และมีอาชีพอย่างตรงไปตรงมา ตลาดแรงงานในปัจจุบันไม่ได้ต้องการเพียงพนักงานที่อ่านหนังสือแตกฉาน แต่ต้องการบุคลากรที่มีทักษะการทำงานเป็นทีม (Teamwork) มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem Solving) และสามารถบริหารจัดการความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกิจกรรมนี้ได้จัดเตรียมพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้อมทักษะเหล่านี้อย่างเข้มข้น

ประการที่สอง กิจกรรมนี้เป็นการยกระดับทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในภาวะวิกฤต เมื่อผู้เรียนต้องนำเสนอแนวทางการประนีประนอมระหว่างสองกลุ่มที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกัน พวกเขาจะได้เรียนรู้ศิลปะในการเลือกใช้ถ้อยคำ (Word Choice) การใช้ภาษาเพื่อลดความตึงเครียด และการใช้ตรรกะเหตุผลในการโน้มน้าวใจ (Persuasive Communication) การเรียนรู้ภาษาไทยในบริบทนี้จึงก้าวล่วงจากการศึกษาไวยากรณ์ในตำรา สู่อการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือทางการทูตเพื่อสร้างสันติภาพในสังคม ซึ่งสะท้อนถึงวุฒิภาวะทางอารมณ์และสติปัญญาขั้นสูง

ประการสุดท้าย การประเมินและสังเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทที่ขัดแย้งกัน จะช่วยฝังรากทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดีลงในจิตสำนึกของผู้เรียนอย่างแนบแน่น ผู้เรียนจะตระหนักว่าปัญหาสังคมไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว การพัฒนาประเทศไม่จำเป็นต้องทำลายอดีต และการอนุรักษ์ก็ไม่จำเป็นต้องปฏิเสธอนาคต พลเมืองที่มีคุณภาพคือพลเมืองที่สามารถมองเห็นความงามของอดีต ควบคู่ไปกับความพร้อมที่จะก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างสมดุล การที่ครูภาษาไทยสามารถบูรณาการความฉลาดรู้ด้านการอ่านเข้ากับการบ่มเพาะคุณธรรมผ่านกระบวนการทำงานกลุ่มลักษณะนี้ได้ ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความสำเร็จในการขับเคลื่อนพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ให้เกิดเป็นดอกผลแก่ประเทศชาติที่งดงามและยั่งยืน

5.5 การเชื่อมโยงสู่วิถีปฏิบัติในห้องเรียนภาษาไทย

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมาทั้งหมดจะบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ ก็ต่อเมื่อครูผู้สอนสามารถนำหลักการเหล่านี้ไปเชื่อมโยงสู่วิถีปฏิบัติในห้องเรียนภาษาไทยได้อย่างกลมกลืน กระบวนการทั้งหมดนี้ต้องดำเนินไปภายใต้บรรยากาศที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ครูต้องระมัดระวังอย่างยิ่งไม่ให้การสอนคุณธรรมกลายเป็นการอภิปรายหรือการสอนศีลธรรมแบบท่องจำ แต่ต้องเป็นการสอนผ่าน "กระบวนการอ่านวิเคราะห์" (IPST, 2567) โดยมีแนวทางในการปฏิบัติ 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกตัวบท หลักการคัดเลือกตัวบทต้องมุ่งเน้นเรื่องที่สะท้อนชีวิตจริง มีปัญหาที่ต้องแก้ไข และมีมิติทางจริยธรรมที่ท้าทายความคิด เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ขอนำเสนอตัวอย่างบทอ่านที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวิถีชีวิตเยาวชนในปัจจุบัน

บทอ่านประกอบ เส้นแบ่งที่พรั่นพรึง เมื่อการล้อเล่นในโลกออนไลน์กลายเป็นการคุกคาม

"เกิดเหตุการณ์นักเรียนมัธยมปลายกลุ่มหนึ่งแอบถ่ายภาพหลุดของเพื่อนร่วมชั้นขณะหลับในห้องเรียน แล้วนำไปตัดต่อทำเป็นมีม (Meme) ตลกขบขันส่งต่อในกลุ่มไลน์ของระดับชั้น จนเกิดการส่งต่อและล้อเลียนอย่างกว้างขวาง ผู้กระทำอ้างว่าทำไปเพียงเพื่อ 'การหยอกล้อ' และสร้างความสนุกสนานในหมู่เพื่อนฝูงโดยไม่ได้มีเจตนาร้าย ทว่าสำหรับผู้ถูกรังแก ภาพดังกล่าวได้สร้างความอับอายและส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจอย่างรุนแรงจนไม่ยอมมาโรงเรียน ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเรื่องสิทธิส่วนบุคคลในยุคดิจิทัล เมื่อความสนุกสนานของคนกลุ่มหนึ่งตั้งอยู่บนการละเมิดพื้นที่ส่วนตัวและเหยียบย่ำศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ สังคมจึงต้องตั้งคำถามอย่างจริงจังว่า เส้นแบ่งระหว่างการล้อเล่นกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying) อยู่ที่ไหน"

วิธีการคัดเลือก บทอ่านชิ้นนี้ถูกคัดเลือกมาเพราะมีความเป็นพลวัตและใกล้ตัวผู้เรียนในวัยรุ่น ประเด็นการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์เป็นสถานการณ์จริงที่เยาวชนต้องเผชิญ ตัวบทมีมิติความขัดแย้งทางจริยธรรมระหว่างความสนุกสนานของกลุ่มกับสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งจะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญาและพร้อมที่จะวิเคราะห์หาเหตุผลเพื่อกำหนดจุดยืนของตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การใช้คำถามนำทาง ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยใช้คำถามที่เน้นคำว่า "อย่างไร" และ "เพราะเหตุใด" เพื่อกระตุ้นสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด โดยหลีกเลี่ยงคำถามปลายปิดที่ตอบเพียงใช่หรือไม่ ตัวอย่างการตั้งคำถามประกอบบทอ่าน ได้แก่

- "เพราะเหตุใดการกระทำที่กลุ่มผู้กระทำมองว่าเป็นเพียงการหยอกล้อ จึงกลายเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและบั่นทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่ผู้เขียนบทความได้ระบุไว้" (มุ่งกระตุ้นการประเมินความสมเหตุสมผลและสัจจคติ)
- "หากนักเรียนเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มไลน์ที่เห็นภาพนี้ถูกส่งเข้ามา นักเรียนจะจัดการกับสถานการณ์นี้อย่างไร เพื่อแสดงให้เห็นถึงการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรมในการปกป้องเพื่อนที่ถูกรังแก" (มุ่งกระตุ้นการสะท้อนคิดเพื่อนำไปสู่วิถีปฏิบัติจริง) คำถามเหล่านี้จะดึงผู้เรียนให้ออกจากตัวอักษรและก้าวเข้าไปสู่การประเมินสถานการณ์จำลองทางศีลธรรม

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล การประเมินผลต้องเป็นการตรวจสอบร่องรอยการคิดผ่านชิ้นงานและการอภิปราย โดยใช้เกณฑ์ (Rubric) ที่บูรณาการทั้งทักษะการอ่านและพฤติกรรมคุณธรรมเข้าด้วยกัน ครูจะไม่ประเมินเพียงแค่ทักษะการจับใจความ แต่จะประเมินร่องรอยของการเติบโตทางจิตวิญญาณ ในการประเมินผลบทอ่านเรื่องการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ นักเรียนจะได้รับคะแนนระดับสูงสุดก็ต่อเมื่อสามารถเขียนอธิบายหรืออภิปรายโดยเชื่อมโยงหลักฐานจากบทอ่าน (เช่น การชี้ให้เห็นว่าเจตนาที่อ้างว่าสนุกสนานไม่สามารถใช้ลบล้างความผิดฐานคุกคามสิทธิได้) ควบคู่ไปกับการเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่สะท้อนคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" เช่น การเสนอให้สร้างกติกาการอยู่ร่วมกันในพื้นที่ดิจิทัลอย่างเคารพซึ่งกันและกัน การประเมินที่ควรวรรณสมรรถนะการอ่านและการตัดสินใจทางจริยธรรมนี้ จะเป็นเครื่องยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยได้ทำหน้าที่หล่อหลอมปัญญาและคุณธรรมได้อย่างสมบูรณ์แบบ

6. สื่อและเครื่องมือ

การเลือกใช้สื่อและเครื่องมือประกอบการจัดการเรียนรู้ถือเป็นสะพานเชื่อมสำคัญที่จะนำพานามธรรมของคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบาย ให้กลายเป็นรูปธรรมในห้องเรียนภาษาไทย การที่ผู้สอนมีความเชี่ยวชาญในการคิดสรรและประยุกต์ใช้สื่อ จะช่วยยกระดับกระบวนการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้ลึกซึ้งและแหลมคมยิ่งขึ้น เนื้อหาในส่วนนี้จึงขอนำเสนอการใช้เอกสารพระบรมราโชบายเป็นแกนกลาง พร้อมทั้งกรณีศึกษาและตัวอย่างบทอ่านจำลองที่ออกแบบมาเพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้สอนนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.1 การบูรณาการเอกสารพระบรมราโชบายในฐานะเครื่องมือทางแนวคิด

เอกสารพระบรมราโชบายด้านการศึกษา รัชกาลที่ 10 มิใช่เพียงเอกสารนโยบายที่ใช้ประดับชั้นเรียน แต่เป็นเครื่องมือทางแนวคิด (Conceptual Tool) ที่ผู้สอนต้องนำมาถอดรหัสและบูรณาการเข้ากับตัวชี้วัดของวิชาภาษาไทย การนำเอกสารนี้มาเป็นสื่อหลักจะช่วยให้ผู้สอนมีเข็มทิศในการตั้งคำถามและการประเมินผลที่ชัดเจน เมื่อมอบหมายบทอ่านให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนจะสามารถใช้กรอบคิดจากพระบรมราโชบายมาเป็นเกณฑ์ (Rubric) ในการประเมินว่าผู้เรียนสามารถสะท้อนความเข้าใจในแต่ละคุณลักษณะผ่านการวิเคราะห์ตัวบทได้มากน้อยเพียงใด เอกสารฉบับนี้จึงเปรียบเสมือนแว่นขยายที่ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นบริบททางสังคมและจริยธรรมที่ซ่อนอยู่หลังตัวอักษร

6.2 กรณีศึกษาและตัวอย่างบทอ่านจำลอง 3 กรณี

บทอ่านทั้ง 3 กรณีนี้เป็นบทอ่านจำลองที่ถูกคิดสรรและออกแบบขึ้นเพื่อเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในโมดูลที่ 2 โดยเฉพาะ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นสถานการณ์ปัญหาทางสังคมในการกระตุ้นกระบวนการคิดวิพากษ์และหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

กรณีศึกษาที่ 1 การปะทะสังสรรค์ระหว่างทุนนิยมกับรากเหง้าชุมชน

เป้าหมายการบูรณาการคุณลักษณะ: การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง และ การเป็นพลเมืองที่ดี

ข้อบทอ่าน: เมื่อห้างสรรพสินค้าหรูกรรณตลาดน้ำร้อยปี

เนื้อหาบทอ่าน:

เสียงเครื่องยนต์จากรถแบ็กโฮดังก้องกังวานกลบเสียงพายเรือที่เคยคุ้นหูในตลาดน้ำเก่าแก่อายุกว่าร้อยปี โครงการก่อสร้างห้างสรรพสินค้าครบวงจรริมฝั่งแม่น้ำกำลังดำเนินไปอย่างเร่งรีบ ท่ามกลางความยินดีของผู้นำชุมชนบางส่วนที่มองว่านี่คือการนำความเจริญและเม็ดเงินมหาศาลมาสู่ท้องถิ่น ทำให้ลูกหลานไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานเข้าไปหางานทำในเมืองหลวง ทว่าในมุมกลับกัน กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าเรือพายดั้งเดิมกลับต้องเผชิญกับวิกฤตครั้งใหญ่ สายน้ำที่เคยใสสะอาดเริ่มขุ่นมัวจากฝุ่นผงการก่อสร้าง วิถีชีวิตริมน้ำที่สงบงามกำลังถูกรุกรานด้วยวัฒนธรรมบริโภคนิยมแบบเร่งด่วน นักท่องเที่ยวที่เคยหลงใหลในเสน่ห์ของสถาปัตยกรรมไม้โบราณและขนบไทยสุทธดั่งเดิม เริ่มเปลี่ยนจุดหมายปลายทางไปยังห้างแอร์เย็นฉ่ำของห้างสรรพสินค้า ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงการก้าวล่วงของทุนนิยมที่พยายามกลืนกินอัตลักษณ์ของชุมชน คำถามสำคัญที่คนในท้องถิ่นต้องร่วมกันหาคำตอบคือ เราจะกอดเก็บรากเหง้าของเราไว้ได้อย่างไรในวันที่พายุแห่งการพัฒนาพัดโหมกระหน่ำอย่างรุนแรงเช่นนี้

การนำไปประยุกต์ใช้: ผู้สอนสามารถใช้บทอ่านนี้เป็นสื่อกระตุ้นความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) โดยให้ผู้เรียนสวมบทบาทเป็นตัวแทนของกลุ่มทุน ตัวแทนชาวบ้าน และนักวิชาการวัฒนธรรม เพื่อเปิดวงอภิปราย การตั้งคำถามเพื่อประเมินความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่าทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองไม่ใช่การต่อต้านความเจริญ แต่คือการหาจุดสมดุลเพื่อรักษาอัตลักษณ์ของชาติให้คงอยู่คู่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เป้าหมายของกรณีศึกษาคือการสร้างสมดุลระหว่างการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี

ชุดคำถามแบบไต่ระดับ: คำถามระดับการค้นหาข้อมูล โครงการก่อสร้างห้างสรรพสินค้าครบวงจรส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของพ่อค้าแม่ค้าในตลาดน้ำเก่าแก่อย่างไรบ้างตามที่ปรากฏในบทอ่าน คำถามระดับการทำความเข้าใจ เพราะเหตุใดผู้นำชุมชนบางส่วนจึงมีความยินดีกับโครงการก่อสร้างนี้ และความยินดีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมใดที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคม

คำถามระดับการประเมินและสะท้อนคิด หากผู้เรียนเป็นเยาวชนในชุมชนแห่งนี้ ผู้เรียนจะออกแบบแนวทางในการประสานความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์รากเหง้าของตลาดน้ำได้อย่างไร เพื่อแสดงออกถึงความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองที่ดีและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการพัฒนาบ้านเมือง

เกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (สำหรับคำถามระดับการประเมินและสะท้อนคิด)

ระดับดีเยี่ยม ผู้เรียนสามารถนำเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมและมีความประนีประนอม โดยอ้างอิงหลักฐานผลกระทบจากบทอ่านมาสนับสนุนได้อย่างสมเหตุสมผล คำตอบสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักรู้ในคุณค่าของรากเหง้าทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับความเข้าใจในพลวัตทางเศรษฐกิจ ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ของพลเมืองที่ตื่นรู้

ระดับดี ผู้เรียนสามารถนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาได้ แต่อาจเอนเอียงไปทางกลุ่มทุนหรือกลุ่มอนุรักษ์อย่างใดอย่างหนึ่งมากเกินไป มีการอ้างอิงข้อมูลจากบทอ่านบ้างแต่ยังไม่ครอบคลุม และสามารถอธิบายเชื่อมโยงถึงความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองได้ในระดับพื้นฐาน

ระดับพอใช้ ผู้เรียนตอบคำถามโดยใช้เพียงความรู้สึกส่วนตัว ไม่มีการอ้างอิงหลักฐานหรือสถานการณ์จากบทอ่าน แนวทางการแก้ปัญหาขาดความชัดเจน และไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่มีต่อชุมชนหรือบทบาทของการเป็นพลเมืองได้

กรณีศึกษาที่ 2 วิจัยญาณและจริยธรรมในโลกเสมือนจริง

เป้าหมายการบูรณาการคุณลักษณะ: การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

ข้อบทอ่าน: เหยื่อรายใหม่ในโลกไซเบอร์ เมื่อศาลเตี้ยภัยภัยพิบัติพาดพิง

เนื้อหาบทอ่าน:

ชีวิตของนักศึกษาหนุ่มอนาคตไกลต้องพังทลายลงเพียงชั่วข้ามคืน เมื่อภาพถ่ายของเขาถูกนำไปเชื่อมโยงกับคดีอาชญากรรมสะเทือนขวัญบนสื่อสังคมออนไลน์ ข้อความกล่าวหาและถ้อยคำประณามที่รุนแรงถูกส่งต่อและแชร์ออกไปนับแสนครั้งภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง ผู้คนบนโลกออนไลน์ต่างสถาปนาตนเองเป็นผู้พิพากษาและ

ลงทัณฑ์เขาด้วยถ้อยคำที่เหยียดหยาม โทษ แม้ไว้ในเวลาต่อมา เจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดตัวจริงได้ และพิสูจน์ได้ว่านักศึกษานุ่มคนนี้เป็นเพียงผู้บริสุทธิ์ที่บังเอิญมีหน้าตาคล้ายคลึงกับคนร้าย แต่บาดแผลทางจิตใจและชื่อเสียงที่ปนเปื้อนไปแล้วกลับไม่สามารถกู้คืนมาได้โดยง่าย ผู้ที่เคยแชร์ข้อความกล่าวหาต่างพากันเงิบหาย ไม่มีคำขอโทษ หรือการแสดงความรักใคร่ชอบใจๆ ต่อชีวิตที่ถูกทำลายลงไป เหตุการณ์นี้เป็นเครื่องสะท้อนอันเจ็บปวดว่า อาวุธที่ร้ายแรงที่สุดในยุคปัจจุบันอาจไม่ใช่ปืนหรือระเบิด แต่เป็นปลายนิ้วที่ไร้ความรับผิดชอบ และสติปัญญาที่บกพร่องในการตรวจสอบความจริงของผู้ใช้สื่อออนไลน์

การนำไปประยุกต์ใช้: ผู้สอนใช้บทความข่าวชิ้นนี้เป็นเครื่องมือจำลองสถานการณ์ทางศีลธรรม (Moral Simulation) ให้ผู้เรียนประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลและสะท้อนคิดถึงผลกระทบจากการกระทำบนโลกออนไลน์ กิจกรรมนี้จะช่วยปลูกฝังความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และการตระหนักรู้ถึงสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นแก่นแท้ของการมีคุณธรรมอันมั่นคงในจิตใจ โดยเป้าหมายของกรณีศึกษานี้คือการสร้างความตระหนักรู้เพื่อนำไปสู่การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

ชุดคำถามแบบโต้ระดับ: คำถามระดับการค้นหาข้อมูล เหตุการณ์ใดที่ทำให้ชีวิตของนักศึกษานุ่มต้องพังทลายลงภายในชั่วข้ามคืน คำถามระดับการทำความเข้าใจ ผู้เขียนบทความต้องการสื่อสารนัยยะใดผ่านประโยคที่ว่า "อาวุธที่ร้ายแรงที่สุดในยุคปัจจุบันอาจไม่ใช่ปืนหรือระเบิด แต่เป็นปลายนิ้วที่ไร้ความรับผิดชอบ" คำถามระดับการประเมินและสะท้อนคิด จากโศกนาฏกรรมทางชื่อเสียงที่เกิดขึ้นในบทอ่าน ผู้เรียนคิดว่าสังคมควรสร้างกลไกหรือบรรทัดฐานทางจริยธรรมบนโลกออนไลน์อย่างไรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ศาลเตี้ย คีย์บอร์ดซำร่อย และผู้เรียนจะนำบทเรียนนี้มาสร้างภูมิคุ้มกันและความมั่นคงทางคุณธรรมให้แก่ตนเองได้อย่างไรเมื่อต้องบริโภคสื่อ

เกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (สำหรับคำถามระดับการประเมินและสะท้อนคิด)

ระดับดีเยี่ยม ผู้เรียนสามารถเสนอข้อตระหนักหรือบรรทัดฐานทางสังคมที่ลุ่มลึก โดยเชื่อมโยงกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในบทอ่านได้อย่างชัดเจน คำตอบสะท้อนให้เห็นถึงความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ต่อผู้ตกเป็นเหยื่อ และแสดงให้เห็นถึงความมีสติสัมปชัญญะในการตรวจสอบข้อมูลก่อนตัดสินผู้อื่น ซึ่งเป็นแก่นแท้ของคุณธรรม

ระดับดี ผู้เรียนสามารถเสนอวิธีรับมือกับข่าวสารออนไลน์ได้ แต่อาจเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุหรือเป็นหลักการกว้างๆ มีการอธิบายถึงความจำเป็นในการมีคุณธรรมบนโลกออนไลน์แต่ยังขาดการเชื่อมโยงกับมิติความมั่นคงในจิตใจของตนเองอย่างลึกซึ้ง

ระดับพอใช้ ผู้เรียนเสนอแนวทางที่ไม่ชัดเจนหรือใช้อารมณ์ความโกรธแค้นในการวิพากษ์วิจารณ์ผู้กระทำความผิดโดยขาดการใช้เหตุผล ไม่มีการอ้างอิงข้อคิดจากบทอ่าน และไม่สามารถสะท้อนกระบวนการตรวจสอบค่านิยมทางจริยธรรมของตนเองได้

กรณีศึกษาที่ 3 การปรับตัวของวิชาชีพในยุคปัญญาประดิษฐ์

เป้าหมายการบูรณาการคุณลักษณะ: การมีงานทำและมีอาชีพ

ข้อบทอ่าน: เปิดแฟ้มอาชีพสงวนที่กำลังจะหายไป และทักษะใหม่ที่ AI ยังแทนที่ไม่ได้

เนื้อหาบทอ่าน:

การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่ซึ่งนำทัพโดยปัญญาประดิษฐ์ (AI) กำลังสั่นคลอนโครงสร้างตลาดแรงงานทั่วโลกอย่างรุนแรง งานประจำที่มีรูปแบบตายตัว ไม่ว่าจะเป็นพนักงานบัญชี เจ้าหน้าที่ธุรการ หรือแม้แต่ช่างแปลภาษา กำลังถูกท้าทายด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สามารถประมวลผลได้รวดเร็วและแม่นยำกว่ามนุษย์ นับพันเท่า รายงานจากสภาเศรษฐกิจโลกประเมินว่า ภายในทศวรรษหน้า อาชีพดั้งเดิมหลายสิบล้านตำแหน่งอาจสูญสลายไป ทว่าในท่ามกลางวิกฤตย่อมมีโอกาสซ่อนอยู่ สิ่งที่ AI ยังไม่สามารถลอกเลียนแบบได้คือทักษะความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความคิดสร้างสรรค์ที่ไร้กรอบ และศิลปะในการเจรจาต่อรองเพื่อแก้ไขความขัดแย้งของมนุษย์ ตลาดแรงงานในอนาคตจึงไม่ได้มองหาเพียงคนที่เก่งเทคโนโลยี แต่กำลังกระหายหาบุคลากรที่มีความเข้าใจลึกซึ้งในความเป็นมนุษย์ และสามารถปรับตัวเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ตลอดเวลา เยาวชนรุ่นใหม่จึงต้องเร่งติดอาวุธทางปัญญาและทักษะทางสังคม (Soft Skills) เพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากคลื่นสึนามิแห่งเทคโนโลยีนี้

การนำไปประยุกต์ใช้: ผู้สอนใช้บทอ่านเชิงวิเคราะห์นี้เป็นสื่อในการกระตุ้นวิสัยทัศน์ด้านอาชีพ (Career Visioning) โดยให้ผู้เรียนถอดรหัสทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การวิเคราะห์หัวข้อบทอ่านจะเป็นเสมือนเข็มทิศชี้ทางให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหัวใจของการมีงานทำและมีอาชีพที่มั่นคงในระยะยาว โดยเป้าหมายของกรณีศึกษานี้คือการกระตุ้นวิสัยทัศน์เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การมีงานทำและมีอาชีพ

ชุดคำถามแบบไต่ระดับ:

คำถามระดับการค้นหาข้อมูล ตามรายงานจากสภาเศรษฐกิจโลก อาชีพรูปแบบใดที่กำลังเผชิญกับความเสี่ยงและอาจสูญสลายไปภายในทศวรรษหน้า

คำถามระดับการทำความเข้าใจ เพราะเหตุใดทักษะความฉลาดทางอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์จึงกลายเป็นจุดแข็งที่ทำให้มนุษย์ยังคงมีความได้เปรียบเหนือโปรแกรมปัญญาประดิษฐ์

คำถามระดับการประเมินและสะท้อนคิด ในฐานะที่ผู้เรียนเป็นเยาวชนที่กำลังจะต้องก้าวเข้าสู่โครงสร้างตลาดแรงงานที่สั่นคลอนนี้ ผู้เรียนจะนำข้อคิดที่ได้จากการวิเคราะห์บทอ่านมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาทักษะทางสังคม (Soft Skills) ของตนเองอย่างไร เพื่อเป็นหลักประกันในการมีงานทำและมีอาชีพที่มั่นคงในอนาคต

เกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (สำหรับคำถามระดับการประเมินและสะท้อนคิด)

ระดับดีเยี่ยม ผู้เรียนสามารถออกแบบแผนการพัฒนาตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ระบุในบทอ่าน คำตอบสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการปรับตัวเพื่อสร้างความมั่นคงในโลกแห่งอาชีพ

ระดับดี ผู้เรียนสามารถระบุทักษะที่ตนเองควรพัฒนาได้ แต่อาจยังไม่เห็นแนวทางการลงมือปฏิบัติที่ชัดเจน มีการเชื่อมโยงกับข้อมูลในบทอ่านบางส่วน และสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้ในการมีงานทำและมีอาชีพในระดับทั่วไป

ระดับพอใช้ ผู้เรียนระบุได้เพียงทักษะพื้นฐานที่ไม่สะท้อนถึงการแก้ปัญหาการเข้ามาแทนที่ของ AI ไม่เห็นความเชื่อมโยงกับความท้าทายในบทอ่าน และขาดการสะท้อนเป้าหมายในการสร้างความมั่นคงทางอาชีพของตนเอง

6.3 ตัวอย่างกระบวนการจัดวงอภิปราย (PLC) เพื่อใช้ร่วมกับกรณีศึกษา

การนำกรณีศึกษาไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อน วงอภิปรายนี้จะช่วยให้กลุ่มครูภาษาไทยและผู้บริหารสามารถนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์และชิ้นงานของนักเรียนมาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDSA (Plan-Do-Study-Act) ดังนี้

Plan (การวางแผนร่วมกัน) ครูในกลุ่ม PLC ร่วมกันศึกษาบทอ่านกรณีศึกษาและชุดคำถามแบบได้ระดับ พร้อมทั้งคาดการณ์ล่วงหน้าว่านักเรียนอาจมีอุปสรรคในจุดใด เช่น การแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น จากนั้นร่วมกันปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

Do (การนำไปปฏิบัติและเก็บหลักฐาน) ครูนำกรณีศึกษาไปใช้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนจริง โดยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) พร้อมทั้งเก็บบันทึกร่องรอยการเรียนรู้ เช่น คำตอบของนักเรียน บันทึกพฤติกรรมกรณีศึกษา และผลการประเมินตามรูบริก

Study (การสะท้อนคิดและวิเคราะห์ผล) ครูนำหลักฐานเชิงประจักษ์กลับมาวิเคราะห์ในวง PLC เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนสามารถบรรลุสมรรถนะการอ่านระดับสูงและสะท้อนคุณลักษณะ 4 ประการได้หรือไม่ โดยใช้เกณฑ์ประเมินที่ตกลงร่วมกันเป็นมาตรวัด

Act (การปรับปรุงและพัฒนา) หากพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการให้เหตุผลเชิงวิจารณ์ญาณ กลุ่ม PLC จะร่วมกันออกแบบแนวทางการตั้งคำถามหรือปรับเปลี่ยนวิธีการสอนในวงรอบถัดไป เพื่ออุดช่องว่างการเรียนรู้เหล่านั้น

6.4 คลังชุดตัวบทและข้อสอบจำลองเพื่อการฝึกฝนสมรรถนะการอ่าน (Student Practice Items) เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมมีทรัพยากรไปใช้ในชั้นเรียน จึงได้จัดเตรียมชุดตัวบทเชิงสถานการณ์ที่บูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ พร้อมชุดคำถามตามกรอบ PISA 2025 ดังนี้

ชุดที่ 1 ตัวบทต่อเนื่อง (วรรณกรรม/บทความวิพากษ์)

เรื่อง “ลมหายใจของภูอัคนี ท่ามกลางกระแสแฟชั่นจานด่วน”

บริบทของการอ่าน: การมีงานทำและมีอาชีพ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง

เนื้อหาบทอ่าน:

ณ หมู่บ้านเจริญสุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ดินแดนที่เคยเป็นที่ตั้งของภูเขาไฟเขาอังคาร อันลึกลับโหดเหี้ยมมานาน ได้ก่อกำเนิดภูมิปัญญาอันล้ำค่าที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น นั่นคือการทำ “ผ้าภูอัคนี”

ชาวบ้านได้นำดินภูเขาไฟซึ่งอุดมไปด้วยแร่ธาตุมาเป็นวัตถุดิบหลักในการย้อมผ้า ผสมผสานกับเปลือกไม้ประดับ เกิดเป็นผืนผ้าสีดินแดงอมน้ำตาลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว งานศิลปะทางวัฒนธรรมนี้เป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีงานทำ มีรายได้ และมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนมาหลายทศวรรษ

ทว่าในยุคปัจจุบัน อุตสาหกรรมสิ่งทอกำลังถูกขับเคลื่อนด้วยกระแส “แฟชั่นจานด่วน” (Fast Fashion) เสื้อผ้าถูกผลิตขึ้นในระบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ด้วยต้นทุนที่ต่ำลง เน้นการเปลี่ยนคอลเลกชันอย่างรวดเร็ว และมีราคาถูก พฤติกรรมการบริโภคของผู้คนจึงเปลี่ยนไปสู่การซื้อรวดเร็วและทิ้งรวดเร็ว ปรากฏการณ์นี้ได้สร้างแรงสั่นสะเทือนอย่างรุนแรงต่อวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านเจริญสุข ยอดสั่งซื้อผ้าภูอัคนีลดลงอย่างน่าตกใจ ผืนผ้าทอมือที่ต้องใช้เวลาไม่สามารถแข่งขันด้านราคาและความรวดเร็วกับเสื้อผ้าจากโรงงานอุตสาหกรรมได้ ท่ามกลางวิกฤต กลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านเจริญสุขที่เคยจากบ้านไปศึกษาและทำงานในเมืองใหญ่ ได้ตัดสินใจเดินทางกลับคืนสู่ถิ่นฐาน พวกเขาเริ่มร่วมกันเพื่อสร้างจุดเปลี่ยน โดยนำลวดลายผ้าแบบดั้งเดิมมาออกแบบใหม่ให้มีความร่วมสมัย นำมาตัดเย็บในรูปทรงมินิมอลหรือสตรีทแวร์ ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขายังใช้พลังของสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยบอกเล่า “เรื่องราว” (Storytelling) หรือจิตวิญญาณที่ซ่อนอยู่ในผืนผ้า เน้นย้ำกระบวนการผลิตที่เป็น Slow Fashion ซึ่งเคารพต่อธรรมชาติ

การปรับตัวในครั้งนี้ไม่เพียงแต่สร้างมูลค่าเพิ่มและดึงดูดลูกค้าใหม่ได้สำเร็จ แต่ยังเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ ควบคู่ไปกับการปลุกวิญญาณของชุมชนให้กลับมามีชีวิตชีวา

ชุดคำถาม 5 ข้อ พร้อมแนวทางการวิเคราะห์:

ข้อที่ 1 (การค้นหาข้อมูล) จากบทอ่าน สาเหตุหลักที่ทำให้วิถีการผลิตผ้าภูอัคนีต้องเผชิญกับวิกฤตยอดขายสั่งซื้อที่ลดลงคืออะไร

(แนวคำตอบ: การเข้ามาของกระแสแฟชั่นจานด่วน หรือ Fast Fashion ที่ผลิตเสื้อผ้าในระบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เน้นความรวดเร็วและราคาถูก)

ข้อที่ 2 (การทำความเข้าใจ) กลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านเจริญสุขใช้วิธีการใดบ้างในการพลิกฟื้นและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าภูอัคนี

(แนวคำตอบ: 1. นำลวดลายดั้งเดิมมาออกแบบตัดเย็บใหม่ให้ร่วมสมัย 2. ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการบอกเล่าเรื่องราว/Storytelling เกี่ยวกับกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม)

ข้อที่ 3 (การประเมินและสะท้อนคิด) บทความนี้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างแนวคิด “แฟชั่นจานด่วน” กับการผลิต “ผ้าภูอัคนี” อย่างไร จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

(แนวคำตอบ: สะท้อนความขัดแย้งระหว่างระบบอุตสาหกรรมทุนนิยมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แฟชั่นจานด่วนเน้นปริมาณ รวดเร็ว บริโภคแล้วทิ้ง ในขณะที่ผ้าภูอัคนีเป็น Slow Fashion ที่เน้นความประณีต เคารพธรรมชาติ และสะท้อนรากเหง้า)

ข้อที่ 4 (บูรณาการคุณลักษณะ) การกระทำของกลุ่มเยาวชนที่เดินทางกลับคืนสู่ถิ่นฐาน สะท้อนถึงการมี “ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง” และ “การเป็นพลเมืองที่ดี” อย่างไรบ้าง

(แนวคำตอบ: การไม่ทอดทิ้งถิ่นกำเนิด สะท้อนความกตัญญูและเห็นคุณค่าของรากเหง้า ส่วนการเป็นพลเมืองที่ดีสะท้อนผ่านการรวมพลังกันแก้ปัญหาส่วนรวม สร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม)

ข้อที่ 5 (บูรณาการคุณลักษณะ): หากนักเรียนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพในอนาคต นักเรียนจะนำข้อคิดจากชุมชนนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความมั่นคงในมิติ “การทำงานและมีอาชีพ” อย่างไร

(แนวคำตอบ: ข้อคิดคือทักษะการปรับตัว หรือ Adaptability นักเรียนต้องไม่หยุดพัฒนาตนเอง รู้จักผสมผสานทักษะดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยี และสร้างสรรค์มูลค่าเพิ่มให้กับงาน)

ชุดที่ 2 ตัวบทขัดแย้ง (Conflicting Texts)

เรื่อง “วิวาทะสุนทรียะ เมื่อปัญญาประดิษฐ์บรรเลงเพลงเปียโน”

บริบทของการอ่าน: การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม การเป็นพลเมืองที่ดี

เนื้อหาบทอ่าน:

มุมมองที่ 1 บทความ ความสมบูรณ์แบบแห่งอัลกอริทึม โดย ดร.วิศรุต ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวล้ำ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้ก้าวเข้ามาสู่ปริณิณทลแห่งศิลปะและดนตรีคลาสสิก โปรแกรม AI สามารถเรียนรู้น้ำหนักการกดแป้นคีย์ จังหวะ และความดังเบาได้อย่างแม่นยำในระดับมิลลิวินาที สิ่งที AI มอบให้แก่วงการดนตรีคือ “ความสมบูรณ์แบบที่ไร้รอยตะเข็บ” จะไม่มีวันเกิดข้อผิดพลาด ไม่มีความเหน้อยล้าทางกายภาพ และไม่มี ความผันผวนทางอารมณ์ นวัตกรรมนี้ทำให้มนุษย์ได้ฟังบทเพลงที่มีความสมบูรณ์แบบตามพารติชันอย่างแท้จริง และทำให้ทุกคนสามารถเสพสุนทรียะอันไร้ที่ติได้ การปฏิเสธ AI ในโลกของดนตรีจึงเป็นเพียงการยึดติดกับอดีต

มุมมองที่ 2 จดหมายเปิดผนึก จิตวิญญาณที่ไม่อาจคำนวณได้ โดย อลิสา นักเปียโนอาชีพ ศิลปะไม่เคยถูกนิยามด้วยความสมบูรณ์แบบทางคณิตศาสตร์ ดนตรีคือการสื่อสารระหว่างจิตวิญญาณสู่จิตวิญญาณ จริงอยู่ที่ AI สามารถคำนวณจังหวะได้อย่างไร้ที่ติ แต่มันไม่เคยรู้จักความสูญเสีย ไม่เคยสัมผัสถึงความรัก และไม่เคยเข้าใจความตาย สิ่งที AI บรรเลงออกมาจึงเป็นเพียงการจำลองเสียงที่ว่างเปล่า ขาดซึ่งร่องรอยของความเจ็บปวดและความเปราะบางอันเป็นแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ ในการแสดงสด ความลังเลเพียงเสี้ยววินาทีหรือความผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ ล้วนเป็นมนตร์เสน่ห์ที่ทำให้บทเพลงมีชีวิต การเสพงานศิลปะคือการขัดเกลาจิตใจผ่านประสบการณ์ร่วมของความเป็นมนุษย์ หากให้ AI กำหนดสุนทรียะ เราจะต้องสูญเสียหัวใจของความ เป็นศิลปะไปตลอดกาล

ชุดคำถาม 5 ข้อ พร้อมแนวทางการวิเคราะห์

ข้อที่ 1 (การค้นหาข้อมูล) จากมุมมองที่ 1 ดร.วิศรุต ระบุว่าข้อดีที่สุดของการให้ปัญญาประดิษฐ์บรรเลงเปียโนคืออะไร

(แนวคำตอบ: การบรรเลงที่มีความสมบูรณ์แบบ ไร้ข้อผิดพลาด ไม่มีความเหน้อยล้า และไม่มี ความผันผวนทางอารมณ์)

ข้อที่ 2 (การทำความเข้าใจ) ผู้เขียนทั้งสองมุมมองมีทัศนคติต่อคำว่า “ความสมบูรณ์แบบ” (Perfection) ในการบรรเลงดนตรีแตกต่างกันอย่างไร

(แนวคำตอบ: ดร.วิศรุต มองความสมบูรณ์แบบในเชิงเทคนิคคือแม่นยำไร้ข้อผิดพลาด อลิสา มองว่าความสมบูรณ์แบบทางคณิตศาสตร์นั้นว่างเปล่า ความสมบูรณ์แบบของดนตรีคือการถ่ายทอดอารมณ์และจิตวิญญาณมนุษย์)

ข้อที่ 3 (การทำความเข้าใจ): หากอริสาได้อ่านบทความของ ดร.วิศรุต เธอจะได้แย้งประเด็นที่ว่า “AI ทำให้มนุษย์ได้ฟังบทเพลงที่มีความสมบูรณ์แบบ” อย่างไร

(แนวคำตอบ: เธอจะได้แย้งว่าสิ่งที่ AI เล่นไม่ใช่ความสมบูรณ์แบบทางศิลปะ แต่เป็นการจำลองเสียง เพราะ AI ไม่มีประสบการณ์ชีวิต ไม่รู้จักอารมณ์ คนตรีที่ปราศจากความรู้สึกจึงขาดจิตวิญญาณ)

ข้อที่ 4 (การประเมินและสะท้อนคิด) จากบทอ่าน นักเรียนคิดว่าเหตุใด “ความผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ” จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการแสวงหาศิลปะ และสะท้อนถึงการเข้าใจชีวิตในแง่มุมใด

(แนวคำตอบ: ความผิดพลาดสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ที่ไม่มีใครสมบูรณ์แบบ การยอมรับความเปราะบางในศิลปะช่วยให้เรายอมรับความไม่สมบูรณ์ในชีวิตจริง)

ข้อที่ 5 (บูรณาการคุณลักษณะ) ทักษะของอริสาที่ให้ความสำคัญกับการขัดเกลาจิตใจ สอดคล้องกับคุณลักษณะ “การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม” อย่างไร

(แนวคำตอบ: พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงไม่ได้มาจากเทคโนโลยี แต่มาจากการมีจิตใจละเอียดอ่อน มีความเห็นอกเห็นใจ ศิลปะที่เกิดจากมนุษย์เป็นเครื่องมือสำคัญในการกล่อมเกลาจิตใจให้มีคุณธรรม)

6.5 แนวทางการนำสื่อและตัวอย่างข้อสอบไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษา

การนำสื่อและข้อสอบลักษณะนี้ไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ผู้สอนควรดำเนินการภายใต้บรรยากาศที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ โดยมีแนวทางปฏิบัติที่สำคัญดังต่อไปนี้

การเชื่อมโยงความหมายกับบริบทจริงของผู้เรียน ผู้สอนควรปรับเปลี่ยนชื่อสถานที่หรือสถานการณ์ในบทอ่านให้ใกล้เคียงกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนของนักเรียน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และกระตุ้นแรงจูงใจในการหาคำตอบ

การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางความคิด (Psychological Safe Space) ผู้สอนต้องจัดสภาพแวดล้อมที่นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างโดยไม่ถูกตัดสินว่าผิด การอภิปรายประเด็นจริยธรรมไม่มีคำตอบสำเร็จรูปตายตัว ผู้สอนจึงควรทำหน้าที่รับฟังและเชื่อมโยงเหตุผลของนักเรียนแต่ละคนเข้าด้วยกัน

การใช้คำถามกระตุ้นความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) หลีกเลี่ยงการใช้คำถามปลายปิด แต่ควรตั้งคำถามที่ท้าทายให้นักเรียนต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม เพื่อบีบบังคับให้ผู้เรียนต้องสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมและประเมินหลักฐานอย่างรอบด้าน

การประเมินผลเชิงบูรณาการ การประเมินต้องก้าวข้ามการตรวจคำตอบแบบถูกผิดตามตำรา ผู้สอนต้องใช้รูปกรประเมินร่องรอยการคิดวิเคราะห์ที่ปรากฏในชิ้นงาน ควบคู่ไปกับการประเมินพฤติกรรมที่สะท้อนการเป็นพลเมืองที่ดีและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง

7. วิธีการประเมินผล

การประเมินผลในโมดูลที่ 2 สำหรับหลักสูตรการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการสู่การยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ถือเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบความสามารถของครูผู้เข้าอบรมในการเปลี่ยนผ่านทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การประเมินในโมดูลนี้จะไม่ใช้วิธีการทดสอบด้วยข้อสอบเพื่อวัดความจำ แต่จะมุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริงผ่านการสังเกตพฤติกรรมและการตรวจประเมินชิ้นงานจากการนำเสนอแนวทางการบูรณาการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง

ความสามารถของครูในการนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษา มาถักทอเข้ากับกระบวนการอ่านวิเคราะห์ได้อย่างไร้รอยต่อ โดยมีรายละเอียดเชิงลึกและแนวทางการนำไปปฏิบัติดังต่อไปนี้

7.1 การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์

การประเมินผลด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรมในโมดูลนี้ เปรียบเสมือนการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่ก้าวข้ามการสอบวัดความจำแบบเดิม มุ่งเน้นไปที่การดูวิธีการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการปฏิสัมพันธ์ของครูผู้เข้าอบรมในสภาพแวดล้อมที่จำลองการทำงานจริง เพื่อให้วิทยากรสามารถประเมินกระบวนการทัศนและทักษะได้อย่างรอบด้าน โดยแบ่งมิติการสังเกตและกลไกการประเมินออกเป็น 5 ลำดับข้อ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) มิติเชิงพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) การประเมินความสามารถทางปัญญาและการคิดเชิงวิพากษ์ มิติดังนี้มุ่งเน้นการสังเกตว่าครูผู้เข้าอบรมสามารถใช้กระบวนการทางปัญญาขั้นสูงในการวิเคราะห์และตีความตัวบทได้ลึกซึ้งเพียงใดเมื่อต้องเผชิญกับข้อมูลที่ซับซ้อน โดยพิจารณาจากพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้

1.1) ความสามารถในการถอดรหัสตัวบทอย่างแตกฉาน สังเกตจากการที่ครูสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็นในบทอ่านที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงความสามารถในการจับใจความสำคัญและนัยยะที่ผู้เขียนซ่อนไว้ระหว่างบรรทัด

1.2) การมองเห็นประเด็นข้อขัดแย้งทางสังคม (Socio-cultural Issues) สังเกตจากความสามารถในการเชื่อมโยงสถานการณ์ในบทอ่านเข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทยปัจจุบัน ครูที่โดดเด่นจะสามารถชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งทางผลประโยชน์หรืออุดมการณ์ที่ปรากฏในตัวบทได้อย่างแหลมคม

1.3) การประเมินความน่าเชื่อถือและตรวจสอบอคติ สังเกตจากพฤติกรรมการตั้งข้อสงสัยต่อแหล่งที่มาของข้อมูล การวิพากษ์ตรรกะที่บกพร่องของผู้เขียน และการไม่ยอมรับข้อมูลใดๆ โดยปราศจากการไตร่ตรองอย่างรอบด้าน

2) มิติเชิงทักษะพิสัย (Psychomotor/Active Domain) การประเมินทักษะการปฏิบัติและการทำงานร่วมกัน มิติดังนี้ประเมินทักษะเชิงประจักษ์ในระหว่างที่ครูผู้เข้าอบรมลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม การระดมสมอง และการสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยพิจารณาจากพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้

2.1) บทบาทและการมีส่วนร่วมในวงอภิปรายเชิงจริยธรรม สังเกตทักษะการสื่อสาร ท่าทีในการนำเสนอความคิดเห็น การตั้งคำถามเพื่อต่อยอดแนวคิดของเพื่อนสมาชิก ตลอดจนความสามารถในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่ช่วยดึงประเด็นการสนทนาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2.2) การร่วมกันออกแบบชุดคำถามแบบไต่ระดับ (Scaffolding Questions) สังเกตกระบวนการทำงานของกลุ่มว่าสามารถร่วมกันสร้างสรรค์ชุดคำถามที่ไล่เรียงความยากจากระดับการค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ ไปจนถึงระดับการประเมินและสะท้อนคิดตามกรอบ PISA 2025 ได้อย่างสมเหตุสมผลหรือไม่

2.3) ความคล่องแคล่วในการประยุกต์ใช้เครื่องมือ สังเกตความสามารถในการนำเอกสารพระบรมราโชบายด้านการศึกษา มาหลอมรวมเป็นเกณฑ์ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้หรือการสร้างรูปrikประเมินผลได้อย่างเป็นธรรมชาติและไม่ยัดเยียด

3) มิติเชิงจิตพิสัย (Affective Domain) การประเมินทัศนคติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มิติดังกล่าวเป็นหัวใจสำคัญของการบูรณาการ มุ่งประเมินพฤติกรรมที่สะท้อนถึงวุฒิภาวะทางอารมณ์ ค่านิยม และคุณธรรมที่สอดคล้องกับคุณลักษณะทั้ง 4 ประการ โดยพิจารณาจากพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้

3.1) การรับฟังความเห็นต่างอย่างให้เกียรติ สังเกตความอดทนอดกลั้น การไม่ขัดจังหวะผู้อื่น และการเปิดใจรับฟังมุมมองที่แตกต่างในวงอภิปราย พฤติกรรมนี้เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย

3.2) การแสดงความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) สังเกตจากการใช้ภาษาและน้ำเสียงที่แสดงถึงความเข้าใจในความเปราะบางของเพื่อนมนุษย์เมื่อต้องอภิปรายประเด็นที่ละเอียดอ่อน ซึ่งสะท้อนถึงการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

3.3) ความรับผิดชอบและทัศนคติต่องานกลุ่ม สังเกตความมุ่งมั่นตั้งใจ การแบ่งปันภาระงานอย่างยุติธรรม และการส่งมอบงานตรงเวลา อันสะท้อนถึงคุณลักษณะด้านการมีงานทำและมีอาชีพ ควบคู่ไปกับการแสดงทัศนคติที่มุ่งหวังจะนำความรู้ไปพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสะท้อนการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง

4) การใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation Form) เพื่อให้การสังเกตพฤติกรรมทั้ง 3 มิติมีความเที่ยงตรง ปราศจากความลำเอียง และมีมาตรฐานเดียวกัน วิทยากรจะใช้แบบบันทึกที่ออกแบบมาเฉพาะเจาะจง ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้

4.1) การกำหนดตัวชี้วัดและมาตรฐานค่า (Rating Scale) แบบบันทึกจะแจกแจงพฤติกรรมที่คาดหวังในแต่ละมิติอย่างชัดเจน เพื่อให้วิทยากรสามารถประเมินระดับคุณภาพการปฏิบัติงาน เช่น ระดับดีเยี่ยม ระดับดี ระดับที่ต้องพัฒนา ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

4.2) พื้นที่สำหรับการบันทึกเชิงพรรณนา (Anecdotal Record) จัดให้มีช่องว่างสำหรับวิทยากรในการจดบันทึกเหตุการณ์โดดเด่น คำพูดที่น่าประทับใจ หรือข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูผู้เข้าอบรมเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์

5) การให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนา (Targeted and Constructive Feedback) กระบวนการสังเกตพฤติกรรมจะบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดเมื่อวิทยากรนำข้อมูลที่บันทึกไว้มาสะท้อนกลับให้แก่ครูผู้เข้าอบรม โดยมีศิลปะในการให้ข้อมูลดังนี้

5.1) การสะท้อนผลเชิงบวก (Positive Reinforcement) เริ่มต้นจากการชื่นชมพฤติกรรมและจุดแข็งที่กลุ่มทำได้ดี เช่น การชื่นชมความแหลมคมในการตั้งคำถามวิพากษ์สังคม เพื่อสร้างกำลังใจและบรรยากาศที่ปลอดภัยในการเรียนรู้

5.2) การชี้แนะเพื่อปิดช่องว่างการเรียนรู้ นำข้อค้นพบจากแบบบันทึกมาสะท้อนให้เห็นจุดที่ควรปรับปรุงอย่างตรงไปตรงมา เช่น การชี้ให้เห็นว่าชุดคำถามที่กลุ่มออกแบบยังขาดความท้าทายในระดับการประเมินค่า พร้อมทั้งยกตัวอย่างแนวทางการปรับแก้ให้เห็นภาพชัดเจน

5.3) การสร้างพื้นที่แห่งการเติบโต ข้อมูลป้อนกลับจะถูกส่งมอบในลักษณะของกัลยาณมิตร เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมได้เกิดการตระหนักรู้ในศักยภาพของตนเอง (Self-Awareness) และเกิดแรงบันดาลใจที่จะนำแนวทางเหล่านี้ไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดแก่นักเรียนต่อไป

7.2 การประเมินชิ้นงานและการนำเสนอแนวทางการบูรณาการ

การตรวจชิ้นงานในโมดูลนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านองค์ความรู้เชิงทฤษฎีไปสู่สมรรถนะเชิงปฏิบัติของครูผู้เข้าอบรม การประเมินผลผลิตที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง จะช่วยให้วิทยากรมองเห็นกระบวนการทัศน์และศิลปะในการออกแบบการเรียนรู้ ชิ้นงานหลักที่ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินคือแผนการจัดการเรียนรู้ขนาดสั้น (Mini-lesson Plan) หรือแนวทางการบูรณาการ ซึ่งครูผู้เข้าอบรมจะต้องนำเสนอต่อที่ประชุม เพื่อให้การประเมินมีความชัดเจน กลุ่มเล็ก และเป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงขยายความรายละเอียดของเกณฑ์การประเมินออกเป็นลำดับข้อดังต่อไปนี้

1) องค์ประกอบของชิ้นงาน แผนการจัดการเรียนรู้ขนาดสั้น ชิ้นงานที่ครูผู้เข้าอบรมต้องจัดทำ และนำเสนอ จะต้องสะท้อนภาพรวมของการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกรอบ PISA 2025 และพระบรมราโชบาย โดยต้องมีองค์ประกอบที่ครบถ้วน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การนำเสนอตัวบทที่ใช้เป็นสื่อหลัก การออกแบบชุดคำถามตามระดับสมรรถนะ ไปจนถึงการสร้างเครื่องมือวัดผล ชิ้นงานนี้จะป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่าครูสามารถร้อยรัดทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพและสามารถนำไปใช้จริงในห้องเรียนได้

2) การประเมินสมรรถนะด้านการประเมินและคัดเลือกตัวบท มิติดนี้เป็นการประเมินความเนียบคมของครูในการมองหาและคัดเลือกสื่อที่จะนำมาใช้เป็นสะพานเชื่อมความคิดของผู้เรียน วิทยากรจะพิจารณาจากประเด็นย่อยดังนี้

2.1) ความเป็นพลวัตและการสะท้อนชีวิตจริง ประเมินว่าบทอ่านที่ครูเลือกมานั้นเป็นเพียงข้อความที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสอนไวยากรณ์ หรือเป็นข้อความที่มนุษย์ใช้สื่อสารกันจริงๆ ในสังคม เช่น ข่าวสารร่วมสมัย กระตุกเชิงถกเถียง หรือวรรณกรรมที่สะท้อนปัญหาชีวิต บทอ่านที่ดีต้องมีความซับซ้อนและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวทางปัญญา

2.2) ความแนบเนียนในการหล่อหลอมคุณลักษณะ ประเมินว่าตัวบทที่เลือกมานั้นมีศักยภาพหรือมีพื้นที่ว่างมากพอที่จะให้ผู้เรียนได้ถกเถียงประเด็นทางศีลธรรมหรือไม่ ครูต้องเลือกตัวบทที่สามารถดึงคุณลักษณะทั้ง 4 ประการออกมาได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่ต้องใช้วิธีการยัดเยียดหรือสั่งสอนอย่างตรงไปตรงมา

3) การประเมินสมรรถนะด้านการประยุกต์ใช้และออกแบบการเรียนรู้ มิติดนี้มุ่งตรวจสอบศิลปะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการตั้งคำถามที่เป็นเสมือนเครื่องมือขุดเจาะความคิด วิทยากรจะพิจารณาจากประเด็นดังนี้

3.1) ความแยบคายในการสร้างชุดคำถามแบบไต่ระดับ ประเมินว่าครูสามารถออกแบบคำถามที่ไล่เรียงความท้าทายได้อย่างเป็นระบบหรือไม่ เริ่มตั้งแต่คำถามที่ทดสอบสมรรถนะการค้นหาข้อมูลตามด้วยคำถามที่วัดการทำความเข้าใจ และต้องนำไปสู่จุดสูงสุดคือคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนก้าวสู่การประเมินและสะท้อนคิด

3.2) การสร้างสภาวะความขัดแย้งทางปัญญา ประเมินว่าชุดคำถามและกิจกรรมที่ออกแบบมานั้น บังคับให้ผู้เรียนต้องขง้น้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับส่วนรวม หรือต้องตัดสินใจในสถานการณ์ที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกทางจริยธรรมหรือไม่ ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยพัฒนาวิจรรย์ญาณของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง

4) การประเมินความสามารถในการสร้างเครื่องมือประเมินผลแบบรูบริก มิติดังกล่าวตรวจสอบความสามารถของครูในการออกแบบเกณฑ์การประเมินผลผู้เรียน ซึ่งต้องก้าวข้ามการตรวจสอบแบบถูกผิด วิทยากรจะพิจารณาจากความครอบคลุมและรัดกุมของรูบริกที่ครูสร้างขึ้น ดังนี้

4.1) การบูรณาการมิติความฉลาดรู้ด้านการอ่าน รูบริกของครูต้องสามารถระบุพฤติกรรมบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถใช้หลักฐานจากตัวบทมาสนับสนุนข้อโต้แย้งของตนเองได้อย่างมีตรรกะ และสมเหตุสมผล

4.2) การบูรณาการมิติพฤติกรรมบ่งชี้ทางคุณธรรม รูบริกต้องสามารถวัดร่องรอยของการเติบโตทางจิตวิญญาณ เช่น การประเมินภาษาที่ผู้เรียนใช้เขียนตอบว่ามีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เคารพความแตกต่าง หรือสะท้อนความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองที่ดีหรือไม่ การผสมผสานทั้งสองมิติดังกล่าวในเกณฑ์เดียว คือความท้าทายสูงสุดของครูผู้ออกแบบการเรียนรู้

5) การใช้รูบริกแบบวิเคราะห์ของวิทยากรเพื่อสร้างมาตรฐานที่เชื่อถือได้ ในการประเมินชิ้นงานและการนำเสนอของครูผู้เข้าอบรม วิทยากรจะใช้รูบริกแบบวิเคราะห์ที่มีเกณฑ์ชัดเจนเพื่อลดความลำเอียงและสร้างมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ โดยแบ่งระดับคุณภาพของชิ้นงานออกเป็นระดับต่างๆ ดังนี้

ระดับดีเยี่ยม แผนการจัดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์แบบ ตัวบทมีความท้าทายสูง ชุดคำถามสามารถตั้งศักยภาพการวิพากษ์ของผู้เรียนออกมาได้อย่างถึงแก่น และรูบริกประเมินผลสามารถหลอมรวมการอ่านและคุณธรรมได้อย่างไร้รอยต่อ

ระดับดี แผนการจัดการเรียนรู้มีความชัดเจน ตัวบทมีความเหมาะสม แต่ชุดคำถามอาจยังเน้นการทำความเข้าใจระดับกลางมากกว่าการประเมินขั้นสูง หรือเกณฑ์การประเมินยังแยกส่วนระหว่างทักษะการอ่านกับด้านคุณธรรม

ระดับพอใช้ ชิ้นงานยังขาดความเชื่อมโยงกับกรอบ PISA ตัวบทที่เลือกยังเป็นข้อความระดับพื้นฐานที่ไม่สะท้อนประเด็นทางสังคม และชุดคำถามยังคงวนเวียนอยู่กับการทดสอบความจำ

การประเมินชิ้นงานอย่างเป็นระบบและมีรายละเอียดที่ชัดเจนเช่นนี้ จะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ครูผู้สอนมองเห็นจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาของตนเอง ผ่านกระบวนการนำเสนอและการรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและเพื่อนร่วมวิชาชีพ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้ก้าวสู่มาตรฐานระดับสากลได้อย่างเต็มภาคภูมิ

7.3 การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อสะท้อนคิดและพัฒนาวิชาชีพ

การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อสะท้อนคิดและพัฒนาวิชาชีพ ถือเป็นหัวใจสำคัญและเป็นขั้นตอนสุดท้ายของโมดูลที่ 2 ที่จะช่วยเติมเต็มกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้เข้าอบรมให้มีความสมบูรณ์ จุดมุ่งหมายสูงสุดของการประเมินชิ้นงานและการนำเสนอแนวทางการบูรณาการนั้น มิใช่การให้คะแนนเพื่อตัดสินผลแพ้ชนะ หรือเพื่อจัดอันดับความสามารถของครูผู้เข้าอบรมแต่อย่างใด แต่เป็นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพ (Assessment for Development) เพื่อให้การขยายความในหัวข้อนี้มีความชัดเจน กลุ่มเล็ก และสามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในระดับมัธยมศึกษา ดิฉันจึงขอจำแนกรายละเอียดออกเป็นลำดับข้อดังต่อไปนี้

1) การสร้างพื้นที่ปลอดภัยและกระบวนการทัศนคติการประเมินเพื่อพัฒนา ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการนำผลการประเมินมาใช้งาน วิทยากรต้องสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจเพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมรู้สึกปลอดภัยที่จะเปิดรับข้อเสนอแนะ การประเมินในขั้นตอนนี้จะมุ่งเน้นที่การทำความเข้าใจวิธีคิดเบื้องหลังการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนมุมมองจากความกลัวความผิดพลาดให้กลายเป็นโอกาสในการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ครูเปิดใจรับฟังคำวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์และพร้อมที่จะนำไปปรับปรุงชิ้นงานของตนเอง การมีทัศนคติที่มุ่งเน้นการเติบโต (Growth Mindset) จะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้การสะท้อนคิดเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2) การจัดกิจกรรมสะท้อนคิดแบบกัลยาณมิตร ข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการวิจารณ์ชิ้นงานโดยวิทยากรและเพื่อนครู จะถูกรวบรวมนำมาใช้ในกิจกรรมสะท้อนคิด (Reflection) ในช่วงท้ายของโมดูล กระบวนการนี้เปิดโอกาสให้ครูผู้สร้างสรรค์ผลงานได้อธิบายเหตุผลในการเลือกบทอ่าน การเชื่อมโยงพระบรมราโชบาย และการตั้งคำถาม ในขณะเดียวกันผู้รับฟังก็สามารถสะท้อนมุมมองในฐานะผู้เรียนหรือผู้สังเกตการณ์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบหลายทิศทางนี้จะช่วยเปิดมุมมองใหม่ๆ ที่ผู้สอนอาจมองข้ามไปในขณะที่ออกแบบกิจกรรมเพียงลำพัง

3) การถอดบทเรียนจากแนวปฏิบัติที่ดีเยี่ยม วิทยากรจะคัดเลือกแผนการจัดการเรียนรู้หรือชิ้นงานที่มีความโดดเด่น ซึ่งสามารถบูรณาการความรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 เข้ากับคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายได้อย่างกลมกลืน มาเป็นกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันถอดรหัสความสำเร็จ วิเคราะห์ว่าเหตุใดชุดคำถามแบบไต่ระดับจึงสามารถกระตุ้นความคิดขั้นสูงได้ดี หรือเหตุใดการเชื่อมโยงมิติทางคุณธรรมจึงดูเป็นธรรมชาติและไม่ยัดเยียด การเรียนรู้จากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จจะช่วยให้ครูเห็นภาพรวมที่ชัดเจนและเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง

4) การร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรคและปิดช่องว่างการเรียนรู้ นอกจากการชื่นชมจุดเด่นแล้ว วงอภิปรายยังต้องร่วมกันวิเคราะห์จุดอ่อนหรือช่องว่างในการออกแบบกิจกรรมที่อาจยังไม่สมบูรณ์ เช่น ชุดคำถามที่อาจยังไม่ท้าทายพอและวนเวียนอยู่แค่ระดับการค้นหาข้อมูล บทอ่านที่ไกลตัวผู้เรียนจนไม่สามารถเชื่อมโยงประเด็นทางสังคมได้ หรือเครื่องมือประเมินผลที่ยังไม่ครอบคลุม วิทยากรและกลุ่มครูจะร่วมกันระดมสมองเพื่อหาแนวทางแก้ไขและปรับปรุงแผนการสอนเหล่านั้นให้มีความรัดกุมยิ่งขึ้น กระบวนการนี้เปรียบเสมือนการซ่อมเสริมทางวิชาการที่ทุกคนช่วยกันคิดหาทางออกร่วมกัน

5) การขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของครูภาษาไทย กระบวนการสะท้อนคิดและวิพากษ์ชิ้นงานร่วมกันนี้ คือการจำลองและการสร้างรากฐานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งที่ครูภาษาไทยได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะก่อให้เกิดเครือข่ายทางวิชาการที่ยั่งยืน เมื่อการอบรมสิ้นสุดลง ครูเหล่านี้จะกลายเป็นเครือข่ายที่สามารถให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนสื่อการอ่านใหม่ๆ และร่วมกันแก้ปัญหาการบูรณาการคุณธรรมที่พบในชั้นเรียนจริงได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

6) การสร้างความมั่นใจและความพร้อมสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของการนำผลการประเมินมาสะท้อนคิด คือการสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน เมื่อแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้รับการขัดเกลาจากวงอภิปรายจนมีความสมบูรณ์ ครูจะมีความพร้อมเต็มที่ในการนำแนวทางนี้ไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนระดับมัธยมศึกษา ความมั่นใจนี้จะส่งผลต่อวิธีการถ่ายทอดและการจัดบรรยากาศการ

เรียนรู้ที่เปิดกว้าง ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทรงคุณค่า สามารถยกระดับ
ทั้งความฉลาดรู้ด้านการอ่านและหล่อหลอมคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

8. แบบทดสอบหลังเรียน

การจัดทำแบบทดสอบหลังเรียนในโมดูลที่ 2 นี้ ถูกออกแบบขึ้นเพื่อประเมินสมรรถนะของครูผู้เข้าอบรม
ในการนำกรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่าน PISA 2025 มาบูรณาการเข้ากับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4
ประการตามพระบรมราโชบาย แบบทดสอบนี้ไม่ได้มุ่งเน้นการวัดความจำทางทฤษฎี แต่เป็นการจำลอง
สถานการณ์ให้ครูได้แสดงความสามารถในการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะผู้เรียน และการออกแบบเครื่องมือ
วัดผลแบบบูรณาการ

8.1 ข้อสอบสถานการณ์ที่ 1 การวิเคราะห์ระดับสมรรถนะและการจัดการเรียนรู้ (Competency Analysis)

คำชี้แจง: ให้ครูผู้เข้าอบรมวิเคราะห์สถานการณ์ต่อไปนี้และตอบคำถาม

สถานการณ์: ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทอ่านเรื่อง "วิวาทะสุนทรียะ เมื่อปัญญาประดิษฐ์บรรเลงเพลง
เปียโน" (จากคลังข้อสอบจำลอง) ครูได้ตั้งคำถามกับนักเรียนว่า "ความแตกต่างที่เป็นแก่นสำคัญที่สุดระหว่าง
การบรรเลงเปียโนของมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ตามที่ปรากฏในบทอ่านคืออะไร"

คำสั่ง: 1) ท่านคิดว่าคำถามที่ครูตั้งนี้ จัดอยู่ในสมรรถนะระดับ "การทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret)" หรือระดับ "การประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate)" ตามกรอบ PISA 2025 พร้อม
อธิบายเหตุผลทางวิชาการประกอบ 2) จงเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้หรือการตั้งคำถามต่อเนื่อง (Follow-up Question) 1 ข้อ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้และสะท้อนคุณลักษณะ "การมีพื้นฐานชีวิตที่
มั่นคงและมีคุณธรรม"

แนวทางการวิเคราะห์และประเมินครูผู้เข้าอบรม

มิติการวิเคราะห์สมรรถนะ: ครูผู้เข้าอบรมที่ตอบได้อย่างถูกต้องจะต้องระบุว่า คำถามนี้จัดอยู่ใน
สมรรถนะระดับ "การทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret)" เหตุผลวิชาการคือ คำถามนี้เรียกร้องให้
ผู้เรียนประมวลผล สังเคราะห์ และเปรียบเทียบข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในตัวบททั้งสองมุมมอง แม้จะเป็นการ
คิดวิเคราะห์ขั้นสูง แต่ผู้เรียนยังคงใช้หลักฐานจาก "ภายในบทอ่าน" เป็นหลัก ยังไม่ได้ก้าวล่วงออกไปใช้
ประสบการณ์ส่วนตัวนอกห้องเรียนเพื่อวิพากษ์คุณค่า

มิติการตั้งคำถามบูรณาการคุณลักษณะ: ครูต้องสามารถออกแบบคำถามที่เชื่อมโยงนามธรรมสู่
รูปธรรมได้ เช่น "หากนักเรียนต้องใช้ชีวิตในยุคที่ AI สามารถทำได้ทุกอย่างเหมือนในบทอ่าน นักเรียนจะใช้
'ความเห็นอกเห็นใจ' และ 'คุณค่าของความเป็นมนุษย์' ในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้ตนเองได้อย่างไร"

8.2 ข้อสอบสถานการณ์ที่ 2 การออกแบบเครื่องมือวัดผลและรูบริกประเมิน (Assessment Design)

คำชี้แจง: ให้ครูผู้เข้าอบรมวิเคราะห์สถานการณ์ต่อไปนี้และตอบคำถาม

สถานการณ์: หลังจากที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้ศึกษาบทอ่านเรื่อง "ลมหายใจของภู่อันนี้ ท่ามกลาง กระแสแห่งงานด่วน" ครูมอบหมายให้นักเรียนเขียนบทความแสดงความคิดเห็นในประเด็น "การปรับตัวของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคทุนนิยม" เพื่อนำไปเผยแพร่ในบอร์ดนิทรรศการโรงเรียน

คำสั่ง: จงออกแบบเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกส่วน (Analytic Rubric) 3 ระดับคุณภาพ (ดีเยี่ยม, ดี, พอใช้) เพื่อใช้ประเมินชิ้นงานบทความของนักเรียน โดยเกณฑ์ดังกล่าวจะต้องประเมินครอบคลุม 2 มิติหลัก ได้แก่: 1) มิติการให้เหตุผลเชิงวิพากษ์และการใช้หลักฐานจากตัวบท (ตามกรอบ PISA 2025 ระดับการประเมิน และสะท้อนคิด) และ 2) มิติพฤติกรรมบ่งชี้ทางคุณธรรม ที่สะท้อน "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" และ "การมีงานทำและมีอาชีพ" (ตามพระบรมราโชบาย)

แนวทางการวิเคราะห์และประเมินครูผู้เข้าอบรม: ครูผู้เข้าอบรมจะต้องนำเสนอรูบริกที่มีการอธิบาย ระดับคุณภาพ (Descriptors) อย่างชัดเจนและแยกย่อย วิทยากรจะพิจารณาจาก:

มิติการให้เหตุผลเชิงวิพากษ์: ครูต้องออกแบบเกณฑ์ที่ประเมินว่านักเรียนสามารถระบุจุดแข็ง จุดอ่อนของระบบอุตสาหกรรมและภูมิปัญญาได้หรือไม่ มีการเลือกจุดยืนและนำเสนอหลักฐานจากบทอ่านมา สนับสนุนอย่างมีตรรกะ ปราศจากตรรกะวิบัติ (Logical Fallacy) ในระดับใด

มิติคุณธรรมและพื้นฐานชีวิต: ครูต้องออกแบบเกณฑ์ที่ประเมินเนื้อหาการเขียนของนักเรียน ว่า มีการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในรากเหง้า (ทัศนคติที่ถูกต้อง) และความตระหนักรู้ในการพัฒนาทักษะ ตนเองเพื่อความมั่นคงทางอาชีพในอนาคต (การมีงานทำและมีอาชีพ) ได้ลึกซึ้งเพียงใด การออกแบบรูบริกที่ ผสานทั้งสองมิตินี้ลงในตารางเดียวคือความท้าทายสูงสุดของวิชาชีพครู

แบบทดสอบหลังเรียนในหัวข้อที่ 8 ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่ก้าวข้ามการวัดความจำทางทฤษฎี สู่การจำลองสถานการณ์การจัดการเรียนรู้ใน ชั้นเรียน โดยท้าทายให้ครูผู้เข้าอบรมแสดงความสามารถในการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะด้านการอ่านของ ผู้เรียนตามกรอบ PISA 2025 ควบคู่ไปกับการออกแบบเครื่องมือวัดผลแบบรูบริก (Rubric) ที่สามารถประเมิน กระบวนการคิดวิพากษ์และพฤติกรรมบ่งชี้ทางคุณธรรม ๔ ประการตามพระบรมราโชบายได้อย่างเป็นรูปธรรม การทดสอบชุดนี้จึงเปรียบเสมือนบทพิสูจน์สำคัญที่ยืนยันว่าครูผู้สอนมีความพร้อมและวิสัยทัศน์ในการนำองค์ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อพลิกโฉมห้องเรียนภาษาไทยให้เป็นพื้นที่แห่งการเจียระไนสติปัญญาและหล่อหลอม คุณลักษณะของเยาวชนไทยได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

รายการอ้างอิงท้ายโมดูลที่ 2

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2564). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แนวทางการดำเนินงานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา รัชกาลที่ 10*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ทีศนา แคมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). *ผลการประเมิน PISA 2022 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*.

OECD. (2024). *PISA 2025 reading framework*. OECD Publishing.

โมเดลที่ 3 การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ภาษาไทยเชิงสมรรถนะด้วยแนวคิดย้อนกลับ

1. หลักการและเหตุผลความจำเป็นในการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ

การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันกำลังเผชิญกับความท้าทายในการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์จากการเรียนการสอนที่ยึดเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง ไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นสมรรถนะ (Competency-based Instruction) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยด้านการอ่าน ซึ่งมีได้จำกัดอยู่เพียงความสามารถในการแปลงเสียงหรือการจับใจความระดับผิวพรรณอีกต่อไป หากแต่หมายถึงความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ที่ผู้เรียนต้องสามารถสืบค้น ทำความเข้าใจ ประเมินคุณค่า และสะท้อนคิดต่อบทที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีวิจารณญาณ ท่ามกลางพลวัตภาษาไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมและสื่อร่วมสมัย การจะนำพาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายดังกล่าวควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ผู้สอนจำเป็นต้องมีเครื่องมือและกรอบความคิดในการออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งกระบวนการที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลและมีความเหมาะสมที่สุดในบริบทนี้คือ การออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design)

1.1 บริบทความเปลี่ยนแปลงและวิกฤตการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยแบบดั้งเดิม ในอดีตที่ผ่านมา การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนส่วนใหญ่มักดำเนินไปในลักษณะของการออกแบบไปข้างหน้า (Forward Design) โดยเริ่มต้นจากการพิจารณาเนื้อหาในหนังสือเรียนหรือตัวชี้วัด จากนั้นจึงคิดหากิจกรรมที่น่าสนใจเพื่อนำมาใช้สอน และปิดท้ายด้วยการสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดความจำของผู้เรียน กระบวนการเช่นนี้มักนำไปสู่ปัญหาที่นักการศึกษาเรียกว่า "การสอนที่เน้นกิจกรรมเป็นฐาน" (Activity-oriented) ซึ่งผู้เรียนอาจมีความสนุกสนานในการทำกิจกรรมแต่กลับไม่เกิดความเข้าใจที่คงทน (Enduring Understanding) หรือในอีกกรณีหนึ่งคือ "การสอนที่เน้นการครอบคลุมเนื้อหา" (Coverage-oriented) ที่ผู้สอนพยายามอัดแน่นข้อมูลทุกอย่างในตำราเรียนให้จบภายในเวลาที่กำหนด จนหลงลืมเป้าหมายที่แท้จริงของการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมจึงเปรียบเสมือนการเดินทางที่ไร้เข็มทิศ ผู้สอนอาจพานักเรียนเดินไปตามเส้นทางที่สนุกสนาน แต่สุดท้ายกลับไม่บรรลุถึงปลายทางแห่งสมรรถนะที่คาดหวัง

1.2 แก่นและปรัชญาของการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ เพื่อแก้ไขวิกฤตดังกล่าว Wiggins และ McTighe (2005) ได้นำเสนอแนวคิดการออกแบบเพื่อความเข้าใจ (Understanding by Design หรือ UbD) ซึ่งมีหัวใจสำคัญคือกระบวนการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) กระบวนทัศน์นี้ท้าทายวิถีปฏิบัติเดิมของครูผู้สอนโดยสิ้นเชิง ด้วยการเสนอให้เริ่มต้นคิดจาก "จุดหมายปลายทาง" ก่อนที่จะวางแผนการเดินทาง กระบวนการนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการ (Identify Desired Results) ขั้นที่ 2 การกำหนดหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Determine Acceptable Evidence) และขั้นที่ 3 การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการสอน (Plan Learning Experiences and Instruction) การเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามว่า เมื่อจบหน่วยการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนควรมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะใดติดตัวไป จะช่วยให้ผู้สอนสามารถกำหนดกรอบการทำงานที่ชัดเจนและตัดทอนเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ไม่จำเป็นออกไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ความจำเป็นของการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับต่อการพัฒนาสมรรถนะการอ่าน ความจำเป็นประการแรกของการนำ Backward Design มาใช้ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ภาษาไทยคือ ความสอดคล้องเชิงระบบ (Alignment) การอ่านเป็นกระบวนการทางปัญญาที่เกิดขึ้นภายในสมอง (Internal Cognitive Process) ซึ่งยากต่อการสังเกต หากผู้สอนไม่กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและไม่สร้างเครื่องมือประเมินผลที่รัดกุมก่อนลงมือสอน ย่อมเป็นการยากที่จะทราบได้ว่าผู้เรียนสามารถประเมินและสะท้อนคิด (Evaluate and Reflect) ตามกรอบ PISA 2025 ได้จริงหรือไม่ การออกแบบแบบย้อนกลับบังคับให้ผู้สอนต้องคิดถึง "หลักฐานเชิงประจักษ์" ในขั้นตอนที่ 2 ก่อนที่จะคิดหากิจกรรมในขั้นตอนที่ 3 ซึ่งหมายความว่าผู้สอนต้องออกแบบเครื่องมือประเมินผล เช่น rubric (Rubric) แบบสังเกตพฤติกรรม หรือภาระงาน (Performance Task) ให้เสร็จสิ้นเสียก่อน กระบวนการนี้จะช่วยให้ผู้สอนมีเกณฑ์ที่ชัดเจนในการตรวจสอบร่องรอยการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนผ่านชิ้นงานหรือการอภิปราย แทนที่จะพึ่งพาเพียงข้อสอบปรนัยในตอนท้ายของบทเรียน

ความจำเป็นประการที่สองคือ การเอื้อต่อการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบาย นามธรรมอย่างการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง หรือการเป็นพลเมืองที่ดี ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการบรรยายสั่งสอนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเกิดจากการปลูกฝังผ่านประสบการณ์และการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง หากใช้วิธีการออกแบบแบบดั้งเดิม คุณลักษณะเหล่านี้มักจะถูกละเลยหรือนำไปแปะไว้ในตอนท้ายของแผนการสอนอย่างผิวเผิน แต่ในการออกแบบแบบย้อนกลับ ผู้สอนสามารถกำหนดคุณลักษณะเหล่านี้ให้เป็น "ความเข้าใจที่คงทน" ในขั้นตอนที่ 1 ได้อย่างสง่างาม และสามารถออกแบบสถานการณ์ประเมินผลในขั้นตอนที่ 2 ที่เรียกร้องให้ผู้เรียนต้องแสดงออกถึงการตัดสินใจทางศีลธรรมผ่านการวิเคราะห์ด้วยบท ซึ่งจะช่วยให้การบูรณาการคุณธรรมเข้ากับวิชาภาษาไทยเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและลุ่มลึก

1.4 ความสำคัญของการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ (Unit Design) เหตุใดจึงต้องเน้นย้ำที่การออกแบบ "หน่วยการเรียนรู้" แทนที่จะเป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง คำตอบคือหน่วยการเรียนรู้เปรียบเสมือนภาพร่ายรัดที่สมบูรณ์ (Holistic View) ในขณะที่แผนรายชั่วโมงเป็นเพียงชิ้นส่วนของจิ๊กซอว์ การพัฒนาสมรรถนะการอ่านขั้นสูงไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ภายในคาบเรียนเดียว 50 นาที แต่ต้องอาศัยการบ่มเพาะ การใช้นั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) และการทบทวนไตร่ตรองอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาหลายสัปดาห์ การออกแบบในระดับหน่วยการเรียนรู้ช่วยให้ผู้สอนสามารถกำหนดแนวคิดหลัก (Big Idea) หรือคำถามสำคัญ (Essential Questions) ที่จะทำหน้าที่เป็นแกนกลางร้อยรัดบทอ่านและกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงของเนื้อหาและตระหนักถึงความหมายของการเรียนรู้ว่าตนเองกำลังเรียนสิ่งเหล่านี้ไปเพื่ออะไร

1.5 ตัวอย่างประกอบความเข้าใจ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้เชิงสมรรถนะด้านการอ่านด้วยกระบวนการย้อนกลับ เพื่อให้เห็นภาพการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ขอเสนอตัวอย่างการออกแบบหน่วยการเรียนรู้วิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา โดยกำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้ว่า "พลวัตภาษาไทยในสื่อร่วมสมัยและการรู้เท่าทันมายาคติ" ซึ่งมีกระบวนการออกแบบตามหลัก Backward Design ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการ (Identify Desired Results) ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนจะยังไม่นึกถึงว่าจะนำบทความใดมาสอน แต่จะตั้งเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้งสมรรถนะ PISA และคุณลักษณะ 4 ประการ

ความเข้าใจที่คงทน (Enduring Understanding) ผู้เรียนเข้าใจว่าสื่อร่วมสมัยมักมีการใช้ภาษาเพื่อสร้างวาทกรรมและมายาคติทางสังคม การอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลคืออาวุธสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีในยุคดิจิทัล ซึ่งจะช่วยสร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

คำถามสำคัญ (Essential Questions) ภาษาในสื่อสังคมออนไลน์ถูกใช้เพื่อชี้นำความคิดของเราอย่างไร เราจะสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากอคติของผู้เขียนได้อย่างไร และในฐานะพลเมืองที่ดี เราควรมีท่าทีตอบสนองต่อวาทกรรมที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) บนโลกออนไลน์อย่างไร

สมรรถนะที่คาดหวัง (ตามกรอบ PISA 2025) ผู้เรียนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ตรวจสอบอคติที่ซ่อนอยู่ในตัวบท และสะท้อนคิดถึงผลกระทบของข้อความนั้นต่อสังคม

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Determine Acceptable Evidence) ผู้สอนออกแบบภาระงานที่ซับซ้อน (Complex Performance Task) เพื่อเป็นหลักฐานว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในขั้นที่ 1

ภาระงานหลัก ให้ผู้เรียนสวมบทบาทเป็น "บรรณาธิการข่าวตรวจสอบข้อเท็จจริง" (Fact-checker) โดยผู้สอนจะจำลองสถานการณ์ข่าวปลอมหรือบทความเชิงโต้แย้งที่กำลังเป็นกระแสในสังคมออนไลน์ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางวัฒนธรรมหรือการพัฒนาท้องถิ่น ผู้เรียนจะต้องเขียนบทความบรรณาธิการเพื่อวิพากษ์อคติที่ซ่อนอยู่ในข่าวนั้น พร้อมทั้งนำเสนอหลักฐานพยานที่น่าเชื่อถือมาหักล้าง

เกณฑ์การประเมิน (Rubric) rubric จะถูกออกแบบมาเพื่อประเมินทั้งทักษะทางภาษาและคุณธรรม โดยระดับดีเยี่ยมต้องแสดงให้เห็นถึงการใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการวิพากษ์ตัวบท (ประเมินสมรรถนะ PISA) ควบคู่ไปกับการใช้ภาษาที่เคารพความแตกต่างและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่ใช้อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว (ประเมินคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี)

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการสอน (Plan Learning Experiences and Instruction) เมื่อทราบเป้าหมายและหลักฐานชิ้นงานที่ต้องการแล้ว ผู้สอนจึงลงมือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์เพื่อเป็น "นั่งร้าน" พยุงผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จ

สัปดาห์ที่ 1 นำเสนอบทความสั้นๆ สองชิ้นที่มีเนื้อหาขัดแย้งกัน เพื่อกระตุ้นความสนใจและสอนทักษะการค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) พร้อมชวนอภิปรายเบื้องต้นว่าบทความใดมีความน่าเชื่อถือกว่ากันเพราะเหตุใด

สัปดาห์ที่ 2 สอนเทคนิคการแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น รวมถึงการสังเกตการใช้คำคุณศัพท์หรือคำกริยาที่แฝงอคติของผู้เขียน (Integrate and Interpret) ผ่านกรณีศึกษาจากข่าวออนไลน์

สัปดาห์ที่ 3 จัดวงอภิปรายจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรม ให้นักเรียนถกเถียงประเด็นในตัวบท โดยใช้ข้อมูลอ้างอิงและเปิดพื้นที่รับฟังความเห็นต่าง เพื่อบ่มเพาะความมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

สัปดาห์ที่ 4 นักเรียนลงมือปฏิบัติการภาระงานหลักในการเป็นบรรณาธิการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เพื่อพัฒนาชิ้นงานให้สมบูรณ์

จากตัวอย่างดังกล่าว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับช่วยให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมีความลุ่มลึกและเป็นเหตุเป็นผล ทุกกิจกรรมและทุกบทอ่านที่ครุศาสตร์มาใช้ในขั้นตอนที่ 3 ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองต่อภาระงานในขั้นตอนที่ 2 และนำไปสู่ความเข้าใจที่คงทนในขั้นตอนที่ 1 อย่างไร้รอยต่อ กระบวนทัศน์นี้จึงมีใช้เพียงเทคนิคการเขียนแผนการสอน แต่เป็นการปฏิบัติวิธีคิดของครูผู้สอน ให้ก้าวพ้นจากการเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดเนื้อหา ไปสู่การเป็น "นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้" (Learning Experience Designer) ที่สามารถประสานศาสตร์แห่งการวิเคราะห์ภาษาเข้ากับศิลปะแห่งการกล่อมเกลาคิดใจมนุษย์

เมื่อผู้สอนมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักการและเหตุผลความจำเป็นของ Backward Design ย่อมเป็นกุญแจสำคัญในการนำองค์ความรู้นี้ไปถ่ายทอดและขยายผลสู่ครูภาษาไทยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อร่วมกันยกระดับห้องเรียนภาษาไทยให้เป็นพื้นที่แห่งการบ่มเพาะปัญญาชนและพลเมืองคุณภาพ พร้อมเผชิญกับความท้าทายในโลกอนาคตได้อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์รายโมดูล

การกำหนดวัตถุประสงค์ในโมดูลที่ 3 นี้ มุ่งเน้นการพลิกโฉมกระบวนทัศน์ของครูผู้สอนภาษาไทยจากการเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาทักษะการจัดทำแผนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุกหรือ Active Learning ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนสมรรถนะความฉลาดรู้ด้านการอ่านให้เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน โดยสามารถจำแนกวัตถุประสงค์พร้อมรายละเอียดเชิงลึกออกเป็นข้อดังต่อไปนี้

2.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงแก่นแท้ของ Active Learning ที่เชื่อมโยงกับกระบวนการอ่านเชิงวิพากษ์ ผู้เข้าอบรมจะต้องสามารถวิเคราะห์และอธิบายได้ว่าการให้นักเรียนลงมือปฏิบัติสังเคราะห์ข้อมูล และสะท้อนความคิดผ่านตัวบทนั้น มีความสำคัญและแตกต่างจากการนั่งฟังการบรรยายหลักภาษาแบบดั้งเดิมอย่างไร ความเข้าใจในจุดนี้จะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ครูมองเห็นภาพรวมของการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

2.2 การรังสรรค์และพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติการในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ครูผู้เข้าอบรมจะต้องสามารถออกแบบกิจกรรม Active Learning ที่ท้าทายความคิดและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญา ผู้สอนจะได้ฝึกฝนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้ร่วมกันถกเถียงแลกเปลี่ยนมุมมอง และแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์จำลองหรือกรณีศึกษา โดยสามารถบูรณาการและสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายเข้ากับตัวบทอ่านได้อย่างแนบเนียนและมีความหมาย

2.3 การพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบเครื่องมือประเมินผลที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก ผู้เข้าอบรมจะต้องสามารถสร้างเกณฑ์การประเมินหรือ rubric ที่สอดคล้องกับกิจกรรม Active Learning ได้อย่างกลมกลืน โดยเปลี่ยนผ่านจากการตรวจกระดาษคำตอบแบบถูกผิด มาเป็นการประเมินร่องรอยการคิด กระบวนการทำงานกลุ่ม และพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดีในระหว่างที่ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกัน

2.4 การเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาวิชาชีพและการสร้างห้องเรียนแห่งความใคร่รู้
วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งหวังให้ครูภาษาไทยเกิดความมั่นใจและกล้าที่จะก้าวออกจากความคุ้นเคยของรูปแบบการสอนแบบเดิม มุ่งสู่การสร้างสรรคห้องเรียนที่เต็มไปด้วยพลังแห่งการตั้งคำถาม ซึ่งวัตถุประสงค์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะหล่อหลอมรวมกันเป็นเข็มทิศนำทาง ให้ครูสามารถจัดทำแผนการสอนที่เปลี่ยนนักเรียนจากผู้รับข้อมูลแบบตั้งรับ ให้กลายเป็นนักคิด นักวิเคราะห์ และbecomeผู้อ่านที่ตื่นรู้พร้อมเผชิญความท้าทายในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างเต็มศักยภาพ

3. ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมดูล

ผลลัพธ์การเรียนรู้ของโมดูลนี้ถือเป็นหมุดหมายสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านทฤษฎีสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งหวังให้ครูผู้เข้าอบรมสามารถบูรณาการองค์ความรู้ทั้งหมดเพื่อสร้างสรรค์แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่ทรงพลังและตอบโจทย์การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน การที่ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบาย ถือเป็นผลผลิตขั้นสูงสุดที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ ซึ่งสามารถจำแนกรายละเอียดของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังออกเป็นลำดับข้อดังต่อไปนี้

3.1 สมรรถนะด้านการวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เชิงลึก ครูผู้เข้าอบรมสามารถเขียนและกำหนดเป้าหมายในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ก้าวข้ามการท่องจำเนื้อหาไปสู่ความเข้าใจที่คงทน (Enduring Understanding) โดยสามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าผู้เรียนจะต้องบรรลุสมรรถนะการอ่านในระดับใดตามกรอบมาตรฐานสากล ไม่ว่าจะเป็นการค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ หรือการประเมินและสะท้อนคิด ควบคู่ไปกับการระบุเป้าหมายด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะถูกบ่มเพาะผ่านตัวบทอ่านนั้นๆ เช่น การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง หรือการเป็นพลเมืองที่ดี การกำหนดเป้าหมายที่เฉียบคมนี้จะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้แผนการสอนมีทิศทางที่ชัดเจนและไม่หลงทางไปกับกิจกรรมที่ปราศจากจุดมุ่งหมาย

3.2 สมรรถนะด้านการออกแบบหลักฐานการเรียนรู้และการประเมินผลตามสภาพจริง ครูสามารถประยุกต์ใช้หลักการออกแบบย้อนกลับ (Backward Design) ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยสามารถออกแบบภาระงานหรือชิ้นงานที่สะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างแท้จริงก่อนที่จะวางแผนกิจกรรมการสอน นอกจากนี้ครูยังสามารถสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล เช่น เกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (Rubric) ที่ครอบคลุมทั้งมิติความฉลาดรู้ด้านการอ่านและมิติพฤติกรรมบ่งชี้ทางคุณธรรม ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3.4 สมรรถนะด้านการคัดสรรตัวบทและการสร้างชุดคำถามแบบไต่ระดับ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูสร้างขึ้นจะสะท้อนให้เห็นถึงความพิถีพิถันในการเลือกสรรบทอ่านที่มีความท้าทาย มีความร่วมสมัย และมีประเด็นที่เอื้อต่อการคิดเชิงวิพากษ์ ครูสามารถนำเสนอตัวบทที่หลากหลายทั้งตัวบทต่อเนื่อง ตัวบทไม่ต่อเนื่อง และตัวบทขัดแย้ง พร้อมทั้งสามารถออกแบบชุดคำถาม (Scaffolding Questions) ที่ไล่เรียงระดับความซับซ้อนเพื่อทำหน้าที่เป็นนั่งร้านทางปัญญา คอยพยุงให้ผู้เรียนก้าวจากความเข้าใจระดับพื้นผิวไปสู่การประเมินคุณค่าและสะท้อนความคิดได้อย่างลุ่มลึก

3.4 สมรรถนะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างความขัดแย้งทางปัญญา ครูสามารถเขียนรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่พลิกบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับฟังให้

กลายเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ แผนการสอนจะปรากฏขึ้นตอนการจัดวงอภิปราย การจำลองสถานการณ์ หรือการแก้ปัญหาจากกรณีศึกษา ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนต้องสืบค้นข้อมูล ชั่งน้ำหนักเหตุผล และตัดสินใจทางศีลธรรม กระบวนการเหล่านี้จะช่วยเปิดพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบค่านิยมของตนเอง รับฟังความเห็นต่าง และพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

ผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ประการนี้จะเป็ดชนั้ชีวิตความสำเร็จของโมดูลที่ 3 ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าครูภาษาไทยที่ผ่านกระบวนการพัฒนาจะมีสมรรถนะที่พร้อมสำหรับการนำกระบวนการที่ศึนใหม่ไปขับเคลื่อนห้องเรียนให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการตึ่รู้ เป็นห้องปฏิบัติการทางความคิดที่สามารถเจียรระในเยาวชนให้มีความฉลาดรู้ด้านการอ่านและมีคุณลักษณะที่พร้อมสำหรับการเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป

4. สำระสำคัญ

สำระสำคัญของโมดูลนี้ถือเป็ดหัวใจหลักในการแปรเปลี่ยนกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีให้กลายเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในห้องเรียนภาษาไทย การที่ครูผู้สอนจะสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ซึ่งมีความเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก โดยมีรายละเอียดเชิงลึกดังต่อไปนี้

4.1 การออกแบบแผนที่อิงโครงสร้างความรู้ด้านการอ่าน

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจสถาปัตยกรรมทางความคิดอย่างถ่องแท้ โครงสร้างนี้มีได้เป็นเพียงการระบุทักษะการอ่านแบบผิวเผิน แต่เป็นการจำแนกกระบวนการทางปัญญาออกเป็นระดับชั้นที่ชัดเจน แผนการสอนที่ดีจึงต้องถูกออกแบบมาเพื่อทำหน้าที่เป็นนั่งร้านทางปัญญาที่ช่วยพยุงผู้เรียนให้ก้าวไ้ระดับความคิดไปอย่างมั่นคง

ในทางปฏิบัติการจัดโครงสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสมรรถนะทั้ง 3 ระดับถือเป็ดหัวใจสำคัญของการสอนภาษาไทยในยุคปัจจุบัน ระดับแรกคือกิจกรรมขั้นต้นที่ฝึกให้ผู้เรียนค้นหาและดึงข้อมูล การออกแบบในขั้นนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถกวาดสายตาและระบุข้อเท็จจริงที่ปรากฏอย่างชัดเจนในตัวบท ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ ระดับต่อมาคือกิจกรรมขั้นกลางที่ท้าทายให้ผู้เรียนรวบรวมและทำความเข้าใจนัยยะที่ซ่อนอยู่ ผู้เรียนจะต้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากหลากหลายย่อหน้าหรือหลากหลายแหล่งเพื่อสร้างข้อสรุปใหม่ สังเคราะห์ความหมาย และเข้าใจเจตนาของผู้เขียนที่ไม่ได้กล่าวไว้โดยตรง และระดับสูงสุดคือกิจกรรมที่เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ประเมินและสะท้อนคิด ในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องก้าวข้ามขอบเขตของตัวบทเพื่อนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาใช้วิพากษ์วิจารณ์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ตรวจสอบอคติ และประเมินคุณค่าของสารที่ได้รับอย่างมีวิจารณญาณ (OECD 2024)

การเขียนแผนการสอนในลักษณะนี้จะช่วยให้ครูมีแผนที่นำทางที่ชัดเจน ป้องกันการหลงทางไปกับกิจกรรมที่ให้เพียงความสนุกสนานแต่ไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะการอ่านขั้นสูง การสร้างนั่งร้านทางปัญญาจะช่วยลดความตึ่ตระหนกของผู้เรียนเมื่อต้องเผชิญกับบทอ่านที่ซับซ้อน เพราะผู้สอนได้เตรียมคำถามและกิจกรรมที่ไล่เรียงระดับความยากไว้คอยประคองความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (ทึศนา แหมมณี 2564)

เพื่อนำเสนอให้เห็นภาพการแปรเปลี่ยนทฤษฎีสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดิฉันได้จัดทำตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งออกแบบโดยอิงโครงสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA อย่างครบถ้วนดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ การอ่านเชิงวิพากษ์เพื่อรู้เท่าทันวาทกรรมสิ่งแวดล้อมบนโลกออนไลน์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เวลาที่ใช้ 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญของการเรียนรู้ในแผนนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือของบทความที่มีมุมมองขัดแย้งกัน ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น และตระหนักถึงอคติที่ซ่อนอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองผ่านการร่วมกันหาทางออกให้กับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

จุดประสงค์การเรียนรู้จำแนกตามสมรรถนะการอ่าน ประการแรก ผู้เรียนสามารถระบุข้อมูลเชิงประจักษ์และข้อเท็จจริงจากบทความที่กำหนดให้ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล ประการที่สอง ผู้เรียนสามารถอธิบายความแตกต่างของมุมมองและสรุปเจตนาที่แท้จริงของผู้เขียนจากบทความที่มีความขัดแย้งกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ ประการสุดท้าย ผู้เรียนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและนำเสนอความคิดเห็นโต้แย้งอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด

กระบวนการจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนเพื่อทำหน้าที่เป็นนั่งร้านทางปัญญา

ขั้นตอนที่ 1 การนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนเริ่มต้นด้วยการกระตุ้นความสนใจโดยนำเสนอภาพข่าวความขัดแย้งเกี่ยวกับการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นที่กำลังเป็นที่ถกเถียงในสื่อสังคมออนไลน์ ผู้สอนตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อให้นักเรียนสะท้อนความรู้สึกและประสบการณ์เบื้องต้นที่มีต่อข่าวดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมขั้นค้นหาและดึงข้อมูล ผู้สอนแจกบทความจำนวน 2 ชิ้นที่มีเนื้อหาขัดแย้งกัน บทความชิ้นแรกเป็นแถลงการณ์ของกลุ่มทุนที่สนับสนุนการสร้างโรงงานโดยเน้นตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน บทความชิ้นที่สองเป็นโพสต์บนสื่อสังคมออนไลน์ของนักวิชาการสิ่งแวดล้อมที่นำเสนอข้อมูลผลกระทบต่อระบบนิเวศ ผู้สอนให้นักเรียนอ่านกวาดสายตาและขีดเส้นใต้ข้อเท็จจริงที่เป็นตัวเลขหรือสถิติที่ปรากฏในบทความทั้งสองชิ้น เพื่อฝึกทักษะการดึงข้อมูลที่ระบุไว้ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมขั้นรวบรวมและทำความเข้าใจ ผู้สอนจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อร่วมกันวิเคราะห์เจตนาของผู้เขียนทั้งสองฝ่าย โดยใช้คำถามกระตุ้นความคิดเช่น ผู้เขียนบทความชิ้นแรกใช้คำศัพท์ลักษณะใดเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และผู้เขียนบทความชิ้นที่สองใช้กลวิธีทางภาษาใดในการโน้มน้าวใจผู้อ่าน นักเรียนจะต้องสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามและทำความเข้าใจนัยยะที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังตัวอักษร

ขั้นตอนที่ 4 กิจกรรมขั้นประเมินและสะท้อนคิด ผู้สอนเปิดเวทีอภิปรายเชิงวิพากษ์โดยให้นักเรียนสวมบทบาทเป็นคณะกรรมการชุมชนที่ต้องตัดสินใจในประเด็นนี้ นักเรียนจะต้องประเมินว่าบทความชิ้นใดมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือมากกว่ากันเพราะเหตุใด มีการใช้ตรรกะวิบัติในการนำเสนอข้อมูลหรือไม่ และหากนักเรียนต้องเขียนข้อความเพื่อสื่อสารประเด็นนี้บนโลกออนไลน์ นักเรียนจะเลือกใช้ภาษาอย่างไรเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสะท้อนการมีคุณธรรมในจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและประยุกต์ใช้ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียนเกี่ยวกับความสำคัญของการมีวิจรรย์ญาณในการบริโภคสื่อ ผู้สอนเน้นย้ำถึงการนำทักษะความฉลาดรู้ด้านการอ่านไปใช้เป็นเครื่องมือในการปกป้องตนเองและสังคมจากข่าวปลอมหรือวาทกรรมที่บิดเบือน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี

การวัดและประเมินผลใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงผ่านการสังเกตพฤติกรรมการอภิปรายกลุ่ม และการประเมินชิ้นงานการเขียนสรุปความเห็นเชิงวิพากษ์ โดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูปที่ครอบคลุมทั้งความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงตรรกะตามกรอบ PISA และพฤติกรรมบ่งชี้ที่สะท้อนถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2567)

4.2 การเลือกประเภทบทอ่านที่เหมาะสม

การคัดเลือกตัวบทหรือบทอ่านในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเปรียบเสมือนการสถาปนาสนามฝึกซ้อมทางปัญญาที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังพัฒนาอัตลักษณ์และระบบความคิดเชิงวิพากษ์ การที่ครูภาษาไทยจะนำพานักเรียนไปสู่ความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ได้นั้น ผู้สอนไม่อาจยึดติดกับบทอ่านที่ตายตัวหรือบทความแบบแผนดั้งเดิมที่บอกเล่าเพียงความดีงามด้านเดียวและห่างไกลจากวิถีชีวิตจริง การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะที่ทรงพลังเรียกร้องให้ครูผู้สอนต้องมีศิลปะขั้นสูงในการมองหาตัวบทที่สะท้อนความเป็นไปของโลกยุคปัจจุบัน

การคัดเลือกบทอ่านที่เหมาะสมต้องคำนึงถึงความหลากหลายของรูปแบบ (Format) เพื่อจำลองนิเวศสารสนเทศที่นักเรียนต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน โครงสร้างของกรอบการประเมิน PISA ให้ความสำคัญกับตัวบทสามลักษณะหลัก ได้แก่ ตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Texts) เช่น ความเรียง บทความ หรือนวนิยายที่ร้อยรัดกันด้วยโครงสร้างย่อหน้า ตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Texts) เช่น แผนภูมิ ตาราง อินโฟกราฟิก หรือประกาศที่มีการนำเสนอข้อมูลแบบก้าวกระโดด และที่สำคัญที่สุดในโลกดิจิทัลคือ ตัวบทผสมหรือตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ซึ่งเป็นชุดของข้อมูลที่มาจากแพลตฟอร์มหรือผู้เขียนที่แตกต่างกัน การให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนกับตัวบทที่หลากหลายจะช่วยทำลายข้อจำกัดของการอ่านแบบท่องจำ สู่การเป็นผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน

นอกจากรูปแบบที่หลากหลายแล้ว สารสำคัญอันเป็นหัวใจในการคัดเลือกบทอ่านคือ ความเป็นพลวัตและประเด็นข้อขัดแย้ง (Dynamic and Conflicting Issues) บทอ่านที่ทรงคุณค่าทางปัญญาต้องไม่มอบคำตอบสำเร็จรูปให้แก่ผู้เรียน แต่ต้องมีพื้นที่ว่างให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม ตรวจสอบอคติของผู้เขียน และวิพากษ์วิจารณ์ความสมเหตุสมผลของข้อมูล การใช้บทอ่านที่นำเสนอประเด็นทางสังคมซึ่งยังหาข้อสรุปไม่ได้จะเป็นเครื่องมือชั้นยอดในการกระตุ้นความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) บีบบังคับให้นักเรียนต้องสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม ชั่งน้ำหนักหลักฐาน และสร้างข้อโต้แย้งของตนเอง

ในบริบทของการจัดการศึกษาไทย ผู้สอนต้องมีสายตาที่แหลมคมในการบูรณาการตัวบทเหล่านี้ให้เป็นสะพานเชื่อมไปสู่การหล่อหลอมคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา การนำเสนอประเด็นปัญหาใกล้ตัว เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น จะช่วยกระตุ้นจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง หรือการนำเสนอกรณีศึกษาเรื่องจริยธรรมในโลกไซเบอร์ จะเป็นเป้าหมายของการมี

พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม การเลือกตัวบทที่ทรงพลังและสอดคล้องกับวัยของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้ภาษาไทยมีความหมาย ผูกพันกับชีวิต และมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์สังคม

เพื่อตึงภาพนามธรรมสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน ขอเสนอตัวอย่างบทอ่าน 3 รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พร้อมแนวทางการวิเคราะห์และการตั้งคำถามอ้างอิงตามกรอบ PISA

ตัวอย่างบทอ่านที่ 1 รูปแบบตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Text)

ชื่อบทอ่าน: ลมหายใจที่หายไป วิกฤตพื้นที่สีเขียวในเมืองใหญ่

เนื้อหาบทอ่าน:

ท่ามกลางการเติบโตทางเศรษฐกิจและตึกสูงระฟ้าที่ผุดขึ้นเป็นดอกเห็ด พื้นที่สีเขียวในเมืองหลวงกำลังถูกกลืนกินอย่างเงียบงัน รายงานจากหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมระบุว่า สัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรในเมืองอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานขององค์การอนามัยโลกอย่างน่าตกใจ ผู้นำชุมชนบางกลุ่มได้แย้งว่าการนำที่ดินรกร้างมาพัฒนาเป็นห้างสรรพสินค้าจะช่วยสร้างงานและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากได้ดีกว่าการปล่อยทิ้งไว้เป็นสวนสาธารณะที่ต้องใช้งบประมาณดูแลรักษา อย่างไรก็ตาม นักวิชาการด้านสาธารณสุขได้ออกมาเตือนถึงผลกระทบระยะยาว ทั้งปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 อุณหภูมิในเมืองที่สูงขึ้น และความเครียดสะสมของคนเมืองที่ไม่มีพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ คำถามที่สังคมต้องร่วมกันหาคำตอบคือ เราจะสร้างสมดุลระหว่างความเจริญทางวัตถุกับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนได้อย่างไร

การวิเคราะห์และการนำไปใช้: บทอ่านนี้สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างที่ทำลายกระบวนการคิดวิเคราะห์ ผู้สอนสามารถตั้งคำถามระดับการทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) โดยให้นักเรียนเปรียบเทียบจุดยืนระหว่างผู้นำชุมชนกับนักวิชาการ และตั้งคำถามระดับการสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) โดยให้นักเรียนประเมินว่าการพัฒนาเศรษฐกิจกับพื้นที่สีเขียวสิ่งใดมีความสำคัญกว่ากันในบริบทชุมชนของตนเอง บทอ่านนี้เชื่อมโยงสู่คุณลักษณะการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี โดยให้นักเรียนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการปกป้องสมบัติสาธารณะ

ตัวอย่างบทอ่านที่ 2 รูปแบบตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Text)

ชื่อบทอ่าน: อินโฟกราฟิก ทักษะเอาต์รอดในตลาดแรงงานยุค AI

เนื้อหาบทอ่าน:

(ลักษณะเป็นภาพอินโฟกราฟิก ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้) ส่วนที่ 1 กราฟแท่งแสดงอัตราการหายไปของอาชีพดั้งเดิม (เช่น พนักงานบันทึกข้อมูล พนักงานสายการผลิต แคชเชียร์) ที่มีแนวโน้มลดลงกว่าร้อยละ 40 ภายในสิบปีข้างหน้า ส่วนที่ 2 แผนภาพวงกลมแสดงสัดส่วนทักษะใหม่ในตลาดแรงงานที่ต้องการสูงสุด ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ความฉลาดทางอารมณ์ และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ส่วนที่ 3 กล่องข้อความสั้นๆ ระบุคำสัมภาษณ์ของผู้บริหารบริษัทเทคโนโลยีว่า "เราไม่ได้ต้องการคนที่เก่งเหมือนหุ่นยนต์ แต่เราต้องการคนที่มีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจความเป็นมนุษย์อย่างลึกซึ้ง"

การวิเคราะห์และการนำไปใช้: ตัวบทลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนต้องเชื่อมโยงข้อมูลจากภาพ กราฟ และตัวอักษรเข้าด้วยกัน ผู้สอนสามารถประเมินสมรรถนะการค้นหาข้อมูล (Access and Retrieve) โดยให้

นักเรียนระบุอาชีพที่มีความเสี่ยง และก้าวสู่การประเมินระดับสูงโดยให้นักเรียนวิพากษ์ว่าระบบการศึกษาปัจจุบันตอบสนองต่อแผนภาพวงกลมนี้หรือไม่ บทอ่านนี้เป็นเครื่องมือชั้นเยี่ยมในการบูรณาการคุณลักษณะเรื่องการมีงานทำและมีอาชีพ ทำให้นักเรียนตระหนักถึงการปรับตัวและการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตที่ผันผวน

ตัวอย่างบทอ่านที่ 3 รูปแบบตัวบทผสมหรือหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts)

ชื่อบทอ่าน: ศาลเตี้ยออนไลน์ ความยุติธรรมหรือการละเมิดสิทธิ

เนื้อหาบทอ่าน: (แหล่งข้อมูลที่ 1 โพสต์บนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผู้แชร์นับหมื่นครั้ง) "ทุกคนช่วยกันแชร์พฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนนี้หน่อย แสงคิวซื้ออาหารแล้วยังทำท่าทางเยาะเย้ย ไม่เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม สังคมต้องลงโทษคนแบบนี้ให้ไม่มีที่ยืน" (พร้อมแนบภาพแอบถ่ายที่เห็นใบหน้าไม่ชัดเจนนัก) (แหล่งข้อมูลที่ 2 บทความสั้นจากเพจทนายความอาสา) "การประจานผู้อื่นบนโลกออนไลน์ แม้บุคคลนั้นจะกระทำผิดกฎระเบียบจริง แต่ผู้โพสต์อาจมีความผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์และกฎหมายหมิ่นประมาท การสร้างศาลเตี้ยไซเบอร์มักนำไปสู่ผลกระทบที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ และหลายครั้งเกิดการพิพาทกษัตริย์ตัว นำไปสู่โศกนาฏกรรมทางจิตใจที่ไม่อาจกู้คืนได้ เราควรปล่อยให้กระบวนการยุติธรรมทำหน้าที่ของมัน"

การวิเคราะห์และการนำไปใช้: ตัวบทหลากหลายแหล่งเช่นนี้จำลองโลกแห่งความเป็นจริงที่เต็มไปด้วยข้อมูลที่ขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิง ผู้สอนสามารถใช้บทอ่านนี้เพื่อฝึกให้นักเรียนตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและตระหนักถึงอคติของสื่อ นักเรียนจะต้องประเมินว่าข้อมูลใดใช้อารมณ์นำและข้อมูลใดใช้หลักการทางกฎหมาย การถกเถียงประเด็นนี้จะนำไปสู่การหล่อหลอมคุณลักษณะการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม ทำให้นักเรียนเข้าใจถึงความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) สิทธิมนุษยชน และความรับผิดชอบต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์

การบูรณาการกระบวนการคิดขั้นสูงผ่านตัวบทที่ทรงพลังเช่นนี้ จะช่วยยกระดับห้องเรียนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ก้าวพ้นจากการเรียนเพื่อสอบ สู่การเป็นพื้นที่แห่งการเจียระไนปัญญาชนที่มีความฉลาดรู้และมีคุณธรรมประจำใจ

4.3 การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อกำหนดจุดประสงค์

การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในยุคปัจจุบันเรียกร้องให้ผู้สอนก้าวข้ามกระบวนการทศน์เดิมที่เน้นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาในตำรา ไปสู่การเป็นนักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถเจียระไนกระบวนการคิดของผู้เรียน สาระสำคัญประการสุดท้ายของการออกแบบหน่วยการเรียนรู้เชิงสมรรถนะคือการประยุกต์ใช้หลักการออกแบบย้อนกลับ (Backward Design) ผ่านการวิเคราะห์ข้อสอบหรือเครื่องมือประเมินผลมาตรฐานสากล เช่น กรอบการประเมิน PISA 2025 เพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ (Test-item Analysis for Objective Setting) กระบวนการนี้ท้าทายให้ครูผู้สอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นละทิ้งการตั้งจุดประสงค์แบบกว้างๆ เช่น นักเรียนสามารถอ่านจับใจความได้ ไปสู่การระบุพฤติกรรมบ่งชี้ที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง และสามารถวัดประเมินผลได้จริง

การที่ครูผู้เข้าอบรมได้ฝึกฝนการถอดรหัสข้อสอบ PISA ด้านการอ่าน จะช่วยให้มองเห็นสถาปัตยกรรมทางความคิดและระดับความซับซ้อนของกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Processes) หากข้อสอบข้อหนึ่ง

เรียกร้องให้ผู้เรียนชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลสองแหล่งที่ขัดแย้งกัน จุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการสอนจะต้องถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่มีความขัดแย้งกันพร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบได้อย่างสมเหตุสมผล การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อกำหนดจุดประสงค์เช่นนี้ จะช่วยให้ครูสามารถจัดวางทิศทางการสอน การตั้งคำถามกระตุ้นคิด และการสร้างรูปrikประเมินผลได้อย่างเป็นเอกภาพ สอดคล้องร้อยรัดกันตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการจัดการเรียนรู้ (ทีศนา เขมมณี 2564)

ตัวอย่างข้อสอบ PISA ด้านการอ่านและการวิเคราะห์เพื่อกำหนดจุดประสงค์

บทอ่านชุดที่ 1 ตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Text)

บริบทสาธารณะ

บริบท โปสเตอร์โฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริม "เบรนบูสต์" มีข้อความพาดหัวขนาดใหญ่ว่า "เพิ่มพลังสมอง 100% เห็นผลทันทีที่ดื่ม รับรองโดยผู้เชี่ยวชาญระดับโลก" พร้อมภาพบุคคลสวมเสื้อกาวน์ยืนยิ้ม อย่างไรก็ตาม ที่มุมล่างสุดของโปสเตอร์มีตัวอักษรขนาดเล็กมากระบุว่า "ผลลัพธ์ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล และผลิตภัณฑ์นี้ไม่มีผลในการป้องกันหรือรักษาโรค ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญเป็นเพียงการจำลองเพื่อการโฆษณา"

ข้อสอบข้อที่ 1 คำถาม ข้อความใดในโปสเตอร์โฆษณาที่ขัดแย้งกับคำกล่าวอ้างที่พาดหัวอย่างชัดเจน

การวิเคราะห์จุดประสงค์ ข้อสอบข้อนี้มุ่งประเมินสมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ครูต้องกำหนดคือ ผู้เรียนสามารถกวาดสายตา ค้นหา และระบุข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีความขัดแย้งกันภายในตัวบทเดียวกันได้อย่างถูกต้อง

การประเมินความน่าเชื่อถือ แม้จะเป็นคำถามระดับพื้นฐาน แต่เป็นการปูทางให้ผู้เรียนสังเกตเห็นกลฉ้อฉลของสื่อโฆษณา ที่มักซ่อนข้อเท็จจริงไว้ในจุดที่สังเกตได้ยาก ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ว่าความน่าเชื่อถือของโฆษณามักลดลงเมื่อมีข้อความปฏิเสธความรับผิดชอบซ่อนอยู่

ข้อสอบข้อที่ 2 คำถาม นักเรียนคิดว่าภาพบุคคลสวมเสื้อกาวน์ในโฆษณานี้ สร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ได้จริงหรือไม่ จงอธิบายเหตุผลประกอบโดยใช้ข้อมูลจากโปสเตอร์

การวิเคราะห์จุดประสงค์ ข้อสอบข้อนี้มุ่งประเมินสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) จุดประสงค์การเรียนรู้คือ ผู้เรียนสามารถวิพากษ์กลวิธีที่สื่อใช้ในการโน้มน้าวใจ และประเมินความน่าเชื่อถือขององค์ประกอบทางภาพโดยใช้หลักฐานจากตัวบทมาสนับสนุน

การประเมินความน่าเชื่อถือ ข้อสอบเรียกร้องให้ผู้เรียนประเมินความน่าเชื่อถือของตัวบทอย่างถึงแก่น ผู้เรียนต้องตระหนักว่าภาพบุคคลสวมเสื้อกาวน์เป็นเพียงมายาคติที่สร้างขึ้นเพื่อให้ดูเป็นแพทย์หรือนักวิทยาศาสตร์ เมื่อประกอบกับข้อความตัวเล็กที่ระบุว่าเป็นการจำลอง ผู้เรียนจึงสามารถสรุปได้ว่า สื่อชิ้นนี้ขาดความน่าเชื่อถือและจงใจหลอกลวงผู้บริโภค

บทอ่านชุดที่ 2 ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts)

บริบทการศึกษาและสังคม

บริบท กระตุ้นกระดานสนทนาออนไลน์ แหล่งข้อมูลที่ 1 เป็นโพสต์ของชาวบ้านที่ต่อต้านการสร้างเขื่อนในพื้นที่ป่า โดยระบุถึงความสูญเสียของระบบนิเวศและวิถีชีวิตดั้งเดิม แหล่งข้อมูลที่ 2 เป็นข้อความตอบกลับจากวิศวกรโครงการที่อ้างอิงตัวเลขสถิติความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศ และยืนยันว่าการสร้างเขื่อนจะช่วยลดปัญหาไฟตกในภูมิภาค

ข้อสอบข้อที่ 3 คำถาม ผู้เขียนทั้งสองฝ่ายมีเจตนาหลักในการนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างกันอย่างไร **การวิเคราะห์จุดประสงค์** ข้อสอบข้อนี้มุ่งประเมินสมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) จุดประสงค์การเรียนรู้คือ ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบ สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปเจตนาที่แท้จริงของผู้เขียนจากแหล่งข้อมูลที่มีมุมมองขัดแย้งกันได้

การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินในข้อนี้ให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันเจตนา ผู้เรียนต้องเข้าใจว่าชาวบ้านใช้ข้อมูลเชิงอารมณ์และผลกระทบเชิงประจักษ์เพื่อเรียกร้องความสนใจ ในขณะที่วิศวกรใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสร้างความชอบธรรมให้โครงการ การเข้าใจเจตนาแอบแฝงคือบันไดขั้นแรกของการประเมินความน่าเชื่อถือ

ข้อสอบข้อที่ 4 คำถาม หากนักเรียนต้องเขียนรายงานวิชาการเพื่อสรุปผลดีผลเสียของโครงการนี้ นักเรียนจะใช้เกณฑ์ใดในการประเมินว่าข้อมูลของชาวบ้านหรือวิศวกรมีความน่าเชื่อถือมากกว่ากัน

การวิเคราะห์จุดประสงค์ ข้อสอบข้อนี้มุ่งประเมินสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ในระดับสูง จุดประสงค์การเรียนรู้คือ ผู้เรียนสามารถกำหนดเกณฑ์ทางวิชาการเพื่อประเมินน้ำหนักของข้อมูลที่มีความขัดแย้ง และสามารถสะท้อนความคิดได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล

การประเมินความน่าเชื่อถือ ข้อสอบท้าทายให้ผู้เรียนสร้างเกณฑ์การประเมินด้วยตนเอง เช่น การตรวจสอบแหล่งที่มาของสถิติที่วิศวกรอ้างถึง หรือการตรวจสอบหลักฐานเชิงประจักษ์ของชาวบ้าน กระบวนการนี้เอื้อต่อการบูรณาการคุณลักษณะการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนซึ่งนำหน้าระหว่างผลประโยชน์ของชาติและสิทธิของชุมชน

บทอ่านชุดที่ 3 ตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Text)

บริบทส่วนตัวและการดำเนินชีวิต

บริบท บทความสุขภาพเรื่อง "เคล็ดลับการลดน้ำหนักใน 3 วัน" ซึ่งอ้างอิงสูตรการดื่มน้ำมะนาวผสมพริกป่นแทนมื้ออาหาร โดยตอนท้ายของบทความมีการระบุชื่อผู้เขียนซึ่งเป็น "ผู้เชี่ยวชาญด้านไลฟ์สไตล์" และมีลิงก์สั่งซื้อพริกป่นสกัดแคปซูลยี่ห้อของผู้เขียนเอง

ข้อสอบข้อที่ 5 คำถาม ตามที่ระบุในบทความ สูตรการลดน้ำหนักนี้แนะนำให้ผู้ใช้หลีกเลี่ยงการบริโภคสิ่งใด

การวิเคราะห์จุดประสงค์ ข้อสอบข้อนี้มุ่งประเมินสมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) จุดประสงค์การเรียนรู้คือ ผู้เรียนสามารถค้นหาข้อมูลเฉพาะเจาะจงที่ระบุไว้ในบทอ่านต่อเนื่องได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

การประเมินความน่าเชื่อถือ การถามข้อเท็จจริงตามเนื้อเรื่องช่วยให้ผู้เรียนจับประเด็นหลักได้ ก่อนที่จะนำไปสู่วิจารณ์ญาณในขั้นถัดไป

ข้อสอบข้อที่ 6 คำถาม การที่ผู้เขียนระบุตนเองว่าเป็น "ผู้เชี่ยวชาญด้านไลฟ์สไตล์" และมีการแนบลิงก์ขายสินค้าของตนเอง ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของสูตรลดน้ำหนักนี้อย่างไร จงอธิบาย

การวิเคราะห์จุดประสงค์ ข้อสอบมุ่งประเมินสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) จุดประสงค์การเรียนรู้คือ ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of Interest) และประเมินอคติของผู้เขียนที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของสาร

การประเมินความน่าเชื่อถือ ผู้เรียนต้องใช้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพื่อระบุว่า ข้อมูลสุภาพนี้อาจถูกบิดเบือนหรือกล่าวเกินจริงเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า ผู้เขียนไม่ได้เป็นแพทย์หรือนักโภชนาการ การเชื่อมโยงนี้ช่วยสร้างคุณลักษณะการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม ในแง่ของการไม่ตกเป็นเหยื่อของลัทธิบริโภคนิยม

บทอ่านชุดที่ 4 ตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Text)

บริบทการทำงานและอาชีพ

บริบท แผนภาพอินโฟกราฟิกแสดงผลสำรวจ "ทักษะที่นายจ้างต้องการมากที่สุดในทศวรรษหน้า" โดยกราฟแสดงให้เห็นว่าทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ การคิดเชิงวิพากษ์ และความสามารถในการปรับตัว มีสัดส่วนความต้องการสูงกว่าทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือวุฒิการศึกษาเฉพาะทาง

ข้อสอบข้อที่ 7 คำถาม จากแผนภาพ ทักษะใดที่มีแนวโน้มเป็นที่ต้องการน้อยที่สุดในมุมมองของนายจ้าง

การวิเคราะห์จุดประสงค์ ข้อสอบมุ่งประเมินสมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) จุดประสงค์การเรียนรู้คือ ผู้เรียนสามารถอ่านและแปลความหมายจากกราฟหรือข้อมูลเชิงสถิติเบื้องต้นได้

การประเมินความน่าเชื่อถือ เป็นการประเมินความสามารถในการอ่านข้อมูลดิบ ซึ่งเป็นฐานสำคัญก่อนการตีความ

ข้อสอบข้อที่ 8 คำถาม แผนภาพนี้ให้ข้อคิดแก่นักเรียนในการเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างไรบ้าง การพัฒนาทักษะตามแผนภาพนี้สะท้อนคุณลักษณะด้านใด

การวิเคราะห์จุดประสงค์ ข้อสอบมุ่งประเมินสมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) ผสมผสานกับการสะท้อนคิด จุดประสงค์การเรียนรู้คือ ผู้เรียนสามารถตีความหมายของข้อมูลสถิติ เชื่อมโยงกับบริบทการวางแผนชีวิตของตนเอง และสะท้อนความเข้าใจในคุณลักษณะการมีงานทำและมีอาชีพ

การประเมินความน่าเชื่อถือ ผู้เรียนจะได้ประเมินความสอดคล้องของข้อมูลเชิงสถิติกับแนวโน้มของโลกความเป็นจริง (Megatrends) ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นทิศทางการพัฒนาตนเองอย่างมีวิจารณญาณ ไม่หลงเชื่อค่านิยมเดิมที่เน้นเพียงใบปริญญา

บทอ่านชุดที่ 5 ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts)

บริบทสาธารณะ

บริบท ข่าวปลอมที่ถูกส่งต่อผ่านแอปพลิเคชันสนทนา อ้างว่าการดื่มน้ำต้มใบมะละกอสามารถรักษา มะเร็งระยะสุดท้ายได้หายขาดภายในหนึ่งเดือน พร้อมคำลงท้ายว่า "ช่วยกันส่งต่อเพื่อเป็นวิทยาทาน" ควบคู่กับบทความจากกรมการแพทย์ที่ออกมาเตือนว่าข้อมูลดังกล่าวไม่เป็นความจริงและอาจทำให้ผู้ป่วยเสียโอกาสในการรักษาที่ถูกต้อง

ข้อสอบข้อที่ 9 คำถาม ข้อความในแอปพลิเคชันสนทนาใช้กลวิธีทางภาษาใดเพื่อเร่งเร้าให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการตนเองกำลังทำความดีหากส่งต่อข้อความนี้

การวิเคราะห์จุดประสงค์ ข้อสอบมุ่งประเมินสมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) จุดประสงค์การเรียนรู้คือ ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้เพื่อสร้างความตระหนักและโน้มน้าวพฤติกรรมของผู้อ่าน

การประเมินความน่าเชื่อถือ ผู้เรียนต้องวิเคราะห์การใช้คำว่า "เป็นวิทยาทาน" ซึ่งเป็นการอ้างอิงความดีงามทางศีลธรรมมาดบังข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ การรู้เท่าทันกลวิธีนี้คือการประเมินความน่าเชื่อถือเชิงลึก

ข้อสอบข้อที่ 10 คำถาม ในฐานะพลเมืองในยุคดิจิทัล การที่นักเรียนตรวจสอบข้อมูลจากกรมการแพทย์ก่อนที่จะหลงเชื่อและส่งต่อข้อความในแอปพลิเคชันสนทนา สะท้อนถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร จงอธิบายเหตุผล

การวิเคราะห์จุดประสงค์ ข้อสอบมุ่งประเมินสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ในมิติของคุณธรรมและจริยธรรม จุดประสงค์การเรียนรู้คือ ผู้เรียนสามารถประเมินผลกระทบของข้อมูลข่าวสารต่อสังคม และสะท้อนพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นพลเมืองที่ดี

การประเมินความน่าเชื่อถือ ข้อสอบนี้บูรณาการความฉลาดรู้ด้านการอ่านเข้ากับคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีอย่างสมบูรณ์ ผู้เรียนต้องประเมินได้ว่าแหล่งข้อมูลของรัฐ (กรมการแพทย์) มีความน่าเชื่อถือทางวิทยาศาสตร์มากกว่าข้อความนิรนาม และการหยุดยั้งข่าวปลอมคือจริยธรรมสำคัญของการเสพสื่อ

การประยุกต์ใช้หลักการออกแบบย้อนกลับผ่านการวิเคราะห์ข้อสอบ PISA ทั้ง 10 ข้อนี้ เป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์การสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างลึกซึ้ง เมื่อครูสามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เป็นพฤติกรรมบ่งชี้กระบวนการคิดได้อย่างชัดเจน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ย่อมมีทิศทางที่แม่นยำ ผู้เรียนจะได้รับการบ่มเพาะให้เป็นนักอ่านที่ตื่นรู้ สามารถตั้งคำถามต่อโลกและพร้อมเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความฉลาดรู้ ควบคู่ไปกับการมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เข้มแข็ง

5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโมดูลที่ 3 นี้ถูกออกแบบมาเพื่อพลิกโฉมการพัฒนาวิชาชีพครูภาษาไทย โดยมุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติและการสะท้อนคิดอย่างลุ่มลึก การเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์จากการสอนแบบบรรยายไปสู่การจัดห้องเรียนเชิงรุกสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ผู้เข้าอบรมจำเป็นต้องผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่กระตุ้นกระบวนการคิดขั้นสูงด้วยตนเองเสียก่อน กระบวนการในโมดูลนี้จึงประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 ประการที่ร้อยรัดกันอย่างเป็นระบบ เพื่อหล่อหลอมให้ครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA เข้ากับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1 การบรรยายเชิงโต้ตอบ

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูภาษาไทยในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีเป้าหมายเพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ไม่สามารถกระทำได้ผ่านการบรรยายถ่ายทอดความรู้แบบทิศทางเดียวอีกต่อไป กระบวนการพัฒนาครูที่ทรงประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการบรรยายเชิงโต้ตอบ (Interactive Lecture) ซึ่งเป็นศิลปะขั้นสูงในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy) วิทยากรซึ่งรับบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) จะต้องใช้กลวิธีนี้ในการกะพาะเปลือกความเชื่อเดิม ทำลายกระบวนทัศน์เก่า และนำพาครูผู้เข้าอบรมไปสู่ความเข้าใจที่คงทนเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ

1) การก้าวข้ามการถ่ายทอดความรู้และการท้าทายความเชื่อเดิมของการสอนอ่าน

ระบบการศึกษาไทยที่ผ่านมา ครูภาษาไทยจำนวนไม่น้อยยังคงยึดติดกับความเชื่อที่ว่า การสอนอ่านคือการให้นักเรียนอ่านออกเสียงให้ถูกต้องตามอักขรวิธี การท่องจำความหมายของคำศัพท์ หรืออย่างมากที่สุดคือการสรุปใจความสำคัญว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นเพียงทักษะขั้นพื้นฐานที่ไม่เพียงพอต่อการรับมือกับข้อมูลข่าวสารอันซับซ้อนในศตวรรษที่ 21 การบรรยายเชิงโต้ตอบจึงเริ่มต้นด้วยการใช้คำถามกระตุ้นความคิด (Socratic Questioning) เพื่อสร้างสภาวะความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) ให้แก่ครูผู้เข้าอบรม

ผู้สอนเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามที่ท้าทายว่า "เหตุใดนักเรียนมัธยมต้นของเราจึงสามารถอ่านวรรณคดีไทยและสรุปเรื่องย่อได้ครบถ้วน แต่กลับตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์อย่างง่ายดาย" หรือ "การที่นักเรียนตอบข้อสอบได้ตรงตามที่หนังสือเรียนระบุ ถือว่านักเรียนมีความฉลาดรู้ด้านการอ่านอย่างแท้จริงแล้วหรือไม่" คำถามเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นเสมือนกระจกสะท้อนให้ครูผู้สอนได้ตระหนักว่า กระบวนการสอนแบบเดิมอาจกำลังสร้างเพียงนักท่องจำ ไม่ใช่ผู้คิดเชิงวิพากษ์ วิทยากรจะเปิดพื้นที่ให้ครูได้ร่วมกันอภิปรายเพื่อรื้อถอนความเชื่อเดิม (Unlearn) ก่อนที่จะเติมเต็มกระบวนการที่ศึ้นใหม่ (Relearn) ว่า เป้าหมายที่แท้จริงของการอ่านคือการสืบค้น ทำความเข้าใจ และที่สำคัญที่สุดคือการประเมินและสะท้อนคิดต่อตัวบท (OECD, 2024)

2) การเชื่อมโยงทฤษฎีการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) สู่บริบทจริง

เมื่อครูผู้สอนเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง สามารถนำทฤษฎีการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) ของ Wiggins และ McTighe เข้ามาเชื่อมโยงอย่างเป็นธรรมชาติ การบรรยายเชิงโต้ตอบในขั้นตอนนี้จะไม่ใช้การทางตำราทฤษฎี แต่เป็นการชวนคิดตามลำดับขั้น โดยวิทยากรจะยกสถานการณ์จำลองในห้องเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมาเป็นกรณีศึกษา

ตัวอย่าง ครูผู้สอนนำเสนอบทความเรื่อง "ผลกระทบของบู่หรีไฟฟ้าต่อพัฒนาการทางสมองของวัยรุ่น" ซึ่งเป็นตัวบทที่มีความร่วมสมัยและใกล้ตัวนักเรียนมัธยมต้น จากนั้นวิทยากรจะตั้งคำถามโต้ตอบกับครูว่า "หากท่านนำบทอ่านนี้ไปสอน สิ่งแรกที่ท่านจะคิดถึงคืออะไร" ครูส่วนใหญ่มักจะตอบว่า จะคิดถึงกิจกรรมการสอนหรือการสร้างใบงาน วิทยากรจะใช้จังหวะนี้ในการชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของการออกแบบการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นกิจกรรมเป็นฐาน (Activity-oriented) และนำเสนอแนวคิด Backward Design โดยตั้งคำถามใหม่ว่า "จะเกิดอะไรขึ้นหากเราเริ่มต้นที่ปลายทางก่อน"

ผู้สอนนำพาครูเข้าสู่ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยชวนคิดว่า เมื่อจบบทเรียนนี้ เราอยากให้นักเรียนมีสมรรถนะอะไรติดตัวไป ซึ่งคำตอบที่ได้จากการโต้ตอบอาจไม่ใช่แค่ความรู้ทักษะของบู่หรีไฟฟ้า แต่เป็น "นักเรียนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของโฆษณาบู่หรีไฟฟ้าบนสื่อออนไลน์และสร้างข้อโต้แย้งด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ได้" จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ วิทยากรจะถามต่อว่า "เราจะรู้ได้อย่างไรว่านักเรียนทำสิ่งนั้นได้จริง เราจะใช้อะไรเป็นเครื่องมือวัดผลที่ไม่ใช่ข้อสอบกากบาท" การโยนคำถามเช่นนี้จะกระตุ้นให้ครูคิดถึงการประเมินตามสภาพจริง เช่น การประเมินจากบทบาทสมมติ หรือการเขียนบทวิจารณ์เชิงโต้แย้ง และท้ายที่สุดจึงเข้าสู่ขั้นตอนที่ 3 คือการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่เป็นนั่งร้านทางปัญญาเพื่อพยุ้งนักเรียนไปสู่เป้าหมาย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใน

กระบวนการนี้จะทำให้ทฤษฎีการออกแบบย้อนกลับกลายเป็นเครื่องมือที่สัมผัสได้และทรงพลังในสายตาของครูผู้สอน (ทิตนา แคมมณี, 2564)

3) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และอภิปรายประเด็นปัญหาจากหน้างานจริง

เสน่ห์และพลังที่แท้จริงของการบรรยายเชิงโต้ตอบคือการเปิดพื้นที่ให้ครูผู้เข้าอบรมได้ระบายนปัญหาและความท้าทายที่พบเจอในห้องเรียนจริง วิทยากรจะสลับจังหวะจากการเป็นผู้นำบทสนทนามาเป็นผู้รับฟังอย่างตั้งใจ ปัญหาที่ครูมักสะท้อนออกมา เช่น "นักเรียนไม่มีสมาธิในการอ่านบทความยาวๆ" หรือ "นักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากครู" ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นวัตถุดิบชั้นเลิศที่จะนำมาใช้ในวงอภิปราย

ครูผู้สอนจะไม่ให้คำตอบสำเร็จรูป แต่จะโยนคำถามกลับไปทีละกลุ่มว่า "จากความรู้เรื่อง PISA Reading Framework ที่เรากำลังเรียนมา เราจะแก้ปัญหาการไม่อ่านบทความยาวๆ ด้วยการเปลี่ยนรูปแบบตัวบทให้เป็นตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Text) เช่น อินโฟกราฟิก หรือตัวบทผสม (Multiple Texts) ที่มีความยาวลดลงแต่ท้าทายการคิดมากขึ้นได้หรือไม่" การกระตุ้นให้กลุ่มครูระดมสมองและหาทางออกร่วมกันนี้จะสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ขนาดย่อมให้เกิดขึ้นกลางห้องอบรม ครูจะรู้สึกเป็นเจ้าของการเรียนรู้ เกิดความมั่นใจ และเห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำเทคนิคเหล่านี้ไปใช้จริง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างเปิดใจจะช่วยเยียวยาความเหนื่อยล้าทางวิชาชีพและจุดประกายไฟแห่งการเป็นนักจัดการเรียนรู้ขึ้นมาอีกครั้ง

4) การปรับเปลี่ยนวิธีการตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นสมรรถนะ

จุดมุ่งหมายสูงสุดของการบรรยายเชิงโต้ตอบในหัวข้อนี้ คือการสร้างความเข้าใจที่คงทนและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ การบรรยายจะชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการละทิ้งจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นการท่องจำเนื้อหา ซึ่งมักใช้คำกริยาที่วัดได้ยากหรือไม่สะท้อนกระบวนการคิด เช่น นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง... หรือ นักเรียนสามารถบอกข้อคิดที่ได้จากเรื่อง...

ครูผู้สอนจะจะใช้เทคนิคการเปรียบเทียบ (Compare and Contrast) โดยนำเสนอจุดประสงค์การเรียนรู้แบบเดิมเทียบกับจุดประสงค์เชิงสมรรถนะ ให้ครูผู้เข้าอบรมร่วมกันวิเคราะห์ถึงความแตกต่างและความลุ่มลึก ตัวอย่างเช่น การปรับเปลี่ยนจากเป้าหมายเดิมที่ว่า "นักเรียนสามารถบอกลักษณะนิสัยของตัวละครได้" ไปสู่เป้าหมายเชิงสมรรถนะที่ว่า "ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร ประเมินความสมเหตุสมผลของการตัดสินใจ และสะท้อนคิดเชื่อมโยงกับปัญหาจริยธรรมในชีวิตจริงได้อย่างมีวิจารณญาณ" การฝึกฝนปรับเปลี่ยนถ้อยคำเหล่านี้ไม่ใช่เพียงการเล่นคำทางวิชาการ แต่เป็นการปรับกระบวนการทัศนทางความคิดของครูให้มองเห็นพฤติกรรมบ่งชี้ที่สามารถวัดและประเมินผลได้จริงตามกรอบสมรรถนะ

กระบวนการบรรยายเชิงโต้ตอบที่ผสมผสานทั้งการตั้งคำถามวิพากษ์ การเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ การแก้ปัญหาจากหน้างาน และการปรับเป้าหมายการเรียนรู้ จะเป็นตัวจุดชนวนความตื่นรู้ทางวิชาชีพ การที่ผู้สอนสามารถทำให้ครูผู้เข้าอบรมตระหนักได้ว่า ตัวครูเองคือสถาปนิกผู้ออกแบบกระบวนการคิด ไม่ใช่เพียงผู้ส่งมอบข้อมูล จะเป็นการวางรากฐานที่แข็งแกร่งที่สุดสำหรับการเรียนรู้ในหัวข้อต่อไปของโมดูลนี้ ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว ผลสัมฤทธิ์แห่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะถูกส่งต่อไปยังเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้เติบโตเป็นผู้อ่านที่เฉียบคมและเป็นพลเมืองที่ฉลาดรู้ในสังคมได้อย่างยั่งยืน

5.2 การวิเคราะห์ข้อสอบจริงเพื่อตั้งคำถาม

การยกระดับสมรรถนะการอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล เรียกร้องให้ผู้สอนวิชาภาษาไทยต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์จากการเป็น "ผู้ตั้งคำถามเพื่อทดสอบความจำ" ไปสู่การเป็น "สถาปนิกผู้ออกแบบกระบวนการคิด" กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อสอบจริงเพื่อตั้งคำถามจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญที่เชื่อมโยงนามธรรมของทฤษฎีตามกรอบการประเมิน PISA 2025 สู่รูปธรรมของการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ในหัวข้อนี้มีความชัดเจน ลุ่มลึก และง่ายต่อการทำความเข้าใจ สำหรับนำไปใช้จัดอบรม จึงขอจำแนกรายละเอียดเชิงปฏิบัติการออกเป็น 6 ลำดับข้อ ดังต่อไปนี้

1) การปูพื้นฐาน การถอดรหัสโครงสร้างและกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Processes) ก่อนที่จะลงมือวิเคราะห์ข้อสอบ วิทยากรต้องนำพาครูผู้เข้าอบรมทำความเข้าใจ "สถาปัตยกรรมของข้อสอบ" ว่าคำถามที่ดีไม่ได้เกิดขึ้นจากความบังเอิญ แต่ถูกออกแบบมาเพื่อทดสอบการทำงานของสมองในระดับที่แตกต่างกัน ครูจะได้เรียนรู้การจัดกลุ่มคำถามตามกระบวนการทางปัญญา 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 การค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) การตั้งคำถามที่ให้นักเรียนกวาดสายตาหาข้อเท็จจริง ตัวเลข หรือรายละเอียดที่ปรากฏชัดเจนบนหน้ากระดาษ คำถามระดับนี้คือ "นั่งร้านชั้นแรก" ที่ช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจในการอ่าน

ระดับที่ 2 การรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) การตั้งคำถามที่บีบบังคับให้นักเรียนต้องนำข้อมูลจากหลายย่อหน้า หรือหลายแหล่งมาประมวลผลร่วมกัน เพื่อค้นหาเจตนา แอบแฝง นัยยะ หรือสรุปใจความสำคัญที่ผู้เขียนไม่ได้บอกตรงๆ

ระดับที่ 3 การประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ขั้นสุดยอดของการตั้งคำถามที่ท้าทายให้นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเอง มาชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของตัวบท ตรวจสอบอคติ และวิพากษ์วิจารณ์ความสมเหตุสมผล

2) กรณีศึกษาที่ 1 การวิเคราะห์และถอดรหัสข้อสอบ PISA ระดับสากล (เรื่อง กราฟฟิติ) วิทยากรนำข้อสอบ PISA ที่เคยเผยแพร่และใช้สอบจริง (Released Items) มาเป็นกรณีศึกษาเริ่มต้น บทอ่านเรื่อง "กราฟฟิติ" ประกอบด้วยจดหมายสองฉบับที่มีมุมมองขัดแย้งกัน ฉบับแรกมองว่าการพ่นสีกำแพงคือศิลปะและเสียงของเยาวชน ฉบับที่สองมองว่าเป็นการทำลายทรัพย์สินสาธารณะและสร้างภาระค่าใช้จ่าย

คำถามจากข้อสอบจริง (ระดับทำความเข้าใจ): "จุดประสงค์ของจดหมายแต่ละฉบับคืออะไร" *การวิเคราะห์สำหรับครู:* ครูจะได้เรียนรู้ว่าไม่ใช่คำถามที่หาคำตอบได้จากการคัดลอกประโยคในตัวบท แต่ นักเรียนต้อง "สังเคราะห์น้ำเสียง" (Tone of voice) ของผู้เขียน การตั้งคำถามเช่นนี้สอนให้นักเรียนรู้เท่าทันเจตนาของผู้ส่งสาร

คำถามจากข้อสอบจริง (ระดับประเมินและสะท้อนคิด) "นักเรียนเห็นด้วยกับจดหมายฉบับใด จงอธิบายเหตุผลโดยใช้คำอธิบายของนักเรียนประกอบกับสิ่งที่กล่าวไว้ในจดหมาย"

การวิเคราะห์สำหรับครู: ครูจะเห็นว่าข้อสอบระดับนี้ "ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว" แต่เปิดพื้นที่ให้นักเรียนแสดงจุดยืน (Stance) โดยมีเงื่อนไขว่าต้องใช้ "หลักฐานเชิงประจักษ์" จากตัวบทมาสนับสนุน การตั้งคำถามแบบนี้คือการสร้างสภาพแวดล้อมทางประชาธิปไตยในห้องเรียน ที่ความเห็นต่างได้รับการยอมรับ หากมีเหตุผลรองรับ

3) ภารกิจที่ 2 การแปลงรูปแบบคำถามสู่บริบทท้องถิ่น (Localization for PISA-style Questions) เพื่อไม่ให้ครูรู้สึกว่า PISA เป็นเรื่องไกลตัว วิทยากรจะนำเสนอตัวอย่างการสร้างบทอ่านและข้อสอบเทียบเคียง ที่ดึงเอาประเด็นความขัดแย้งในท้องถิ่นมาใช้เป็นตัวบท เพื่อสร้างความผูกพัน (Engagement) ระหว่างตัวบทกับผู้เรียน ดังตัวอย่างบทอ่านดังต่อไปนี้

บทอ่านเรื่อง "ทิศทางการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง: อนุรักษ์หรือพัฒนา?"

แหล่งข้อมูลที่ 1 (บทความจากนักเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่น) เสนอให้มีการขยายเวลาเปิดทำการ สร้างกระเช้าไฟฟ้า และจัดแสงสีเสียงเต็มรูปแบบเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ได้พล้หลักล้านคน ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาความยากจน สร้างงานให้เยาวชนในพื้นที่ และทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างก้าวกระโดด

แหล่งข้อมูลที่ 2 (จดหมายเปิดผนึกจากนักโบราณคดี): เตือนถึงความเปราะบางของโครงสร้างหินทราย แรงสั่นสะเทือนจากเครื่องขยายเสียงและจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปจนขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) อาจทำให้ปราสาทที่ยืนหยัดมานับพันปีต้องพังทลายลง พร้อมตั้งคำถามว่าความมั่งคั่งชั่วคราวคุ้มค่าหรือไม่กับการสูญเสียรากเหง้าอย่างถาวร

การถอดรหัสและวิเคราะห์คำถามเทียบเคียงบริบทท้องถิ่น

คำถามที่ 1 (ค้นหาและดึงข้อมูล) นักเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นเสนอให้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใดบ้างเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว?

การวิเคราะห์: ฝึกให้นักเรียนสแกนข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้น

คำถามที่ 2 (รวบรวมและทำความเข้าใจ) การเลือกใช้คำว่า "ความมั่งคั่งชั่วคราว" และ "รากเหง้าอย่างถาวร" ของนักโบราณคดี สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่มีต่อกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์อย่างไร?

การวิเคราะห์: ครูจะได้ฝึกตั้งคำถามที่เจาะลึกไปถึงการเลือกใช้ "วาทศิลป์" (Rhetoric) และการใช้คำที่มีนัยยะแฝง (Connotation) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิเคราะห์ภาษาไทย นักเรียนต้องตีความน้ำหนักของคำที่ใช้เพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้าม

คำถามที่ 3 (ประเมินและสะท้อนคิด) หากนักเรียนเป็นตัวแทนเยาวชนในคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์จังหวัด นักเรียนจะตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งนี้อย่างไรเพื่อให้เกิดความสมดุล จงนำเสนอแนวทางพร้อมอ้างอิงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งสอง

การวิเคราะห์: ทำทายกระบวนการคิดขั้นสูงสุด บังคับให้นักเรียนต้องสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม ชั่งน้ำหนักหลักฐาน และประสานรอยร้าวของสองแนวคิด

4) เทคนิคการสร้างชุดคำถามแบบไต่ระดับ (Scaffolding Question Technique) หลังจากวิเคราะห์ภารกิจ วิทยากรจะสรุปหลักการทำงานให้ครูผู้เข้าอบรมนำไปปฏิบัติจริง การสร้างชุดคำถามสำหรับบทอ่าน 1 บท ไม่ควรเริ่มต้นด้วยคำถามที่ยากเกินไปจนนักเรียนท้อถอย หรือมีแต่คำถามง่ายจนน่าเบื่อ ครูต้องทำหน้าที่สร้าง "นั่งร้าน" ดังนี้

ขั้นเริ่ม (Warm-up) ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อดึงประสบการณ์ของนักเรียนมาเชื่อมโยงกับหัวข้อบทอ่าน

ขั้นฐาน (Base) ใช้คำถาม Access and Retrieve 1-2 ข้อ เพื่อเช็คความเข้าใจระดับบริบท

ขั้นตัวเรือน (Body) ใช้คำถาม Integrate and Interpret 2-3 ข้อ ที่เน้นการเปรียบเทียบ หาความเหมือนความต่าง และสรุปเจตนา

ขั้นตอนสถาปัตยกรรม (Apex) ใช้คำถาม Reflect and Evaluate 1-2 ข้อ ที่โยนประเด็นข้อขัดแย้งทางจริยธรรมให้ผู้เรียนต้องตัดสินใจ

5) การใช้คำถามเพื่อสร้างความขัดแย้งทางปัญญาและบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ กระบวนการวิเคราะห์ข้อสอบนี้จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อครูสามารถเชื่อมโยงทักษะทางปัญญาเข้ากับมิติทางศีลธรรม วิทยาการจะชี้ให้เห็นว่า คำถามระดับการประเมินและสะท้อนคิด (ในข้อ 3) คือเครื่องมือที่ดีที่สุดในการบูรณาการคุณลักษณะตามพระบรมราโชบาย

เมื่อนักเรียนต้องถกเถียงเรื่องการอนุรักษ์ปราสาทพนมรุ้ง นักเรียนกำลังได้รับการขัดเกลาเรื่อง "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" (รักษามรดกทางวัฒนธรรม) และ "การเป็นพลเมืองที่ดี" (การหาทางออก ร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม)

การที่ครูตั้งคำถามให้นักเรียนวิพากษ์วาทศิลป์ที่บิดเบือนข้อเท็จจริง จะเป็นการสร้าง "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" (ความซื่อสัตย์ต่อข้อมูลและการมีวิจารณญาณในการบริโภคสื่อ) กระบวนการนี้ทำให้ครูตระหนักว่า การสอนคุณธรรมไม่ได้เกิดจากการเทศนาสั่งสอน แต่เกิดจากการตั้งคำถามที่เยียบคมให้นักเรียนค้นพบความหมายด้วยตนเอง

6) กิจกรรมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูผู้เข้าอบรม (Workshop Implementation) ในช่วงท้ายของหัวข้อ 5.2 วิทยาการจะจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยดำเนินการดังนี้

แบ่งกลุ่มครูวิชาภาษาไทย กลุ่มละ 4-5 คน

แจกบทอ่านภาษาไทยร่วมสมัย (บทความข่าว บล็อก หรืออินโฟกราฟิก) ที่มีความยาวและระดับภาษาเหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ปฏิบัติการแปลงร่างคำถาม (Question Transformation) ให้แต่ละกลุ่มออกแบบชุดคำถามแบบไต่ระดับจำนวน 5 ข้อ ตามโครงสร้างที่ได้เรียนรู้มา

การอภิปรายแลกเปลี่ยน (Peer Critique) สลับผลงานระหว่างกลุ่มเพื่อให้เพื่อนครูช่วยกัน วิพากษ์และตรวจสอบว่า คำถามที่ตั้งขึ้นนั้นสามารถวัดกระบวนการคิดตามที่ระบุไว้ได้จริงหรือไม่ มีการใช้คำกำกวมหรือไม่ และเอื้อต่อการจัดวางอภิปรายในห้องเรียนมากน้อยเพียงใด

การจัดกิจกรรมในหัวข้อนี้อย่างลุ่มลึกและเป็นขั้นเป็นตอน จะช่วยขจัดความตื่นตระหนกของครูภาษาไทยที่มีต่อข้อสอบมาตรฐานสากล เปลี่ยนมุมมองจากความรู้สึกว่า PISA คือภาระที่เพิ่มขึ้น ให้กลายเป็นความเข้าใจว่า แท้จริงแล้วนี่คือเครื่องมือทางวิชาการอันทรงเกียรติ ที่จะช่วยให้ครูสามารถกระตุ้นกระบวนการคิดวิพากษ์ได้อย่างแยบคาย และนำไปสู่การสร้างห้องเรียนภาษาไทยที่เต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา การถกเถียงอย่างมีเหตุผล และการเติบโตทางปัญญาอย่างยั่งยืน

5.3 กิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์แผนการสอน

การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายในศตวรรษที่ 21 และกรอบการประเมินระดับนานาชาติอย่าง PISA 2025 นั้น ไม่อาจพึ่งพาเพียงความสามารถเฉพาะตัวของครูผู้สอนเพียงลำพัง การทำงานร่วมกันในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community หรือ PLC) จึงก้าวเข้ามาเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพการออกแบบการเรียนรู้ ในหัวข้อนี้ ครูผู้เข้าอบรมจะได้ก้าวพ้นจากการทำงานอย่างโดดเดี่ยว สู่การรวมพลังทางความคิดเพื่อร่วมกันวิพากษ์และวิเคราะห์ตัวอย่าง

แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ร่วมกับเพื่อนร่วมวิชาชีพนี้จะช่วยเปิดมุมมองใหม่ อุดช่องว่างทางความคิด และทำให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการทั้งมิติทางปัญญาและคุณธรรมได้อย่างสมบูรณ์

เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์แผนการสอนมีระบบระเบียบและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างลึกซึ้ง จึงขอจำแนกกระบวนการวิเคราะห์และเกณฑ์การประเมินออกเป็นลำดับขั้นตอน พร้อมตัวอย่างการปฏิบัติการดังต่อไปนี้

1) การจัดตั้งกลุ่มและการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ วิทยากรจะแบ่งกลุ่มครูผู้เข้าอบรมกลุ่มละ 4-5 คน ซึ่งเป็นขนาดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างทั่วถึง จากนั้นวิทยากรจะแจก "ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย" ที่ถูกออกแบบมาล่วงหน้า (ทั้งแผนที่มีความสมบูรณ์และแผนที่ยังมีข้อบกพร่องแฝงอยู่) เพื่อให้แต่ละกลุ่มใช้เป็นกรณีศึกษาในการถอดบทเรียน กลุ่มครูจะต้องใช้กรอบแนวคิดหลัก 2 ประการมาเป็นเลนส์ในการวิเคราะห์ ได้แก่

กรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามแนวทาง PISA 2025 ซึ่งพิจารณาโครงสร้างกระบวนการทางปัญญา 3 ระดับ คือ การค้นหาและดึงข้อมูล การรวบรวมและทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนคิด

กรอบพระบรมราโชบายด้านการศึกษา 4 ประการ ได้แก่ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม การมีงานทำและมีอาชีพ และการเป็นพลเมืองที่ดี

2) การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการคัดเลือกตัวบท (Text Selection Analysis) ขั้นตอนแรกของการวิเคราะห์แผนการสอน กลุ่มครูจะต้องประเมิน "ตัวบท" หรือบทอ่านที่ปรากฏในแผนการสอนนั้น โดยพิจารณาจากมิติความหลากหลายและความท้าทาย

รูปแบบของตัวบท แผนการสอนมีการใช้ตัวบทที่หลากหลายหรือไม่ เช่น มีการใช้ตัวบทต่อเนื่องผสมผสานกับตัวบทไม่ต่อเนื่อง หรือมีการใช้ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) เพื่อจำลองวิธีการอ่านในโลกดิจิทัลหรือไม่

ความเป็นพลวัตและประเด็นข้อขัดแย้ง ตัวบทที่นำมาใช้มีเนื้อหาที่ร่วมสมัยและเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม ตรวจสอบอคติ หรือวิพากษ์วิจารณ์หรือไม่ บทอ่านที่ดีต้องไม่ใช่บทความที่มอบคำตอบสำเร็จรูป แต่ต้องเป็นสะพานเชื่อมไปสู่การหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้

3) การวิเคราะห์การสร้างนั่งร้านทางปัญญา (Cognitive Scaffolding Analysis) ในขั้นตอนนี้ ครูผู้สอนต้องตรวจสอบ "ชุดคำถามและกิจกรรม" ที่ระบุในแผนการสอน ว่าสามารถทำหน้าที่เป็นนั่งร้านทางปัญญาให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้จริงหรือไม่

3.1) กิจกรรมเริ่มต้นสามารถกระตุ้นให้นักเรียนค้นหาและดึงข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อเป็นฐานรากของทำความเข้าใจได้หรือไม่

3.2) กิจกรรมชั้นกลางได้กระตุ้นให้นักเรียนรวบรวมข้อมูล สังเคราะห์ความหมาย และตีความเจตนาแอบแฝงของผู้เขียนอย่างมีวิจารณญาณหรือไม่

3.3) กิจกรรมขั้นสูงสุดได้เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินความน่าเชื่อถือของตัวบท และสะท้อนคิดเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตหรือประเด็นทางสังคมหรือไม่ หากแผนการสอนกระโดดข้ามขั้นหรือมีเพียงคำถามระดับความจำ กลุ่มครูจะต้องร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพื่อเติมเต็มนั่งร้านนี้ให้สมบูรณ์ (ทศนา แคมมณี, 2564)

4) การวิเคราะห์ความครอบคลุมของเกณฑ์การประเมินผล (Assessment Criteria Analysis) ขั้นตอนสุดท้ายของการวิเคราะห์คือการพิจารณาเครื่องมือวัดและประเมินผล กลุ่มครูต้องตรวจสอบว่า เกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (Rubric) ที่แนบมากับแผนการสอนนั้น ครอบคลุมทั้งมิติปัญญา และคุณธรรมหรือไม่

มิติทางปัญญา เกณฑ์สามารถวัดผลพฤติกรรมทำให้เหตุผลเชิงตรรกะ การอ้างอิงหลักฐานจากตัวบท และความสามารถในการวิพากษ์ตามกรอบ PISA ได้อย่างชัดเจนเพียงใด

มิติทางคุณธรรม เกณฑ์สามารถประเมินร่องรอยการคิดหรือพฤติกรรมที่สะท้อนคุณลักษณะ 4 ประการได้หรือไม่ เช่น การประเมินภาษาที่นักเรียนใช้ในการอธิบายว่าสะท้อนการเคารพความเห็นต่างอันเป็นวิถีของพลเมืองที่ดีหรือไม่

5) ตัวอย่างการปฏิบัติการวิเคราะห์แผนการสอนตามแนว PISA และพระบรมราโชบาย เพื่อให้เห็นภาพกระบวนการทำงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรม ขอนำเสนอตัวอย่างบทสนทนาและการวิเคราะห์ของกลุ่มครูต่อแผนการจัดการเรียนรู้จำลอง

กรณีศึกษาแผนการสอนเรื่อง "มหันตภัยเงียบ: ชยะอิเล็กทรอนิกส์กับวิถีชีวิตในชุมชน" ตัวบทที่ใช้ในแผน เป็นตัวบทหลากหลายแหล่ง ประกอบด้วย

แหล่งที่ 1: โปสต์เชิญชวนบนสื่อสังคมออนไลน์จากบริษัทรับซื้อโทรศัพท์มือถือเก่าที่ให้ราคาสูง โดยอ้างว่าจะนำไปรีไซเคิลเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

แหล่งที่ 2: ข่าวเชิงสืบสวนจากสำนักข่าวท้องถิ่นที่รายงานว่า มีการลักลอบเผาชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในพื้นที่เกษตรกรรม ส่งผลให้สารโลหะหนักปนเปื้อนในแหล่งน้ำของชุมชน

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของกลุ่มครู (PLC Analysis)

ผลการวิเคราะห์ด้านการเลือกตัวบท กลุ่มครูลงความเห็นว่างว่า แผนการสอนนี้คัดเลือกตัวบทได้ยอดเยี่ยมและสอดคล้องกับกรอบ PISA 2025 อย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีความขัดแย้งกันอย่างชัดเจน โปสต์บนสื่อสังคมออนไลน์นำเสนอภาพลักษณ์ที่สวยงามของการรักษาสิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ในขณะที่ข่าวเชิงสืบสวนนำเสนอความจริงอันโหดร้ายของผลกระทบต่อชุมชน ตัวบทลักษณะนี้เอื้อต่อการสร้างความขัดแย้งทางปัญญาและเหมาะสมกับวัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังเริ่มตั้งคำถามต่อสังคม (OECD, 2024)

ผลการวิเคราะห์ด้านการสร้างนักร้านทางปัญญา กลุ่มครูพบว่าชุดคำถามในแผนการสอนยังมีช่องว่างที่ต้องปรับปรุง

ข้อค้นพบ คำถามในแผนระบุเพียงว่า "บริษัทรับซื้อโทรศัพท์เก่าให้เหตุผลในการรับซื้ออย่างไร" และกระโดดไปสู่คำถามที่ว่า "นักเรียนคิดว่าชยะอิเล็กทรอนิกส์อันตรายหรือไม่"

ข้อเสนอแนะจากกลุ่ม กลุ่มครูวิพากษ์ว่าคำถามเหล่านี้ขาดขั้นตอนการ "รวบรวมและทำความเข้าใจ" จึงเสนอให้เติมคำถามนักร้านในระดับกลางว่า "จากการอ่านข่าวเชิงสืบสวน นักเรียนคิดว่าเป้าหมายที่แท้จริงของโปสต์รับซื้อโทรศัพท์มือถือคือการรักษาสิ่งแวดล้อมตามที่กล่าวอ้างหรือไม่ จงอธิบายความเชื่อมโยงของข้อมูลทั้งสองแหล่ง" การเติมคำถามนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการตีความและจับผิดความย้อนแย้งของข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ด้านการบูรณาการและการประเมินคุณลักษณะ 4 ประการ กลุ่มครูวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินในแผนการสอนและพบว่ายังขาดการบูรณาการคุณลักษณะตามพระบรมราโชบายอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะจากกลุ่ม กลุ่มครูเสนอให้ปรับปรุงกิจกรรมขั้นสุดท้าย โดยให้นักเรียนสวมบทบาทเป็นยุวชนอาสาในชุมชน เพื่อเขียนจดหมายเปิดผนึกตอบโต้โพสต์ของบริษัทรับซื้อโทรศัพท์เก่า โดยนักเรียนต้องใช้ข้อมูลจากข่าวสืบสวนมาแย้งอย่างมีเหตุผล

การปรับปรุงเกณฑ์รูปрик กลุ่มครูร่วมกันสร้างเกณฑ์ประเมินใหม่ที่ระบุว่า "ผู้เรียนระดับดีเยี่ยมต้องสามารถเขียนโต้แย้งโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ (มิติปัญญาตาม PISA) ควบคู่ไปกับการใช้ภาษาที่สุภาพแต่หนักแน่นในการปกป้องทรัพยากรของท้องถิ่น ซึ่งแสดงออกถึงการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการตระหนักรู้ในบทบาทของการเป็นพลเมืองที่ดีที่ต้องปกป้องสิทธิของชุมชน (มิติคุณธรรมตามพระบรมราโชบาย)"

กระบวนการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ผ่านกรณีศึกษานี้ สะท้อนให้เห็นถึงพลังของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การที่ครูได้ร่วมกันตรวจสอบและรื้อถอนโครงสร้างแผนการสอนเดิม จะช่วยลดกำแพงความเชื่อที่ว่า การสอนภาษาไทยเป็นเพียงเรื่องของหลักภาษาและวรรณคดีวิจารณ์ กิจกรรมนี้เปิดมุมมองใหม่ให้ครูตระหนักว่า วิชาภาษาไทยคือเครื่องมือที่ทรงพลานุภาพที่สุดในการสร้างภาวะทางสังคมให้แก่เยาวชน เมื่อครูผู้เข้าอบรมสามารถถอดช่องว่างทางความคิดและนำเสนอแนะจากเพื่อนร่วมวิชาชีพไปปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ย่อมเป็นหลักประกันว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจะได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สามารถอ่านโลกได้อย่างแตกฉาน และเติบโตขึ้นเป็นปัญญาชนที่มีความมั่นคงทางคุณธรรมอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

5.4 กิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดจากการจำลองสอน

การพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ไม่สามารถหยุดอยู่เพียงแค่การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่สวยงามบนหน้ากระดาษ แต่จะต้องก้าวเข้าสู่การทดสอบในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด กิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดจากการจำลองสอน (Microteaching and Reflection) จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยเปิดโอกาสให้ครูผู้เข้าอบรมได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตนเองหรือกลุ่มได้ออกแบบไว้ มาทดลองปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเกื้อกูลกัน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในหัวข้อนี้มีความลุ่มลึกและเป็นระบบ จึงขอจำแนกกระบวนการและรายละเอียดออกเป็นลำดับข้อดังต่อไปนี้

1) แนวคิดและวัตถุประสงค์ของการจำลองสอน กระบวนการจำลองสอนคือการสร้างห้องปฏิบัติการทางวิชาชีพที่ย่อส่วนห้องเรียนจริงมาไว้ในห้องอบรม วัตถุประสงค์หลักมิใช่เพื่อการจับผิดหรือประเมินทักษะการพูดของครู แต่เพื่อ "ทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือ" ซึ่งก็คือชุดคำถามแบบได้ระดับ (Scaffolding Questions) และกระบวนการจัดกิจกรรม Active Learning ที่ได้ออกแบบไว้ ว่าสามารถกระตุ้นกระบวนการทางปัญญาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้จริงหรือไม่ การจำลองสอนช่วยให้ครูได้เห็นช่องโหว่ของแผนการสอนก่อนที่จะนำไปใช้จริงกับนักเรียน ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงและเพิ่มความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ

2) การสวมบทบาทแบบสลับสับเปลี่ยน (Role-playing Dynamics) ในกิจกรรมนี้ ครูผู้เข้าอบรมจะถูกแบ่งกลุ่มย่อยและผลัดเปลี่ยนกันสวมบทบาทสำคัญสองบทบาท ได้แก่

บทบาทผู้สอน (The Teacher) ผู้สอนจะต้องจำลองสถานการณ์การสอนจริง โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม การบริหารเวลา และการใช้สื่อตามที่ระบุไว้ในแผน ผู้สอนจะได้ฝึกฝนทักษะการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่ต้องคอยระดมความคิดและโยนคำถามกลับเมื่อผู้เรียนเกิดข้อสงสัย แทนที่จะด่วนให้คำตอบสำเร็จรูป

บทบาทผู้เรียน (The Student) เพื่อนครูในกลุ่มจะต้องสวมบทบาทเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การสวมบทบาทนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ครูเกิดความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และเข้าใจกระบวนการคิดของเด็ก เมื่อต้องเผชิญกับคำถามที่ซับซ้อนตามกรอบ PISA เพื่อนครูจะต้องพยายามตอบคำถามตามระดับวุฒิภาวะของนักเรียน เพื่อทดสอบว่าคำถามที่ครูผู้สอนตั้งไว้นั้นยากเกินไป กำกวม หรือชักนำคำตอบมากเกินไปหรือไม่

3) การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางวิชาการเพื่อการสะท้อนคิด (Psychological Safe Space) ภายหลังจากการจำลองสอนเสร็จสิ้นในแต่ละรอบ จะเข้าสู่กระบวนการอภิปรายผลสะท้อนคิด (After Action Review) วิทยากรมีหน้าที่สำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ปราศจากการตัดสิน (Non-judgmental) เพื่อให้ครูผู้สอนและเพื่อนครูสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ได้อย่างตรงไปตรงมาและสร้างสรรค์ การสะท้อนคิดจะมุ่งเน้นไปที่การตอบคำถามสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

สิ่งใดในแผนการสอนนี้ที่ทำได้ดีและประสบความสำเร็จในการกระตุ้นความคิดวิพากษ์

จุดใดของชุดคำถามหรือกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนหรือยังไม่สามารถไต่ระดับไปสู่สมรรถนะขั้นสูงได้ หากต้องนำแผนนี้ไปสอนจริงในพรุ่งนี้ จะต้องปรับปรุงหรือแก้ไขรายละเอียดในจุดใดบ้าง

4) ตัวอย่างการปฏิบัติจริง การจำลองสอนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ เพื่อให้เห็นภาพกระบวนการทำงานที่ชัดเจน ขอนำเสนอตัวอย่างสถานการณ์การจำลองสอนที่เกิดขึ้นจริงในวงอภิปรายวิชาชีพ

บริบทของแผนการสอนที่นำมาจำลอง

ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้: "มหรสพความเชื่อ: เมื่อประเพณีบุญบั้งไฟเผชิญหน้ากับวิกฤตฝุ่นควัน"

ระดับชั้น: มัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวบทที่ใช้: ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลที่ 1 เป็นบทความสั้นจากเว็บไซต์การท่องเที่ยวที่เชิญชวนให้มาชมความยิ่งใหญ่ของประเพณีบุญบั้งไฟเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ แหล่งข้อมูลที่ 2 เป็นอินโฟกราฟิกจากกรมควบคุมมลพิษที่แสดงกราฟค่าฝุ่น PM 2.5 ที่พุ่งสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงสัปดาห์ที่มีการจัดงานบุญบั้งไฟในภาคอีสาน

เป้าหมายการเรียนรู้: การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล (กรอบ PISA) และการบูรณาการคุณลักษณะการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี

ขั้นตอนการทดลองปฏิบัติจริงผ่านการจำลองสอน: ครูผู้สอน (ครู ก) เริ่มต้นการสอนโดยแจกตัวบททั้งสองแหล่งให้ "กลุ่มนักเรียนสมมติ" (ครู ข ครู ค และ ครู ง) ได้อ่าน

ขั้นค้นหาและดึงข้อมูล: ครู ก ตั้งคำถามว่า "จากอินโฟกราฟิก ค่าฝุ่น PM 2.5 ขึ้นไปแต่ละระดับสีแดงใน วันใดบ้าง" นักเรียนสมมติสามารถวาดสายตาและตอบได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งพิสูจน์ว่านั่งร้านชั้นแรกทำงานได้ดี

ขั้นรวบรวมและทำความเข้าใจ: ครู ก ตั้งคำถามว่า "เว็บไซต์การท่องเที่ยวนำเสนอข้อดีของบุญบังไฟใน แง่มุมใดบ้าง และข้อมูลนี้ขัดแย้งกับอินโฟกราฟิกอย่างไร" นักเรียนสมมติเริ่มวิเคราะห์และตอบว่า เว็บไซต์เน้น รายได้และวัฒนธรรม แต่ขัดแย้งกับกราฟที่แสดงผลกระทบด้านสุขภาพ ซึ่งขั้นตอนนี้ยังดำเนินไปอย่างราบรื่น

ขั้นประเมินและสะท้อนคิด (จุดวิกฤตของการจำลองสอน): ครู ก ตั้งคำถามระดับสูงสุดตามแผนว่า "นักเรียนคิดว่าเราควรยกเลิกประเพณีบุญบังไฟหรือไม่"

ปฏิกิริยาของนักเรียนสมมติ: ครู ข และ ครู ค ซึ่งสวมบทบาทเป็นนักเรียนมัธยมต้น เกิดความนิ่งเงียบ และตอบเพียงสั้นๆ ว่า "ไม่ควรยกเลิกเพราะเป็นประเพณี" หรือ "ควรยกเลิกเพราะฝุ่นเยอะ" โดยไม่เกิดการ อภิปรายเชิงลึกตามที่ครู ก คาดหวังไว้ในแผนการสอน

5) กระบวนการอภิปรายผลและสะท้อนคิดจากการจำลองสอน (Reflection Process) เมื่อ การจำลองสอนสิ้นสุดลง วิทยากรได้นำกลุ่มเข้าสู่วงอภิปรายเพื่อถอดบทเรียนจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

การสะท้อนมุมมองจากผู้เรียน (Student's Perspective) ครู ข และ ครู ค ให้ข้อมูลป้อนกลับ ว่า คำถามที่ว่า "ควรยกเลิกหรือไม่" เป็นคำถามแบบปลายปิด (Yes/No Question) ที่บีบบังคับให้นักเรียนต้อง เลือกข้างอย่างสุดโต่ง ทำให้เด็กรู้สึกกดดันและไม่กล้าใช้เหตุผลเชิงลึกมาอภิปราย นอกจากนี้ คำถามยังไม่ได้ เชื่อมโยงให้นักเรียนนำข้อมูลจากตัวบทมาใช้สนับสนุนคำตอบอย่างชัดเจน

การสะท้อนมุมมองจากผู้สอน (Teacher's Perspective) ครู ก ยอมรับว่าในขณะที่ทำการ สอน ตนเองก็รู้สึกคำถามนั้นทำให้วังสันทนาถึงทางตัน และตระหนักได้ว่าการตั้งคำถามเชิงประเมินค่าที่ กระชับเกินไป อาจไม่ใช่ที่นั่งร้านที่ดีพอสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การปรับปรุงและร่วมกันออกแบบใหม่ (Collaborative Redesign) วิทยากรได้ชวนให้กลุ่ม ครูนำกรอบ PISA และคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีมาเป็นฐานในการปรับคำถาม กลุ่มครูได้ระดมสมองและ ปรับเปลี่ยนคำถามในขั้นประเมินและสะท้อนคิดเสียใหม่เป็น "หากนักเรียนเป็นนายกเทศมนตรีในท้องถิ่นที่จัด งานบุญบังไฟ นักเรียนจะออกแบนโยบายอย่างไรเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงาม และการรับผิดชอบต่อสุขภาพของคนในชุมชน จงใช้ข้อมูลจากตัวบททั้งสองแหล่งมาสนับสนุนข้อเสนอนี้"

บทสรุปของการสะท้อนคิด กลุ่มครูต่างเห็นพ้องว่า คำถามที่ปรับปรุงใหม่นี้เป็นคำถามเชิง สถานการณ์ที่เปิดกว้าง บังคับให้นักเรียนต้องประเมินน้ำหนักของข้อมูลทั้งสองฝ่ายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และทำ ทายให้นักเรียนฝึกคิดแบบประนีประนอมเพื่อหาทางออกร่วมกัน ซึ่งเป็นการบูรณาการคุณลักษณะการมี ทักษะคิดที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดีได้อย่างงดงามและแนบเนียนยิ่งขึ้น

6) การปลูกฝังจิตวิญญาณแห่งการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กระบวนการจำลองสอนและ สะท้อนคิดอย่างเป็นระบบดังตัวอย่างที่กล่าวมานี้ ไม่ได้ให้ผลลัพธ์เพียงแค่แผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ ขึ้นเท่านั้น แต่คุณค่าที่แท้จริงคือการบ่มเพาะวิธีคิดแบบเปิดกว้าง (Growth Mindset) ให้แก่ครูผู้สอน การที่ครู เปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะ กล้าเผชิญหน้ากับข้อบกพร่องในแผนการสอนของตนเอง และพร้อมที่จะปรับปรุง แก้ไข ย่อมสะท้อนถึงการมีจิตวิญญาณของครูนักพัฒนา

การสะท้อนคิดร่วมกันในชุมชนวิชาชีพจะช่วยยกระดับทักษะการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ครูจะมีความ คล่องแคล่วในการจับจังหวะการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถใช้คำถามเพื่อเจียระไนความคิดของนักเรียนได้

อย่างเฉียบคม ซึ่งคุณลักษณะสำคัญของครูภาษาไทยในยุคปฏิรูปการศึกษานี้ จะเป็นฟันเฟืองหลักที่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ทำให้เยาวชนไทยสามารถเติบโตเป็นผู้มีความฉลาดรู้ด้านการอ่าน มีทักษะการคิดวิพากษ์ และมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงพร้อมรับมือกับความท้าทายในโลกอนาคต (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2567)

6. สื่อและเครื่องมือ

การเปลี่ยนผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ตามกรอบ PISA 2025 นั้น ปัจจัยแห่งความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคนิคการสอนเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความแหลมคมในการคัดเลือก "สื่อและเครื่องมือ" ที่นำมาใช้ในห้องเรียน การเลือกใช้ตัวบทที่ทรงพลังและการใช้เอกสารพระบรมราโชบายด้านการศึกษากลายเป็นแกนกลาง จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถสร้างนันทนาการทางปัญญาที่เชื่อมโยงทักษะการคิดวิพากษ์เข้ากับการหล่อหลอมคุณธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ในหัวข้อนี้จึงขอเสนอรายละเอียดของการใช้สื่อ กรณีศึกษา และตัวอย่างบทความความยาว เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมนำไปเป็นต้นแบบในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ได้อย่างมีระบบระเบียบ

6.1 เอกสารพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในฐานะเครื่องมือทางแนวคิด (Conceptual Tool)

เอกสารแนวทางการดำเนินงานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา รัชกาลที่ 10 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) มิใช่เพียงเอกสารเชิงนโยบายที่ผู้สอนใช้ประดับแผนการสอนเพื่อความครบถ้วนตามเอกสารราชการ แต่เป็นเครื่องมือทางแนวคิดที่ครูภาษาไทยต้องนำมาใช้เป็นเลนส์ในการคัดเลือกบทอ่านและการตั้งคำถาม เมื่อครูนำเอกสารนี้มาบูรณาการเป็นเป้าหมายปลายทางของการเรียนรู้ (Backward Design) การอ่านบทความหนึ่งชิ้นจะไม่จบลงแค่การหาใจความสำคัญ แต่จะถูกต้องไปสู่การตั้งคำถามเชิงจริยธรรม เช่น การกระทำของตัวละครในข่าวสะท้อนความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองที่ดีหรือไม่ หรือวิกฤตเศรษฐกิจในบทความส่งผลต่อการวางแผนเพื่อมีงานทำและมีอาชีพในอนาคตอย่างไร การใช้เอกสารนี้เป็นเครื่องมือกำกับทิศทางจะช่วยให้ห้องเรียนภาษาไทยกลายเป็นพื้นที่แห่งการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) อย่างแท้จริง

6.2 กรณีศึกษา 3 กรณีสำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ

เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมเห็นภาพการนำไปใช้กระตุ้นกระบวนการคิดและบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ จึงขอเสนอกรณีศึกษา 3 กรณี ซึ่งมีความหลากหลายทั้งในมิติของรูปแบบตัวบทและประเด็นทางสังคม

กรณีศึกษาที่ 1 รอยเท้าดิจิทัล (Digital Footprint) และศาลเตี้ยไซเบอร์

รูปแบบตัวบท: ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ประกอบด้วยภาพบันทึกหน้าจอ (Screen capture) การแสดงความเห็นที่สร้างความเกลียดชัง (Hate speech) บนสื่อสังคมออนไลน์ และบทความสั้นจากนักจิตวิทยาเกี่ยวกับผลกระทบของการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์

เป้าหมายสมรรถนะการอ่านตามกรอบ PISA: มุ่งเน้นสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ผู้เรียนต้องสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ตรวจสอบอคติของผู้โพสต์ข้อความ และวิเคราะห์ผลกระทบของภาษาที่ใช้ทำลายความน่าเชื่อถือของผู้อื่น (OECD, 2024)

การบูรณาการคุณลักษณะตามพระบรมราโชบาย: บูรณาการคุณลักษณะ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง และมีคุณธรรม" และ "การเป็นพลเมืองที่ดี" ครูใช้กรณีศึกษาที่จัดวางอภิปรายเพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อทุกข้อความที่พิมพ์ลงบนโลกออนไลน์ การรู้จักควบคุมอารมณ์ การแยกแยะผิดชอบชั่วดี และการเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้อื่นแม้อยู่หลังแป้นพิมพ์

กรณีศึกษาที่ 2 ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) กับการส่งออกวัฒนธรรมไทย

รูปแบบตัวบท: ตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Text) เป็นอินโฟกราฟิกแสดงสถิติรายได้จากการส่งออกภาพยนตร์ อาหาร และแฟชั่นไทยที่ประยุกต์ลดลายพื้นถิ่น พร้อมบทสัมภาษณ์สั้นของเยาวชนที่นำศิลปะไทยมาผสมผสานกับดนตรีร่วมสมัย

เป้าหมายสมรรถนะการอ่านตามกรอบ PISA: มุ่งเน้นสมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) ควบคู่กับการรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) ผู้เรียนต้องสามารถอ่านข้อมูลสถิติ เชื่อมโยงตัวเลขเข้ากับบทสัมภาษณ์ และสังเคราะห์ให้เห็นถึงแนวโน้มการเติบโตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การบูรณาการคุณลักษณะตามพระบรมราโชบาย: บูรณาการคุณลักษณะ "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" และ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ครูใช้สื่อชิ้นนี้เปิดมุมมองให้นักเรียนเห็นว่าการรักษาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องหยุดนิ่งอยู่กับอดีต แต่สามารถนำมาต่อยอดเป็นอาชีพที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าพร้อมกับมองเห็นโอกาสในการประกอบอาชีพในอนาคต

กรณีศึกษาที่ 3 แร่งงานแพลตฟอร์ม (Platform Economy) และความมั่นคงในชีวิต

รูปแบบตัวบท: ตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Text) เป็นบทความสารคดีชีวิตของพนักงานรับส่งอาหาร (Rider) ที่ต้องทำงานแข่งกับเวลา เผชิญความเสี่ยงบนท้องถนน และไม่มีสวัสดิการรองรับ ท่ามกลางค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่รักความเป็นอิสระและไม่อยากทำงานประจำ

เป้าหมายสมรรถนะการอ่านตามกรอบ PISA: มุ่งเน้นสมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) และการประเมินและสะท้อนคิด ผู้เรียนต้องสามารถสรุปประเด็นความขัดแย้งระหว่างรายได้ระยะสั้นกับความมั่นคงระยะยาว และประเมินความเหมาะสมผลของระบบเศรษฐกิจแบบแพลตฟอร์ม

การบูรณาการคุณลักษณะตามพระบรมราโชบาย: บูรณาการคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ครูใช้บทอ่านนี้เพื่อสร้างความตระหนักรู้ (Awareness) ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ทบทวนค่านิยมเกี่ยวกับการทำงาน การเห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างทางเลือกในชีวิต และการวางแผนชีวิตให้มีความมั่นคงอย่างแท้จริง ไม่หลงไหลไปกับรายได้ฉาบฉวยที่ขาดสวัสดิการคุ้มครอง

6.3 ตัวอย่างบทความที่มีเนื้อหาตัวบทขนาดยาวสำหรับการอ่านเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมมีสื่อต้นแบบที่นำไปใช้จัดทำชุดคำถามแบบไต่ระดับได้ทันที จึงขอนำเสนอบทความจำลองที่ออกแบบมาให้มีความซับซ้อน มีความเป็นพลวัต และสะท้อนปัญหาในสังคมไทยร่วมสมัย ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับฝึกฝนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อบทความ:

วาทกรรมเมืองอัจฉริยะ การก้าวไปข้างหน้าหรือการทอดทิ้งรากเหง้าของชุมชนเก่าริมน้ำ

เสียงเครื่องจักรกลหนักที่กำลังตอกเสาเข็มตักกักก้องไปทั่วย่านชุมชนเก่าแก่มริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งเคยเงียบสงบและอบอวลไปด้วยกลิ่นอายของอดีต โครงการพัฒนา "เมืองอัจฉริยะ" (Smart City) มูลค่าหลายพันล้านบาท กำลังก่อตัวขึ้นตามนโยบายของภาครัฐและกลุ่มทุนขนาดใหญ่ โครงการนี้ถูกนำเสนอผ่านสื่อกระแสหลักด้วยภาพจำลองสามมิติที่สวยงามตระการตา เผยให้เห็นตึกระฟ้าที่มีระบบพลังงานสะอาด สวนสาธารณะลอยฟ้าและเทคโนโลยีโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่เชื่อมต่อทุกสรรพสิ่งเข้าด้วยกัน ตัวแทนของหน่วยงานพัฒนาเศรษฐกิจได้กล่าวปาฐกถาไว้อย่างน่าฟังว่า "นี่คือประตูสู่โลกอนาคต โครงการนี้จะสร้างเม็ดเงินมหาศาลยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างงานให้เด็กรุ่นใหม่มีตำแหน่ง และนำพาเมืองของเราให้หลุดพ้นจากความล้าหลังไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางเทคโนโลยีของภูมิภาค"

อย่างไรก็ตาม ภายใต้เงาของตึกสูงที่กำลังทะยานขึ้นสู่ท้องฟ้า ยังมีเสียงสะท้อนที่แผ่วเบาแต่เต็มไปด้วยความเจ็บปวดจากผู้คนในพื้นที่ ชุมชนริมแม่น้ำแห่งนี้มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่าร้อยปี เป็นที่ตั้งของเรือนไม้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ตลาดนัดชาวบ้าน และวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ การเข้ามาของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ทำให้ราคาที่ดินพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชาวบ้านดั้งเดิมที่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถแบกรับภาระค่าครองชีพและภาษีที่ดินที่เพิ่มขึ้นได้ หลายครอบครัวจำใจต้องขายบ้านและอพยพออกไปอยู่ชานเมือง นอกจากนี้ ฝุ่นควันจากการก่อสร้างยังทำลายสุขภาพและสภาพแวดล้อมที่เคยบริสุทธิ์ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยาได้ออกแถลงการณ์แสดงความกังวลว่า "เรากำลังเอาประวัติศาสตร์และจิตวิญญาณของชุมชนไปแลกกับความสะดวกสบายที่ฉาบฉวย การพัฒนาที่แท้จริงไม่ควรหมายถึงการลบอดีตทิ้งแล้วสร้างใหม่ แต่ควรเป็นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อรักษารากเหง้าและยกระดับชีวิตของคนในชุมชนเดิมให้อยู่รอดได้อย่างมีศักดิ์ศรีต่างหาก"

ท่ามกลางความขัดแย้งของสองกระแสความคิด กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ได้รวมตัวกันจัดตั้งเครือข่าย "รักษาราก-รักษามือเมือง" พวกเขาไม่ได้ต่อต้านความเจริญหรือเทคโนโลยี แต่พวกเขาเรียกร้องการมีส่วนร่วมในการออกแบบเมือง เยาวชนกลุ่มนี้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการณรงค์ เสนอแบบแปลนทางเลือกที่ผสมผสานพื้นที่จัดแสดงเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ากับการบูรณะเรือนไม้โบราณ พวกเขาจัดเวทีสาธารณะเพื่อเป็นพื้นที่ถกเถียงให้กลุ่มทุน รัฐบาล และชาวบ้านได้มานั่งพูดคุยกัน ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงพลังของคนรุ่นใหม่ที่ปฏิเสธการพัฒนาที่ทิ้งคนไว้ข้างหลัง และพยายามหาจุดสมดุลระหว่างการโอบรับอนาคตและการโอบกอดอดีตอย่างถึงที่สุด

6.4 แนวทางการประยุกต์ใช้ตัวบทและการตั้งคำถามอ้างอิงกรอบ PISA

การออกแบบข้อสอบเพื่อประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ตามกรอบ PISA 2025 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ถือเป็นนวัตกรรมทางการวัดและประเมินผลที่ก้าวข้ามการทดสอบความจำทางภาษาไปสู่การประเมินกระบวนการคิดขั้นสูง ข้อสอบลักษณะนี้ถูกออกแบบมาเพื่อจำลองสถานการณ์ในโลกความเป็นจริง (Authentic Assessment) ที่ผู้เรียนต้องเผชิญกับข้อมูลข่าวสารอันซับซ้อนและหลากหลายรูปแบบ โดยหัวใจสำคัญคือการประเมินว่าผู้เรียนสามารถใช้ทักษะการอ่านเป็นเครื่องมือในการสืบค้น ทำความเข้าใจ ประเมินค่า และนำไปสู่การตัดสินใจทางสังคมได้อย่างไร (OECD, 2024)

เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมเห็นภาพสถาปัตยกรรมการออกแบบข้อสอบที่สามารถบูรณาการความฉลาดรู้ด้านการอ่านเข้ากับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) จึงนำเสนอตัวอย่างชุดข้อสอบเชิงสถานการณ์จำนวน 3 ชุด ซึ่งมีความ

หลากหลายทั้งในมิติของรูปแบบตัวบทและประเด็นทางสังคม พร้อมทั้งรายละเอียดการวิเคราะห์จุดประสงค์ และเกณฑ์การประเมินแบบบูรณาการ

ชุดข้อสอบที่ 1 การปะทะสังสรรค์ระหว่างการพัฒนา กับมรดกทางวัฒนธรรม และเป้าหมายของการบูรณาการ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี รูปแบบตัวบท ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) แสดงข้อขัดแย้งเชิงนโยบายสาธารณะ

บทอ่านชุดที่ 1 ก: รายงานความคืบหน้าโครงการขยายเส้นทางรถไฟความเร็วสูง (มิติเศรษฐกิจและการพัฒนา) โครงการก่อสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูงสายตะวันออกเฉียงเหนือเชื่อมต่อภูมิภาคถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ รัฐบาลประเมินว่าโครงการนี้จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก สร้างการจ้างงานใหม่กว่า 5,000 ตำแหน่ง และลดเวลาการเดินทางจากเมืองหลวงสู่ระดับภูมิภาคเหลือเพียง 2 ชั่วโมง ซึ่งจะเป็นการเปิดประตูโอกาสทางอาชีพให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเส้นทางพบว่า แนวการก่อสร้างจำเป็นต้องพาดผ่านพื้นที่ขอบเขตย่านเมืองเก่าที่มีโบราณสถานอายุกว่า 300 ปีตั้งอยู่ ทางบริษัทผู้รับเหมาและวิศวกรโครงการได้ออกแถลงการณ์ยืนยันว่า จะนำเทคโนโลยีการเจาะอุโมงค์แบบลดแรงสั่นสะเทือนขั้นสูงมาใช้ ซึ่งจะสร้างความตื่นตระหนกต่อโครงสร้างทางธรณีวิทยาน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อโบราณสถานน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตามหลักวิศวกรรมสากล

บทอ่านชุดที่ 1 ข: จดหมายเปิดผนึกจากสมาคมนักมรดกเมืองเก่า (มิติประวัติศาสตร์และเสียงจากชุมชน) เรียน ประชาชนชาวไทยผู้เป็นเจ้าของมรดกชาติร่วมกัน สมาคมนักมรดกเมืองเก่าขอแสดงความกังวลอย่างยิ่งต่อแผนการก่อสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูงที่พาดผ่านใจกลางย่านเมืองเก่าของเรา เราไม่ได้ปฏิเสธความเจริญหรือการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาประเทศไม่ควรต้องแลกมาด้วยการสูญเสียรากเหง้าทางวัฒนธรรมอันประเมินค่ามิได้ โบราณสถานแห่งนี้ก่อร่างสร้างขึ้นจากอิฐและปูนหมักแบบโบราณซึ่งมีความเปราะบางเกินกว่าจะรับความเสี่ยงใดๆ แม้จะเป็นแรงสั่นสะเทือนเพียงเล็กน้อยจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ดังที่กลุ่มวิศวกรกล่าวอ้างก็ตาม หากเกิดความเสียหายหรือรอยร้าว โบราณสถานอาจพังทลายลงอย่างถาวรและไม้อาจฟื้นฟูให้กลับคืนสภาพเดิมได้ หากเรายอมอุทิศร่องรอยประวัติศาสตร์ของบรรพชนเพื่อแลกกับความรวดเร็วในการเดินทางเพียงไม่กี่ชั่วโมง เราจะสามารถอธิบายให้ลูกหลานฟังได้อย่างไรว่าสังคมของเรามีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองอย่างแท้จริง

ข้อคำถามและเกณฑ์การประเมินชุดที่ 1

ข้อที่ 1.1 (สมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล)

คำถาม ตามรายงานของรัฐบาล โครงการก่อสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูงจะส่งผลดีต่อตัวเลขการจ้างงานและการเดินทางอย่างไร

การวิเคราะห์ คำถามนี้วัดความสามารถพื้นฐานในการระบุข้อเท็จจริง ผู้เรียนต้องกวาดสายตาและดึงข้อมูลเชิงประจักษ์จากบทอ่านชุดที่ 1 ก มาตอบให้ครบถ้วน

เกณฑ์การให้คะแนน ให้คะแนนเต็มเมื่อผู้เรียนระบุได้ทั้งสองประเด็น คือ สร้างการจ้างงานใหม่กว่า 5,000 ตำแหน่ง และลดเวลาการเดินทางเหลือเพียง 2 ชั่วโมง ไม่ได้คะแนนเมื่อผู้เรียนตอบไม่ตรงประเด็นหรือตอบเพียงประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

ข้อที่ 1.2 (สมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ)

คำถาม ความกังวลหลักของสมาคมรักษามรดกเมืองเก่าที่มีต่อคำแถลงการณ์ของบริษัทผู้รับเหมาคือเรื่องใด และสมาคมฯ ใช้เหตุผลใดมาสนับสนุนความกังวลนั้น

การวิเคราะห์ ผู้เรียนต้องเชื่อมโยงข้อมูลข้ามตัวบท โดยนำคำสัญญาเรื่องเทคโนโลยีลดแรงสั่นสะเทือนจากบทอ่าน ก มาเทียบกับข้อโต้แย้งในบทอ่าน ข เพื่อสังเคราะห์ความหมาย

เกณฑ์การให้คะแนน ให้คะแนนเต็มเมื่อระบุได้ว่า สมาคมฯ กังวลเรื่องแรงสั่นสะเทือนแม้เพียงเล็กน้อยจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยให้เหตุผลสนับสนุนว่าโครงสร้างโบราณสถานทำจากอิฐและปูนหมักโบราณที่มีความเปราะบางมาก หากพังทลายจะไม่สามารถฟื้นฟูได้

ข้อที่ 1.3 (สมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด)

คำถาม หากนักเรียนเป็นประธานคณะกรรมการร่วมที่ต้องตัดสินใจหาทางออกให้กับวิกฤตนี้ ระหว่างการสั่งให้ย้ายแนวเส้นทางรถไฟ (ซึ่งจะทำให้โครงการล่าช้าและใช้งบประมาณแผ่นดินเพิ่มขึ้นมหาศาล) กับการอนุมัติให้ก่อสร้างตามแผนเดิม (ซึ่งเสี่ยงต่อการทำลายโบราณสถาน) นักเรียนจะเลือกทางเลือกใด หรือจะเสนอทางเลือกที่สามอย่างไร จงอธิบายเหตุผลโดยอ้างอิงหลักฐานจากบทอ่านทั้งสองชิ้นมาสนับสนุนการตัดสินใจ

การวิเคราะห์ นี่คือการถามขั้นสูงสุดที่จำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมเพื่อประเมินความฉลาดรู้ ควบคู่ไปกับการสะท้อนคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ผู้เรียนต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางประวัติศาสตร์

เกณฑ์การให้คะแนนแบบบูรณาการ

ระดับดีเยี่ยม ผู้เรียนนำเสนอทางเลือกที่ชัดเจน (เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเสนอทางเลือกประนีประนอมที่สมเหตุสมผล) มีการอ้างอิงข้อดีข้อเสียจากบทอ่านทั้งสองชิ้นมาสนับสนุนข้อโต้แย้งอย่างมีตรรกะ คำตอบสะท้อนให้เห็นถึงวิจรรย์ญาณที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม การเคารพรากเหง้าของชาติ ควบคู่ไปกับความเข้าใจในความจำเป็นของการพัฒนาประเทศ อันเป็นวิถีของพลเมืองที่ดี

ระดับดี ผู้เรียนนำเสนอทางเลือกและมีเหตุผลประกอบ แต่อาจเอนเอียงไปทางบทอ่านชิ้นใดชิ้นหนึ่งมากเกินไปโดยละเลยข้อโต้แย้งของอีกฝ่าย มีการอ้างอิงเนื้อหาจากบทอ่านบ้างแต่ยังขาดความสมดุลในการชั่งน้ำหนักเหตุผล

ระดับพอใช้ ผู้เรียนตัดสินใจโดยใช้อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัวเป็นหลัก ไม่มีการอ้างอิงหลักฐานเชิงประจักษ์จากตัวบท และไม่สามารถสะท้อนความตระหนักรู้ต่อผลกระทบที่มีต่อสังคมหรือบ้านเมืองได้

ชุดข้อสอบที่ 2 โศกนาฏกรรมทางไซเบอร์และวิจรรย์ญาณในการบริโภคสื่อ

เป้าหมายการบูรณาการ การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม รูปแบบตัวบท ตัวบทไม่ต่อเนื่องผสมกับตัวบทต่อเนื่อง (Infographic and Article)

บทอ่านชุดที่ 2 ก: ภาพบันทึกหน้าจอจากสื่อสังคมออนไลน์ (จำลองลักษณะอินโฟกราฟิก)

ภาพบันทึกหน้าจอแสดงโพสต์ของผู้ใช้ชื่อ "สายสับไซเซี่ยล" มีข้อความระบุว่า "แชร์ด่วน เตือนภัยสังคม ชายคนนี้เป็นมิชชันนารีที่หลอกลวงเงินคนแก่ในตลาด ระวังตัวไว้ให้ดี พิกัดตลาดสดเทศบาล" ได้ข้อความมีภาพถ่ายแอบถ่ายของชายหนุ่มคนหนึ่งกำลังยืนอยู่หน้าแผงขายผัก โพสต์นี้มียอดกดไลก์กว่า 10,000 ครั้ง และยอดแชร์กว่า 5,000 ครั้ง ภายในเวลาเพียง 3 ชั่วโมง พร้อมคอมเมนต์ด่าทอและสาปแช่งด้วยถ้อยคำรุนแรงนับพันข้อความ

บทอ่านชุดที่ 2 ข: บทความชี้แจงจากสำนักข่าวท้องถิ่น เมื่อวานนี้ โลกออนไลน์ได้เกิดกระแสการพิพากษาศาลเตี้ยอย่างรุนแรงต่อชายหนุ่มคนหนึ่งซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นมิฉาชีพ อย่างไรก็ตาม จากการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจและภาพจากกล้องวงจรปิดของเทศบาล ได้รับการยืนยันอย่างเป็นทางการแล้วว่าชายในภาพเป็นเพียงพลเมืองดีที่พยายามเข้าไปพยุหุณยาศที่กำลัจะเป็ลลหน้าผางชายฝัก ไม่ได้มีการหลอกลวงเงินแต่อย่างใด ทว่าภาพที่ถูกแอบถ่ายและนำไปตัดทอนบริบทประกอบกับข้อความใส่ร้าย ได้สร้างความเข้าใจผิดอย่างมหันต์ แม้ความจริงจะปรากฏ แต่ชายหนุ่มผู้บริสุทธิ์กลับต้องเผชิญกับภาวะซึมเศร้าจากการถูกสังคมประณาม หน้าที่การงานได้รับผลกระทบ และผู้ที่เคยแชร์ข้อความกล่าวหาต่างพากันลบโพสต์และเจียบหายไคโดยไม่มีการแสดงความรับผิดชอบหรือกล่าวคำขอโทษใด ๆ

ข้อคำถามและเกณฑ์การประเมินชุดที่ 2

ข้อที่ 2.1 (สมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล)

คำถาม จากบทอ่านชุดที่ 2 ข หลักฐานใดที่ยืนยันความบริสุทธิ์ของชายหนุ่มในภาพ
การวิเคราะห์ วัดความสามารถในการดึงข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นข้อเท็จจริงเพื่อหักล้างความเชื่อผิดๆ
เกณฑ์การให้คะแนน ให้คะแนนเต็มเมื่อผู้เรียนระบุว่า หลักฐานคือการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจและภาพจากกล้องวงจรปิดของเทศบาล

ข้อที่ 2.2 (สมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ)

คำถาม เพราะเหตุใดโพสต์ของ "สายสืบโซเซียล" จึงสามารถสร้างความตื่นตระหนกและกระตุ้นให้ผู้คนแชร์ต่อได้อย่างรวดเร็ว ผู้เขียนโพสต์ใช้กลวิธีทางภาษาหรือองค์ประกอบใดในการโน้มน้าวใจ
การวิเคราะห์ ผู้เรียนต้องวิเคราะห์จิตวิทยาการสื่อสารและถอดรหัสกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสร้างข่าวปลอม

เกณฑ์การให้คะแนน ให้คะแนนเต็มเมื่ออธิบายได้ว่า โพสต์ใช้กลวิธีสร้างความหวาดกลัวและการอ้างคุณธรรมเพื่อปกป้องสังคม เช่น การใช้คำว่า "แชร์ด่วน" "เตือนภัยสังคม" และการแนบภาพถ่ายบุคคลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือเทียม กระตุ้นให้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล

ข้อที่ 2.3 (สมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด)

คำถาม จากเหตุการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ในบทอ่าน หากเพื่อนสนิทของนักเรียนเป็นหนึ่งในผู้ที่กดแชร์ข้อความกล่าวหาชายคนดังกล่าวไปก่อนหน้านี้ นักเรียนจะให้คำแนะนำแก่เพื่อนอย่างไรเกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อการกระทำบนโลกออนไลน์ และนักเรียนจะนำบทเรียนนี้มาสร้างภูมิคุ้มกันทางจริยธรรมให้แก่ตนเองอย่างไร

การวิเคราะห์ ข้อสอบข้อนี้เรียกร้องให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และการตระหนักรู้ถึงสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นแกนแท้ของการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

เกณฑ์การให้คะแนนแบบrubrik

ระดับดีเยี่ยม ผู้เรียนนำเสนอคำแนะนำที่เน้นการเผชิญหน้ากับความผิดพลาดอย่างกล้าหาญ เช่น แนะนำให้เพื่อนโพสต์ขอโทษและแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องแทนการลบโพสต์หนี พร้อมทั้งสะท้อนความคิดได้ว่าตนเองต้องมีสติในการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ก่อนการส่งต่อ คำตอบแสดงให้เห็นถึงความลุ่มลึกทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อเพื่อนมนุษย์

ระดับดี ผู้เรียนเสนอแนะให้เพื่อนแก้ไขปัญหาได้ในระดับพื้นฐาน เช่น บอกให้ลบโพสท์ทิ้งเพื่อจะได้ไม่ถูกฟ้องร้อง มีการสะท้อนแนวทางการระมัดระวังตนเองในการใช้โซเชียล แต่อาจยังขาดมิติของความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ตกเป็นเหยื่ออย่างลึกซึ้ง

ระดับพอใช้ ผู้เรียนตอบเพียงว่าจะเตือนเพื่อนไม่ให้ทำอีก ไม่มีการเสนอแนะวิธีการแสดงความรับผิดชอบที่ชัดเจน และไม่สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์นี้ไปสู่การสร้างคุณธรรมในจิตใจของตนเองได้

ชุดข้อสอบที่ 3 พลวัตตลาดแรงงานและการปรับตัวในศตวรรษที่ 21

เป้าหมายการบูรณาการ การมีงานทำและมีอาชีพ รูปแบบตัวบท ตัวบทไม่ต่อเนื่องและตัวบทต่อเนื่อง

บทอ่านชุดที่ 3 ก: อินโฟกราฟิก ทักษะเพื่อการอยู่รอด (Survival Skills) อินโฟกราฟิกนำเสนอข้อมูลจากสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ประกอบด้วยกราฟเส้นที่แสดงการลดลงของความต้องการแรงงานที่ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลและงานธุรการซ้ำซ้อน ซึ่งกำลังถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ (Automation) ในทางกลับกัน กราฟเส้นที่พุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องคือความต้องการแรงงานที่มีทักษะด้าน "ความฉลาดทางอารมณ์" "การคิดเชิงวิพากษ์" และ "ศิลปะในการเจรจาต่อรอง"

บทอ่านชุดที่ 3 ข: บทสัมภาษณ์ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคล "ในยุคที่ปัญญาประดิษฐ์สามารถเขียนโปรแกรม สร้างรายงาน และวิเคราะห์ข้อมูลตัวเลขได้เร็วกว่ามนุษย์นับหมื่นเท่า ใบปริญญาที่ยืนยันความสามารถในการท่องจำทฤษฎีจึงไม่ใช่หลักประกันในการเข้าทำงานอีกต่อไป สิ่งที่เครื่องจักรไม่สามารถลอกเลียนแบบได้คือความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความคิดสร้างสรรค์ที่ไร้กรอบ และทักษะในการทำงานร่วมกับผู้คนที่มีความหลากหลาย องค์กรของเราไม่ได้มองหาพนักงานที่ทำงานเหมือนหุ่นยนต์ แต่เรากระหายหาบุคลากรที่มีความเข้าใจลึกซึ้งในความเป็นมนุษย์และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดชีวิต"

ข้อคำถามและเกณฑ์การประเมินชุดที่ 3

ข้อที่ 3.1 (สมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล)

คำถาม จากบทอ่านชุดที่ 3 ก ทักษะประเภทใดที่มีความต้องการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

การวิเคราะห์ วัดทักษะการแปลความหมายจากกราฟหรือข้อมูลภาพ

เกณฑ์การให้คะแนน ตอบได้ถูกต้องว่า คืองานที่ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลและงานธุรการซ้ำซ้อน

ข้อที่ 3.2 (สมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ)

คำถาม ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลมีมุมมองต่อคำนิยามการพิจารณา "ใบปริญญา" อย่างไร และเหตุใดจึงมีมุมมองเช่นนั้น

การวิเคราะห์ ผู้เรียนต้องทำความเข้าใจทัศนคติของผู้พูดและเชื่อมโยงกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

เกณฑ์การให้คะแนน ตอบได้ว่าผู้บริหารมองว่าใบปริญญาที่เน้นการท่องจำไม่ใช่หลักประกันการทำงานอีกต่อไป เพราะทักษะเชิงเทคนิคเหล่านั้นสามารถถูกแทนที่ด้วยปัญญาประดิษฐ์ได้ องค์กรจึงให้ความสำคัญกับทักษะความเป็นมนุษย์มากกว่า

ข้อที่ 3.3 (สมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด)

คำถาม ในฐานะเยาวชนที่กำลังจะก้าวเข้าสู่โครงสร้างตลาดแรงงานที่สั่นคลอนนี้ นักเรียนจะนำข้อคิดที่ได้จากบทอ่านมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาตนเองอย่างไร เพื่อเป็นหลักประกันว่านักเรียนจะเป็นบุคลากรที่ตลาดแรงงานต้องการและบรรลุเป้าหมายการมีงานทำและมีอาชีพที่มั่นคง

การวิเคราะห์ ประเมินวิสัยทัศน์และการมองอนาคต (Foresight) ของผู้เรียน โดยนำข้อมูลมาสร้างแผนปฏิบัติการของตนเอง

เกณฑ์การให้คะแนนแบบบูรณาการ

ระดับดีเยี่ยม ผู้เรียนสามารถออกแบบแผนการพัฒนาด้านตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การตั้งเป้าหมายฝึกฝนทักษะการสื่อสาร การทำกิจกรรมค่ายอาสาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ หรือการเรียนรู้ทักษะที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ คำตอบสะท้อนความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่ AI แทนที่ไม่ได้ และตระหนักถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

ระดับดี ผู้เรียนสามารถระบุทักษะที่ตนเองควรพัฒนาได้ตามที่บทอ่านแนะนำ แต่อาจยังไม่เห็นแนวทางการลงมือปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมของตนเอง มีการเชื่อมโยงกับเป้าหมายการปฏิบัติงานในระดับทั่วไป

ระดับพอใช้ ผู้เรียนระบุได้เพียงการตั้งใจเรียนให้จบเพื่อให้ได้ใบปริญญา ซึ่งสะท้อนว่าผู้เรียนไม่สามารถทำความเข้าใจสาระสำคัญของบทอ่านที่พยายามท้าทายค่านิยมเดิม และขาดการสะท้อนเป้าหมายในการปรับตัวสู่โลกอนาคต

การนำตัวอย่างข้อสอบ PISA ภาษาไทยเชิงสถานการณ์เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการอบรมครูและในชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษา จะเป็นการปฏิบัติแนวทางการวัดและประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม ข้อสอบจะไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ชี้วัดว่านักเรียนสอบผ่านหรือสอบตก แต่จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือวิเคราะห์กระบวนการคิดของเยาวชน การใช้รูปบริบทที่ครอบคลุมทั้งมิติทางปัญญาและคุณธรรมจะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างตรงจุด สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการใช้การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) และนำไปสู่การสร้างปัญญาชนที่พร้อมขับเคลื่อนประเทศชาติต่อไป (ทศนา เขมมณี, 2564)

7. วิธีการประเมินผล

การประเมินผลในโมดูลที่ 3 ถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการนำกระบวนการทัศน์การออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) มาผสมรวมกับกรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามแนวทาง PISA 2025 และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา การประเมินในขั้นตอนนี้จะก้าวข้ามการทำแบบทดสอบวัดความรู้ความจำ ไปสู่การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ผ่านการนำเสนอชิ้นงานหรือแนวทางการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้เข้าอบรม เพื่อให้การดำเนินการประเมินมีระบบระเบียบและสามารถถึงศักยภาพสูงสุดของผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับอุดมศึกษาและมัธยมศึกษาออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงขอจำแนกรายละเอียดและขั้นตอนการประเมินออกเป็นลำดับข้อดังต่อไปนี้

7.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินจากการนำเสนอแนวทางการบูรณาการ

การประเมินด้วยวิธีนี้มุ่งตรวจสอบสมรรถนะเชิงวิชาชีพ (Professional Competency) ของครูผู้เข้าอบรมในฐานะนักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประเมินความสามารถในการคัดเลือกตัวบทภาษาไทยที่ท้าทายกระบวนการคิดวิพากษ์ ประเมินทักษะการสร้างชุดคำถามแบบไต่ระดับที่สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมทางปัญญาของ PISA และประเมินความเอาจริงในการสอดแทรกมิติทางคุณธรรมลงในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติโดยไม่ยัดเยียด นอกจากนี้ยังมุ่งประเมินทักษะการสื่อสารและการถ่ายทอดแนวคิดทางวิชาการเมื่อต้องนำเสนอผลงานต่อหน้าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

7.2 องค์ประกอบหลักที่ใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาในการนำเสนอ

ในการประเมินแนวทางการบูรณาการ วิทยากรและคณะกรรมการจะพิจารณาจากองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการที่สะท้อนความสมบูรณ์ของแผนการจัดการเรียนรู้

1) **การคัดเลือกและวิเคราะห์ตัวบท (Text Selection and Analysis)** ประเมินความแหลมคมในการเลือกสื่อที่นำมาใช้ ตัวอย่างเช่น การประเมินว่าผู้เข้าอบรมสามารถนำวรรณกรรมแปลที่แฝงปรัชญาการมองโลกด้วยหัวใจมากกว่าการใช้สายตาดัดสินสิ่งรอบข้าง มาเป็นสื่อกลางในการตั้งคำถามเพื่อประเมินและสะท้อนคิดได้อย่างลึกซึ้งเพียงใด หรือการใช้บทอ่านเชิงสารคดีที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เรื่องราวความผูกพันของชุมชนและพลวัตทางเศรษฐกิจที่สะท้อนผ่านลูกชิ้นยืนกิน มาบูรณาการเข้ากับทักษะการอ่านเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในรากเหง้าของตนเอง

2) **การออกแบบชุดคำถามเชิงสมรรถนะ (Cognitive Scaffolding Design)** ประเมินความสามารถในการไล่ระดับคำถาม ตั้งแต่การค้นหาและดึงข้อมูล การรวบรวมและทำความเข้าใจ ไปจนถึงการประเมินและสะท้อนคิด ผู้เข้าอบรมต้องแสดงให้เห็นว่าคำถามที่ออกแบบมานั้นทำหน้าที่เป็นนั่งร้านทางปัญญาที่ช่วยพยุงความคิดของผู้เรียนได้อย่างมั่นคง

3) **การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ (Moral and Civic Integration)** ประเมินศิลปะในการเชื่อมโยงเป้าหมายด้านการอ่านเข้ากับการหล่อหลอมคุณธรรม เช่น การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองที่ดี หรือการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองผ่านการอภิปรายประเด็นความขัดแย้งในบทอ่าน

4) **การออกแบบเครื่องมือประเมินผลผู้เรียน (Student Assessment Tool Design)** ประเมินการสร้างเกณฑ์รูบริก (Rubric) ที่สามารถวัดร่องรอยการคิดวิเคราะห์และพฤติกรรมที่สะท้อนคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุมและเป็นรูปธรรม

7.3 **กระบวนการและขั้นตอนการประเมินแนวทางการบูรณาการ** การประเมินผลจะดำเนินไปภายใต้บรรยากาศของความเป็นกัลยาณมิตร โดยมีขั้นตอนปฏิบัติที่ชัดเจนดังนี้

1) **การนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ (Presentation Session)** ครูผู้เข้าอบรมหรือตัวแทนกลุ่มจะนำเสนอโครงร่างหน่วยการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้ โดยต้องอธิบายถึงเหตุผลในการเลือกตัวบท การเชื่อมโยงกับกรอบ PISA และกลวิธีในการบ่มเพาะคุณลักษณะ 4 ประการ โดยใช้เวลาที่กำหนดไว้อย่างกระชับและตรงประเด็น

2) **การวิพากษ์และสะท้อนคิดร่วมกัน (Peer Critique and Reflection)** หลังจากการนำเสนอ จะเปิดพื้นที่ให้เพื่อนครูในห้องอบรมได้ร่วมกันตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนมุมมอง และให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ กระบวนการนี้จะช่วยประเมินว่าผู้นำเสนอสามารถตอบข้อซักถามและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยวุฒิภาวะทางวิชาชีพได้ดีเพียงใด

3) **การให้ข้อมูลป้อนกลับโดยวิทยากร (Facilitator Feedback)** วิทยากรจะทำหน้าที่สรุปประเด็น ชื่นชมจุดแข็งที่โดดเด่นของแผนการสอน และชี้แนะจุดที่ควรนำไปพัฒนาต่อยอด เพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้นั้นมีความสมบูรณ์พร้อมสำหรับการนำไปใช้จริงในชั้นเรียน

7.4 **เกณฑ์การประเมินแบบรูบริกสำหรับการนำเสนอ (Presentation Rubric)**
เพื่อให้การประเมินมีความโปร่งใสและเป็นมาตรฐานเดียวกัน วิทยากรจะใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบริกที่แบ่งระดับคุณภาพออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับดีเยี่ยม ผู้นำเสนอสามารถอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างกรอบ PISA พระบรมราโชบาย และการออกแบบย้อนกลับได้อย่างบูรณาการและไร้รอยต่อ ตัวบทที่เลือกมีความท้าทายและสอดคล้องกับวัยของผู้เรียน ชุดคำถามสามารถกระตุ้นกระบวนการคิดขั้นสูงได้อย่างยอดเยี่ยม และสามารถตอบข้อซักถามจากวงอภิปรายได้อย่างมีเหตุผลและลุ่มลึก

ระดับดี ผู้นำเสนออธิบายโครงสร้างของแผนการเรียนรู้ได้ชัดเจน มีการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสม แต่อาจยังมีช่องว่างในการตั้งคำถามระดับการประเมินและสะท้อนคิดที่ยังไม่ลึกซึ้งพอ หรือการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการยังดูแยกส่วนจากการประเมินทักษะการอ่านไปบ้าง แต่ยังสามารถรับฟังและนำข้อเสนอแนะไปปรับใช้ได้

ระดับพอใช้ การนำเสนอยังยึดติดกับการสอนเนื้อหาแบบเดิม ขาดการประยุกต์ใช้แนวคิด Backward Design อย่างเป็นทางการ ตัวบทที่เลือกไม่เอื้อต่อการคิดเชิงวิพากษ์ และไม่สามารถอธิบายความเชื่อมโยงของการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านกระบวนการอ่านได้ชัดเจน

7.5 การนำผลการประเมินไปสู่การพัฒนาวิชาชีพอย่างยั่งยืนและเครือข่ายความร่วมมือ จุดมุ่งหมายสูงสุดของการประเมินจากการนำเสนอ ไม่ใช่การให้คะแนนเพื่อตัดสินความสามารถ แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) และยกระดับวิชาชีพครูภาษาไทย เมื่อผู้เข้าอบรมผ่านกระบวนการประเมินและได้รับข้อมูลป้อนกลับแล้ว วิทยากรสามารถเชื่อมโยงผลผลิตที่ได้เข้าสู่เครือข่ายวิชาชีพหรือโครงการระดับสถาบัน เช่น โครงการพลวัตภาษาไทย ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์ณภัทร ชวน้ำ เป็นผู้จัดการโครงการ เพื่อเป็นพื้นที่ในการขยายผลและรวบรวมแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการคัดสรรแล้ว นำไปจัดทำเป็นคลังสื่อการเรียนรู้ที่ครูภาษาไทยทั่วประเทศสามารถเข้าถึงและนำไปประยุกต์ใช้ได้ การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบนี้จะช่วยสร้างชุมชนนักปฏิบัติที่เข้มแข็ง และเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาไทยให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

การประเมินผลผ่านกระบวนการนำเสนอแนวทางการบูรณาการจึงเปรียบเสมือนเวทีแห่งการเจียระไนความคิด ที่เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้ทบทวนบทบาทของตนเอง ทดสอบสมมติฐานการสอน และเติบโตไปพร้อมกับเพื่อนร่วมวิชาชีพ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการก้าวหน้าไปสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาความฉลาดรู้ให้แก่เยาวชนไทยได้อย่างแท้จริง

8. แบบทดสอบหลังเรียน

การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย การออกแบบแบบทดสอบหลังเรียนในลักษณะนี้ มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดความจำในระดับทฤษฎี แต่เป็นการประเมินสมรรถนะขั้นสูงของผู้เข้าอบรมในฐานะ "นักออกแบบการเรียนรู้" แบบทดสอบหลังเรียนชุดนี้มุ่งตรวจสอบความเข้าใจในการนำความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 มาถักทอเข้ากับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา รัชกาลที่ 10 ได้อย่างกลมกลืน ไร้รอยตะเข็บ และก่อให้เกิดพลวัตทางภาษาไทยที่นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

การเชื่อมโยงเนื้อหาและคุณลักษณะ (Content and Character Integration) วิชาภาษาไทยมิใช่เพียงเครื่องมือในการสื่อสาร แต่เป็นบ่อหลอมทางวัฒนธรรมและระบบความคิด การเชื่อมโยงเนื้อหาหมายถึง การที่ครูสามารถเลือก "ตัวบท" ที่มีมิติทางสังคม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ มาเป็นสนามฝึกซ้อมทางปัญญาให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดระดับการค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนคิด ในขณะเดียวกัน กระบวนการคิดวิพากษ์เหล่านั้นจะต้องถูกนำทางด้วยคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ทางศีลธรรม นำไปสู่การหล่อหลอมคุณลักษณะการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม การมีงานทำและมีอาชีพ และการเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อให้เห็นภาพการประเมินที่ชัดเจนและเป็นระบบ จึงขอนำเสนอแบบทดสอบหลังเรียนจำนวน 2 ชุด ซึ่งใช้ตัวบทที่มีความร่วมสมัยและสะท้อนบริบทที่หลากหลาย พร้อมด้วยชุดคำถาม แนวทางการวิเคราะห์ และการเฉลยอย่างละเอียด

แบบทดสอบหลังเรียน ชุดที่ 1: พลวัตทางเศรษฐกิจและอัตลักษณ์ท้องถิ่น เป้าหมายการบูรณาการ

การมีงานทำและมีอาชีพ และการเป็นพลเมืองที่ดี รูปแบบตัวบท ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) แสดงประเด็นข้อขัดแย้งทางเศรษฐกิจชุมชน

บทอ่านแหล่งที่ 1:

บทความ "มหัศจรรย์พลังใจบ้านเรา จากลูกขึ้นยืนกินสุตดินแดนศิวิไลซ์ทางเศรษฐกิจ"

ปรากฏการณ์ลูกขึ้นยืนกินบริเวณหน้าสถานีรถไฟได้กลายเป็นกระแสระดับชาติชั่วข้ามคืน หลังจากศิลปินชื่อดังระดับโลกได้กล่าวถึงความทรงจำที่มีต่ออาหารท้องถิ่นชนิดนี้ สิ่งที่ตามมาคือคลื่นมหาชนและนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างมหาศาล ยอดขายของบรรดาพ่อค้าแม่ค้าเพิ่มขึ้นหลายสิบล้านบาท เกิดการจ้างงานในระบบห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่โรงงานผลิตเนื้อสัตว์ เกษตรกรผู้ปลูกพริกและผักชี ไปจนถึงธุรกิจขนส่ง ภาครัฐและเอกชนต่างประสานเสียงว่านี่คือพลังของซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ที่ช่วยพลิกฟื้นเศรษฐกิจฐานราก เปลี่ยนภาพลักษณ์ของเมืองให้กลายเป็นดินแดนศิวิไลซ์ที่ดึงดูดเม็ดเงินลงทุน เกิดเป็นโมเดลธุรกิจใหม่ที่เยาวชนสามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพที่มั่นคงในบ้านเกิดได้โดยไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานไปหางานทำในเมืองหลวง

บทอ่านแหล่งที่ 2:

โพสต์จากสื่อสังคมออนไลน์ของ "ป้าสมศรี" แม่ค้าดั้งเดิมในพื้นที่

"ป้าขายลูกขึ้นมาสามสิบปี ตั้งแต่ขามละไม้ก็บาท อาศัยรอยยิ้มและความผูกพันกับเด็กๆ นักเรียนและคนทำงานที่แวะเวียนมาอุดหนุน แต่พอที่นี้ดังเป็นพลุแตก ทุกอย่างก็เปลี่ยนไปหมด ค่าเช่าที่กระโดดขึ้นไปสามเท่าตัว มีนายทุนจากต่างถิ่นเข้ามาเปิดแฟรนไชส์ร้านใหญ่โตติดแอร์แย่งลูกค้าไปหมด แม่ค้ารายย่อยแบบพวกเราแบกรับต้นทุนไม่ไหว บางคนต้องเลิกกิจการไป ความมีน้ำใจและจิตใจอันดีงามที่เคยแบ่งปันกันในชุมชนหายไป กลายเป็นการแข่งขันแย่งชิงผลประโยชน์ ป้าเริ่มไม่แน่ใจแล้วว่าความเจริญที่เข้ามาอย่างรวดเร็วนี้ มันสร้างชีวิตที่ดีขึ้น หรือกำลังทำลายหัวใจอันบริสุทธิ์ของบ้านเรากันแน่"

ชุดคำถาม แนวการวิเคราะห์ และเฉลย (ชุดที่ 1)

ข้อที่ 1 (ประเมินสมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล)

คำถาม จากบทอ่านแหล่งที่ 1 ปรากฏการณ์ลูกขึ้นยืนกินส่งผลต่อห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) กลุ่มใดบ้าง จงยกตัวอย่างมาอย่างน้อย 3 กลุ่ม

แนวการวิเคราะห์ คำถามข้อนี้มุ่งประเมินความสามารถระดับพื้นฐานของครูในการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนสามารถวาดสายตาค้นหาข้อมูลเชิงประจักษ์ (Access and Retrieve) ได้อย่างถูกต้องหรือไม่

เฉลย กลุ่มที่ได้รับผลดีในห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ โรงงานผลิตเนื้อสัตว์ เกษตรกรผู้ปลูกพริกและผักชี และธุรกิจขนส่ง

ข้อที่ 2 (ประเมินสมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ)

คำถาม ความหมายของคำว่า "ดินแดนศิวิไลซ์" ในมุมมองของบทความแหล่งที่ 1 แตกต่างจากมุมมองเรื่อง "จิตใจอันดีงาม" ในโพสต์ของป้าสมศรีอย่างไร

แนวการวิเคราะห์ คำถามข้อนี้บ่งชี้ให้นักเรียนต้องนำข้อมูลจากสองแหล่งมาเปรียบเทียบกัน (Integrate and Interpret) เพื่อทำความเข้าใจนัยยะแฝงและค่านิยมของผู้เขียนทั้งสองฝ่าย

เฉลย บทความแหล่งที่ 1 มอง "ดินแดนศิริไลซ์" ในมิติของความเจริญทางวัตถุ การเติบโตทางเศรษฐกิจ และตัวเลขเม็ดเงินลงทุน ในขณะที่ปาสมศรีให้คุณค่ากับ "จิตใจอันดีงาม" ซึ่งหมายถึงมิติทางจิตใจ ความผูกพัน ความเอื้ออาทร และการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชนดั้งเดิม ซึ่งกำลังถูกคุกคามจากทุนนิยม

ข้อที่ 3 (ประเมินสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด ควบคู่การบูรณาการคุณลักษณะ)

คำถาม หากนักเรียนเป็นคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด นักเรียนจะเสนอแนวทางจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร เพื่อรักษาสมดุลระหว่าง "การส่งเสริมให้เยาวชนมีงานทำจากกระแสซอฟต์แวร์" และ "การปกป้องวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนไม่ให้ถูกนายทุนกลืนกิน" จงอธิบายเหตุผลประกอบ

แนวการวิเคราะห์ นี่คือหัวใจสำคัญของการประเมินหลังเรียน ครูต้องตรวจสอบว่านักเรียนสามารถประเมินข้อขัดแย้ง (Reflect and Evaluate) และสะท้อนคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ควบคู่กับ "การเป็นพลเมืองที่ดี" ที่ต้องปกป้องชุมชนได้หรือไม่

เฉลย (แนวทางการประเมินตามรูปрик) ผู้เรียนระดับดีเยี่ยมจะต้องสามารถนำเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรม เช่น การออกกฎหมายท้องถิ่นควบคุมเพดานค่าเช่าพื้นที่สำหรับแม่ค้ารายย่อย การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง หรือการจัดโซนนิ่ง (Zoning) ระหว่างร้านดั้งเดิมและแฟรนไชส์สมัยใหม่ คำตอบต้องสะท้อนวิจรณ์ญาณที่เข้าใจทั้งกลไกเศรษฐกิจ (การมีอาชีพ) และความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมสังคม (พลเมืองที่ดี) โดยไม่อิงอารมณ์สุดโต่งด้านใดด้านหนึ่ง

แบบทดสอบหลังเรียน ชุดที่ 2 สนทริยะแห่งชีวิตท่ามกลางตัวเลขและวัตถุนิยม

เป้าหมายการบูรณาการ การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

รูปแบบตัวบท ตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Text) เชิงปรัชญาและวรรณกรรมเปรียบเทียบ

บทอ่าน บันทึกการเดินทางของนักสำรวจดวงดาวแห่งความว่างเปล่า

บนดาวเคราะห์หมายเลข 504 นักสำรวจหนุ่มผู้มีผ้าพันคอสีทองปลิวไสวได้โคจรมาพบกับชายวัยกลางคนที่กำลังนั่งจ้องมองหน้าจอเรืองแสงอย่างเอาเป็นเอาตาย นิ้วของเขาเริ่กวัดปุมเพื่อนับตัวเลขที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดหย่อน "ท่านกำลังนับอะไรอยู่หรือ" นักสำรวจหนุ่มเอ่ยถาม "ฉันกำลังนับความมั่งคั่งของฉัน ยอดผู้ติดตาม ยอดกดหัวใจ ยอดเงินดิจิทัล ตัวเลขเหล่านี้ทำให้ฉันเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในจักรวาล" ชายผู้นั้นตอบโดยไม่ละสายตาจากหน้าจอ "แล้วท่านเอาตัวเลขพวกนั้นไปทำอะไร" "ฉันก็เอาไปซื้อหน้าจอที่ใหญ่ขึ้น เพื่อที่จะได้มองเห็นตัวเลขที่เพิ่มมากขึ้นได้อย่างชัดเจนอย่างไรระ" นักสำรวจหนุ่มนั่งคิดไปครู่หนึ่ง ก่อนจะเอ่ยขึ้นด้วยน้ำเสียงราบเรียบว่า "ที่ดาวดวงเล็กๆ ของฉัน ฉันมีดอกกุหลาบอยู่เพียงดอกเดียว ฉันรดน้ำให้เธอทุกวัน ฉันงานที่กำบังลมให้เธอในยามพายุพัดผ่าน เธออาจไม่ได้มีจำนวนมากมายมหาศาล และเธอก็ไม่เคยแสดงตัวเลขความนิยมใด ๆ ให้ฉันเห็น แต่ฉันรู้ว่าเธอมีค่าที่สุดในจักรวาล เพราะฉันได้สละเวลาและหัวใจของฉันเพื่อดูแลเธอ สิ่งที่สำคัญที่สุดนั้น ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยสายตาและไม่อาจชี้วัดได้ด้วยตัวเลขบนหน้าจอ"

ชุดคำถาม แนวการวิเคราะห์ และเฉลย (ชุดที่ 2)

ข้อที่ 1 (ประเมินสมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล)

คำถาม ชายวัยกลางคนบนดาวเคราะห์หมายเลข 504 ให้เหตุผลในการสะสมตัวเลขบนหน้าจอว่าอย่างไร

แนวการวิเคราะห์ ตรวจสอบความแม่นยำในการจับใจความสำคัญระดับข้อเท็จจริง

เฉลย เขาให้เหตุผลว่าตัวเลขเหล่านั้น (ยอดผู้ติดตาม ยอดเงิน) ทำให้เขาเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในจักรวาล และเขาจะนำมันไปซื้อหน้าจอที่ใหญ่ขึ้นเพื่อนับตัวเลขให้ได้มากขึ้น

ข้อที่ 2 (ประเมินสมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ)

คำถาม ในบริบทของบทสนทนา "ดอกกุหลาบเพียงดอกเดียว" ของนักสำรวจหนุ่ม เป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของสิ่งใดเมื่อเปรียบเทียบกับ "ตัวเลขบนหน้าจอ" ของชายวัยกลางคน

แนวการวิเคราะห์ ข้อสอบเรียกร้องให้นักเรียนแปลความหมายเชิงสัญลักษณ์ (Interpret) ซึ่งเป็นการคิดขั้นกลางที่ลึกซึ้งขึ้น

เฉลย ดอกกุหลาบเป็นสัญลักษณ์แทน "คุณค่าทางจิตใจ" ความสัมพันธ์ ความรัก และสิ่งที่เกิดจากการทุ่มเทเวลาดูแลเอาใจใส่ ซึ่งเป็นสุนทรียะแห่งชีวิตที่แท้จริง ในขณะที่ตัวเลขบนหน้าจอเป็นสัญลักษณ์ของ "วัตถุนิยม" ความสำเร็จแบบฉาบฉวย และค่านิยมจอมปลอมในโลกยุคดิจิทัล

ข้อที่ 3 (ประเมินสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด ควบคู่การบูรณาการคุณลักษณะ)

คำถาม ปรัชญาที่นักสำรวจหนุ่มกล่าวว่า "สิ่งที่สำคัญที่สุดนั้น ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยสายตาและไม่อาจชี้วัดได้ด้วยตัวเลข" สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือสร้าง "ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ" ให้นักเรียนรอดพ้นจากภาวะซึมเศร้าหรือการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นบนสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างไร จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างจากชีวิตจริง

แนวการวิเคราะห์ คำถามนี้คือการบูรณาการขั้นสูงสุด นำบทอ่านเชิงวรรณกรรมมาสะท้อนปัญหาสุขภาพจิตของวัยรุ่นในปัจจุบัน เพื่อประเมินความสามารถในการสร้าง "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม"

เฉลย (แนวทางการประเมินตามrubric) ผู้เรียนระดับดีเยี่ยมจะต้องสามารถเชื่อมโยงแนวคิดในต้วบทเข้ากับชีวิตจริงได้อย่างลึกซึ้ง โดยอธิบายได้ว่าคุณค่าของคนเราไม่ได้ขึ้นอยู่กับยอดกดไลค์ (Like) หรือยอดผู้ติดตาม (Follower) บนสื่อสังคมออนไลน์ การหมกมุ่นกับตัวเลขเหล่านั้นจะนำไปสู่ความว่างเปล่า ผู้เรียนต้องยกตัวอย่างการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในชีวิตจริง เช่น การใช้เวลากับครอบครัว การดูแลจิตใจเพื่อนสนิท หรือการพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเจียมใจ ซึ่งเป็นความมั่นคงทางจิตใจที่ยั่งยืนและสะท้อนการมีคุณธรรมในตนเอง

ตารางเกณฑ์การประเมินแบบrubric (Rubric) การอ่านเชิงวิพากษ์และการบูรณาการคุณลักษณะ

ประเด็นการประเมิน	ระดับดีเยี่ยม (3 คะแนน)	ระดับดี (2 คะแนน)	ระดับพอใช้ (1 คะแนน)
1 การค้นหาและดึงข้อมูล (สมรรถนะ PISA)	ระบุข้อเท็จจริง ข้อมูลเชิงประจักษ์ และรายละเอียดที่ซ่อนอยู่ในต้วบทที่ซับซ้อนได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และแม่นยำทุกประเด็น	ระบุข้อเท็จจริงและข้อมูลเชิงประจักษ์จากต้วบทได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ แต่อาจข้ามรายละเอียดที่ซ่อนเร้นบางประการไป	ระบุข้อมูลได้เพียงระดับผิวพรรณ มีความคลาดเคลื่อน หรือไม่สามารถดึงข้อมูลที่ตรงกับคำถามจากต้วบทได้
2 การรวบรวมและทำความเข้าใจ (สมรรถนะ PISA)	เชื่อมโยงข้อมูลจากหลากหลายย่อหน้าหรือหลายแหล่งมาสังเคราะห์ได้อย่างมีตรรกะ สามารถตีความนัยยะแฝงและสรุปเจตนาที่แท้จริงของผู้เขียนได้อย่างทะลุปรุโปร่ง	เชื่อมโยงข้อมูลจากต้วบทเพื่อสรุปใจความสำคัญได้ แต่ยังขาดความลึกซึ้งในการตีความนัยยะแฝงหรือเจตนาที่แท้จริงของผู้เขียนในบางจุด	สรุปใจความได้เพียงแหล่งข้อมูลเดียว ไม่สามารถเชื่อมโยงความขัดแย้งของข้อมูล หรือตีความเจตนาของผู้เขียนผิดพลาด

ประเด็น การประเมิน	ระดับดีเยี่ยม (3 คะแนน)	ระดับดี (2 คะแนน)	ระดับพอใช้ (1 คะแนน)
3 การประเมินและสะท้อนคิด (สมรรถนะ PISA)	ประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลได้อย่างแหลมคม นำเสนอจุดยืนพร้อมโต้แย้งโดยอ้างอิงหลักฐานจากตัวบทมาสนับสนุนได้อย่างสมเหตุสมผลและปราศจากอคติ	นำเสนอจุดยืนและประเมินข้อมูลได้ แต่การให้เหตุผลยังเอนเอียงไปทางข้อมูลใดข้อมูลหนึ่ง หรือการอ้างอิงหลักฐานจากตัวบทมาสนับสนุนยังมีน้ำหนักไม่เพียงพอ	ตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นโดยใช้อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัวเป็นหลัก ไม่มีการวิพากษ์ความน่าเชื่อถือและไม่อ้างอิงหลักฐานจากตัวบท
4 การมีทัศนคติที่ถูกต้องและการเป็นพลเมืองที่ดี (พระบรมราโชบาย)	การแสดงความคิดเห็นสะท้อนความตระหนักรู้ต่อประโยชน์ส่วนรวม เคารพความเห็นต่าง เสนอทางออกที่สันติ และเห็นคุณค่าของการรักษาสัมบัติหรือรากเหง้าของชาติอย่างเป็นรูปธรรม	การแสดงความคิดเห็นสะท้อนความเข้าใจในเรื่องประโยชน์ส่วนรวมและสิทธิหน้าที่ แต่ยังขาดความชัดเจนในการเสนอทางออกเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม	การแสดงความคิดเห็นมุ่งเน้นเพียงผลประโยชน์ส่วนตน ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม หรือใช้ภาษาที่สร้างความแตกแยกและไม่เคารพผู้อื่น
5 พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและการมีงานทำ (พระบรมราโชบาย)	สะท้อนภูมิภาวะทางอารมณ์รู้เท่าทันสื่อไม่ตกเป็นเหยื่อ ค่านิยมจอมปลอม พร้อมทั้งสามารถประยุกต์ข้อคิดจากตัวบทไปใช้วางแผนพัฒนาทักษะอาชีพในอนาคตของตนเองได้อย่างชัดเจน	สะท้อนการรู้เท่าทันสื่อได้ในระดับหนึ่ง และสามารถระบุเป้าหมายการมีอาชีพได้กว้างๆ แต่ยังไม่เห็นแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนานตนเองอย่างเป็นรูปธรรม	ไม่สามารถเชื่อมโยงข้อคิดจากบทอ่านมาใช้เป็นเกราะป้องกันตนเองจากสื่อได้ และไม่สะท้อนถึงการเตรียมความพร้อมหรือการวางแผนชีวิตเพื่ออนาคต

การร่วมกันถอดรหัสและวิเคราะห์แบบทดสอบหลังเรียนทั้งสองชุดนี้ โดยครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับอุดมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างชัดว่าการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เมื่อเรารู้เป้าหมายไว้ที่การสร้างผู้เรียนให้มีสมรรถนะการอ่านระดับ PISA ควบคู่กับการมีคุณลักษณะที่ดีตามพระบรมราโชบาย กระบวนการสรรหาตัวบทและการตั้งคำถามของเราจะเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง

เราจะไม่สอนให้เด็กเพียงแค่อ่านออกเสียงได้ถูกต้อง แต่เราจะสอนให้เด็กกล้าตั้งคำถามต่อโลก สื่อสารความเห็นต่างอย่างมีอารยะ และรู้จักชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับคุณธรรมส่วนรวม การหล่อหลอมสิ่งเหล่านี้ผ่านรายวิชาภาษาไทย คือการสร้าง "นั่งร้านทางปัญญา" ที่แข็งแกร่งที่สุด ซึ่งจะประคับประคองเยาวชนไทยให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองคุณภาพ ผู้พร้อมเผชิญหน้ากับพลวัตของโลกอนาคตได้อย่างสง่างามและมีรากเหง้าที่มั่นคง

รายการอ้างอิงท้ายโมดูลที่ 3

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แนวทางการดำเนินงานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา* รัชกาลที่ 10.

กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ทิตนา แคมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). *ผลการประเมิน PISA 2022 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2560/2561 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

OECD. (2024). *PISA 2025 reading framework*.

โมเดลที่ 4 การวัดและประเมินผลด้านการอ่านตามแนวทาง PISA

1. หลักการและเหตุผล

การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่ช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญอย่างยิ่ง กระบวนทัศน์ดั้งเดิมที่มุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้และการทดสอบความจำกำลังถูกท้าทายด้วยบริบทของโลกยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ การประเมินผลสมรรถนะผู้เรียนจึงไม่อาจหยุดนิ่งอยู่กับรูปแบบการทดสอบแบบปรนัยหรือการถามตอบที่เน้นเพียงความจำระดับผิวพรรณ หากแต่ต้องมุ่งสู่การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่สามารถสะท้อนความสามารถในการนำทักษะภาษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หลักการและเหตุผลในการสร้างเครื่องมือวัดที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน จึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถวินิจฉัยและพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด ทั้งในมิติของความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ตามกรอบสากล และมิติของการเป็นพลเมืองคุณภาพตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

1.1 วิฤตการวัดและประเมินผลภาษาไทยแบบดั้งเดิม ที่ผ่านมา การประเมินผลทักษะการอ่านในชั้นเรียนภาษาไทยมักถูกจำกัดอยู่เพียงการทดสอบความสามารถในการถอดรหัสตัวอักษรและการจับใจความสำคัญเบื้องต้น เครื่องมือที่ใช้มักเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ที่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียวตายตัว การประเมินลักษณะนี้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้แบบท่องจำเพื่อสอบ (Teaching to the Test) โดยละเลยกระบวนการคิดวิพากษ์และการไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง เมื่อผู้เรียนต้องเผชิญกับตัวบทที่มีความขัดแย้ง ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) หรือข้อมูลบนสื่อสังคมออนไลน์ที่แฝงไปด้วยอคติและข่าวปลอม ผู้เรียนจึงขาดภูมิคุ้มกันทางปัญญาและไม่สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศเหล่านั้นได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเครื่องมือวัดผลแบบดั้งเดิมล้มเหลวในการสะท้อนความสามารถที่แท้จริงในการเอาชีวิตรอดในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556)

1.2 หลักการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดดังกล่าว การสร้างเครื่องมือวัดผลจำเป็นต้องยึดโยงกับกรอบแนวคิดความฉลาดรู้ด้านการอ่านของ PISA (Programme for International Student Assessment) ซึ่งนิยามความฉลาดรู้ว่าไม่ใช่เพียงความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ แต่คือความสามารถในการทำความเข้าใจ การใช้ข้อมูล การประเมิน และการสะท้อนคิดต่อตัวบทที่เขียนขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและเพื่อมีส่วนร่วมในสังคม เครื่องมือวัดผลที่ดีจึงต้องถูกออกแบบมาเพื่อทดสอบกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Processes) ใน 3 ระดับหลัก ได้แก่

ระดับที่ 1 การค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) เครื่องมือวัดต้องสามารถประเมินทักษะที่ผู้เรียนกวาดสายตาเพื่อค้นหาข้อมูลเชิงประจักษ์ในตัวบทที่ซับซ้อนได้อย่างแม่นยำ

ระดับที่ 2 การรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) เครื่องมือวัดต้องท้าทายให้ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายย่อหน้าหรือหลายแหล่งเข้าด้วยกัน เพื่อตีความความหมายแฝง สรุปเจตนาของผู้เขียน และเข้าใจความสัมพันธ์ของชุดข้อมูลที่ขัดแย้งกัน

ระดับที่ 3 การประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) เครื่องมือวัดต้องเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาใช้อธิบายวิพากษ์วิจารณ์ความน่าเชื่อถือของตัวบท ตรวจสอบอคติ และตั้งน้ำหนักข้อโต้แย้งอย่างเป็นเหตุเป็นผล (OECD, 2024)

1.3 การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ในฐานะเครื่องมือสะท้อนความสามารถที่แท้จริง การที่จะวัดกระบวนการทางปัญญาขั้นสูงตามกรอบ PISA ได้นั้น ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนจากการใช้ข้อสอบปรนัย มาเป็นการใช้เครื่องมือประเมินตามสภาพจริง ซึ่งหมายถึงกระบวนการวัดผลพฤติกรรมหรือผลงานของผู้เรียนในบริบทที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ในชีวิตจริงมากที่สุด การสร้างเครื่องมือในลักษณะนี้เรียกว่าให้ผู้เรียนต้องสร้างสรรค์คำตอบด้วยตนเอง (Constructed Response) ไม่ว่าจะเป็นการเขียนบทความโต้แย้ง การจัดทำอินโฟกราฟิก หรือการร่วมวงอภิปรายเชิงวิพากษ์ การประเมินตามสภาพจริงช่วยให้ครูสามารถสังเกตร่องรอยการคิด (Thinking Trace) ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ว่าผู้เรียนมีกระบวนการให้เหตุผลอย่างไร มีตรรกะวิบัติ (Logical Fallacy) ในการคิดหรือไม่ และสามารถนำทักษะทางภาษาไปใช้แก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างไร (ทศนา แคมมณี, 2564)

1.4 การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการเข้ากับการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล ความท้าทายสูงสุดของครูภาษาไทยในการออกแบบเครื่องมือวัดผล คือการหลอมรวมมิติทางปัญญาเข้ากับมิติทางคุณธรรมและจริยธรรม การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา มีอาจทำได้ด้วยการให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความจำเกี่ยวกับหลักธรรม แต่ต้องประเมินผ่านพฤติกรรมการตัดสินใจและการสะท้อนคิดเมื่อผู้เรียนเผชิญกับประเด็นปัญหาในตัวตน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ดังนี้

1) **การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี** สามารถวัดได้จากการให้นักเรียนอ่านบทความที่มีความขัดแย้งทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อม จากนั้นให้ผู้เรียนเขียนนำเสนอทางออกเครื่องมือวัด (เช่น ระบุวิธี) จะประเมินว่าผู้เรียนพิจารณาผลประโยชน์ของส่วนรวม การเคารพสิทธิผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคมหรือไม่

2) **การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม** สามารถวัดได้จากความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ การไม่อนุญาตให้คำนิยมจอมปลอมในโลกออนไลน์มาทำลายความเชื่อมั่นในตนเอง ประเมินได้จากการอภิปรายกรณีศึกษาเรื่องการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์หรือข่าวปลอม โดยดูจากวุฒิภาวะทางอารมณ์และการใช้เหตุผลของนักเรียน

3) **การมีงานทำและมีอาชีพ** วัดได้จากสมรรถนะการวิเคราะห์แนวโน้มตลาดแรงงานผ่านตัวบทประเภทกราฟหรือสถิติ และการสะท้อนคิดเพื่อวางแผนพัฒนาทักษะชีวิตของตนเองให้สอดคล้องกับโลกอนาคต

1.5 ตัวอย่างการสร้างเครื่องมือวัดผลที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริง เพื่อให้เห็นภาพการนำหลักการทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ขอนำเสนอตัวอย่างการออกแบบสถานการณ์ประเมินผลและเกณฑ์การประเมินที่ผสมผสานกรอบ PISA เข้ากับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่

1) **สถานการณ์ประเมิน (Performance Task)** ครูผู้สอนกำหนด "ตัวบทหลากหลายแหล่ง" (Multiple Texts) ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยบทความ 2 ชิ้น ได้แก่ แถลงการณ์ของนักลงทุนที่เน้นตัวเลขรายได้และการสร้างงาน และจดหมายเปิดผนึกของชาวบ้านที่กังวลเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิม

2) **ภาระงานของผู้เรียน** ให้นักเรียนสวมบทบาทเป็นสื่อมวลชนท้องถิ่น เขียนบทบรรณาธิการเพื่อวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของโครงการนี้ พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อหาทางออกที่ยั่งยืน โดยต้องอ้างอิงข้อมูลจากตัวบททั้งสองแหล่งมาสนับสนุนข้อโต้แย้งของตนเองอย่างสมเหตุสมผล

ตัวอย่างเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Rubric) การสร้างเครื่องมือวัดในลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้รูบริกแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) เพื่อสะท้อนความสามารถของผู้เรียนในแต่ละมิติ

มิติการประเมินและสะท้อนคิด (กรอบ PISA)

ระดับดีเยี่ยม ผู้เรียนสามารถวิพากษ์ความน่าเชื่อถือของทั้งสองแหล่งข้อมูลได้อย่างแหลมคม อ้างอิงหลักฐานจากตัวบทมาสนับสนุนการชี้แจงน้ำหนักเหตุผลได้อย่างสมดุลและปราศจากอคติส่วนตัว

ระดับต้องปรับปรุง ผู้เรียนเอนเอียงไปทางข้อมูลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีการอ้างอิงเหตุผลจากตัวบทหรือตัดสินใจโดยใช้อารมณ์ความรู้สึกเพียงอย่างเดียว

มิติการเป็นพลเมืองที่ดีและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง (คุณลักษณะ 4 ประการ):

ระดับดีเยี่ยม บทบรรณาธิการสะท้อนความตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวม เสนอทางออกที่เน้นการพัฒนาควบคู่กับการอนุรักษ์รักษาแห่งของท้องถิ่น ใช้ภาษาที่เคารพความแตกต่างและสร้างสรรค์

ระดับต้องปรับปรุง บทบรรณาธิการมุ่งเน้นเพียงผลประโยชน์ระยะสั้น ขาดการตระหนักถึงผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน หรือใช้ภาษาที่สร้างความแตกแยกและละเมิดสิทธิฝ่ายตรงข้าม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2567)

การทำความเข้าใจหลักการและเหตุผลของการสร้างเครื่องมือวัดที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริง ถือเป็น การปลดล็อกพันธนาการของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยรูปแบบเดิม เมื่อผู้สอนสามารถออกแบบเครื่องมือประเมินตามสภาพจริงที่ท้าทายกระบวนการคิดขั้นสูง การประเมินผลจะไม่ใช้เพียงกระบวนการตัดสิน ได้ตกในตอนท้ายของภาคเรียน แต่จะกลายเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) ที่ช่วยเจียระไนให้ผู้เรียนเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีความฉลาดรู้ด้านการอ่านอย่างลึกซึ้ง และเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรมพร้อมรับมือกับความท้าทายของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างสง่างาม

2. วัตถุประสงค์รายโมดูล

การกำหนดวัตถุประสงค์รายโมดูลที่ 4 นี้ มุ่งเน้นการติดตามหาแนวทางปัญหาและทักษะเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูผู้สอนภาษาไทย เพื่อพลิกโฉมการประเมินผลแบบดั้งเดิมที่เน้นวัดความจำ ไปสู่การประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามสภาพจริง การออกแบบวัตถุประสงค์จึงมุ่งเป้าไปที่การพัฒนาสมรรถนะของครูในการสร้างสรรค์เครื่องมือวัดผลที่ทรงพลัง ซึ่งสามารถสะท้อนทั้งกระบวนการคิดวิพากษ์และวุฒิภาวะทางคุณธรรมของผู้เรียน โดยสามารถจำแนกวัตถุประสงค์พร้อมรายละเอียดเชิงลึกออกเป็นข้อดังต่อไปนี้

2.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการประเมินเชิงสถานการณ์ (Situational Assessment) ครูผู้เข้าอบรมจะต้องสามารถวิเคราะห์และอธิบายหลักการสร้างข้อสอบสถานการณ์ ที่เชื่อมโยงความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 เข้ากับบริบททางสังคมได้อย่างถ่องแท้ วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งให้ครูเข้าใจว่าการตั้งคำถามจากตัวบทเดียว ๆ นั้นไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ต้องสามารถจำลองสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง เพื่อตั้งศักยภาพการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการสะท้อนคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายของผู้เรียนออกมาให้ได้

2.2 การพัฒนาทักษะการคัดเลือกและออกแบบชุดตัวบทสำหรับประเมินผล ครูผู้เข้าอบรมจะต้องสามารถคัดเลือกและจัดโครงสร้างชุดบทอ่านที่หลากหลาย ทั้งตัวบทต่อเนื่อง ตัวบทไม่ต่อเนื่อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีนัยยะแฝงหรือข้อมูลที่ขัดแย้งกัน เพื่อนำมาใช้เป็นสนาม

ทดสอบทางปัญญาในข้อสอบสถานการณ์ ครูจะได้ฝึกฝนการตั้งประเด็นร่วมสมัยในสังคมมาสร้างเป็นฐานข้อมูลให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

2.3 การออกแบบข้อคำถามแบบไต่ระดับกระบวนการทางปัญญา ครูผู้เข้าอบรมจะต้องสามารถเขียนข้อคำถามที่ท้าทายกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างแหลมคม รัดกุม และไม่กำกวม โดยคำถามที่สร้างขึ้นต้องครอบคลุมสมรรถนะทั้ง 3 ระดับตามมาตรฐานสากล ได้แก่ การค้นหาและดึงข้อมูล การรวบรวมและทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนคิด วัตถุประสงค์ข้อนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะเปลี่ยนครูให้เป็นนักวัดและประเมินผลที่สามารถเจาะลึกถึงกระบวนการทำงานของสมองผู้เรียนได้

2.4 การสร้างเกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (Rubric) ที่ครอบคลุมทุกมิติ ครูผู้เข้าอบรมจะต้องสามารถออกแบบและสร้างเกณฑ์การให้คะแนนที่สามารถใช้วัดความซับซ้อนของคำตอบแบบอัตนัยได้ ครูจะได้ฝึกฝนการเขียนคำอธิบายระดับคุณภาพ (Descriptors) ทั้งในรูปแบบรูบริกแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) และแบบองค์รวม (Holistic Rubric) ที่สามารถประเมินร่องรอยการคิดเชิงตรรกะ ควบคู่ไปกับการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้ทางคุณธรรม เช่น ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรมและยุติธรรม

2.5 การเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งหวังให้ครูผู้เข้าอบรมตระหนักถึงคุณค่าของการวัดและประเมินผลในฐานะเครื่องมือวินิจฉัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ไม่ใช่เพียงเพื่อการตัดสินได้ตก ครูจะต้องสามารถนำผลที่ได้จากการใช้เกณฑ์ประเมินสถานการณ์ มาให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) แก่นักเรียน เพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านและปรับปรุงกระบวนการคิดของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ทั้ง 5 ประการนี้จะเสริมทิศทางการให้กระบวนการอบรมในโมดูลที่ 4 ดำเนินไปอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน ช่วยให้ผู้เข้าอบรมสามารถประเมินความก้าวหน้าของครูผู้เข้าอบรมได้อย่างเป็นระบบ และมั่นใจได้ว่าครูภาษาไทยทุกคนจะก้าวออกจากห้องอบรมพร้อมกับทักษะการเป็นนักสร้างเครื่องมือประเมินผลระดับมืออาชีพ

3. ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมดูล

การประเมินผลถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะบ่งชี้ว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ในโมดูลที่ 4 นี้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังสูงสุดคือการที่ครูผู้เข้าอบรมสามารถแปรเปลี่ยนองค์ความรู้เชิงทฤษฎีให้กลายเป็นเครื่องมือวัดผลในเชิงปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยจะต้องก้าวข้ามการออกข้อสอบแบบปรนัยที่วัดเพียงความจำระดับผิวพรรณ ไปสู่การสร้างชุดข้อสอบเชิงสถานการณ์ (Situational Assessment) ที่ท้าทายกระบวนการคิดวิพากษ์ ควบคู่ไปกับการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Rubric) ที่สามารถสะท้อนทั้งความฉลาดรู้ด้านการอ่านและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างเที่ยงตรงและยุติธรรม

3.1 รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในหัวข้อนี้ เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะของครูเป็นไปอย่างมีระบบ ผลลัพธ์การเรียนรู้ในหัวข้อนี้จึงถูกกำหนดไว้ 3 ประการหลัก ซึ่งครูผู้เข้าอบรมจะต้องแสดงให้เห็นประจักษ์ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

ประการที่ 1 สมรรถนะด้านการออกแบบและคัดเลือกตัวบท (Text Selection and Design)

ครูสามารถคัดเลือกหรือจำลองตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีความขัดแย้งเชิงความคิด มีความร่วมสมัย และมีประเด็นที่เอื้อต่อการบูรณาการคุณลักษณะทางสังคม เช่น ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือพลวัตทางเศรษฐกิจ

ประการที่ 2 สมรรถนะด้านการสร้างสถาปัตยกรรมคำถาม (Cognitive Scaffolding Questioning) ครูสามารถตั้งข้อคำถามแบบอัตนัยประยุกต์ที่ไล่ระดับความซับซ้อนตามกระบวนการทางปัญญาของ PISA 2025 ตั้งแต่ระดับการค้นหาและดึงข้อมูล การรวบรวมและทำความเข้าใจ ไปจนถึงระดับสูงสุดคือการประเมินและสะท้อนคิด (OECD, 2024)

ประการที่ 3 สมรรถนะด้านการสร้างเกณฑ์การประเมิน (Rubric Construction) ครูสามารถออกแบบเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ที่ระบุคำอธิบายระดับคุณภาพ (Descriptors) ได้อย่างชัดเจน ไม่กำกวม โดยสามารถประเมินทั้งมิติการใช้เหตุผลเชิงตรรกะทางภาษาและมิติการแสดงออกถึงวุฒิภาวะทางคุณธรรมตามพระบรมราโชบาย (ทศนา แคมมณี, 2564)

3.2 ตัวอย่างการสร้างชุดข้อสอบและเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric) เชิงบูรณาการ เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมเห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง จึงขอเสนอตัวอย่างชุดข้อสอบเชิงสถานการณ์ที่ออกแบบมาเพื่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้บริบทความขัดแย้งระหว่างกระแสทุนนิยมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นประเด็นที่สามารถบูรณาการความฉลาดรู้ด้านการอ่านเข้ากับคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" และ "การเป็นพลเมืองที่ดี" ได้อย่างทรงพลัง

บริบทสถานการณ์จำลองสำหรับการทดสอบ

ชื่อชุดข้อสอบ: วิกฤตเส้นไหมท้องถิ่น ท่ามกลางพายุฟ้าผ่าสับสน รูปแบบตัวบท ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts)

บทอ่านแหล่งที่ 1: อินโฟกราฟิกโฆษณาจากแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ต่างชาติ (ลักษณะตัวบทไม่ต่อเนื่อง) ภาพโฆษณาเสื้อผ้าพิมพ์ลายไทยประยุกต์ที่ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีข้อความพาดหัวว่า "สวยล้ำนำเทรนด์ ด้วยลายไทยในราคาเพียง 99 บาท" พร้อมระบุข้อมูลประกอบว่า สินค้าผลิตจากเส้นใยสังเคราะห์ (โพลีเอสเตอร์) เน้นการผลิตจำนวนมากเพื่อลดต้นทุน สามารถสั่งซื้อและจัดส่งถึงหน้าบ้านภายใน 24 ชั่วโมง โฆษณานี้มียอดสั่งซื้อกว่าแสนชิ้นในเวลาเพียงหนึ่งสัปดาห์

บทอ่านแหล่งที่ 2: บทความสัมภาษณ์ "ยายม้วน" ช่างทอผ้าไหมแห่งอำเภอนาโพธิ์ (ลักษณะตัวบทต่อเนื่อง) "ผ้าทอแต่ละผืนของยาย มันไม่ใช่แค่เสื้อผ้าหรอคนะลูก แต่มันคือสมมติฐานใจของบรรพบุรุษ กว่าจะได้เส้นไหมแต่ละเส้น เราต้องปลูกหม่อน เลี้ยงไหม นำมาสาว ย้อมสีจากเปลือกไม้ธรรมชาติ แล้วค่อยๆ ทอ ด้วยก๊อกระตูกทีละเส้น ใช้เวลาเป็นเดือนๆ กว่าจะได้สักผืน มันเป็นงานที่ต้องใช้ความอดทนและเคารพธรรมชาติ แต่เดี๋ยวนี้นี้เด็กรุ่นใหม่หันไปซื้อเสื้อผ้าโรงงานที่ราคาถูกและซื้อง่ายขายคล่องกันหมด ผ้าทอมือของกลุ่มแม่บ้านเราก็ออขายไม่ออก เด็กรุ่นใหม่ในหมู่บ้านก็ทิ้งก๊อผ้าเข้าไปหางานทำในเมืองหลวงกันหมด ยายกลัวเหลือเกินว่าภูมิปัญญาที่ส่งต่อกันมานับร้อยปีจะสูญหายไปพร้อมกับคนรุ่นยาย"

3.3 การออกแบบสถาปัตยกรรมคำถามตามกรอบ PISA ครูผู้เข้าอบรมจะต้องเรียนรู้วิธีการตั้งคำถามจากบทอ่านข้างต้นให้ครอบคลุมกระบวนการคิดทั้ง 3 ระดับดังนี้

ข้อคำถามที่ 1 (สมรรถนะการค้นหาและดึงข้อมูล - Access and Retrieve) คำถาม จากบทอ่านแหล่งที่ 1 สืบค้นจากแพลตฟอร์มออนไลน์ใช้กลยุทธ์ใดบ้างในการดึงดูดผู้บริโภคนิยมใหม่ จงระบุอย่างน้อย 2 ประการ

วิเคราะห์จุดประสงค์ เพื่อทดสอบทักษะพื้นฐานในการกวาดสายตาและดึงข้อมูลเชิงประจักษ์ (ข้อเท็จจริง) จากตัวบทไม่ต่อเนื่อง

แนวคำตอบ กลยุทธ์ที่ใช้คือ การตั้งราคาที่สูงมาก (99 บาท) และความรวดเร็วในการจัดส่ง (ภายใน 24 ชั่วโมง)

ข้อคำถามที่ 2 (สมรรถนะการรวบรวมและทำความเข้าใจ - Integrate and Interpret) คำถาม แนวคิดเรื่อง "คุณค่าของเสื้อผ้า" ในมุมมองของแพลตฟอร์มออนไลน์ (แหล่งที่ 1) แตกต่างจากมุมมองของยายม้วน (แหล่งที่ 2) อย่างไร จงอธิบายเปรียบเทียบ

วิเคราะห์จุดประสงค์ เพื่อทดสอบความสามารถในการสังเคราะห์ข้อมูลจากสองแหล่งที่มีความขัดแย้งกัน และตีความนัยยะสำคัญที่ซ่อนอยู่ในตัวบท

แนวคำตอบ แพลตฟอร์มออนไลน์ให้คุณค่าเสื้อผ้าในเชิง "วัตถุนิยมและทุนนิยม" คือเน้นความรวดเร็ว ราคาถูก และกระแสนิยมชั่วคราว ในขณะที่ยายม้วนให้คุณค่าเสื้อผ้าในเชิง "จิตวิญญาณและวัฒนธรรม" โดยมองว่าเป็นงานศิลปะที่ต้องใช้ความอดทน ผูกพันกับธรรมชาติ และเป็นมรดกทางภูมิปัญญา

ข้อคำถามที่ 3 (สมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด บูรณาการคุณลักษณะ - Reflect and Evaluate)

คำถาม หากนักเรียนเป็นผู้นำเยาวชนคนรุ่นใหม่ในชุมชนอำเภอนาโพธิ์ นักเรียนจะมีแนวทางในการแก้ไขวิกฤตนี้อย่างไร เพื่อรักษาสมดุลระหว่าง "การอนุรักษ์มรดกทางภูมิปัญญาของยายม้วน" และ "การสร้างรายได้ของเกษตรกรให้ชุมชนแข่งขันได้ในยุคดิจิทัล" จงอธิบายแนวทางพร้อมให้เหตุผลสนับสนุนโดยอ้างอิงข้อมูลจากบทอ่านทั้งสองแหล่ง

วิเคราะห์จุดประสงค์ นี่คือการถามขั้นสูงสุดที่ท้าทายให้ผู้เรียนสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประเมินความขัดแย้ง และสะท้อนคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" ที่ไม่ทอดทิ้งชุมชน ควบคู่กับ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ที่ต้องรู้จักประยุกต์ใช้ทักษะในโลกยุคใหม่

3.4 การสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) สำหรับข้อคำถามที่ 3 ซึ่งเป็นข้อสอบอัตนัยประยุกต์ขั้นสูง ครูผู้เข้าอบรมจะต้องสร้างรูบริกเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการตรวจให้คะแนน และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน โดยแบ่งมิติการประเมินออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ มิติความฉลาดรู้ด้านการอ่าน และมิติการบูรณาการคุณลักษณะ

เกณฑ์การประเมินคำตอบข้อที่ 3 (ระดับคะแนน 3 - 1)

มิติที่ 1 ความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA (การประเมินและสะท้อนคิด)

ระดับ 3 (ดีเยี่ยม) ผู้เรียนสามารถนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้สูงและมีความคิดสร้างสรรค์ มีการอ้างอิงข้อมูลเชิงประจักษ์จากบทอ่านทั้งสองแหล่ง (เช่น นำข้อได้เปรียบเรื่อง

การตลาดออนไลน์จากแหล่งที่ 1 มาประยุกต์ใช้กับคุณค่าภูมิปัญญาในแหล่งที่ 2) การให้เหตุผลมีตรรกะที่สมบูรณ์ น้ำหนักข้อโต้แย้งมีความสมดุลและปราศจากอคติ

ระดับ 2 (ดี) ผู้เรียนนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาได้สมเหตุสมผล แต่การอ้างอิงหลักฐานสนับสนุนยังเอนเอียงไปทางบทอ่านแหล่งใดแหล่งหนึ่งมากเกินไป หรือนำข้อมูลจากบทอ่านมาสนับสนุนข้อโต้แย้งของตนเองได้ไม่ครบถ้วน

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) ผู้เรียนนำเสนอแนวทางเลื่อนลอย ไม่มีความเป็นไปได้ หรือตอบโดยใช้ความรู้สึกส่วนตัวเป็นหลัก ไม่มีการเชื่อมโยงหรืออ้างอิงข้อมูลจากบทอ่านมาสนับสนุนเหตุผลของตนเองเลย

มิติที่ 2 การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ (การมีอาชีพ และ การเป็นพลเมืองที่ดี)

ระดับ 3 (ดีเยี่ยม) ข้อเสนอแนะของผู้เรียนสะท้อนวิสัยทัศน์ในการประกอบอาชีพยุคใหม่ (เช่น การทำธุรกิจเพื่อสังคม Social Enterprise หรือการนำผ้าไหมมาออกแบบให้ทันสมัยเพื่อเพิ่มมูลค่า) ควบคู่ไปกับการสะท้อนจิตสำนึกของพลเมืองที่ดี ที่ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างลึกซึ้ง

ระดับ 2 (ดี) ข้อเสนอแนะของผู้เรียนสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามที่จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน แต่แนวทางอาจมุ่งเน้นที่ผลกำไรเป็นหลักจนละเลยมิติของการอนุรักษ์รากเหง้าทางวัฒนธรรม หรือมุ่งเน้นการอนุรักษ์จนละเลยความเป็นไปได้ในการแข่งขันทางธุรกิจ

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) ข้อเสนอแนะไม่สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อชุมชน ไม่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่มุ่งมั่นในการแก้ปัญหาทางสังคม หรือใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงการยอมจำนนต่อกระแสทุนนิยมโดยไม่คิดที่จะประยุกต์หรือพัฒนาทักษะวิชาชีพใด ๆ

3.5 ความสำคัญของการใช้รูปrikในการพัฒนาผู้เรียน การที่ครูผู้เข้าอบรมสามารถสร้างชุดข้อสอบและเกณฑ์การประเมินที่ซับซ้อนและรัดกุมเช่นนี้ได้ จะเป็นการยกระดับวิชาชีพครูภาษาไทยอย่างมหาศาล รูปrikที่ออกแบบมาอย่างดีจะไม่ใช่ว่าเพียงเครื่องมือสำหรับตัดเกรด แต่จะเป็นเครื่องมือในการวินิจฉัย (Diagnostic Tool) ที่ช่วยให้ครูมองเห็นจุดอ่อนและจุดแข็งในกระบวนการคิดของนักเรียนแต่ละคน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2567)

เมื่อครูนำผลการประเมินตามรูปrikนี้ไปสะท้อนกลับ (Feedback) ให้นักเรียนรับทราบ นักเรียนจะเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าตนเองต้องพัฒนาทักษะการให้เหตุผลอย่างไร หรือต้องปรับเปลี่ยนมุมมองในการรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร การวัดและประเมินผลจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (Assessment as Learning) ที่ช่วยเจียรไนให้เยาวชนไทยมีความแหลมคมทางปัญญาและมีความมั่นคงทางจริยธรรม พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปตามเจตนารมณ์ของการศึกษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

4. สาระสำคัญ

สาระสำคัญของโมดูลนี้เปรียบเสมือนหัวใจของการประเมินผลยุคใหม่ ที่จะช่วยให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยสามารถแปลงกรอบแนวคิดนามธรรมให้กลายเป็นเครื่องมือวัดผลที่เป็นรูปธรรม การประเมินผลด้านการอ่านตามแนวทาง PISA 2025 ไม่ได้หยุดอยู่เพียงการให้คะแนนเพื่อตัดสินความสามารถของผู้เรียน แต่เป็นการสร้างกระจกสะท้อนกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Processes) ควบคู่ไปกับการตรวจสอบวุฒิภาวะ

ทางคุณธรรมตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมสามารถนำสาระสำคัญเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างแยกย่อย จึงขอจำแนกรายละเอียดออกเป็น 3 ส่วนหลักดังต่อไปนี้

4.1 การประเมินตามโครงสร้างความรู้ด้านการอ่าน (Assessment based on Reading Literacy Structure)

การสร้างเครื่องมือประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและสามารถสะท้อนสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียนได้นั้น ผู้สอนต้องก้าวข้ามการออกข้อสอบที่วัดเพียงความจำเนื้อหาในตำราเรียน ไปสู่การออกแบบสถาปัตยกรรมทางปัญญา (Cognitive Architecture) ที่สอดคล้องกับกรอบการประเมิน PISA 2025 โครงสร้างการประเมินนี้แบ่งออกเป็น 3 ระดับชั้น ซึ่งทำหน้าที่เป็นเสมือนขั้นบันไดที่ท้าทายกระบวนการคิดของผู้เรียนให้ลุ่มลึกขึ้นตามลำดับ ความท้าทายขั้นสูงสุดสำหรับครูภาษาไทยคือการสอดแทรกการประเมิน "คุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา" ลงไปในกระบวนการทางปัญญาเหล่านี้อย่างกลมกลืน ไร้รอยต่อ และไม่ยัดเยียด เพื่อให้การสอบอ่านกลายเป็นพื้นที่จำลองการใช้ชีวิตในสังคมจริง

1) ขยายความโครงสร้างการประเมิน 3 ระดับและการบูรณาการคุณลักษณะ

ระดับที่ 1 การค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) กับ**การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง** ข้อสอบในระดับนี้มุ่งประเมินความสามารถในการกวาดสายตา (Scanning) และการอ่านข้ามเพื่อหาข้อมูลเฉพาะเจาะจง (Skimming) ในนิเวศสารสนเทศที่ซับซ้อน ผู้เรียนต้องสามารถแยกแยะข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงออกจากข้อมูลขยะ (Noise) ได้อย่างแม่นยำ การบูรณาการคุณลักษณะในขั้นนี้ ครูสามารถออกแบบข้อสอบเพื่อตรวจสอบ "ความซื่อสัตย์ต่อข้อมูลเชิงประจักษ์" ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง พลเมืองที่ดีต้องเริ่มต้นจากการรับรู้และยอมรับความจริงตามที่ปรากฏ ไม่บิดเบือนสถิติหรือข้อเท็จจริงเพื่อเข้าข้างอคติส่วนตัว การประเมินในขั้นนี้จึงเป็นการฝึกฝนความรอบคอบและวิจารณญาณเบื้องต้นก่อนที่จะก้าวไปสู่การวิพากษ์ในระดับต่อไป (OECD, 2024)

ระดับที่ 2 การรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) กับ**การสร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม** ข้อสอบระดับนี้เพิ่มความซับซ้อนโดยบังคับให้ผู้เรียนต้องเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลข้ามย่อหน้าหรือข้ามแหล่งข้อมูล ผู้เรียนต้องสามารถอุปมา (Inductive) เพื่อหาข้อสรุปทั่วไป และตีความนัยยะแฝง (Implication) รวมถึงน้ำเสียง (Tone) และเจตนาที่แท้จริงของผู้เขียน การบูรณาการคุณลักษณะในขั้นนี้ คือการประเมิน "การรู้เท่าทันสื่อ" (Media Literacy) ซึ่งเป็นแกนแท้ของการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรมในยุคดิจิทัล ครูสามารถประเมินว่าผู้เรียนสามารถจับกลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้เพื่อโน้มน้าวใจ ปลุกปั่นอารมณ์ หรือสร้างวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) ได้หรือไม่ การที่ผู้เรียนสามารถถอดรหัสมายาคติเหล่านี้ได้ จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญา ไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อ และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีสติ (ทศนา เขมมณี, 2564)

ระดับที่ 3 การประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) กับ**การเป็นพลเมืองที่ดีและการมีงานทำ** นี่คือการประเมินขั้นสูงสุด ที่เรียกร้องให้ผู้เรียนก้าวออกจากกรอบของตัวบท เพื่อนำความรู้ ค่านิยม และประสบการณ์เดิมของตนเองมาชั่งน้ำหนักความสมเหตุสมผลของข้อกล่าวอ้าง ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา และนำเสนอข้อโต้แย้ง (Counter-argument) อย่างมีตรรกะ การบูรณาการคุณลักษณะในขั้นนี้ คือเวทีสำคัญในการประเมิน "การเป็นพลเมืองที่ดี" และ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ข้อสอบต้องเป็นสถานการณ์จำลอง (Simulation) ที่บีบบังคับให้ผู้เรียนต้องเผชิญหน้ากับประเด็นขัดแย้งทางสังคม (Social Dilemma) หรือความท้าทายในโลกอาชีพ ผู้เรียนจะต้องตัดสินใจแก้ปัญหาโดยอ้างอิงหลักฐาน

จากตัวบทมาสับสนุนอย่างมีน้ำหนัก แสดงให้เห็นถึงความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ต่อเพื่อนมนุษย์ และตระหนักถึงผลกระทบของการตัดสินใจนั้นต่อส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

2) ตัวอย่างประกอบการประเมินตามโครงสร้างความรู้ด้านการอ่าน

เพื่อให้เห็นภาพการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน ขอนำเสนอชุดข้อสอบสถานการณ์ที่เน้นความทันสมัย สอดคล้องกับพลวัตของโลกปัจจุบันที่เทคโนโลยีกำลังเข้ามาท้าทายระบบศีลธรรมและโครงสร้างอาชีพของมนุษย์

บริบทสถานการณ์สำหรับการประเมิน ชื่อชุดข้อสอบ วิฤตจรรยาบรรณวิชาชีพ ท่ามกลางกระแสปัญญาประดิษฐ์ (AI)

รูปแบบตัวบท ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีความขัดแย้งทางความคิด

บทอ่านแหล่งที่ 1: บทความเชิงวิเคราะห์จากเว็บไซต์ธุรกิจสร้างสรรค์ (Business Focus)

"ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ไม่ใช่ผู้ทำลายล้าง แต่คือผู้ช่วยอัจฉริยะที่จะมาปฏิวัติอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทย รายงานล่าสุดระบุว่า เอเจนซีโฆษณาที่นำ AI มาช่วยในการเขียนคำโปรย (Copywriting) และสร้างภาพประกอบ สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ถึงร้อยละ 40 และเพิ่มความเร็วในการส่งมอบงานให้ลูกค้าได้ถึง 3 เท่าตัว แน่นอนว่าอาจมีพนักงานบางส่วนที่ทำงานแบบเดิมๆ ต้องสูญเสียงานไป แต่ในภาพรวม AI จะช่วยขยายขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ สร้างอาชีพใหม่ๆ เช่น วิศวกรคำสั่ง (Prompt Engineer) และทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำลง"

บทอ่านแหล่งที่ 2: แฉการฉ้อโกงจากสมาคมนักเขียนและนักวาดภาพประกอบอิสระ

"เรากำลังเผชิญหน้ากับการโจรกรรมทางปัญญาที่แนบเนียนที่สุดในประวัติศาสตร์ ปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ แต่มันถูกฝึกฝน (Train) ด้วยการสุบเอาผลงานศิลปะ งานเขียน และหยาดเหงื่อแรงงานของนักสร้างสรรค์ชาวไทยนับหมื่นคนไปใช้ประมวลผลโดยไม่เคยขออนุญาตและไม่มีการจ่ายค่าลิขสิทธิ์ การที่กลุ่มทุนพยายามผลักดันการใช้ AI อย่างเสรีโดยไร้กฎหมายควบคุม ไม่เพียงแต่จะทำลายระบบเศรษฐกิจของคนทำงานอิสระ (Freelancer) แต่ยังเป็นการทำลาย 'จิตวิญญาณความเป็นมนุษย์' ที่ซ่อนอยู่ในงานศิลปะ สังคมที่มุ่งเน้นแต่ความเร็วและผลกำไรจนหลงลืมความถูกต้องทางจริยธรรม จะเป็นสังคมที่ไร้ซึ่งรากเหง้าอย่างแท้จริง"

3) ชุดข้อสอบแบบไต่ระดับและเกณฑ์การประเมิน (Rubric)

ข้อสอบระดับที่ 1 การค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve)

คำถาม จากบทอ่านแหล่งที่ 1 การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ส่งผลดีต่อตัวเลขเชิงเศรษฐกิจในประเด็นใดบ้าง

การวัดสมรรถนะและคุณลักษณะ วัดทักษะการกวาดสายตาเพื่อดึงข้อมูลเชิงประจักษ์ และประเมินความซื่อสัตย์ต่อข้อมูลโดยไม่นำความเห็นส่วนตัวมาปะปน

เกณฑ์การให้คะแนน

ได้คะแนนเต็ม ผู้เรียนระบุข้อเท็จจริงได้ครบถ้วน คือ ลดต้นทุนการผลิตได้ร้อยละ 40 และเพิ่มความรวดเร็วในการส่งมอบงานได้ 3 เท่าตัว

ไม่ได้คะแนน ผู้เรียนตอบไม่ตรงประเด็น นำความคิดเห็นส่วนตัวมาตอบ หรือตอบไม่ครบถ้วน

ข้อสอบระดับที่ 2 การรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret)

คำถาม การให้คุณค่ากับคำว่า "ผลงานสร้างสรรค์" ในมุมมองของเว็บไซต์ธุรกิจ (แหล่งที่ 1) แตกต่างจากมุมมองของสมาคมนักวาดภาพประกอบ (แหล่งที่ 2) อย่างไร จงอธิบายเปรียบเทียบพร้อมยกตัวอย่างการใช้คำศัพท์ที่สะท้อนอคติของผู้เขียนทั้งสองฝ่าย

การวัดสมรรถนะและคุณลักษณะ วัดการเปรียบเทียบข้อมูลข้ามตัวบท การตีความเจตนา และประเมิน "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง" ผ่านการรู้เท่าทันวาทกรรมและกลวิธีทางภาษา

เกณฑ์การให้คะแนนแบบอิงคุณภาพ

ระดับดีเยี่ยม ผู้เรียนสามารถอธิบายความขัดแย้งได้อย่างชัดเจนว่า แหล่งที่ 1 มองผลงานเป็น "สินค้า" ที่เน้นความรวดเร็วและผลกำไร (ใช้คำว่า ต้นทุน, ชีตความสามารถ) ส่วนแหล่งที่ 2 มองผลงานเป็น "ทรัพย์สินทางปัญญาและจิตวิญญาณ" (ใช้คำว่า หยาดเหงื่อแรงงาน, โครงการ) การวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนรู้เท่าทันอคติและจุดยืนที่แตกต่างกันอย่างลึกซึ้ง

ระดับต้องปรับปรุง ผู้เรียนสรุปใจความสำคัญได้เพียงผิวเผิน ไม่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของมุมมองได้ และไม่สามารถระบุการใช้คำศัพท์ที่สะท้อนอคติของผู้เขียนได้

ข้อสอบระดับที่ 3 การประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate)

คำถาม หากนักเรียนเป็น "คณะกรรมการจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ" ที่ต้องออกร่างกฎหมายควบคุมการใช้ AI ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ นักเรียนจะเสนอนโยบายอย่างไรเพื่อรักษาสมดุลระหว่าง "การส่งเสริมให้เยาวชนไทยมีทักษะอาชีพที่ก้าวทันเทคโนโลยี" และ "การปกป้องสิทธิบัตรและเคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์ผู้สร้างสรรค์" จงนำเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมโดยอ้างอิงหลักฐานหรือข้อโต้แย้งจากบทอ่านทั้งสองแหล่งมาสนับสนุนการตัดสินใจ

การวัดสมรรถนะและคุณลักษณะ นี่คือการถามขั้นสูงสุดที่ท้าทายให้ผู้เรียนสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประเมินความน่าเชื่อถือ และสะท้อนคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" และ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ในยุคดิจิทัล

เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Analytic Rubric)

ระดับดีเยี่ยม (3 คะแนน) ผู้เรียนนำเสนอโนบายที่มีความเป็นไปได้อย่างสูงและสร้างสรรค์ (เช่น การบังคับให้ระบบ AI ต้องเปิดเผยแหล่งที่มาของภาพอ้างอิง หรือการตั้งกองทุนชดเชยให้ศิลปิน) มีการอ้างอิงข้อมูลจากบทอ่านทั้งข้อดีและข้อเสียมาสนับสนุนการตัดสินใจอย่างมีตรรกะที่สมบูรณ์ คำตอบสะท้อนวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลในการประกอบอาชีพยุคใหม่ ควบคุมไปกับจิตสำนึกของพลเมืองที่เคารพกติกาทางสังคมและสิทธิมนุษยชน

ระดับดี (2 คะแนน) ผู้เรียนนำเสนอโนบายในการแก้ปัญหาได้สมเหตุสมผล แต่การอ้างอิงหลักฐานสนับสนุนยังเอนเอียงไปทางกลุ่มทุนหรือกลุ่มศิลปินฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป ทำให้ข้อโต้แย้งขาดความสมดุล การสะท้อนคุณลักษณะเรื่องการมีอาชีพและการเป็นพลเมืองที่ดียังไม่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

ระดับต้องปรับปรุง (1 คะแนน) ผู้เรียนนำเสนอแนวทางที่เลื่อนลอย หรือตอบโดยใช้อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวเป็นหลัก เช่น ห้ามใช้ AI เด็ดขาด หรือให้ใช้โดยไม่ต้องสนใจลิขสิทธิ์ ไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลจากบทอ่านมาสนับสนุนเหตุผล และไม่สะท้อนความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอันเป็นคุณลักษณะของพลเมืองที่ดี

การออกแบบสถาปัตยกรรมการประเมินที่พัฒนาโครงสร้างทางปัญญาของ PISA เข้ากับบริบททางศิลปกรรมของสังคมไทยดังตัวอย่างข้างต้น จะเป็นเครื่องมืออันทรงพลังภาพที่ช่วยให้ครูภาษาไทยสามารถยกระดับห้องเรียนให้กลายเป็นสนามฝึกซ้อมทางปัญญา ผู้เรียนจะไม่เพียงแต่อ่านออกและเขียนได้ แต่จะสามารถอ่านโลก อ่านสังคม และเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความฉลาดรู้ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และพร้อมรับมือกับความผันผวนของโลกอนาคตได้อย่างมั่นคง

4.2 การใช้ประเภทบทอ่านในข้อสอบ (Using Text Types in Exams) ข้อสอบที่สามารถวัดความฉลาดรู้ได้อย่างรอบด้าน จำเป็นต้องใช้ตัวบทหรือบทอ่านที่จำลองมาจากโลกความเป็นจริง (Authentic Texts) การยึดติดกับบทความความเรียงแบบเดิมไม่เพียงพออีกต่อไป ครูผู้สอนต้องมีศิลปะในการเลือกใช้ประเภทบทอ่านให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การประเมิน ดังนี้

- **ตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Texts)** เช่น บทความ บทบรรณาธิการ หรือความเรียง เหมาะสำหรับการประเมินทักษะการตีความเชิงลึก การติดตามการให้เหตุผลของผู้เขียน และการวิเคราะห์โครงสร้างภาษา

- **ตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Texts)** เช่น แผนภูมิ ตาราง อินโฟกราฟิก หรือประกาศ เหมาะสำหรับการประเมินทักษะการดึงข้อมูลอย่างรวดเร็ว และการแปลความหมายจากภาพหรือสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล

- **ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts)** ถือเป็นรูปแบบที่ทรงพลังที่สุดในการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านยุคใหม่ โดยการนำเสนอข้อมูลจากหลายแหล่งที่มีความขัดแย้งกัน

ตัวอย่างการใช้ตัวบทหลากหลายแหล่งเพื่อการประเมินผล

ครูอาจยกตัวบทที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เช่น กรณีศึกษาเรื่อง "การจัดการความขัดแย้งด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์" โดยให้ผู้เรียนอ่านแหล่งข้อมูลที่ 1 ซึ่งเป็นข่าวออนไลน์โปรโมตการจัดงานเทศกาลดนตรีระดับประเทศที่คาดว่าจะสร้างเม็ดเงินมหาศาลให้ท้องถิ่น ควบคู่กับแหล่งข้อมูลที่ 2 ซึ่งเป็นจดหมายเปิดผนึกจากกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติที่แสดงความกังวลเรื่องปัญหาขยะและมลพิษทางเสียงที่มีต่อนกกระเรียนพันธุ์ไทยที่หายาก การใช้ชุดตัวบทเช่นนี้จะบีบบังคับให้นักเรียนต้องใช้สมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิดในการหาทางออกที่รักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นการประเมินการเป็นพลเมืองที่ดีได้อย่างลึกซึ้ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

4.3 การวิเคราะห์ข้อสอบของผู้เรียนเพื่อหาข้อบกพร่อง (Diagnostic Analysis of Student Performance)

สาระสำคัญประการสุดท้ายที่ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยต้องตระหนัก คือการเปลี่ยนกระบวนทัศน์และมุมมองที่มีต่อ "คำตอบที่ผิด" ของนักเรียนเสียใหม่ ในอดีตคำตอบที่ผิดอาจหมายถึงการหักคะแนนและการตัดสินว่าผู้เรียนไม่มีความรู้ แต่ในการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 คำตอบที่ผิดคือ

"ข้อมูลสายแทง" (Diagnostic Clues) อันล้ำค่าที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างตรงจุด เมื่อครูใช้ข้อสอบอัตนัยประยุกต์เชิงสถานการณ์ ครูจะต้องทำหน้าที่เสมือนแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ทำการวิเคราะห์ข้อบกพร่องทางปัญญา (Cognitive Diagnosis) จากร่องรอยการเขียนและการใช้ภาษาของผู้เรียน (ทศนา แคมมณี, 2564) เพื่อให้เห็นภาพการนำทฤษฎีการวิเคราะห์ข้อบกพร่องทั้ง 3 ระดับไปสู่การปฏิบัติจริง ขอนำเสนอตัวอย่างสถานการณ์จำลองที่บูรณาการความร่วมมือและบริบทการพัฒนาท้องถิ่น พร้อมด้วยตัวอย่างคำตอบจริงของผู้เรียนและการวิเคราะห์ข้อบกพร่องอย่างเป็นลำดับขั้นตอน

บริบทสถานการณ์จำลองสำหรับการวิเคราะห์

ข้อชุดข้อสอบ: วิฤตมหกรรมกีฬาและดนตรีระดับโลก ท่ามกลางเสียงสะท้อนของธรรมชาติ

รูปแบบตัวบท ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีความขัดแย้งทางความคิด

บทอ่านแหล่งที่ 1 บทความเชิงข่าวจากเพจส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับจังหวัด "ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของจังหวัดเราในการเป็นเจ้าภาพจัดมหกรรมกีฬาและเทศกาลดนตรีระดับโลกในช่วงสุดสัปดาห์ที่ผ่านมา ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้กับการก้าวกระโดดทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น งานนี้ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติกว่าหนึ่งแสนคน สร้างเม็ดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจฐานรากมากกว่าห้าร้อยล้านบาท อัตราการเข้าพักของโรงแรมเต็มทุกแห่ง พ่อค้าแม่ค้าในตลาดชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นถึงสามเท่าตัว นี่คือนับพินิจว่าเมืองของเรามีความพร้อมที่จะก้าวขึ้นเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและการจัดอีเวนต์ระดับโลก ซึ่งจะช่วยสร้างงานและสร้างความมั่นคงให้แก่เยาวชนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน"

บทอ่านแหล่งที่ 2 โพสต์ไวรัลจากกลุ่มเยาวชนรักษ์สิ่งแวดล้อมท้องถิ่น "เบื้องหลังแสงสีและตัวเลขทางเศรษฐกิจที่สวยงาม คือรอยเท้าที่ทิ้งไว้เป็นคราบน้ำตาของชุมชนและธรรมชาติ พื้นที่จัดงานซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับเขตชุ่มน้ำและแหล่งอนุรักษ์นกหายาก ต้องเผชิญกับมลพิษทางเสียงที่ดังเกินมาตรฐานติดต่อกันถึงสามวันสามคืน ส่งผลให้นกทิ้งรังและระบบนิเวศปั่นป่วน ยิ่งไปกว่านั้น กองขยะพลาสติกนับสิบล้านชิ้นยังถูกทิ้งเกลื่อนกลาดตามลานกว้างและริมแหล่งน้ำสาธารณะโดยไม่มีการจัดการที่ถูกต้อง การพัฒนาที่แลกมาด้วยการทำลายบ้านเกิดของเราเองเช่นนี้ จะเรียกว่าเป็นความเจริญที่ยั่งยืนได้อย่างไร หากเรายังคงจัดงานโดยไม่เคารพกติกาของธรรมชาติ อนาคตของเมืองเราคงเหลือเพียงซากปรักหักพังของความมั่งคั่ง"

1) การวิเคราะห์ข้อบกพร่องระดับฐานราก (Retrieval Failure) ข้อบกพร่องในระดับนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีปัญหาในการอ่านระดับผิวพรรณ ไม่สามารถค้นหาและดึงข้อมูลเชิงประจักษ์จากตัวบทได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นทักษะขั้นพื้นฐานตามกรอบ PISA (OECD, 2024)

ข้อคำถามที่ครูตั้ง จากบทอ่านแหล่งที่ 1 มหกรรมกีฬาและเทศกาลดนตรีส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของจังหวัดในรูปแบบใดบ้าง จงระบุข้อมูลตัวเลขหรือสถิติอย่างน้อย 2 ประการ

ตัวอย่างคำตอบที่ผิดพลาดของนักเรียน (นาย ก) "งานนี้ทำให้คนในจังหวัดมีความสุขมาก มีคอนเสิร์ตสนุกๆ ให้ดู และทำให้เมืองของเรามีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก"

การวิเคราะห์ข้อบกพร่อง (Diagnostic Analysis) คำตอบของนาย ก สะท้อนให้เห็นถึงข้อบกพร่องระดับฐานราก (Retrieval Failure) อย่างชัดเจน แม้นักเรียนจะเข้าใจภาพรวมว่างานนี้เป็นเรื่องดี แต่นักเรียนไม่สามารถ "สแกนหาคำสำคัญ" และไม่สามารถดึงข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็น "ตัวเลขหรือสถิติ" (เช่น เม็ดเงินหมุนเวียนห้าร้อยล้านบาท หรือรายได้แม่ค้าเพิ่มขึ้นสามเท่า) ตามที่ข้อสอบระบุได้ นักเรียนนำความรู้สึก

และทัศนคติส่วนตัวมาตอบแทนข้อเท็จจริงในตัวบท สิ่งนี้สะท้อนถึงปัญหาการขาดสมาธิในการอ่านอย่างละเอียด และขาดความรอบคอบในการตีโจทย์

แนวทางการพัฒนาและจัดกิจกรรม ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านจับใจความพื้นฐาน (Scanning and Skimming) เช่น กิจกรรม "นักสืบข้อมูล" โดยใช้ปากกาเน้นข้อความ (Highlighter) ให้นักเรียนฝึกขีดเส้นใต้เฉพาะตัวเลข สถิติ หรือข้อเท็จจริงที่ซ่อนอยู่ในย่อหน้า ครูต้องเน้นย้ำให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเสาะหาข้อมูลข่าวสารตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นก้าวแรกของการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง

3) การวิเคราะห์ข้อบกพร่องระดับการตีความ (Interpretation Fallacy) ข้อบกพร่องในระดับนี้สะท้อนว่าผู้เรียนขาดทักษะในการแปลความหมายแฝง ไม่เข้าใจวาทศิลป์ และไม่สามารถเชื่อมโยงบริบทเพื่อสรุปเจตนาของผู้เขียนได้ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในการรับมือกับสื่อที่ซับซ้อน (ทศนา แหมมณี, 2564)

ข้อคำถามที่ครูตั้ง ในบทอ่านแหล่งที่ 2 กลุ่มเยาวชนรักษ์สิ่งแวดล้อมใช้ประโยคที่ว่า "รอยเท้าที่ทิ้งไว้เป็นคราบน้ำตาของชุมชนและธรรมชาติ" ข้อความนี้ต้องการสื่อถึงสิ่งใด และผู้เขียนมีเจตนาอย่างไรในการใช้ภาพพจน์นี้

ตัวอย่างคำตอบที่ผิดพลาดของนักเรียน (เด็กหญิง ข) "หมายความว่าตอนที่มีการจัดงานเทศกาลดนตรี คงมีฝนตกหนักมาก ทำให้พื้นดินเฉอะแฉะเป็นโคลน คนที่มาเดินในงานเลยทิ้งรอยเท้าเอาไว้เต็มไปหมด ส่วนคราบน้ำตาก็คงหมายถึงชาวบ้านร้องไห้เพราะฝนตกทำให้จัดงานลำบาก"

การวิเคราะห์ข้อบกพร่อง (Diagnostic Analysis) คำตอบของเด็กหญิง ข เป็นตัวอย่างคลาสสิกของข้อบกพร่องระดับการตีความ (Interpretation Fallacy) นักเรียนยังคงยึดติดกับการแปลความหมายตามตัวอักษร (Literal Meaning) อย่างตายตัว ขาดคลังคำศัพท์เชิงลึก และไม่เข้าใจการใช้อุปมาอุปไมย (Metaphor) หรือการใช้ภาพพจน์ในภาษาไทย นักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงบริบทแวดล้อมเรื่อง "ขยะพลาสติกและมลพิษทางเสียง" เพื่อนำมาตีความคำว่า "รอยเท้า" (ซึ่งหมายถึงผลกระทบที่ทิ้งไว้) และ "คราบน้ำตา" (ซึ่งหมายถึงความเจ็บปวดและทรัพยากรที่สูญเสียไป) ได้

แนวทางการพัฒนาและจัดกิจกรรม ครูต้องเพิ่มนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ด้วยการจัดกิจกรรมวิเคราะห์วาทกรรมและกลวิธีทางภาษา นำบทวิจารณ์ ข่าว หรือเพลงร่วมสมัยที่มีการใช้ภาษาภาพพจน์มาให้นักเรียนร่วมกันถอดรหัส (Decoding) จัดวงอภิปรายให้เห็นว่าภาษาในสื่อสังคมออนไลน์มักมีนัยยะแฝงเพื่อสร้างความตื่นตระหนกหรือโน้มน้าวใจเสมอ การฝึกทักษะนี้จะช่วยอุดช่องโหว่และสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียนมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม ไม่ตกเป็นเหยื่อของการตีความสื่ออย่างผิดเพี้ยน

4) การวิเคราะห์ข้อบกพร่องระดับการสะท้อนคิดและคุณธรรม (Reflective and Moral Deficit) เป็นข้อบกพร่องที่น่ากังวลที่สุดในการวัดผลยุคใหม่ เพราะไม่ได้บ่งชี้แค่ปัญหาทางภาษา แต่เป็นสัญญาณเตือนถึงวิกฤตทางทัศนคติ ภาวะทางอารมณ์ และคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน (OECD, 2024)

ข้อคำถามที่ครูตั้ง ในฐานะที่นักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจังหวัดนี้ หากปีหน้ามีการขออนุญาตจัดมหรหรรษ์กึ่งาและดนตรีนี้อีกครั้ง นักเรียนจะเสนอแนวทางต่อผู้ว่าราชการจังหวัดอย่างไร เพื่อลดความขัดแย้งระหว่าง "การกระตุ้นเศรษฐกิจและการจ้างงาน" กับ "การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน" จงเขียนข้อเสนอแนะโดยอ้างอิงข้อมูลจากบทอ่านทั้งสองแหล่งมาสนับสนุนความคิดเห็นของนักเรียน

ตัวอย่างคำตอบที่ผิดพลาดของนักเรียน (นาย ค) "ผมขอเสนอให้ผู้ว่าฯ จัดงานต่อไปเลยครับ จัดให้ใหญ่กว่าเดิมด้วยซ้ำ เพราะมันได้เงินตั้งห้าร้อยล้านบาท ส่วนไอ้พวกเด็กกลุ่มอนุรักษ์ที่มาโพสต์ด่าก็แค่พวกโลกสวย พวกขวางความเจริญ น่ารำคาญมาก ถ้าไม่ยากทนเสียงดังก็ให้ย้ายบ้านหนีไปอยู่ที่อื่นสิครับ เมืองจะพัฒนามาแล้วสนใจทำไม"

การวิเคราะห์ข้อบกพร่อง (Diagnostic Analysis) คำตอบของนาย ค เผยให้เห็นถึงข้อบกพร่องระดับการสะท้อนคิดและคุณธรรม (Reflective and Moral Deficit) ขั้นรุนแรง แม้นักเรียนจะสามารถดึงข้อมูลตัวเลข (ห้าร้อยล้านบาท) มาใช้ได้ แต่นักเรียนล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงในการประเมินและชี้แจงน้ำหนักข้อมูลจากทั้งสองฝ่ายอย่างเป็นเหตุเป็นผล นักเรียนใช้อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวเป็นที่ตั้ง มีการใช้ถ้อยคำโจมตีฝ่ายตรงข้าม (Hate Speech) ขาดความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ต่อผู้ได้รับผลกระทบ และมองเห็นเพียงผลประโยชน์ทางวัตถุโดยละทิ้งความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ในมิติของพระบรมราโชบาย คำตอบนี้สะท้อนถึงการขาด "ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" และสอบตกในด้าน "การเป็นพลเมืองที่ดี" เนื่องจากไม่เคารพกติกาการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

แนวทางการพัฒนาและจัดกิจกรรม ข้อมูลหลายแห่งนี้บ่งบอกว่า การสอนแค่หลักภาษาหรือการอ่านจับใจความไม่เพียงพออีกต่อไป ครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้โดยด่วน เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางความคิด (Safe Space) ครูอาจจัดกิจกรรม "จำลองบทบาทสมมติ" (Role Play) โดยให้นาย ค ลองสวมบทบาทเป็นชาวบ้านที่มีผู้สูงอายุและเด็กเล็กอาศัยอยู่ใกล้พื้นที่จัดงาน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) และจัดกิจกรรมการโต้วาทีเชิงสร้างสรรค์ที่กำหนดกติกาว่า "ห้ามใช้คำหยาบคาย และต้องโจมตีที่ข้อมูล ไม่ใช่โจมตีที่ตัวบุคคล" การเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากคำตอบที่ผิดพลาด นำไปสู่การขัดเกลาทักษะสังคม (Socialization) เช่นนี้ คือเป้าหมายสูงสุดของการประเมินผลภาษาไทยเชิงสมรรถนะ

การที่ครูภาษาไทยสามารถใช้เครื่องมือประเมินผลเพื่อเอกซเรย์ระบบความคิดของนักเรียน และสามารถแยกแยะข้อบกพร่องทั้ง 3 ระดับนี้ได้จะช่วยยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 และเป็นการรับประกันว่าเยาวชนไทยจะเติบโตขึ้นพร้อมกับมีสติปัญญาและมีหัวใจที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมอย่างแท้จริง

5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโมดูลที่ 4 ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นห้องปฏิบัติการทางวิชาชีพที่มุ่งพลิกโฉมกระบวนทัศน์ของครูภาษาไทยและนิสิตนักศึกษาครู จากเดิมที่คุ้นเคยกับการเป็นเพียงผู้ใช้เครื่องมือวัดผลที่ถูกสร้างสำเร็จรูป ไปสู่การเป็น "สถาปนิกผู้ออกแบบการประเมินผล" (Assessment Designer) อย่างเต็มภาคภูมิ การเปลี่ยนผ่านนี้เรียกร้องให้ผู้เข้าอบรมต้องลงมือปฏิบัติจริง เผชิญหน้ากับความซับซ้อนของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และวิเคราะห์ร่องรอยทางปัญญาของผู้เรียนอย่างลุ่มลึก กระบวนการในโมดูลนี้ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 ส่วนที่ร้อยรัดกันอย่างเป็นระบบ เพื่อหล่อหลอมสมรรถนะการวัดผลที่บูรณาการความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA เข้ากับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

5.1 การบรรยายเชิงโต้ตอบ (Interactive Lecture): การทลายกระบวนการทัศน์การประเมินแบบดั้งเดิม

การเปลี่ยนผ่านระบบการศึกษาและยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล ไม่อาจเกิดขึ้นได้หากครูผู้สอนยังคงยึดติดกับเครื่องมือวัดผลแบบเดิม การเปิดโมดูลที่ 4 ด้วยกระบวนการบรรยายเชิงโต้ตอบ (Interactive Lecture) จึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดทฤษฎีการวัดผลประเมินผลทางสถิติ แต่เป็นการใช้ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy) ซึ่งเชื่อว่าผู้ใหญ่จะเกิดการเรียนรู้และยอมรับการเปลี่ยนแปลงก็ต่อเมื่อได้ตระหนักถึงปัญหาและเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วยตนเอง วิทยากรในฐานะผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) จะต้องทำหน้าที่กะเทาะเปลือกความเชื่อเดิมเกี่ยวกับการทดสอบวิชาภาษาไทย และนำพาผู้เข้าอบรมก้าวเข้าสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ของการประเมินตามสภาพจริง

เพื่อขยายความกระบวนการบรรยายเชิงโต้ตอบให้เห็นภาพการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีความทันสมัย จึงขอจำแนกรายละเอียดพร้อมตัวอย่างประกอบออกเป็นลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การใช้คำถามกระตุ้นคิดเพื่อสร้างความขัดแย้งทางปัญญา (Socratic Questioning)

การเริ่มต้นการบรรยายด้วยการบอกทฤษฎีมักทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่ายและต่อต้าน วิทยากรจึงต้องเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสภาวะความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) บีบบังคับให้ครูผู้เข้าอบรมต้องหันกลับมาทบทวนประสบการณ์การออกข้อสอบและการให้คะแนนของตนเองในอดีต

1.1)ตัวอย่างการใช้สถานการณ์ร่วมสมัยเพื่อตั้งคำถามกระตุ้นคิด วิทยากรอาจยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมปัจจุบัน เช่น "เรามักพบเห็นข่าวเยาวชนหรือแม้แต่บัณฑิตจบใหม่ที่เคยได้คะแนน 4.00 ในวิชาภาษาไทย ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพทางออนไลน์ หลอกให้โอนเงินผ่านแอปพลิเคชัน หรือหลงเชื่อข่าวปลอมที่สร้างความเกลียดชังแล้วแชร์ต่อจนเกิดความเสียหาย ท่านคิดว่าเหตุใดนักเรียนที่สอบข้อสอบจับใจความสำคัญของเราได้คะแนนเต็ม จึงล้มเหลวในการอ่านและเอาชีวิตรอดในโลกความเป็นจริง"

1.2) การนำวงอภิปรายเพื่อทลายความเชื่อเดิม เมื่อโยนคำถามนี้ลงไปในวงอภิปราย ครูผู้เข้าอบรมจะเริ่มสะท้อนความคิดเห็น วิทยากรจะทำหน้าที่รวบรวมประเด็นและชี้ให้เห็นว่า เครื่องมือวัดผลแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ที่เราใช้กันมาอย่างยาวนาน มักวัดได้เพียงทักษะขั้นพื้นฐาน นั่นคือการค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) หรือเติมที่ก็คือการจับใจความสำคัญระดับผิวพรรณ แต่ไม่สามารถสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนในการวิพากษ์วิจารณ์ หรือการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ซึ่งเป็นทักษะการเอาชีวิตรอดที่สำคัญที่สุดในศตวรรษที่ 21 (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556)

1.3 การเชื่อมโยงข้อบกพร่องของการประเมินสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิทยากรจะเชื่อมโยงให้เห็นว่า การที่ข้อสอบภาษาไทยแบบดั้งเดิมไม่สามารถวัดพรรณนะหรือกระบวนการให้เหตุผลของผู้เรียนได้ ทำให้เราสูญเสียโอกาสทองในการประเมิน "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" หากเราไม่เคยมีข้อสอบที่จำลองสถานการณ์ให้นักเรียนได้ฝึกชั่งน้ำหนักข้อมูลที่มีอคติ เราย่อมไม่อาจคาดหวังให้นักเรียนเติบโตไปเป็นพลเมืองที่มีภูมิคุ้มกันทางดิจิทัลได้เลย การตั้งคำถามเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนให้ครูตระหนักว่า การเปลี่ยนรูปแบบข้อสอบคือความจำเป็นเร่งด่วนระดับชาติ

2) การเชื่อมโยงกรอบ PISA สู่การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

เมื่อกระบวนการที่คุ้นเคยถูกสั่นคลอน วิทยาการจะนำเสนอกรอบแนวคิดความรู้ด้านการอ่าน PISA 2025 เข้ามาเป็นทางออก โดยใช้เทคนิคการเปรียบเทียบ (Compare and Contrast) ให้เห็นความแตกต่างระหว่างข้อสอบแบบดั้งเดิมกับข้อสอบเชิงสถานการณ์

2.1) การจำลองนิเวศสารสนเทศในโลกความจริง (Information Ecology) วิทยาการจะอธิบายว่า โลกความเป็นจริงไม่ได้ป้อนข้อมูลให้เราในรูปแบบของความเรียงหนึ่งย่อหน้าที่ผ่านการคัดกรองมาอย่างดี แต่นักเรียนต้องเผชิญกับ "ตัวบทหลากหลายแหล่ง" (Multiple Texts) ที่มีนำเสนอข้อมูลขัดแย้งกัน ข้อสอบที่ดีจึงต้องจำลองนิเวศสารสนเทศนี้มาไว้ในกระดาษคำถาม

2.2) ตัวอย่างการเปรียบเทียบข้อสอบแบบดั้งเดิมกับข้อสอบตามแนวทาง PISA เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมเห็นภาพชัดเจน วิทยาการจะยกตัวอย่างการออกแบบข้อสอบในหัวข้อที่บูรณาการบริบทท้องถิ่นและพลวัตของภาษาไทย เช่น การวิเคราะห์ประเด็น "ความขัดแย้งในการพัฒนาเมืองกับการอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่น"

รูปแบบข้อสอบแบบดั้งเดิม (ที่ควรหลีกเลี่ยงเมื่อต้องการวัดสมรรถนะขั้นสูง)

ตัวบท: ย่อหน้าสั้นๆ อธิบายความหมายของคำภาษาถิ่นและเสน่ห์ของการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

คำถาม: ข้อใดคือใจความสำคัญของย่อหน้านี้ (มีตัวเลือก ก ข ค ง)

การวิเคราะห์ของวิทยาการ: ข้อสอบนี้วัดได้เพียงความจำและความเข้าใจเบื้องต้น นักเรียนสามารถใช้เทคนิคการตัดชอยส์เพื่อหาคำตอบได้โดยไม่ต้องใช้กระบวนการคิดวิพากษ์ใดๆ

รูปแบบข้อสอบเชิงสถานการณ์ตามแนวทาง PISA (Multiple Texts & Constructed Response)

ตัวบทที่ 1 (โพสต์จากผู้ประกอบการรุ่นใหม่): นำเสนอแนวคิดที่ว่าเมืองของเราควรปรับตัวรับนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มากขึ้น บ้ายบอทางหรือเมนูอาหารในตลาดชุมชนควรเปลี่ยนเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด และควรยกเลิกการใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารสาธารณะเพื่อยกระดับภาพลักษณ์ให้ดูเป็นสากลและกระตุ้นเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างรวดเร็ว

ตัวบทที่ 2 (บทความจากนักวิชาการท้องถิ่น):โต้แย้งว่าเสน่ห์ที่แท้จริงที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคือ "พลวัตของภาษาไทยและภาษาถิ่น" ที่สะท้อนตัวตนและรากเหง้า การกลืนกลายทางวัฒนธรรมเพื่อเอาใจนายทุนต่างชาติจะทำให้เราสูญเสียจิตวิญญาณของชุมชนไปตลอดกาล การพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการบูรณาการควบคู่กันไป

คำถาม (อัตนัยประยุกต์): หากนักเรียนเป็นนายกเทศมนตรีที่ต้องกำหนดนโยบายการใช้ภาษาและพัฒนาภูมิทัศน์ของตลาดชุมชน นักเรียนจะจัดการกับข้อเสนอมที่มีความขัดแย้งกันนี้อย่างไร จงนำเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมและชี้แจงน้ำหนักข้อดีข้อเสียโดยอ้างอิงข้อมูลจากตัวบททั้งสองแหล่งมาสนับสนุนการตัดสินใจของนักเรียน

การวิเคราะห์ของวิทยาการ: วิทยาการจะชวนครูอภิปรายว่า คำถามรูปแบบนี้บังคับให้นักเรียนต้องใช้สมรรถนะขั้นสูงสุดคือ การประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ผู้เรียนไม่สามารถเดาคำตอบได้ แต่ต้องนำความรู้เดิมมาปะทะสังสรรค์กับตัวบท และเรียบเรียงความคิดออกมาเป็นภาษาเขียนอย่างมีตรรกะ

3) ความจำเป็นของการประเมินแบบเขียนตอบอัตนัยประยุกต์ (Constructed Response)

การบรรยายจะเน้นย้ำว่า เราไม่สามารถประเมินสมรรถนะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน หรือประเมิน "การเป็นพลเมืองที่ดี" ได้เลย หากปราศจากการให้ผู้เรียนเขียนตอบ (Constructed Response) การให้นักเรียนเขียนอธิบายเหตุผลคือการเปิดโอกาสให้ครูได้เห็น "ร่องรอยทางความคิด" (Thinking Trace) ว่านักเรียนมีคิดหรือไม่ สามารถเห็นอกเห็นใจฝ่ายที่สูญเสียประโยชน์ได้หรือไม่ หรือนักเรียนมีวิสัยทัศน์สอดคล้องกับ "การทำงานและมีอาชีพ" ในการประยุกต์ใช้ทั้งความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์รากเหง้าของชาติได้อย่างสมดุลหรือไม่

4) การเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นสถาปนิกผู้ออกแบบการประเมินผล ในช่วงท้ายของการบรรยายเชิงโต้ตอบ วิทยากรจะสรุปให้เห็นว่า การทลายกระบวนทัศน์การประเมินแบบดั้งเดิม ไม่ใช่การยกเลิกข้อสอบแบบปรนัยโดยสิ้นเชิง แต่คือการตระหนักรู้ว่าเครื่องมือแต่ละประเภทมีขีดจำกัด หากเราต้องการสร้างเยาวชนที่มีความฉลาดรู้ตามกรอบ PISA 2025 และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามพระบรมราโชบายอย่างแท้จริง ครูภาษาไทยต้องยกระดับตนเองจากการเป็นเพียง "ผู้ทดสอบ" ไปสู่การเป็น "สถาปนิกผู้ออกแบบสถานการณ์การประเมิน" ที่สามารถสร้างสนามฝึกซ้อมทางปัญญาให้นักเรียนได้ลองผิดลองถูกและเติบโตอย่างแข็งแกร่ง (OECD, 2024)

กระบวนกรบรรยายเชิงโต้ตอบที่มีการเปรียบเทียบอย่างกลุ่มเล็กและยกตัวอย่างที่เชื่อมโยงกับพลวัตทางสังคมอย่างชัดเจนนี้ จะสร้างแรงสั่นสะเทือนทางความคิด ทำให้ครูผู้เข้าอบรมเกิดความตื่นตัวและพร้อมที่จะเข้าสู่กิจกรรมการฝึกปฏิบัติสร้างเกณฑ์การประเมิน (Rubric) ในหัวข้อถัดไปอย่างมีเป้าหมายและมีแรงบันดาลใจอันเต็มเปี่ยม

5.2 การวิเคราะห์ข้อสอบจริงเพื่อสร้างเกณฑ์ (Analyzing Authentic Assessments for Rubric Construction)

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อสอบจริงเพื่อสร้างเกณฑ์การประเมิน ถือเป็นหัวใจสำคัญทางเทคนิควิชาชีพที่จะช่วยพลิกโฉมการทำงานของครูภาษาไทยให้ก้าวสู่ความเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล การสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีความเที่ยงตรง (Validity) ซึ่งหมายถึงการวัดได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการจะวัด และมีความน่าเชื่อถือ (Reliability) ซึ่งหมายถึงความคงเส้นคงวาของการให้คะแนน ถือเป็นความท้าทายสูงสุดของวิชาชีพครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเราต้องประเมินสิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างกระบวนการคิดวิพากษ์ ควบคู่ไปกับคุณธรรม และจริยธรรมตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา กิจกรรมในหัวข้อนี้จึงออกแบบมาเพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมได้ลงมือปฏิบัติจริงในการถอดรหัสข้อสอบระดับสากลและร่วมกันสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในห้องเรียน

เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างมีระบบและครอบคลุมเนื้อหาเชิงลึก จึงขอจัดทำกระบวนกรวิเคราะห์และตัวอย่างข้อสอบที่มีความทันสมัยออกเป็นลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ลำดับที่ 1 การทำความเข้าใจปรัชญาของการถอดรหัสข้อสอบสถานการณ์ระดับสากล วิทยากรจะเริ่มต้นด้วยการอธิบายให้ผู้เข้าอบรมเห็นภาพว่า ข้อสอบสถานการณ์ (Situational Assessment) ไม่ใช่เพียงการนำบทความมาให้ให้นักเรียนอ่านแล้วตอบคำถาม แต่เป็นการสร้าง "ระบบนิเวศจำลอง" (Simulated Ecology) ที่ผู้เรียนต้องเผชิญหน้ากับประเด็นปัญหาทางสังคมที่มีความซับซ้อน ข้อสอบที่ดีต้องไม่มีคำตอบที่

ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว (No Single Right Answer) แต่ต้องเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้แสดงกระบวนการให้เหตุผล การชั่งน้ำหนักข้อมูล และการตรวจสอบอคติของตนเองและของผู้เขียน วิทยากรจะชี้ให้เห็นว่า ทุกคำถามที่ถูกสร้างขึ้นในระดับการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ตามกรอบ PISA จะมีวาระซ่อนเร้น (Hidden Agenda) ในการประเมินคุณลักษณะของพลเมืองแห่งยุค (OECD, 2024)

ลำดับที่ 2 การนำเสนอตัวอย่างข้อสอบสถานการณ์ร่วมสมัย (Modern Authentic Assessment Case Study) เพื่อก้าวข้ามข้อสอบแบบเดิม วิทยากรจะนำเสนอชุดข้อสอบจำลองที่บูรณาการบริบทสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งกำลังเป็นประเด็นถกเถียงในระดับสากลและระดับประเทศ เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมใช้เป็นกรณีศึกษาในการวิเคราะห์

ชุดข้อสอบกรณีศึกษา: วิฤตเมืองอัจฉริยะ ความปลอดภัยสาธารณะกับสิทธิความเป็นส่วนตัว

รูปแบบตัวบท: ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีมุมมองขัดแย้งกัน

บทอ่านแหล่งที่ 1 แถลงการณ์จากผู้ว่าราชการเมืองและบริษัทเทคโนโลยี (มิตินิยามความมั่นคงและเศรษฐกิจ) "เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเปลี่ยนเมืองของเราให้เป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ทางเทศบาลได้อนุมัติโครงการติดตั้งกล้องวงจรปิดอัจฉริยะที่มาพร้อมระบบปัญญาประดิษฐ์ตรวจจับใบหน้า (AI Facial Recognition) ครอบคลุมพื้นที่สาธารณะทั่วเมือง ระบบนี้จะช่วยลดอัตราการเกิดอาชญากรรมได้อย่างน้อยร้อยละ 40 เนื่องจากตำรวจสามารถติดตามตัวผู้ก่อเหตุได้แบบเรียลไทม์ ความปลอดภัยที่เพิ่มขึ้นนี้จะช่วยสร้างความมั่นใจให้นักลงทุนและนักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำมาสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจและการสร้างงานให้คนในท้องถิ่น ผู้ที่ต่อต้านโครงการนี้คือผู้ที่ขัดขวางความเจริญและไม่เห็นแก่ความสงบสุขของบ้านเมือง"

บทอ่านแหล่งที่ 2 บทความรณรงค์จากเครือข่ายนักสิทธิมนุษยชนรุ่นใหม่ (มิตินิยามเสรีภาพและจริยธรรมข้อมูล) "ความปลอดภัยที่แลกมาด้วยการสูญเสียอิสรภาพ คือกรงขังรูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล ระบบ AI ตรวจจับใบหน้ามีการเก็บรวบรวมข้อมูลไบโอเมตริกซ์ของประชาชนทุกคนที่เดินผ่านถนนโดยไม่ได้รับความยินยอม ไม่มีใครรับประกันได้ว่าข้อมูลมหาศาลเหล่านี้จะไม่ถูกนำไปขายให้กลุ่มทุนเพื่อการโฆษณา หรือถูกนำไปใช้จับตาผู้ที่มีความเห็นต่างทางการเมือง นอกจากนี้ ระบบ AI ยังมีอัตราความผิดพลาดสูงในการแยกแยะใบหน้าของกลุ่มคนบางชาติพันธุ์ ซึ่งอาจนำไปสู่การจับกุมแพะรับบาป การสร้างเมืองที่ปลอดภัยไม่ควรเริ่มต้นจากการมองประชาชนทุกคนเป็นผู้ต้องสงสัย"

คำถามสถานการณ์ (Prompt) หากนักเรียนเป็นประธานสภาเยาวชนประจำเมือง ที่ต้องเป็นตัวแทนนำเสนอข้อสรุปต่อที่ประชุมสภาเทศบาล นักเรียนจะลงมติสนับสนุนหรือคัดค้านโครงการติดตั้งกล้องวงจรปิด AI นี้ หรือนักเรียนจะมีข้อเสนอแนะเพื่อหาทางออกร่วมกันอย่างไร จงอธิบายเหตุผลโดยอ้างอิงหลักฐานและข้อโต้แย้งจากบทอ่านทั้งสองแหล่งมาสนับสนุนจุดยืนของนักเรียนให้หนักแน่นที่สุด

ลำดับที่ 3 การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อกำหนดมิติการประเมิน หลังจากการอ่านข้อสอบกรณีศึกษา ครูผู้เข้าอบรมจะถูกแบ่งกลุ่มเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของคำถาม โดยต้องถอดรหัสให้ได้ว่าคำถามนี้กำลังเรียกร้องกระบวนการคิดระดับใด และซ่อนการประเมินคุณลักษณะใดไว้ ซึ่งผลการวิเคราะห์จะต้องครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

การวิเคราะห์ด้านสมรรถนะ PISA คำถามนี้อยู่ในระดับ การประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) เนื่องจากผู้เรียนต้องประเมินความสมเหตุสมผลของแถลงการณ์ (แหล่งที่ 1) และข้อกังวลด้านสิทธิมนุษยชน (แหล่งที่ 2) นำมาสังเคราะห์เพื่อสร้างนโยบายใหม่ของตนเอง

การวิเคราะห์ด้านคุณลักษณะ 4 ประการ คำถามนี้ชื่อนการประเมินคุณลักษณะ การเป็นพลเมืองที่ดี และ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ผู้เรียนจะถูกทดสอบว่าสามารถรักษาสอดคล้องระหว่าง "ความสงบเรียบร้อยของชาติ" และ "สิทธิขั้นพื้นฐานของเพื่อนมนุษย์" ได้หรือไม่

ลำดับที่ 4 ปฏิบัติการสร้างเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric Construction) เมื่อวิเคราะห์จุดประสงค์ของข้อสอบได้อย่างทะลุปรุโปร่งแล้ว กลุ่มครูผู้เข้าอบรมจะร่วมกันร่างเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric) โดยต้องกำหนดคำอธิบายระดับคุณภาพ (Descriptors) ให้ชัดเจน วัดได้จริง และลดความลำเอียงของผู้ตรวจ (Bias) ให้น้อยที่สุด โดยแยกการประเมินออกเป็น 2 มิติหลัก ดังนี้

มิติที่ 1 ด้านกระบวนการทางปัญญาตามกรอบความฉลาดรู้ PISA (คะแนนเต็ม 3) ประเมินความสามารถในการให้เหตุผล การชั่งน้ำหนักข้อมูล และการอ้างอิงหลักฐานจากตัวบทมาสนับสนุนข้อโต้แย้ง

ระดับ 3 (ดีเยี่ยม) ผู้เรียนนำเสนอจุดยืนที่ชัดเจนและสมเหตุสมผล มีการอ้างอิงข้อมูลเชิงประจักษ์จากทั้งแหล่งที่ 1 (เช่น การลดอาชญากรรม การกระตุ้นเศรษฐกิจ) และแหล่งที่ 2 (เช่น ความเสี่ยงด้านการละเมิดข้อมูล ความผิดพลาดของ AI) มาเปรียบเทียบและสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะใหม่ได้อย่างมีตรรกะที่สมบูรณ์แบบ

ระดับ 2 (ดี) ผู้เรียนนำเสนอจุดยืนและมีเหตุผลประกอบ แต่การอ้างอิงหลักฐานสนับสนุนยังเอนเอียงไปอ้างอิงบทอ่านเพียงแหล่งเดียวเป็นหลัก หรืออ้างอิงข้อมูลจากทั้งสองแหล่งแต่ยังขาดการเชื่อมโยงให้เห็นถึงการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) ผู้เรียนนำเสนอจุดยืนโดยใช้อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัวเป็นหลัก ไม่มีการอ้างอิงข้อมูลจากบทอ่านใดๆ มาสนับสนุนข้อโต้แย้ง หรือคัดลอกข้อความจากตัวบทมาตอบโดยไม่มีการสังเคราะห์ด้วยภาษาของตนเอง

มิติที่ 2 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามพระบรมราโชบาย (คะแนนเต็ม 3) ประเมินการแสดงออกถึง "การเป็นพลเมืองที่ดี" และ "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" ผ่านวิสัยทัศน์ที่สะท้อนอยู่ในคำตอบ

ระดับ 3 (ดีเยี่ยม) ข้อเสนอแนะสะท้อนวิสัยทัศน์ที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของส่วนรวม เสนอทางออกที่ประนีประนอมและสร้างสรรค์ (เช่น เสนอให้ใช้ AI เฉพาะพื้นที่เสี่ยงสูงโดยต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเข้มงวด) มีการใช้ภาษาที่สะท้อนความเห็นอกเห็นใจ เคารพสิทธิมนุษยชน และตระหนักถึงความมั่นคงของบ้านเมืองไปพร้อมกัน

ระดับ 2 (ดี) ข้อเสนอแนะแสดงให้เห็นถึงความตระหนักในปัญหาของเมือง แต่การแก้ปัญหายังมีลักษณะสุดโต่งหรือเอนเอียงไปทางกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป (เช่น สั่งยกเลิกโครงการทั้งหมดโดยไม่สนใจการแก้ปัญหาอาชญากรรม หรือสนับสนุนให้ติดกล้องทุกหนทุกแห่งโดยไม่สนใจสิทธิเสรีภาพเลย)

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) ข้อเสนอแนะมุ่งเน้นเพียงผลประโยชน์หรือความพึงพอใจส่วนตัว ขาดความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมสังคม เพิกเฉยต่อปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน หรือใช้ถ้อยคำที่แสดงความเกลียดชัง (Hate Speech) โจมตีฝ่ายที่มีความเห็นต่างอย่างรุนแรงโดยไม่เคารพกติกาประชาธิปไตย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2567)

ลำดับที่ 5 การอภิปรายผลและการปรับกระบวนการทัศนคติของครูผู้สอน หลังจากที่แต่ละกลุ่มได้นำเสนอสรุปที่ตนเองสร้างขึ้น วิทยากรจะจัดกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมได้แลกเปลี่ยน

เรียนรู้ วิทยาการจะเน้นย้ำว่า การสร้างรูปrikที่ละเอียดและเป็นธรรมเช่นนี้ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยปกป้องผู้เรียนจากการถูกตัดสินด้วยอคติส่วนตัวของครู (Subjective Bias) บ่อยครั้งที่ครูภาษาไทยอาจเผลอให้คะแนนต่ำกับนักเรียนที่มีจุดยืนทางการเมืองหรือสังคมแตกต่างจากครู แต่เมื่อเรามีเกณฑ์ประเมินมิติทางปัญญาที่ชัดเจน เราจะประเมินนักเรียนจาก "ตรรกะและการอ้างอิงหลักฐาน" ไม่ใช่ตัดสินจาก "ความถูกใจ"

การเรียนรู้ผ่านปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อสอบและสร้างเกณฑ์ด้วยตนเองนี้ จะช่วยยกระดับความเชื่อมั่นและพัฒนาศักยภาพวิชาชีพครูภาษาไทยได้อย่างก้าวกระโดด ครูจะมองเห็นความเชื่อมโยงอันงดงามระหว่างการสอนภาษา การพัฒนาความคิด และการหล่อหลอมคุณธรรม ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้อ่านที่แตกฉาน เป็นพลเมืองที่รู้เท่าทันเทคโนโลยี และเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างยั่งยืนและมีรากเหง้าที่มั่นคง (ทิตินา แคมมณี, 2564)

5.3 กิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์คำตอบของนักเรียน (Group Analysis of Student Responses)

เมื่อกระบวนการสร้างเครื่องมือวัดผลและเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) เสร็จสิ้นลง ความท้าทายประการสำคัญลำดับถัดมาของครูภาษาไทยคือการนำเครื่องมือเหล่านั้นไปปรับใช้ในสถานการณ์จริง กิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์คำตอบของนักเรียนจึงถูกออกแบบมาเพื่อเป็นห้องปฏิบัติการทางความคิด ที่เปลี่ยนสถานะของครูจากการเป็นเพียง "ผู้ให้คะแนน" สู่การเป็น "นักวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนรู้" (Learning Diagnostician) อย่างเต็มรูปแบบ

กระบวนการนี้มุ่งเน้นการพลิกมุมมองที่ครูเคยมีต่อคำตอบที่ผิดพลาดของนักเรียน แทนที่จะมองว่าเป็นเพียงความล้มเหลวของการจำเนื้อหา ครูจะได้เรียนรู้การนำความผิดพลาดเหล่านั้นมาตีแผ่เป็น "ข้อมูลสายแทง" ที่บ่งชี้ถึงกระบวนการทางปัญญาที่ตกหล่น เพื่อนำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ซ่อมเสริมที่ตรงจุด ทั้งในมิติของความฉลาดรู้ด้านการอ่าน และมิติของการบ่มเพาะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลุ่มลึกและเป็นระบบ ขอนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมกลุ่มพร้อมกรณีศึกษาที่ทันสมัย ซึ่งวิทยาการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการอบรมได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

ลำดับที่ 1 การปูพื้นฐานแนวคิดและการเตรียมความพร้อมก่อนการวินิจฉัย

วิทยาการจะเริ่มต้นด้วยการสร้างข้อตกลงร่วมกันในชั้นเรียนอบรม ว่าภารกิจในกิจกรรมนี้ไม่ใช่การจับผิดนักเรียน แต่คือการทำความเข้าใจ "ร่องรอยทางความคิด" (Thinking Trace) ที่สะท้อนผ่านตัวอักษร

ก) การเผชิญหน้ากับคำตอบจริงของผู้เรียน วิทยาการจะแจกชุดเอกสาร "กระดาษคำตอบจำลอง" (Mock Student Responses) ซึ่งจำลองมาจากคำตอบจริงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีความหลากหลายทางความคิดและระดับความสามารถ โดยปกปิดชื่อเพื่อความเป็นส่วนตัว กลุ่มครูจะต้องนำเกณฑ์รูปrikที่ได้สร้างร่วมกันไว้ในหัวข้อก่อนหน้า มาเป็นกรอบในการตรวจให้คะแนนและร่วมกันวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง

ข) สถานการณ์จำลองสำหรับการวิเคราะห์ (Modern Assessment Scenario) เพื่อความทันสมัย วิทยาการจะใช้กรณีศึกษาเรื่อง "ดราม่าอาหารเสริม: เสรีภาพในการนำเสนอ หรือ ความรับผิดชอบต่อสังคม" ซึ่งประกอบด้วยตัวบทสองแหล่ง

แหล่งข้อมูลที่ 1 (โพสต์จากอินฟลูเอนเซอร์ชื่อดัง): นำเสนอภาพตนเองที่มีรูปร่างผอมบาง พร้อมข้อความโฆษณาอาหารเสริมลดน้ำหนักยี่ห้อหนึ่ง โดยใช้คำพูดโน้มน้าวใจรุนแรง เช่น "ถ้าอยากผอมสวยเหมือนไอดอล ต้องลองตัวนี้ ลง 10 กิโลในหนึ่งอาทิตย์ ไม่ต้องออกกำลังกายให้เหนื่อย คนฉลาดเท่านั้นที่เลือกทางลัด คนที่ดำคือคนขี้ใจฉานที่ไม่มีเงินซื้อ"

แหล่งข้อมูลที่ 2 (บทความเตือนภัยจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา - ออย.): ระบุข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ว่าอาหารเสริมยี่ห้อดังกล่าวมีส่วนผสมของสารไซบูทรามิน ซึ่งเป็นสารกดประสาทที่เป็นอันตรายถึงชีวิต พร้อมสถิติผู้ป่วยที่เข้าโรงพยาบาลจากภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะ และเตือนให้เยาวชนอย่าหลงเชื่อคำนิยมความงามที่ผิดเพี้ยน

คำถามในข้อสอบ (Prompt): หากนักเรียนเป็นคณะกรรมการสภานักเรียนที่ดูแลเรื่องสวัสดิภาพของเพื่อนในโรงเรียน นักเรียนจะจัดการกับกระแสการแห่ซื้ออาหารเสริมตามอินฟลูเอนเซอร์คนนี้อย่างไร จงเสนอแนวทางแก้ปัญหาและเขียนข้อโต้แย้งเพื่อเตือนสติเพื่อน โดยใช้ข้อมูลจากบทอ่านทั้งสองแหล่งมาสนับสนุนเหตุผล

ลำดับที่ 2 การวิเคราะห์และจำแนกข้อบกพร่องระดับฐานราก (Retrieval Failure)
กลุ่มครูผู้เข้าอบรมจะได้รับหน้าที่อ่านคำตอบของ "นักเรียนกลุ่มที่ 1" และวิเคราะห์ข้อบกพร่องตามกรอบความฉลาดรู้ PISA 2025 ในระดับพื้นฐานที่สุด

ตัวอย่างคำตอบของนักเรียน (เด็กชาย เอ) "ผมจะบอกเพื่อนว่าอย่าไปซื้ออาหารเสริมยี่ห้อนี้ เพราะมันแพงมาก อินฟลูเอนเซอร์คนนี้แค่หลอกเอาเงินไปซื้อกระเป๋าแบรนด์เนม ส่วนในบทความของ ออย เขาบอกว่ากินแล้วจะทำให้ปวดท้องและเป็นโรคกระเพาะ เราควรประหยัดเงินไว้ซื้อขนมอย่างอื่นดีกว่า"

การวินิจฉัยของกลุ่มครู (Diagnostic Analysis) กลุ่มครูจะร่วมกันถอดรหัสคำตอบและพบว่า เด็กชาย เอ มีปัญหา "ข้อบกพร่องระดับฐานราก" (Retrieval Failure) แม้ผู้เรียนจะจับใจความหลักได้ว่าไม่ควรซื้อ แต่กลับไม่สามารถกวาดสายตา (Scanning) เพื่อระบุข้อเท็จจริงสำคัญที่ปรากฏในตัวบทได้อย่างถูกต้อง ผู้เรียนไม่สามารถระบุชื่อสารอันตราย (ไซบูทรามิน) และให้ข้อมูลผลกระทบที่ผิดเพี้ยนไปจากตัวบท (ตอบว่าปวดท้องโรคกระเพาะ ทั้งที่ตัวบทระบุว่าหัวใจเต้นผิดจังหวะและอันตรายถึงชีวิต)

การเชื่อมโยงสู่คุณลักษณะ: ข้อบกพร่องนี้สะท้อนปัญหาพื้นฐานของการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง เพราะพลเมืองที่ดีต้องรู้จักสืบค้นและส่งต่อข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง การรับรู้ข่าวสารคลาดเคลื่อนอาจสร้างความเสียหายร้ายแรงได้

แนวทางการพัฒนา: กลุ่มครูจะสรุปว่า ต้องจัดกิจกรรมเสริมทักษะการสืบค้นหาคำสำคัญ (Keywords) และการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความรู้สึกส่วนตัวให้นักเรียนกลุ่มนี้เพิ่มเติม

ลำดับที่ 3 การวิเคราะห์ข้อบกพร่องระดับการตีความ (Interpretation Fallacy)
จากนั้น กลุ่มครูจะย้ายไปวิเคราะห์คำตอบของ "นักเรียนกลุ่มที่ 2" ซึ่งสะท้อนความซับซ้อนของการประมวลผลทางภาษาที่ลึกซึ้ง

ตัวอย่างคำตอบของนักเรียน (เด็กหญิง บี) "หนูจะบอกเพื่อนว่าให้ระวังให้ดี เพราะอินฟลูเอนเซอร์เขาเตือนเราแล้วว่าคนฉลาดเท่านั้นที่เลือกทางลัด เขาเป็นห่วงแฟนคลับเขาจริงๆ ถึงเอาของดีๆ มาแนะนำ แถมคนที่ไม่เชื่อก็คือคนขี้ใจฉานตามที่เขากล่าว หนูคิดว่าเราควรลองซื้อมามินดู เพราะพี่เขากินแล้วก็สวยจริงๆ ส่วนของ ออย น่าจะเป็นข้อมูลเก่า เพราะถ้ามันอันตรายถึงตายจริงๆ พี่เขาคงไม่กล้าเอามาขายหรอกค่ะ"

การวินิจฉัยของกลุ่มครู (Diagnostic Analysis) คำตอบนี้สร้างความตระหนักให้แก่กลุ่มครูผู้ประเมินอย่างมาก เพราะสะท้อนถึง "ข้อบกพร่องระดับการตีความ" (Interpretation Fallacy) อย่างรุนแรง ผู้เรียนตกเป็นเหยื่อของวาทศิลป์และการใช้ตรรกะวิบัติ (Logical Fallacy) ของผู้เขียนแหล่งที่ 1 ผู้เรียนแปลความหมายของประโยค "คนฉลาดเท่านั้นที่เลือกทางลัด" ไปตามตัวอักษรอย่างเชื่องตรง (Literal interpretation) โดยไม่เข้าใจกลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อกระตุ้นและกระตุ้นการบริโภค (Persuasive writing) และยังเกิดอคติในการปฏิเสธข้อมูลทางวิทยาศาสตร์จากแหล่งที่น่าเชื่อถือ

การเชื่อมโยงสู่คุณลักษณะ: นักเรียนกลุ่มนี้ขาดภูมิคุ้มกันทางปัญญาอย่างหนัก ซึ่งสะท้อนปัญหาการขาด "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" ผู้เรียนไม่รู้เท่าทันสื่อ โดนค่านิยมความงามจอมปลอมครอบงำ และเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงในสังคม

แนวทางการพัฒนา: ครูจะต้องเพิ่มนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ด้วยการนำโฆษณาที่มีการใช้ภาษาล่อลวงมาให้นักเรียนฝึกถอดรหัสในห้องเรียน ชวนตั้งคำถามถึงเจตนาแอบแฝงทางการค้า และฝึกทักษะการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล (Source Credibility)

ลำดับที่ 4 การวิเคราะห์ข้อบกพร่องระดับการสะท้อนคิดและคุณธรรม (Reflective and Moral Deficit)

นี่คือขั้นตอนที่ท้าทายวิจารณ์ญาณและวุฒิภาวะของครูผู้เข้าอบรมมากที่สุด เพราะข้อบกพร่องในระดับนี้ไม่ได้มาจากการอ่อนด้อยในการอ่านภาษาไทย แต่มาจากทัศนคติที่บิดเบี้ยวและการขาดความตระหนักทางสังคม

ตัวอย่างคำตอบของนักเรียน (เด็กชาย ซี) "ผมจะปล่อยให้พวกคนโง่ที่อยากผอมมันซื้อกินไปเลยครับ ตายๆ ไปได้ก็ดี สังคมจะได้ลดประชากรคนโง่ลงบ้าง ใครใช้ให้ไปเชื่อพวกเน็ตไอดอลหน้าพลาสติกพวกนั้นล่ะครับ ส่วนตัวอินฟลูเอนเซอร์ผมมองว่าเขาฉลาดมากที่รู้จักหาเงินจากความโลภของคน ถือว่าเป็นการทำธุรกิจที่เก่ง ผมยังอยากทำอาชีพแบบนี้เลย แค่ว่าพูดหลอกคนนิดหน่อยก็ได้เงินมหาศาลแล้ว ไม่เห็นต้องสนใจเลยว่าใครจะเป็นยังไง โลกทุนนิยมมันก็ต้องปลาใหญ่กินปลาเล็กแบบนี้แหละ"

การวินิจฉัยของกลุ่มครู (Diagnostic Analysis) เมื่อเผชิญกับคำตอบนี้ กลุ่มครูจะเกิดการถกเถียงและแลกเปลี่ยนมุมมองกันอย่างกว้างขวาง คำตอบของเด็กชาย ซี คือภาพสะท้อนของ "ข้อบกพร่องระดับการสะท้อนคิดและคุณธรรม" (Reflective and Moral Deficit) แม้ผู้เรียนจะเข้าใจตัวบทและรู้ว่าอาหารเสริมนี้หลอกลวงและอันตราย (ผ่านสมรรถนะการอ่าน) แต่กลับใช้ข้อมูลเหล่านั้นเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับ การเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ ผู้เรียนใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงการเหยียดหยาม (Hate Speech) ขาดความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) มองเห็นเพื่อนมนุษย์เป็นเพียงเหยื่อ และยกย่องค่านิยมการทำธุรกิจที่ไร้จริยธรรม

การเชื่อมโยงสู่คุณลักษณะ: คำตอบนี้ถือเป็น "วิกฤตทางทัศนคติ" ที่ส่อชัดในทุกมิติของพระบรมราโชบาย ผู้เรียนไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของ "การเป็นพลเมืองที่ดี" ที่ต้องดูแลเกื้อกูลกัน และมีมุมมองต่อ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ที่บิดเบี้ยวรุนแรง โดยมองข้ามความซื่อสัตย์สุจริต

แนวทางการพัฒนา: ครูจะได้ตระหนักว่า การแก้ปัญหาที่ใช้เพียงกระดานดำและแบบฝึกหัดภาษาไทย ไม่ได้อีกต่อไป ครูต้องเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับขัดเกลาทางสังคม (Socialization) จัดกิจกรรมบทบาทสมมติ (Role-playing) ให้นักเรียนลองเป็นญาติของผู้สูญเสียจากอาหารเสริมเถื่อน เพื่อปลูกความเห็นอกเห็นใจให้กลับคืนมา (ทิตินา แชมมณี, 2564)

ลำดับที่ 5 การเรียนรู้จากคำตอบที่สมบูรณ์แบบ (Analyzing Exemplar Responses)

เพื่อให้บรรยากาศในการอบรมตั้งเครียดจนเกินไป วิทยากรจะนำเสนอคำตอบที่สะท้อนความฉลาดรู้และคุณลักษณะที่สมบูรณ์แบบ เพื่อเป็นเข็มทิศให้ครูเห็นถึงผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ตัวอย่างคำตอบของนักเรียน (เด็กหญิง ดี) "ในฐานะสถานนักเรียน หนูจะขอความร่วมมือจากครูฝ่ายปกครองเพื่อจัดบอร์ดนิทรรศการให้ความรู้หน้าเสาธง โดยจะนำข้อมูลจากประกาศของ อย. มานำเสนอให้เห็นภาพความน่ากลัวของสารไซบูทามีน เพื่อหักล้างกับคำโฆษณาเกินจริงของอินฟลูเอนเซอร์ หนูเข้าใจว่าเพื่อนๆ ทุกคนอยากดูดี แต่เราต้องไม่ยอมตกเป็นเครื่องมือทางการตลาดของคนหวังแต่ผลกำไรโดยไม่รับผิดชอบต่อชีวิตคนอื่น การเลือกทางลัดที่ทำลายสุขภาพไม่ใช่ความฉลาด แต่ความฉลาดที่แท้จริงคือการรู้เท่าทันสื่อและภูมิใจในรูปร่างที่แข็งแรงของตนเองในแบบที่แตกต่างกันค่ะ"

การวินิจฉัยของกลุ่มครู (Diagnostic Analysis) คำตอบนี้คือผลสัมฤทธิ์ระดับสูงสุด (ระดับ 3 ตามรูปrik) ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ (อย.) มาหักล้างวาทกรรมของแหล่งที่ 1 ได้อย่างมีตรรกะ มีการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงประจักษ์ และที่สำคัญที่สุดคือการใช้ภาษาที่เต็มไปด้วยความเมตตา ไม่เยาะเย้ยถากถางเพื่อนที่หลงผิด ซึ่งสะท้อนถึงการบรรลุเป้าหมายการเป็นพลเมืองที่ดีและการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงอย่างแท้จริง (OECD, 2024)

กิจกรรมนี้จะสร้างการตื่นรู้ครั้งใหญ่ให้แก่ชุมชนครูวิชาภาษาไทย ครูจะค้นพบว่าข้อสอบอัตนัยประยุกต์และเกณฑ์การประเมินแบบรูปrik ไม่ใช่เพียงเครื่องมือสำหรับตัดเกรด แต่คือ "แว่นขยาย" ที่ช่วยให้เรามองเห็นจิตวิญญาณและรอยแตกร้าวในระบบความคิดของเยาวชน เมื่อครูผู้สอนเปลี่ยนมุมมองต่อคำตอบที่ผิดพลาดให้กลายเป็นโอกาสในการเยียวยาและพัฒนา วิชาภาษาไทยก็จะยกระดับจากการเป็นแค่วิชาท่องจำหลักภาษาสู่การเป็นเครื่องมือขัดเกลาสติปัญญาและคุณธรรม ที่พร้อมจะนำพาเด็กไทยก้าวสู่การเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพตามกรอบความฉลาดรู้ของ PISA ได้อย่างภาคภูมิใจ

5.4 กิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิด (Reflective Discussion Activities)

ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโมดูลที่ 4 คือการเปิดพื้นที่ปลอดภัยทางวิชาการ (Psychological Safe Space) เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมได้ถอดบทเรียนและสะท้อนคิดอย่างลุ่มลึกในรูปแบบ After Action Review (AAR) กระบวนการนี้เปรียบเสมือนการตกผลึกองค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้รับ เนื่องจากการประเมินผลในยุคปัจจุบันไม่ใช่เพียงการตรวจกระดาษคำตอบและกรอกคะแนน แต่เป็นการทำความเข้าใจมนุษย์ผ่านร่องรอยทางภาษา การจัดกิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยสถานการณ์จำลองที่ท้าทายความเชื่อและกระตุ้นให้ครูได้แลกเปลี่ยนมุมมองกันอย่างกว้างขวาง

เพื่อให้การดำเนินการในหัวข้อนี้มีความชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดอบรมได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงขอขยายความและยกตัวอย่างกิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดที่เน้นความทันสมัย โดยจัดทำเป็นลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ก) การสะท้อนมุมมองจากการเป็นผู้ประเมิน ผ่านกิจกรรม "กระจกสะท้อนอคติ" (Bias Mirror)

วิทยากรจะกระตุ้นให้ตัวแทนกลุ่มสะท้อนความรู้สึกและข้อค้นพบจากการตรวจคำตอบของนักเรียน ครูส่วนใหญ่มักจะสะท้อนว่า การประเมินข้อสอบอัตนัยที่บูรณาการมิติคุณธรรมนั้นมีความซับซ้อนและต้องใช้ความ

ระมัดระวังอย่างมาก เพื่อไม่ให้นำอคติหรือค่านิยมส่วนตัวของครูไปตัดสินนักเรียน กระบวนการอภิปรายจะช่วยให้เห็นคุณค่าของความคิดเห็นที่แตกต่าง การไม่ใช้การบีบบังคับให้นักเรียนต้องคิดเหมือนครู แต่เป็นการประเมินความสมเหตุสมผลของการให้เหตุผลและการเคารพกติกาทางสังคม

ตัวอย่างกิจกรรมที่ 1 กระจุกสะท้อนอคติจากประเด็นวัฒนธรรมแบบ (Cancel Culture)

วิทยากรนำเสนอคำตอบจำลองของนักเรียนที่ตอบคำถามเกี่ยวกับประเด็น "การรณรงค์แบนศิลปินที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งในอดีต" โดยนักเรียนเขียนตอบในทำนองว่า "หนูเห็นด้วยกับการแบนและขูดคีย์ประวัติของศิลปินคนนี้มาประจานให้ไม่มีที่ยืนในสังคม เพราะคนที่ทำผิดก็สมควรได้รับโทษทางสังคมอย่างสาสม ไม่ควรได้รับโอกาสใดๆ อีก" ในวงอภิปราย วิทยากรจะตั้งคำถามให้ครูผู้เข้าอบรมวิเคราะห์ว่า หากเราต้องประเมินมิติ "การเป็นพลเมืองที่ดี" เราจะให้คะแนนนักเรียนคนนี้อย่างไร กลุ่มครูจะได้ถกเถียงกันอย่างเข้มข้น ครูบางท่านอาจมองว่านักเรียนมีสำนึกรักความยุติธรรมจึงควรได้คะแนนสูง ในขณะที่ครูอีกส่วนอาจมองว่าการสนับสนุนศาลเตี้ยออนไลน์ (Cyber Vigilante) เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและขาดความเห็นอกเห็นใจ การสะท้อนคิดในจุดนี้จะนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ครูผู้สอนต้องวางอคติส่วนตัวลง และกลับไปยึดโยงกับเกณฑ์รูบริก (Rubric) ที่ตั้งไว้ การประเมินที่แท้จริงต้องดูว่านักเรียนมีการอ้างอิงหลักฐานจากตัวบทมาสนับสนุนการแบนนั้นอย่างมีตรรกะหรือไม่ และการใช้ภาษาของนักเรียนสะท้อนการเคารพความแตกต่างหรือเป็นเพียงการใช้อารมณ์สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) กิจกรรมนี้จะช่วยคลายอคติและสร้างความเที่ยงตรงในการประเมินให้แก่ครูภาษาไทย

ข) การเปลี่ยนข้อมูลการประเมินสู่การออกแบบการสอน ผ่านกิจกรรม "คลินิกซ่อมเสริมปัญญา" (Assessment for Learning Clinic)

ประเด็นสำคัญที่สุดในการอภิปรายคือ การตั้งคำถามว่าเราจะทำอะไรต่อไปกับข้อมูลข้อบกพร่องของนักเรียน วิทยากรจะนำพวงสนทนาให้ก้าวข้ามการตัดเกรด ไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนซ่อมเสริม ครูจะได้ร่วมกันระดมไอเดียว่า หากพบนักเรียนที่มีข้อบกพร่องระดับการสะท้อนคิดและคุณธรรม ครูจะนำบทอ่านประเภทใดมาจัดวงอภิปรายในคาบเรียนถัดไป เพื่อบ่มเพาะความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และการตระหนักรู้ในสิทธิมนุษยชนให้มากขึ้น การเชื่อมโยงผลการวัดประเมินกลับไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ คือ หัวใจของการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) อย่างแท้จริง (ทิตินา แคมมณี, 2564)

ตัวอย่างกิจกรรมที่ 2 คลินิกซ่อมเสริมปัญญาจากประเด็นแฟชั่นจานด่วน (Fast Fashion)

วิทยากรตั้งโจทย์ว่า จากการตรวจสอบข้อสอบเรื่องผลกระทบของอุตสาหกรรมแฟชั่นจานด่วน พบว่านักเรียนกว่าร้อยละ 60 สอบตกในสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ตามกรอบ PISA 2025 โดยนักเรียนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า "การซื้อเสื้อผ้าราคาถูกใส่เพียงครั้งเดียวแล้วทิ้งเป็นสิทธิส่วนบุคคล และช่วยประหยัดเงินในกระเป๋า ไม่เห็นต้องสนใจเรื่องขยะล้นโลกหรือการกดขี่แรงงานข้ามชาติเลย" วิทยากรจะให้กลุ่มครูร่วมกันออกแบบ "กระบวนการซ่อมเสริม" โดยใช้รายวิชาภาษาไทยเป็นเครื่องมือ ครูผู้เข้าอบรมอาจเสนอแนวทางว่า ในคาบเรียนถัดไปจะไม่ออกคำสั่งให้นักเรียนเปลี่ยนความคิด แต่จะนำ "ตัวบทหลากหลายแหล่ง" (Multiple Texts) ชุดใหม่มาให้นักเรียนอ่าน เช่น บทสัมภาษณ์ของแรงงานเด็กในโรงงานทอผ้าที่ต้องทำงานวันละ 14 ชั่วโมง แลกกับค่าแรงขั้นต่ำ นำมาเทียบกับอินโฟกราฟิกแสดงปริมาณเสื้อผ้าที่กลายเป็นขยะพิษในทะเล จากนั้นครูจะจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ (Role-play) ให้นักเรียนลองเขียนจดหมายจากมุมมองของแรงงานเด็กถึงผู้บริโภค การออกแบบการสอนเช่นนี้คือการใช้ข้อมูลจากการประเมิน มาสร้างพื้นที่ขัดเกลาคุณลักษณะ

"การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" ตลอดจน "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" ได้อย่างแนบคาย และเห็นผลจริง

ค) การเสริมสร้างเครือข่ายวิชาชีพเพื่อความยั่งยืน ผ่านกิจกรรม "ตลาดนัดการประเมินผล" (Assessment Marketplace)

ในช่วงท้ายของกิจกรรมอภิปรายผล วิทยากรจะเน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การสร้างเครื่องมือวัดผลที่ได้มาตรฐาน PISA และการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นงานที่ทำทนายและไม่สามารถทำสำเร็จได้ด้วยครูเพียงคนเดียว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมกันสร้างคลังข้อสอบสถานการณ์ และการร่วมกันปรับปรุงเกณฑ์รูบริก จะต้องดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องในระดับสถานศึกษา

ตัวอย่างกิจกรรมที่ 3 ตลาดนัดการประเมินผลและชุมชนนักปฏิบัติ (PLC) วิทยากรจะจัดรูปแบบห้องอบรมให้เป็นเสมือนตลาดนัดวิชาการ โดยให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ "โครงร่างข้อสอบสถานการณ์และเกณฑ์รูบริก" ที่กลุ่มตนเองได้ทดลองสร้างขึ้น นำมาติดไว้บนกระดานหรือนำเสนอผ่านสื่อดิจิทัล ครูผู้เข้าอบรมกลุ่มอื่นๆ จะเดินเวียนกันไปชมผลงาน (Gallery Walk) และใช้กระดาษโพสต์อิท (Post-it) เขียนข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์แปะไว้ที่ผลงานของเพื่อนครู เช่น การเสนอแนะว่าคำถามข้อนี้อาจจะยากเกินไปสำหรับนักเรียนมัธยมต้น ควรเพิ่มคำถามแบบค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) เข้าไปเป็นนักร้านทางปัญญาก่อน หรือข้อเสนอแนะในการปรับถ้อยคำในรูบริกให้วัดพฤติกรรมด้าน "การมีงานทำและมีอาชีพ" ได้ชัดเจนขึ้น กิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้แผนการวัดผลมีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น แต่ยังเป็นการจำลองกระบวนการทำงานแบบ PLC ให้ครูได้เห็นภาพจริง วิทยากรจะแนะนำให้ครูนำวัฒนธรรมการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์นี้กลับไปใช้ในหมวดวิชาภาษาไทยที่โรงเรียนของตนเอง เพื่อร่วมกันสร้าง "คลังข้อสอบภาษาไทยเชิงสมรรถนะ" ระดับสถานศึกษา ที่ทุกคนสามารถหยิบไปใช้และปรับปรุงร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

เมื่อครูภาษาไทยระดับอุดมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติและการสะท้อนคิดอย่างเข้มข้นในโมดูลนี้ ย่อมเป็นการสร้างความมั่นใจและเสริมสร้างสมรรถนะเชิงวิชาชีพที่แข็งแกร่ง ครูจะไม่มองว่าการวัดและประเมินผลเป็นเพียงภาระงานช่วงปลายเทอมอีกต่อไป แต่จะตระหนักว่าเครื่องมือประเมินผลคือเข็มทิศอันทรงคุณค่า

การที่เรารับเปลี่ยนข้อสอบจากกระดาษปรนัยที่ตายตัว มาเป็นสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยพลวัตของชีวิต จะช่วยให้เรามองเห็นการเจริญเติบโตทางความคิดของผู้เรียน การจัดกิจกรรมสะท้อนคิดเหล่านี้จะคอยชี้แนะทิศทางในการเจียรไนเยาวชนไทย ให้กลายเป็นพลเมืองที่มีความฉลาดรู้ด้านการอ่านอย่างแตกฉาน สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสืบค้นความจริง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงไม่หวั่นไหวต่อกระแสสังคมที่บิดเบี้ยว มีงานทำและมีอาชีพที่สุจริต และพร้อมรับผิดชอบต่อบ้านเมืองตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างเต็มภาคภูมิ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ความสำเร็จของการยกระดับการศึกษาไทยจึงไม่ได้อยู่ที่การทำให้เด็กทำข้อสอบ PISA ได้คะแนนสูงขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่การสร้างครูผู้สอนที่มีหัวใจของนักประเมินผลเพื่อการพัฒนา ผู้พร้อมที่จะหยิบบันทึกที่ปลอดภัยให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิด และพร้อมที่จะใช้ภาษาไทยเป็นสะพานเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างมนุษย์ด้วยกันตลอดไป (OECD, 2024)

6. สื่อและเครื่องมือ

การเปลี่ยนผ่านกระบวนการวัดและประเมินผลในรายวิชาภาษาไทย จากการทดสอบความจำระดับผิวพรรณไปสู่การประเมินสมรรถนะขั้นสูงตามมาตรฐานสากล จำเป็นต้องอาศัยสื่อและเครื่องมือที่มีความรัดกุมและเป็นระบบ หัวข้อนี้จึงถูกออกแบบมาเพื่อเป็น "คู่มือปฏิบัติการ" (Operational Manual) สำหรับครูภาษาไทย โดยมุ่งเน้นการติดอาวุธทางปัญญาในการสร้างชุดข้อสอบเชิงสถานการณ์ และการพัฒนาเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ที่สามารถสะท้อนความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ควบคู่ไปกับการประเมินคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือวัดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเที่ยงตรง จึงขอจำแนกรายละเอียดเชิงปฏิบัติการออกเป็นลำดับขั้นตอน พร้อมตัวอย่างชุดเครื่องมือแบบครบวงจรดังต่อไปนี้

6.1 คู่มือการสร้างข้อสอบความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025

การสร้างข้อสอบที่ดีเปรียบเสมือนการออกแบบสถาปัตยกรรมทางปัญญา ครูผู้สอนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัด เพื่อให้มั่นใจว่าข้อสอบสามารถทำหน้าที่เป็นมาตรวัดสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายและคัดเลือกตัวบท (Goal Setting and Text Selection)

สื่อที่นำมาใช้เป็นฐานในการตั้งคำถามคือหัวใจสำคัญของการประเมิน ครูผู้สอนต้องละทิ้งบทความที่มีเนื้อหาทางเดียว (One-sided Text) และหันมาใช้ "ตัวบทหลากหลายแหล่ง" (Multiple Texts) ที่มีลักษณะดังนี้

- **ความเป็นพลวัตและร่วมสมัย** ตัวบทต้องสะท้อนประเด็นข้อขัดแย้งในสังคมปัจจุบัน เช่น วิกฤตสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ หรือผลกระทบของเทคโนโลยี
- **ความหลากหลายของรูปแบบ** ควรผสมผสานระหว่างตัวบทต่อเนื่อง (Continuous Texts) เช่น บทบรรณาธิการ และตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Texts) เช่น อินโฟกราฟิก หรือตารางสถิติ
- **ความเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น** การใช้ประเด็นในท้องถิ่นจะช่วยดึงดูดความสนใจและสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ดีเยี่ยม เช่น การนำกรณีศึกษาจาก "โครงการพลวัตภาษาไทย" ภายใต้การบริหารจัดการโครงการของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัทร ชวน้ำ ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของภาษาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น มาเป็นฐานในการวิเคราะห์ข้อขัดแย้งทางสังคม

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบชุดคำถามตามระดับกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Question Design) การตั้งคำถามต้องไต่ระดับความซับซ้อนตามกรอบ PISA โดยไม่ข้ามขั้น เพื่อสร้างนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ให้ผู้เรียน

คำถามระดับที่ 1 การค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve): ใช้คำถามที่ต้องการคำตอบเชิงประจักษ์ เพื่อตรวจสอบความรอบคอบในการรับรู้สาร

คำถามระดับที่ 2 การรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret): ใช้คำถามที่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความแตกต่าง หรืออธิบายเจตนาแอบแฝงของผู้เขียน

คำถามระดับที่ 3 การประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate): ใช้คำถามเชิงสถานการณ์ที่บีบบังคับให้ผู้เรียนต้องแสดงจุดยืนและเสนอทางออก

ขั้นตอนที่ 3 การบูรณาการมิติคุณลักษณะ 4 ประการ (Character Integration) ในคำถามระดับการประเมินและสะท้อนคิด ครูต้องออกแบบเงื่อนไขของสถานการณ์ให้ผู้เรียนต้องใช้ "เหตุผลเชิง

จริยธรรม" ในการตอบ เช่น การกำหนดบทบาทสมมติให้ผู้เรียนเป็นผู้นำชุมชนที่ต้องตัดสินใจเลือกระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับความถูกต้องทางศีลธรรม ซึ่งจะเป็นช่องทางให้ครูสามารถประเมิน "การเป็นพลเมืองที่ดี" และ "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" ได้อย่างเป็นธรรมชาติ (ทีศนา แคมมณี, 2564)

6.2 โครงสร้างและองค์ประกอบของรูบริกด้านการอ่าน (Structure of Reading Rubrics)

เมื่อได้ชุดข้อสอบที่สมบูรณ์แล้ว เครื่องมือคู่ขนานที่ขาดไม่ได้คือ "เกณฑ์การให้คะแนน" (Rubric) การประเมินข้อสอบอัตนัยประยุกต์ไม่สามารถใช้เพียงวิจารณ์ถ้อยคำส่วนตัวของครูได้ แต่ต้องใช้รูบริกแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ที่มีโครงสร้างชัดเจน

มิติการประเมิน (Dimensions): ต้องแยกให้ชัดเจนระหว่างคะแนนด้านสมรรถนะการอ่าน และคะแนนด้านการแสดงออกถึงคุณลักษณะ

ระดับคุณภาพ (Levels of Performance): ควรกำหนดเป็น 3 - 4 ระดับ เช่น ดีเยี่ยม ดี พอใช้ และต้องปรับปรุง

คำอธิบายระดับคุณภาพ (Descriptors): ต้องใช้ภาษาที่ระบุพฤติกรรมบ่งชี้อย่างชัดเจน วัดได้ และลดความกำกวม เช่น แทนที่จะเขียนว่า "ตอบได้ดี" ให้ระบุว่า "อ้างอิงหลักฐานจากตัวบททั้งสองแหล่งมาสนับสนุนข้อโต้แย้งได้อย่างสมเหตุสมผล"

6.3 ตัวอย่างชุดเครื่องมือและข้อสอบสถานการณ์แบบครบวงจร

เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเห็นภาพการนำคู่มือไปสู่การปฏิบัติจริง ขอเสนอตัวอย่างชุดข้อสอบและรูบริกที่บูรณาการบริบทของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีพลวัตสูงทั้งในด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและวัฒนธรรม

ชื่อชุดข้อสอบสถานการณ์: พลวัตเมืองสปอร์ตซิตี โอกาสทางเศรษฐกิจหรือวิกฤตทางวัฒนธรรม

รูปแบบตัวบท: ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts)

บทอ่านแหล่งที่ 1: บทความเชิงนโยบายจากหน่วยงานพัฒนาเศรษฐกิจระดับจังหวัด (ลักษณะตัวบทต่อเนื่อง) "การก้าวขึ้นเป็นศูนย์กลางการจัดการแข่งขันกีฬาระดับโลกของเมืองเรา ถือเป็นความสำเร็จในการใช้การกีฬาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (Sports Tourism) ในแต่ละปีมีเม็ดเงินสะพัดนับพันล้านบาท เกิดการสร้างงานให้แก่คนรุ่นใหม่ ทั้งในภาคการโรงแรม ร้านอาหาร และระบบขนส่ง นโยบายต่อไปคือการขยายพื้นที่จัดกิจกรรม (Fan Zone) ให้ครอบคลุมถึงบริเวณตลาดชุมชนโบราณ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะหลั่งไหลเข้ามา การพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย จะช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของเมืองให้กลายเป็นมหานครแห่งกีฬาอย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นโอกาสทองที่เยาวชนในพื้นที่จะได้มีงานทำและมีรายได้ที่มั่นคง"

บทอ่านแหล่งที่ 2: จดหมายเปิดผนึกจากกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (ลักษณะตัวบทต่อเนื่อง) "เราต่างภาคภูมิใจในความเจริญของบ้านเมือง แต่การขยายพื้นที่จัดกิจกรรมที่เน้นแสงสีเสียงและดนตรีที่ฉูดฉาด เข้าไปในเขตตลาดชุมชนโบราณที่มีอายุกว่าร้อยปี ถือเป็นการคุกคามรากเหง้าทางวัฒนธรรมอย่างร้ายแรง โครงสร้างอาคารไม้โบราณอาจได้รับผลกระทบจากแรงสั่นสะเทือน วิถีชีวิตอันเรียบง่ายของผู้สูงอายุในชุมชนถูกแทนที่ด้วยความวุ่นวายและขยะพลาสติกมหาศาล หากเราปล่อยให้ทุนนิยมและผลประโยชน์ระยะสั้นเข้ามาลบเลือนร่องรอยประวัติศาสตร์ เราจะนำสิ่งใดไปสอนลูกหลานให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง การพัฒนาที่แท้จริงไม่ควรแลกมาด้วยการทุบทำลายจิตวิญญาณของท้องถิ่น"

ชุดคำถามสถาปัตยกรรมทางปัญญา

คำถามที่ 1 (Access and Retrieve): ตามข้อมูลในบทอ่านแหล่งที่ 1 การเป็นศูนย์กลางการจัดการแข่งขันกีฬาระดับโลก ส่งผลดีต่อภาคธุรกิจใดบ้าง จงระบุอย่างน้อย 3 ภาคธุรกิจ

คำถามที่ 2 (Integrate and Interpret): จากบทอ่านทั้งสองแหล่ง การมองเห็นคุณค่าของ "พื้นที่ตลาดชุมชนโบราณ" ของหน่วยงานพัฒนาเศรษฐกิจ แตกต่างจากกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ฯ อย่างไร จงอธิบาย

คำถามที่ 3 (Reflect and Evaluate - ข้อสอบเชิงสถานการณ์): หากนักเรียนได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของกระบอกเสียงภาคประชาชน ที่ต้องนำเสนอทางออกต่อคณะกรรมการบริหารจังหวัด นักเรียนจะเสนอแผนประนีประนอม (Compromise Plan) อย่างไร เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างการส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ชุมชนโบราณ จงอธิบายแผนงานของนักเรียนโดยอ้างอิงข้อมูลจากตัวบททั้งสองแหล่งมาสนับสนุนความสมเหตุสมผล

6.4 ตัวอย่างเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric)

การตรวจให้คะแนนคำถามที่ 3 ซึ่งเป็นข้อสอบเชิงสถานการณ์ขั้นสูงสุด ต้องใช้ rubric ที่ถูกออกแบบมาเป็นพิเศษ ดังนี้

มิติที่ 1: ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน - การประเมินและสะท้อนคิด (คะแนนเต็ม 3) ประเมินสมรรถนะการขึงน้ำหนักรายข้อมูล การสร้างข้อโต้แย้ง และการอ้างอิงหลักฐานจากตัวบท (OECD, 2024)

ระดับ 3 (ดีเยี่ยม): นำเสนอแผนประนีประนอมที่มีความเป็นไปได้สูงและสร้างสรรค์ มีการดึงข้อดีจากแหล่งที่ 1 (การเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน) และข้อกังวลจากแหล่งที่ 2 (ผลกระทบต่ออาคารไม้ มลพิษทางเสียง) มาสังเคราะห์ร่วมกันอย่างมีตรรกะ อ้างอิงหลักฐานได้อย่างสมดุลและปราศจากความลำเอียง

ระดับ 2 (ดี): นำเสนอแผนการแก้ปัญหาได้ แต่การอ้างอิงหลักฐานสนับสนุนยังเอนเอียงไปทางบทอ่านแหล่งใดแหล่งหนึ่งมากเกินไป (เช่น เสนอให้จัดงานต่อไปโดยไม่สนใจชุมชน หรือให้ยกเลิกงานทั้งหมดโดยไม่สนใจรายได้) การสังเคราะห์ข้อมูลยังขาดความสมดุล

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง): นำเสนอแผนที่เลื่อนลอย ไม่มีการอ้างอิงข้อมูลจากตัวบทมาสนับสนุน ใช้ความรู้สึกหรืออารมณ์ส่วนตัวในการเขียนตอบเป็นหลัก หรือคัดลอกข้อความจากตัวบทมาโดยไม่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์

มิติที่ 2: การบูรณาการคุณลักษณะ - การเป็นพลเมืองที่ดีและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง (คะแนนเต็ม 3) ประเมินวิสัยทัศน์ทางสังคม ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และความตระหนักรู้ในรากเหง้าของท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ระดับ 3 (ดีเยี่ยม): แผนงานสะท้อนวิสัยทัศน์ของพลเมืองที่ตระหนักถึงผลประโยชน์ร่วมของสังคม เสนอแนวทางที่ปกป้องสวัสดิภาพของชุมชนและรักษาสมบัติทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ใช้ภาษาที่แสดงถึงความเคารพความเห็นต่าง และเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์บ้านเมืองอย่างแท้จริง

ระดับ 2 (ดี): แผนงานแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการแก้ปัญหาของบ้านเมือง แต่ยังขาดความลึกซึ้งในการมองผลกระทบระยะยาว หรือเสนอทางออกที่อาจไปละเมิดสิทธิของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยไม่ตั้งใจ

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง): แผนงานมุ่งเน้นเพียงผลประโยชน์ระยะสั้น ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม เพิกเฉยต่อคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม หรือใช้ถ้อยคำที่แสดงความเกลียดชังและโจมตีกลุ่มที่มีความเห็นต่างอย่างรุนแรง

มิติที่ 3: การบูรณาการคุณลักษณะ - การมีงานทำและมีอาชีพ (คะแนนเต็ม 3) ประเมินมุมมองที่มีต่อการปรับตัวและการสร้างโอกาสทางวิชาชีพในบริบทความเปลี่ยนแปลง

ระดับ 3 (ดีเยี่ยม): ข้อเสนอแนะมีการประยุกต์ทักษะอาชีพเข้ากับสถานการณ์ เช่น เสนอการสร้างอาชีพใหม่ให้เยาวชนในชุมชนเป็นไกด์นำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ให้ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งตอบโจทย์ทั้งรายได้และการอนุรักษ์ สะท้อนวิสัยทัศน์ด้านการมีงานทำที่ยั่งยืน

ระดับ 2 (ดี): ระบุถึงความสำคัญของการสร้างงานและรายได้ แต่ยังไม่เห็นแนวทางการนำไปปฏิบัติที่เป็นนวัตกรรมใหม่ หรือยังจำกัดอยู่กับรูปแบบอาชีพแบบเดิมๆ

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง): ไม่มีการสะท้อนมุมมองด้านการจัดการอาชีพ หรือมีทัศนคติที่ปฏิเสธการพัฒนาทักษะใหม่ๆ อย่างสิ้นเชิง

6.5 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Tools) เพื่อลดภาระงานและยกระดับการประเมินผล

แม้การออกแบบเครื่องมือวัดผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการสร้างข้อสอบสถานการณ์ตามกรอบ PISA 2025 จะมีความซับซ้อนและต้องใช้เวลาในการเตรียมการสูง แต่ในยุคปัจจุบันครูผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (EdTech) เข้ามาเป็น "ผู้ช่วย" เพื่ออำนวยความสะดวก ลดภาระงานด้านเอกสาร และสร้างประสบการณ์การสอบที่ดึงดูดใจผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลเข้ากับการวัดผลสามารถดำเนินการได้ใน 3 มิติหลัก ดังต่อไปนี้

1) แพลตฟอร์มสำหรับการเขียนตอบเชิงวิพากษ์และการประเมินแบบร่วมมือ (Collaborative Assessment Platforms) การประเมินสมรรถนะขั้นสูงสุดคือ "การประเมินและสะท้อนคิด" (Reflect and Evaluate) ซึ่งเรียกร้องให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ครูสามารถเปลี่ยนกระดาษคำตอบแบบเดิมให้กลายเป็นพื้นที่ถกเถียงทางวิชาการที่เปิดกว้างได้โดยใช้เครื่องมือต่อไปนี้

Padlet: ครูสามารถตั้งกระดาน Padlet โดยกำหนดหัวข้อข้อสอบสถานการณ์ไว้ด้านบน (เช่น ข้อขัดแย้งเรื่องสิ่งแวดล้อม) และให้นักเรียนพิมพ์คำตอบเชิงวิพากษ์ลงในโพสต์ของตนเอง ข้อดีคือครูสามารถตั้งค่าให้นักเรียนสามารถแนบลิงก์หลักฐาน หรือรูปภาพเพื่อสนับสนุนข้อโต้แย้งของตนเองได้นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถอ่านและแสดงความเห็น (Comment) ต่อคำตอบของเพื่อนได้ ซึ่งจะช่วยขัดเกลาคุณลักษณะ "การเคารพความเห็นต่าง" และ "การเป็นพลเมืองที่ดี" ในสังคมประชาธิปไตย

Google Jamboard หรือ Miro: เหมาะสำหรับการสอบแบบกลุ่ม (Group Assessment) ครูสามารถให้นักเรียนนำข้อมูลจาก "ตัวบทหลากหลายแหล่ง" (Multiple Texts) มาจัดกระทำใหม่ในรูปแบบแผนผังความคิด (Mind Map) บนกระดานดิจิทัล เพื่อแสดงร่องรอยการคิด (Thinking Trace) ในการสังเคราะห์ข้อมูลก่อนที่จะเขียนสรุปคำตอบ

2) การใช้แพลตฟอร์มสร้างแบบทดสอบออนไลน์เพื่อจำลองนิเวศสารสนเทศ (Digital Testing Platforms) กรอบการประเมิน PISA 2025 เน้นย้ำถึงความสำคัญของการอ่านบนหน้าจอดิจิทัล (Digital Reading) การให้เด็กทำข้อสอบบนกระดาษเพียงอย่างเดียวอาจไม่ตอบโจทย์อีกต่อไป

Google Forms หรือ Microsoft Forms: ครูสามารถประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มเหล่านี้ในการสร้างข้อสอบ PISA ได้อย่างแนบเนียน โดยการแทรก "ตัวบทหลากหลายแหล่ง" ลงไปในฟอร์ม เช่น การแทรกรูปภาพอินโฟกราฟิก (ตัวบทไม่ต่อเนื่อง) ไร์ด้านบน และแทรกบทความความเรียง (ตัวบทต่อเนื่อง) ไร์ด้านล่าง จากนั้นใช้คำถามแบบ "ย่อหน้า" (Paragraph) เพื่อให้นักเรียนพิมพ์อธิบายเหตุผล นอกจากนี้ ครูยังสามารถใช้ฟังก์ชันเงื่อนไข (Branching Logic) หากนักเรียนตอบคำถามค้นหาข้อมูลเบื้องต้นผิด ฟอร์มจะพาไปสู่หน้าทอ่านเสริมเพื่อใบ้คำตอบ ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) อย่างแท้จริง

3) การใช้ Generative AI ในฐานะผู้ช่วยออกแบบเครื่องมือวัดผล (AI as a Co-pilot in Assessment Design) ความท้าทายที่สุดของครูภาษาไทยคือการใช้เวลาไปกับการคิดค้นบทอ่านและสร้างเกณฑ์การให้คะแนน ปัจจุบันครูสามารถใช้ Generative AI (เช่น ChatGPT, Gemini หรือ Claude) มาช่วยลดภาระงาน (Workload) ได้อย่างมหาศาล โดยมีเงื่อนไขว่า "ครูต้องเป็นผู้ควบคุมและตรวจสอบความถูกต้องขั้นสุดท้ายเสมอ" (Human-in-the-loop)

การช่วยร่าง (Draft) บทอ่านสถานการณ์: ครูสามารถใช้ AI พิมพ์คำสั่ง (Prompt) ว่า "จงเขียนบทความ 2 ชิ้นที่มีมุมมองขัดแย้งกัน ในหัวข้อ 'การสร้างโรงไฟฟ้าในชุมชน' ความยาวชิ้นละ 150 คำ โดยชิ้นแรกเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และชิ้นที่สองเน้นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้ระดับภาษาที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" AI จะช่วยร่างตัวบทตั้งต้นให้ครูภายในไม่กี่วินาที จากนั้นครูจึงนำมาปรับเกลาภาษาไทยให้สละสลวยขึ้น

การช่วยร่างเกณฑ์รูบริก (Rubric) เบื้องต้น: ครูสามารถป้อนโจทย์ข้อสอบและจุดประสงค์ลงไป แล้วสั่งให้ AI "จงสร้างตารางเกณฑ์การประเมินแบบ Analytic Rubric 3 ระดับคะแนน โดยวัดสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด ควบคู่กับการวัดคุณลักษณะการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" การให้ AI ช่วยวางโครงสร้างตารางและคำอธิบายพฤติกรรมบ่งชี้ (Descriptors) จะช่วยลดเวลาทำงานของครูจากหลายชั่วโมงเหลือเพียงไม่กี่นาที

คู่มือการสร้างเครื่องมือ ตัวอย่างรูบริก ตลอดจนแนวทางการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่ขั้นตอนการประเมินผลที่นำเสนอในหัวข้อนี้ ถือเป็นนวัตกรรมทางวิชาการที่จะช่วยให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยสามารถออกแบบ 'สนามฝึกซ้อมทางปัญญา' ที่ทรงพลังภาพ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีไม่เพียงแต่ช่วยคืนเวลาอันมีค่าให้ครูได้มีเวลาดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดมากขึ้น แต่ยังช่วยจำลองโลกแห่งความเป็นจริง (Authentic Environment) มาไว้ในบททดสอบ เมื่อครูสามารถสร้างข้อสอบที่สะท้อนพลวัตของสังคม มีเกณฑ์การให้คะแนนที่โปร่งใสครอบคลุมทุกมิติ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้หล่อหลอมความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) ไปพร้อมกัน การประเมินผลก็จะทำหน้าที่เป็นเข็มทิศชั้นยอด ที่คอยชี้แนะและเจียรไนเยาวชนไทยให้มีความแหลมคมทางความคิด มีความมั่นคงทางจริยธรรม และพร้อมเติบโตเป็นพลเมืองคุณภาพที่สามารถขับเคลื่อนบ้านเมืองให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างยั่งยืน

7. วิธีการประเมินผล

การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล ไม่ว่าจะเป็นชุดข้อสอบสถานการณ์หรือเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) จะยังไม่ถือว่าเสร็จสมบูรณ์หากปราศจากกระบวนการตรวจสอบคุณภาพอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเป็นขั้นตอนสำคัญทางวิชาชีพที่ช่วยยืนยันว่า ข้อสอบที่ครูสร้าง

ขึ้นสามารถวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ได้อย่างเที่ยงตรง และสามารถประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างยุติธรรม ปราศจากความลำเอียง (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556)

เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติจริงในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ จึงขอจำแนกกระบวนการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพออกเป็นลำดับขั้นตอน พร้อมตัวอย่างประกอบเชิงลึกดังต่อไปนี้

7.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา (Construct and Content Validity)

ความเที่ยงตรง (Validity) คือหัวใจสำคัญที่สุดของเครื่องมือวัดผล เครื่องมือที่ดีต้องวัดในสิ่งที่ต้องการจะวัดได้อย่างแม่นยำ สำหรับข้อสอบอัตนัยประยุกต์เชิงสถานการณ์ ครูผู้สร้างข้อสอบต้องนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Review) ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC)

1) การประเมินความเที่ยงตรงตามกรอบ PISA และคุณลักษณะ ผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อเรียกร้องให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทางปัญญาตรงตามที่ระบุไว้หรือไม่ เช่น หากข้อสอบระบุว่าต้องการวัดระดับ "การประเมินและสะท้อนคิด" (Reflect and Evaluate) แต่คำถามกลับถามเพียงให้ผู้เรียนคัดลอกข้อความจากตัวบท ผู้เชี่ยวชาญจะให้คะแนน IOC ต่ำ เนื่องจากข้อสอบไม่มีความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง นอกจากนี้ยังต้องตรวจสอบว่าสถานการณ์ที่สร้างขึ้นเอื้อต่อการดึงพฤติกรรมด้านคุณธรรม เช่น "การเป็นพลเมืองที่ดี" ออกมาได้เป็นอย่างดีเป็นธรรมชาติหรือไม่

2) ตัวอย่างการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้วยกระบวนการ IOC

สถานการณ์ในข้อสอบ ตัวบทหลากหลายแหล่งเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าในชุมชน ประกอบด้วยข้อมูลสถิติความต้องการใช้ไฟ และบทความสัมภาษณ์ผลกระทบต่องีวีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน

ข้อคำถามที่สร้างขึ้น หากนักเรียนเป็นคณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาท นักเรียนจะเสนอแผนประนีประนอมอย่างไรเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาพลังงานของชาติและการปกป้องวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวประมง โดยอ้างอิงข้อมูลจากตัวบท

จุดประสงค์ที่ต้องการวัด การประเมินและสะท้อนคิด (PISA) และ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง (คุณลักษณะ)

การวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญประเมินให้คะแนน IOC = +1 (สอดคล้องอย่างยิ่ง) พร้อมให้ข้อเสนอแนะว่า คำถามนี้ท้าทายให้ผู้เรียนต้องขึงน้ำหนักข้อมูลที่มีความขัดแย้ง และดึงเอาวุฒิภาวะทางสังคมในการมองผลประโยชน์ของชาติควบคู่กับสิทธิชุมชนออกมาได้อย่างชัดเจน (ทิสนา แคมมณี, 2564)

7.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric Reliability and Inter-rater Agreement)

เมื่อใช้ข้อสอบแบบเขียนตอบอัตนัย ความท้าทายที่ตามมาคือความเชื่อมั่น (Reliability) ของผู้ตรวจให้คะแนน หากครูสองคนตรวจข้อสอบกระดาษแผ่นเดียวกันแต่ให้คะแนนต่างกัน ย่อมแสดงว่าเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric) นั้นมีปัญหา กำกวม หรือเปิดช่องให้ใช้ความรู้สึกส่วนตัวมากเกินไป การตรวจสอบคุณภาพในขั้นตอนนี้จึงเรียกว่า "การหาความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน" (Inter-rater Reliability)

1) กระบวนการปรับเทียบมาตรฐานผู้ประเมิน (Moderation Session) ครูผู้สอนในหมวดวิชาภาษาไทยต้องนำร่องนำกระดาษคำตอบของนักเรียนกลุ่มทดลอง (Pilot Group) มาประมาณ 5-10 ฉบับ แล้วให้ครูอย่างน้อย 2-3 คน แยกกันตรวจให้คะแนนโดยใช้ rubric ที่สร้างขึ้น จากนั้นนำผลคะแนนมาเทียบกัน

หากพบว่าคะแนนมีความคลาดเคลื่อนสูง ครูจะต้องนำคำตอบฉบับนั้นมาอภิปรายร่วมกันเพื่อหาข้อตกลงและปรับปรุงถ้อยคำในรูปrikให้มีความรัดกุมยิ่งขึ้น

2) ตัวอย่างการปรับปรุงรูปrikจากการตรวจสอบความเชื่อมั่น

คำอธิบายรูปrikเดิม (ระดับ 3 ด้านคุณลักษณะพลเมืองที่ดี) นักเรียนเขียนข้อเสนอแนะที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและใช้ภาษาที่สุภาพ

ปัญหาที่พบจากการประเมินร่วมกัน ครูคนที่หนึ่งให้คะแนนเต็มเพราะมองว่านักเรียนเขียนด้วยความสุภาพ แต่ครูคนที่สองให้คะแนนต่ำเพราะมองว่าข้อเสนอแนะของนักเรียนไม่ได้แก้ปัญหาให้สังคมอย่างเป็นรูปธรรม

การปรับปรุงคำอธิบายรูปrikใหม่ให้มีความเชื่อมั่นสูงขึ้น นักเรียนเขียนข้อเสนอแนะที่ระบุวิธีการแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้อย่างเป็นรูปธรรม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง โดยใช้ภาษาที่แสดงความเห็นอกเห็นใจ เคารพสิทธิของกลุ่มที่มีความเห็นต่าง และไม่ใช้ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech)

ผลลัพธ์ การปรับถ้อยคำในรูปrikให้เป็นพฤติกรรมบ่งชี้ที่สังเกตได้ชัดเจนนี้ จะช่วยลดความลำเอียง (Bias) และทำให้ครูทุกคนมีมาตรฐานการให้คะแนนที่เป็นเอกภาพ (OECD, 2024)

7.3 การทดลองใช้และการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ (Piloting and Item Analysis)

ข้อสอบและเกณฑ์ประเมินที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จำเป็นต้องนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนกลุ่มเล็กที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

1) การวิเคราะห์ความยากง่ายและอำนาจจำแนกเชิงคุณภาพ สำหรับการประเมินเชิงสถานการณ์แบบอัตนัย การวิเคราะห์รายข้ออาจไม่ได้ใช้สูตรคำนวณทางสถิติที่ซับซ้อนเหมือนข้อสอบปรนัย แต่ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Item Analysis) ครูต้องสังเกตว่านักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจคำสั่งหรือไม่ สถานการณ์ที่สร้างขึ้นมีความยาวหรือใช้คำศัพท์ที่ยากเกินระดับพัฒนาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือไม่ นอกจากนี้ต้องตรวจสอบว่าข้อสอบมี "อำนาจจำแนก" หรือไม่ โดยดูว่าข้อสอบสามารถดึงศักยภาพของนักเรียนกลุ่มเก่งให้เขียนสะท้อนความคิดเชิงลึกออกมาได้ ในขณะที่นักเรียนกลุ่มอ่อนจะไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลข้ามตัวบทได้

2) การวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับจากผู้เรียน (Student Feedback) การทดลองใช้เครื่องมือที่ดีควรมีการสัมภาษณ์นักเรียนหลังทำข้อสอบ ครูอาจตั้งคำถามว่า "สถานการณ์ในข้อสอบนี้ใกล้เคียงตัวนักเรียนหรือไม่" หรือ "นักเรียนรู้สึกว่าจะต้องใช้ความคิดมากแค่ไหนในการตอบคำถามข้อสุดท้าย" ข้อมูลจากผู้เรียนจะช่วยให้ครูสามารถปรับแต่งบริบทของตัวบทให้มีความร่วมสมัยและดึงดูดความสนใจได้ดียิ่งขึ้น

7.4 กระบวนการประเมินผลงานของครูผู้เข้าอบรมในโมดูลที่ 4

นอกจากการที่ครูได้เรียนรู้วิธีการตรวจสอบคุณภาพข้อสอบสำหรับนักเรียนแล้ว ในกระบวนการจัดอบรมโมดูลนี้ วิทยากรจำเป็นต้องมีวิธีการประเมินผลสมรรถนะของครูผู้เข้าอบรมด้วยเช่นกัน ว่าสามารถสร้างเครื่องมือวัดผลได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ โดยใช้กระบวนการประเมินตามสภาพจริงผ่านชิ้นงาน (Performance-based Assessment)

1) ภาระงานเพื่อการประเมิน (Performance Task) ครูผู้เข้าอบรมแต่ละกลุ่มจะต้องนำเสนอ "ชุดเครื่องมือวัดและประเมินผลด้านการอ่านเชิงบูรณาการ" ที่กลุ่มของตนได้ออกแบบขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 1) ชุดตัวบทหลากหลายแหล่งที่มีความขัดแย้งเชิงสังคม 2) ข้อคำถามแบบไต่ระดับ 3 ข้อ ตามกรอบกระบวนการ

ทางปัญญาของ PISA 3) เกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ที่ครอบคลุมทั้งมิติ ความฉลาดรู้และมิติคุณลักษณะตามพระบรมราโชบาย

2) เกณฑ์การประเมินชิ้นงานของครูผู้เข้าอบรม (Evaluation Rubric for Teachers) วิทยากรและเพื่อนครูจะร่วมกันประเมินผลงาน (Peer Review) โดยพิจารณาจากประเด็นดังนี้

ความสมบูรณ์และความร่วมสมัยของตัวบท ประเมินความสามารถในการเลือกหรือแต่งตัวบทที่จำลองนิเวศสารสนเทศในโลกความจริง มีความท้าทาย และเอื้อต่อการบูรณาการคุณธรรม

ความเที่ยงตรงของข้อคำถาม ประเมินว่าสถาปัตยกรรมคำถามที่ครูสร้างขึ้น สามารถวัดสมรรถนะได้ตรงตามระดับที่ระบุไว้หรือไม่ คำสั่งมีความชัดเจนและไม่ชักนำคำตอบเกินไปหรือไม่

คุณภาพของเกณฑ์การให้คะแนน ประเมินการใช้ภาษาในรูบริก ว่าสามารถอธิบายพฤติกรรมบ่งชี้ที่จับต้องได้หรือไม่ และสามารถสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างการคิดวิพากษ์กับคุณลักษณะได้อย่างเป็นธรรมชาติหรือไม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

7.5 การประเมินผลที่รองรับความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Assessment)

ในการยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 สิ่งที่ครูผู้สอนต้องพึงระวังอย่างยิ่งคือ "ความซับซ้อนของตัวบท" แบบทดสอบเชิงสถานการณ์ที่ใช้ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) มักมีความยาวและใช้คำศัพท์ระดับสูง ซึ่งอาจกลายเป็นกำแพงขัดขวางนักเรียนกลุ่มเรียนอ่อน (Struggling Readers) หรือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities: LD) ทำให้พวกเขาเสียเปรียบและไม่สามารถแสดงศักยภาพทางความคิดขั้นสูงออกมาได้ การประเมินผลที่เที่ยงตรงจึงต้องมาพร้อมกับ "ความยืดหยุ่น (Accommodations)" เพื่อรองรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยังคงรักษามาตรฐานของเป้าหมายการเรียนรู้ไว้ได้

เพื่อให้การประเมินผลเป็นไปอย่างยุติธรรมและไม่ทอดทิ้งผู้เรียนคนใดไว้ข้างหลัง ครูผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้แนวทางความยืดหยุ่นในการประเมินผลได้ดังต่อไปนี้

1) การปรับรูปแบบการแสดงออกทางความคิด (Alternative Response Formats)

สมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) คือการวัด "กระบวนการให้เหตุผล" ไม่ใช่การวัด "ลายมือ" หรือ "การสะกดคำ" ดังนั้น สำหรับนักเรียนกลุ่มอ่อนที่ทักษะการเขียนยังไม่แข็งแรง หรือนักเรียน LD ที่มีปัญหาด้านการเขียน (Dysgraphia) ครูควรอนุญาตให้ใช้วิธีการ **สอบสัมภาษณ์ปากเปล่า (Oral Assessment)** ควบคู่ไปกับการเขียนได้ เมื่อนักเรียนอ่านตัวบทจบ ครูสามารถตั้งคำถามเชิงสถานการณ์และให้นักเรียนตอบด้วยการอธิบายเหตุผลด้วยวาจา การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดสะท้อนความคิด จะช่วยให้ครูมองเห็นภาวะทางคุณธรรมและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองที่ซ่อนอยู่ในตัวผู้เรียนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยไม่ถูกปิดกั้นด้วยข้อจำกัดทางการเขียน

2) การเสริมสร้างนั่งร้านทางปัญญาที่แข็งแกร่งขึ้น (Enhanced Cognitive Scaffolding)

สำหรับนักเรียนกลุ่มที่อ่านจับใจความได้ช้า ครูจำเป็นต้องจัดเตรียมนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ที่มีความหนาและแข็งแกร่งกว่านักเรียนกลุ่มทั่วไป (ทิตินา แชมมณี, 2564) เช่น:

การแบ่งย่อยตัวบท (Chunking): แทนที่จะให้นักเรียนอ่านบทความยาวๆ รวดเดียว ครูสามารถแบ่งบทอ่านออกเป็นย่อหน้าสั้นๆ และมีคำถามนำทาง (Guiding Questions) แทรกในแต่ละย่อหน้า เพื่อช่วยพุงความเข้าใจเป็นระยะ

การใช้เครื่องมือจัดระบบความคิด (Graphic Organizers): ในข้อสอบที่ต้องนำตัวบทสองแหล่งมาเปรียบเทียบกัน ครูอาจแนบตารางเปรียบเทียบ (Venn Diagram) ลงในกระดาษคำตอบ เพื่อให้ นักเรียนกลุ่มอ่อนใช้ทดทบทวนความคิด หรือแยกแยะข้อดี-ข้อเสียก่อนที่จะลงมือเขียนตอบเป็นความเรียง

3) การบริหารจัดการเวลาและสภาพแวดล้อม (Time and Environment Management)

การอ่านเชิงวิพากษ์ต้องใช้พลังงานทางสมอง (Cognitive Load) สูงมาก ครูควรพิจารณาขยายเวลาในการทำแบบทดสอบ (Extended Time) ให้กับนักเรียนกลุ่มที่ประมวลผลช้า หรืออนุญาตให้ใช้ปากกาเน้นข้อความ (Highlighter) หลายสีเพื่อแยกแยะข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นในกระดาษคำถามได้อย่างอิสระ นอกจากนี้ การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) ควรจัดในสภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลาย เพื่อลดความวิตกกังวลในการสอบ (Test Anxiety)

การออกแบบการประเมินผลที่รองรับความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ สะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณของครูผู้สอนที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนทุกคน สอดคล้องกับปรัชญาของกรอบ PISA ที่มุ่งหวังให้เยาวชนทุกคนมีความพร้อมในการใช้ชีวิต (OECD, 2024) และยังเป็นการปฏิบัติที่ตอบสนองต่อพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ในมิติของการสร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง เพื่อให้ผู้เรียนทุกระดับความสามารถสามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน

8. แบบทดสอบหลังเรียน

แบบทดสอบหลังเรียนในหัวข้อนี้ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อวัดความจำในทฤษฎีการประเมินผล แต่ถูกสร้างขึ้นในรูปแบบของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เพื่อทดสอบสมรรถนะเชิงวิชาชีพของครูภาษาไทยและนิสิตนักศึกษาครูในการนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติจริง ผู้เข้าอบรมจะต้องสวมบทบาทเป็น "นักประเมินผลและนักวินิจฉัยการเรียนรู้" โดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ในการวิเคราะห์ร่องรอยทางปัญญาของนักเรียนที่สะท้อนผ่านการเขียนตอบข้อสอบเชิงสถานการณ์ การทดสอบนี้มุ่งเน้นความสามารถในการเชื่อมโยงกระบวนการคิดตามกรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่าน PISA 2025 เข้ากับการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างแหลมคมและยุติธรรม

เพื่อให้การทดสอบมีมาตรฐาน สะท้อนความซับซ้อนของการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน และสามารถประเมินสมรรถนะของผู้เข้าอบรมได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน โครงสร้างของแบบทดสอบหลังเรียนชุดนี้ จึงถูกจัดแบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายของการวัดผล การฝึกปฏิบัติวิเคราะห์และให้คะแนนตามเกณฑ์ การวินิจฉัยข้อบกพร่องทางปัญญา ไปจนถึงทักษะขั้นสูงสุดคือการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนา โดยมีรายละเอียดในแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

8.1 วัตถุประสงค์ของการทดสอบหลังเรียน การทดสอบนี้มุ่งเน้นความสามารถในการเชื่อมโยงกระบวนการคิดตามกรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่าน PISA 2025 เข้ากับการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างแหลมคมและยุติธรรม เพื่อให้การทดสอบมีมาตรฐาน และสะท้อนความซับซ้อนของการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน แบบทดสอบหลังเรียนจึงประกอบด้วยกรณีศึกษาที่ทันสมัยและมีความท้าทายทางความคิด โดยครูผู้เข้าอบรมจะต้องวิเคราะห์ตัวอย่างคำตอบของนักเรียน หาข้อบกพร่องทางปัญญา และนำเสนอแนวทางการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

8.2 การทดสอบทักษะการวิเคราะห์และให้คะแนนตามเกณฑ์ (Rubric Application and Scoring) ในส่วนนี้ ครูผู้เข้าอบรมจะได้เผชิญกับสถานการณ์จำลองที่สะท้อนความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความร่วมสมัยและท้าทายวิจรรณญาณของผู้เรียนอย่างยิ่ง

สถานการณ์จำลองสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชื่อชุดข้อสอบ พลวัตภาษาและวัฒนธรรม ท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยวระดับโลก รูปแบบตัวบท ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts)

บทอ่านแหล่งที่ 1 บทความเชิงนโยบายจากเพลงส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง "การเปิดเมืองเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติคือโอกาสทองในการพลิกฟื้นเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างราบรื่นและยกระดับภาพลักษณ์ของเมืองให้มีความเป็นสากล ภาครัฐและเอกชนจึงมีแคมเปญรณรงค์ให้พ่อค้าแม่ค้าในตลาดชุมชนปรับเปลี่ยนป้ายชื่อร้านและเมนูอาหารเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการเสนอแนะให้ลดการใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารสาธารณะ เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนของนักท่องเที่ยว การปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกนิยมเช่นนี้ จะช่วยสร้างรายได้มหาศาลและสร้างงานให้แก่เยาวชนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน"

บทอ่านแหล่งที่ 2 บทความวิชาการจากโครงการพลวัตภาษาไทย "ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แต่มีพลวัตที่ปรับตัวเข้ากับยุคสมัยได้เสมอ ภายใต้การขับเคลื่อนของโครงการพลวัตภาษาไทย ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญศาสตร์จารย์ณภัทร ชวน้ำ เป็นผู้จัดการโครงการ ได้ค้นพบข้อเท็จจริงที่น่าสนใจว่าเสน่ห์ที่แท้จริงที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนชุมชน ไม่ใช่ความพยายามในการลอกเลียนแบบความเป็นสากล แต่คือความแท้พิพของภาษาถิ่นและวิถีชีวิตดั้งเดิม การบังคับให้ชุมชนละทิ้งภาษาแม่เพื่อแลกกับเม็ดเงินจากการท่องเที่ยว ถือเป็นการทำลายโครงสร้างทางสุนทรียะและรากเหง้าของท้องถิ่นอย่างไม่อาจประเมินค่าได้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงควรเป็นการโอบกอดอัตลักษณ์ดั้งเดิมและนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างภาคภูมิใจ"

ข้อคำถามที่นักเรียนต้องตอบ หากนักเรียนเป็นตัวแทนเยาวชนในคณะกรรมการบริหารส่วนท้องถิ่น นักเรียนจะเสนอแนวนโยบายในการจัดทำป้ายสื่อสารและแนวทางการใช้ภาษาในตลาดชุมชนอย่างไร เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอำนวยความสะดวกเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์พลวัตของภาษาไทยและภาษาถิ่น จงอธิบายแผนงานของนักเรียนโดยอ้างอิงข้อมูลจากบทอ่านทั้งสองแหล่งมาสนับสนุนการตัดสินใจ

เกณฑ์การประเมินแบบรูบริก (Rubric) ที่ครูต้องใช้ในการตรวจคำตอบ

ระดับ 3 (ดีเยี่ยม) นักเรียนสามารถประเมินและสะท้อนคิดโดยสังเคราะห์ข้อมูลจากสองแหล่งที่มีความขัดแย้งกันมาสร้างเป็นข้อเสนอแนะใหม่ที่เป็นรูปธรรม มีการอ้างอิงหลักฐานสนับสนุนจากทั้งสองบทอ่านอย่างสมดุล สะท้อนการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองผ่านความภาคภูมิใจในภาษาถิ่น และบูรณาการคุณลักษณะการมีงานทำและมีอาชีพด้วยการเสนอแนวคิดสร้างสรรค์

ระดับ 2 (ดี) นักเรียนเสนอแนวทางแก้ปัญหาได้สมเหตุสมผล แต่การอ้างอิงหลักฐานยังเอนเอียงไปทางบทอ่านแหล่งใดแหล่งหนึ่ง หรือสะท้อนการตระหนักรู้ในปัญหาของบ้านเมืองแต่ยังขาดความสมดุลในการชั่งน้ำหนักระหว่างเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) นักเรียนนำเสนอแผนที่เลื่อนลอย ไม่มีการอ้างอิงข้อมูลจากตัวบทมาสนับสนุน เพิกเฉยต่อข้อมูลในแหล่งใดแหล่งหนึ่งอย่างสิ้นเชิง และใช้ความรู้สึกส่วนตัวที่มีอคติมาเป็นตัวตัดสิน ซึ่งสะท้อนการขาดความตระหนักรู้ในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม

คำสั่งสำหรับครูผู้เข้าอบรม จงใช้เกณฑ์รูบริกด้านบวิเคราะห์คำตอบของนักเรียนทั้ง 2 คนต่อไปนี้ พร้อมทั้งระบุระดับคะแนนและเขียนคำอธิบายเหตุผลอย่างละเอียด

ข้อมูลคำตอบของนักเรียนคนที่ 1 (เด็กหญิง ก) "หนูขอเสนอให้เปลี่ยนป้ายทุกอย่างในตลาดเป็นภาษาอังกฤษให้หมดเลยคะ เพราะชาวต่างชาติจะได้อ่านออกและเข้ามาซื้อของเยอะๆ เศรษฐกิจบ้านเราจะดีขึ้น มีเงินเข้ามาพัฒนาประเทศเยอะๆ ส่วนภาษาถิ่นหนูคิดว่ามันเขยและล้ำสมัยไปแล้ว ไม่เห็นมีความจำเป็นต้องเก็บไว้เลยคะ เอาเวลาไปเรียนภาษาต่างประเทศเพื่อใช้ทำงานทำในอนาคตจะดีกว่า ข้อมูลจากเพจท่องเที่ยวก็บอกอยู่แล้วว่าต้องปรับตัวให้เป็นสากลถึงจะอยู่รอด"

แนวทางการวิเคราะห์และประเมินผลโดยครูผู้เข้าอบรม

ระดับคะแนนที่ควรได้ ต้องปรับปรุง (ระดับ 1)

การวิเคราะห์ ผู้เรียนมีข้อบกพร่องระดับการตีความและการสะท้อนคิดอย่างรุนแรง แม้จะดึงข้อมูลจากแหล่งที่ 1 มาใช้ได้ แต่ผู้เรียนเพิกเฉยต่อข้อมูลในแหล่งที่ 2 อย่างสิ้นเชิง ไม่มีการชั่งน้ำหนักข้อมูลที่มีความขัดแย้ง และใช้ความรู้สึกส่วนตัวที่มีอคติต่อภาษาถิ่นมาเป็นตัวตัดสิน คำตอบนี้สอดคล้องในด้านการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง เนื่องจากผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของผลประโยชน์ทางวัตถุเพียงอย่างเดียว โดยเหยียดหยามรากเหง้าและอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนเองว่าเป็นสิ่งล้าสมัย

ข้อมูลคำตอบของนักเรียนคนที่ 2 (เด็กชาย ข) "ผมคิดว่าเราควรใช้ทั้งภาษาถิ่น ภาษาไทย มาตรฐาน และภาษาอังกฤษควบคู่กันไปในป้ายสื่อสารครับ เพราะข้อมูลจากโครงการพลวัตภาษาไทยยืนยันว่านักท่องเที่ยวชอบความแท้พิพของชุมชน การมีภาษาถิ่นบนป้ายจะช่วยสร้างเสน่ห์และดึงดูดใจได้ดีกว่า ในขณะที่ภาษาอังกฤษตัวเล็กๆ ด้านล่างก็จะช่วยอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวเข้าใจสินค้าตามที่เพจท่องเที่ยวแนะนำ การทำแบบนี้จะทำให้แม่ค้าขายของได้มากขึ้นโดยที่เราไม่ต้องสูญเสียตัวตน และยังเป็นโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่ได้ฝึกอธิบายความหมายของภาษาถิ่นให้นักท่องเที่ยวฟัง ซึ่งเป็นการสร้างงานและสร้างรายได้อีกทางหนึ่งด้วยครับ"

แนวทางการวิเคราะห์และประเมินผลโดยครูผู้เข้าอบรม

ระดับคะแนนที่ควรได้ ดีเยี่ยม (ระดับ 3)

การวิเคราะห์ ผู้เรียนแสดงสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิดได้อย่างสมบูรณ์แบบสามารถสังเคราะห์ข้อมูลจากสองแหล่งที่มีความขัดแย้งกันมาสร้างเป็นข้อเสนอแนะใหม่ที่เป็นรูปธรรม มีการอ้างอิงหลักฐานสนับสนุนจากทั้งสองบทอ่านอย่างสมดุล คำตอบสะท้อนวิสัยทัศน์ที่ยอดเยี่ยม แสดงให้เห็นถึงการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองผ่านความภาคภูมิใจในภาษาถิ่น และบูรณาการคุณลักษณะการมีงานทำและมีอาชีพด้วยการเสนอแนวคิดสร้างสรรค์ในการนำทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดเป็นอาชีพได้ท้องถิ่น

8.3 การทดสอบทักษะการวินิจฉัยข้อบกพร่องทางปัญญา (Cognitive Diagnostic Skills) ในส่วนนี้ ครูผู้เข้าอบรมจะต้องแสดงความเชี่ยวชาญในการจำแนกประเภทข้อบกพร่องของนักเรียน และเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมซ่อมเสริมที่เหมาะสม การวิเคราะห์ที่แม่นยำจะช่วยเปลี่ยนการประเมินผลให้กลายเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาอย่างแท้จริง

สถานการณ์จำลองสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชื่อชุดข้อสอบ สุนทรียะแห่งความสัมพันธ์ ท่ามกลางกระแสการสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ **รูปแบบตัวบท** ตัวบทหลากหลายแหล่งที่ผสมผสานมิติทางปรัชญาและสังคมวิทยา

บทอ่านแหล่งที่ 1 นิทานเชิงปรัชญาเรื่องสั้น

"ณ ดาวเคราะห์ดวงหนึ่ง เด็กชายผู้มีเรือนผมสีทองกำลังนั่งเฝ้ามองดอกไม้ดอกเดียวในสวนของเขาอย่างตั้งใจ ชายแปลกหน้าเดินผ่านมาและถามว่า ทำไมเจ้าถึงเสียเวลามากมายไปกับดอกไม้เพียงดอกเดียว ทั้งที่ในจักรวาลนี้มีดอกไม้ที่สวยงามกว่านี้อีกนับล้านดอก เด็กชายตอบด้วยรอยยิ้มว่า ดอกไม้เหล่านั้นอาจจะสวยงาม แต่พวกมันร่วงเปล่า เพราะฉันไม่ได้รดน้ำ ไม่ได้จับหนอนให้ และไม่ได้ฟังเสียงบ่นของพวกมัน"

ดอกไม้ดอกนี้สำคัญที่สุดในจักรวาลเพราะฉันได้ใช้เวลาดูแลเธอ ความสัมพันธ์ที่แท้จริงเกิดจากการทุ่มเทเวลาและหัวใจ สิ่งที่สำคัญที่สุดมักมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า"

บทอ่านแหล่งที่ 2 บทความวิเคราะห์พฤติกรรมวัยรุ่นในยุคดิจิทัล

"รายงานวิจัยด้านสุขภาพจิตระบุว่า วัยรุ่นในปัจจุบันกำลังเผชิญกับภาวะซึมเศร้าและความเหงาที่พุ่งสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ สาเหตุหลักมาจากการยึดติดกับตัวเลขความนิยมบนสื่อสังคมออนไลน์ การหมกมุ่นอยู่กับการเพิ่มจำนวนเพื่อนในโลกเสมือนจริงให้นับพันคน ทำให้พวกเขาละเลยการสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งในโลกความเป็นจริง เมื่อเผชิญกับวิกฤตชีวิต พวกเขากลับพบว่าไม่มีเพื่อนแท้แม้แต่คนเดียวที่พร้อมจะรับฟังปัญหา สังคมที่ขับเคลื่อนด้วยการกดหัวใจบนหน้าจออย่างรวดเร็ว กำลังกัดกร่อนความมั่นคงทางจิตใจและสุนทรียภาพแห่งชีวิตของคนรุ่นใหม่"

ข้อคำถามที่นักเรียนต้องตอบ จงนำแนวคิดเรื่องการใช้เวลาดูแลดอกไม้เพียงดอกเดียวจากบทอ่านแหล่งที่ 1 มาอธิบายเปรียบเทียบกับปัญหาการยึดติดตัวเลขความนิยมบนสื่อออนไลน์จากบทอ่านแหล่งที่ 2 และในฐานะพลเมืองในยุคดิจิทัล นักเรียนจะนำปรัชญานี้มาปรับใช้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้ตนเองและเพื่อนรอบข้างได้อย่างไร

เกณฑ์การวินิจฉัยข้อบกพร่องทางปัญญา (Diagnostic Rubric)

ข้อบกพร่องระดับฐานราก (Retrieval Failure) นักเรียนไม่สามารถดึงข้อมูลเชิงประจักษ์จากตัวบทได้

ข้อบกพร่องระดับการตีความ (Interpretation Fallacy) นักเรียนแปลความหมายแฝงหรือสัญลักษณ์ผิดพลาด ยึดติดกับการแปลตามตัวอักษร

ข้อบกพร่องระดับการสะท้อนคิดและคุณธรรม Reflective and Moral Deficit () นักเรียนใช้ทัศนคติที่มีอคติ ใช้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล ขาดความเห็นอกเห็นใจ และละเลยคุณค่าทางจริยธรรม

คำสั่งสำหรับครูผู้เข้าอบรม จงวิเคราะห์คำตอบของนักเรียนคนต่อไปนี้ โดยระบุว่านักเรียนมีข้อบกพร่องทางปัญญาในระดับใดตามเกณฑ์ด้านบน พร้อมอธิบายเหตุผล และเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อซ่อมเสริมจุดอ่อน

ข้อมูลคำตอบของนักเรียนคนที่ 3 (เด็กชาย ค) "ผมคิดว่าเด็กชายในนิทานน่าจะโง่มากครับที่ไปเสียเวลาปลูกดอกไม้แค่ดอกเดียว ถ้าเป็นผม ผมจะปลูกที่ละหมื่นดอกแล้วถ่ายรูปลงโซเชียลให้คนมากดไลก์เยอะๆ จะได้เอาไปรับงานรีวิวนสินค้าหาเงินได้ด้วย ส่วนบทความที่สองที่บอกว่าวัยรุ่นซึมเศร้าเพราะเล่นโซเชียล ผมว่าไม่จริงหรอกครับ คนที่ซึมเศร้าคือคนที่ไม่มีใครมากดไลก์ต่างหาก ถ้าเราทำคอนเทนต์เก่งๆ มีเพื่อนในเฟซบุ๊กเยอะๆ เราก็จะมีความสุขเองครับ การมีเพื่อนในโลกความจริงมันน่าเบื่อและเสียเวลาเปล่าๆ"

แนวทางการวิเคราะห์และวินิจฉัยโดยครูผู้เข้าอบรม

การระบุประเภทข้อบกพร่อง นักเรียนมีข้อบกพร่องทั้งในระดับการตีความและระดับการสะท้อนคิดและคุณธรรมอย่างรุนแรง

การอธิบายเหตุผลในการวิเคราะห์ ในระดับการตีความ ผู้เรียนล้มเหลวในการทำความเข้าใจสัญลักษณ์และนัยยะทางปรัชญาของนิทาน ผู้เรียนไม่เข้าใจว่าดอกไม้คือสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง และตีความคุณค่าของสิ่งต่างๆ เป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างชื่อเสียงและเงินทอง ในระดับการสะท้อนคิดและคุณธรรม ผู้เรียนปฏิเสธข้อมูลทางวิชาการจากแหล่งที่ 2 อย่างสิ้นเชิงโดยใช้อคติส่วนตัว ผู้เรียนมีทัศนคติที่บิดเบือนต่อคำว่าความสุขและความสัมพันธ์ สะท้อนให้เห็นถึงการขาดการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

แนวทางการจัดกิจกรรมซ่อมเสริม ครูผู้เข้าอบรมควรเสนอแนวทางว่า การแก้ปัญหาทัศนคติ เช่นนี้ไม่สามารถใช้การท่องจำหลักภาษาได้ ครูต้องเปลี่ยนห้องเรียนภาษาไทยให้เป็นพื้นที่แห่งสุนทรียะ อาจเริ่มต้นด้วยการจัดวงอภิปรายเชิงลึกโดยนำวรรณกรรมที่สะท้อนคุณค่าของความเป็นมนุษย์มาให้นักเรียนอ่านร่วมกัน ครูอาจจัดกิจกรรมวงดิสคัสชั่นออนไลน์และให้นักเรียนจับคู่สัมภาษณ์เพื่อเรียนรู้เรื่องราวชีวิตของเพื่อนในห้องอย่างลึกซึ้ง เพื่อบ่มเพาะความเห็นอกเห็นใจและดึงนักเรียนให้กลับมาสัมผัสความงามของความสัมพันธ์ในโลกความเป็นจริง

8.4 การทดสอบความสามารถในการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนา (Feedback Generation)
การให้ข้อมูลป้อนกลับถือเป็นขั้นตอนที่ทรงพลังที่สุดในการประเมินเพื่อพัฒนา ข้อมูลป้อนกลับที่ดีต้องไม่เพียงการบอกว่าผิดหรือถูก แต่ต้องชี้แนะกระบวนการทางปัญญาให้ผู้เรียนสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดของตนเองได้

เกณฑ์การประเมินคุณภาพการให้ข้อมูลป้อนกลับของครู (Teacher Feedback Rubric)

ระดับดีเยี่ยม ครูใช้คำถามระดมความคิดที่กระตุ้นให้นักเรียนมองเห็นข้อบกพร่องด้วยตนเอง ชี้แนะแนวทางพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้นักเรียนทบทวนเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยไม่ใช้การต่อว่า

ระดับต้องปรับปรุง ครูเพียงแค่ออกคำตอบที่ถูกต้องให้นักเรียน หรือใช้ถ้อยคำในเชิงตำหนิทำลายความมั่นใจของนักเรียนโดยไม่เปิดโอกาสให้เกิดการสะท้อนคิด

คำสั่งสำหรับครูผู้เข้าอบรม จากคำตอบของนักเรียนคนที่ 4 ต่อไปนี้ ซึ่งเป็นคำตอบที่อยู่ในระดับเกือบสมบูรณ์ จงเขียนข้อความเพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียน โดยมุ่งเน้นการใช้คำถามกระตุ้นคิดเพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาคำตอบของตนเองไปสู่ระดับดีเยี่ยมในด้านการบูรณาการคุณลักษณะพลเมืองที่ดี

ข้อมูลคำตอบของนักเรียนคนที่ 4 (เด็กหญิง ง - ตอบในข้อสอบสถานการณ์พลวัตเมืองสปอร์ตซิตี) "หนูเห็นด้วยกับการขยายพื้นที่จัดงานกีฬาไปที่ตลาดชุมชนค่ะ เพราะจะทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นมากตามที่หน่วยงานรัฐบอก ส่วนเรื่องอาคารไม้เก่าแก่ที่กลุ่มอนุรักษ์เป็นห่วง หนูเสนอให้เทศบาลจ่ายเงินชดเชยค่าซ่อมแซมให้ชาวบ้านถ้าอาคารพังค่ะ แฉนี้ก็จบปัญหา และได้ประโยชน์กันทุกฝ่ายแล้วค่ะ"

แนวทางการให้ข้อมูลป้อนกลับโดยครูผู้เข้าอบรม (ตัวอย่างที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม) "ครูชื่นชมที่นักเรียนพยายามหาทางออกเพื่อประนีประนอมผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย และตระหนักถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน แต่ครูอยากชวนนักเรียนคิดต่อในมุมมองของการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ การจ่ายเงินค่าซ่อมแซมสามารถกู้คืนความเก่าแก่และคุณค่าทางจิตใจของอาคารร้อยปีที่พังทลายไปให้กลับมาเหมือนเดิมได้จริงหรือไม่ หากเงินไม่สามารถซื้อรากเหง้าทางวัฒนธรรมคืนมาได้ ในฐานะเยาวชนที่รักบ้านเกิด นักเรียนจะลองเสนอมาตรการป้องกันเชิงรุก เช่น การกำหนดระยะห่างของเวทีคอนเสิร์ต หรือการจัดโซนปลอดภัย เพื่อไม่ให้ความเสียหายเกิดขึ้นตั้งแต่แรกได้อย่างไรบ้าง ลองทบทวนและปรับปรุงแผนงานของนักเรียนดูอีกครั้งนะ"

การที่ครูผู้เข้าอบรมสามารถวิเคราะห์และตอบแบบทดสอบเชิงสถานการณ์เหล่านี้ได้อย่างเฉียบคม ถือเป็นเครื่องยืนยันความสำเร็จของหลักสูตรพัฒนาครูภาษาไทยหลักสูตรนี้ ครูผู้สอนได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าพวกเขาได้ก้าวข้ามการเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปสู่การเป็นนักสถาปตยกรรมการเรียนรู้และการวัดผลอย่างเต็มรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมนิสิตนักศึกษาครูหรือการพัฒนาครูประจำการ เครื่องมือประเมินผลที่สร้างขึ้นตามกรอบ PISA 2025 เมื่อถูกผสมเข้ากับวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของครู จะกลายเป็นเลนส์ที่ช่วยส่องให้เห็นศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวเยาวชน การประเมินผลจะไม่ใช่งานที่ขวางกั้นความสำเร็จ แต่จะเป็นนั่งร้านที่ช่วยพยุงให้ผู้เรียนก้าวบินขึ้นไปสู่ระดับสติปัญญาที่สูงขึ้น รายวิชาภาษาไทยภายใต้การจัดการเรียนรู้ของครูยุค

ใหม่ จะทำหน้าที่เป็นเบ้าหลอมอันทรงคุณค่า ที่หล่อหลอมให้เยาวชนไทยมีความฉลาดรู้ด้านการอ่านอย่างแตกฉาน สามารถรู้เท่าทันพลวัตของโลก มีคุณภาวะทางอารมณ์ และเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่สง่างาม เปี่ยมด้วยคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษายั่งยืนสืบไป

9. การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อนำไปใช้จริง (Action Plan Implementation)

การพัฒนาวิชาชีพครูจะเกิดความยั่งยืนและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อองค์ความรู้จากห้องอบรมถูกนำไปขยายผลและปฏิบัติจริงในชั้นเรียน (Theory into Practice) กิจกรรมส่งท้ายของโมดูลที่ 4 นี้ จึงถูกออกแบบมาเพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงความรู้สู่การลงมือทำ โดยใช้เวลาประมาณ 15 - 30 นาที ให้ครูผู้เข้าอบรมได้ทบทวนเป้าหมายและจัดทำ "พันธสัญญาทางวิชาชีพ" (Professional Commitment) ในรูปแบบของแผนปฏิบัติการระยะสั้น เพื่อเป็นเข็มทิศนำทางในการจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนถัดไป

9.1 วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนปฏิบัติการ 1. เพื่อสร้างข้อผูกมัดทางใจ (Commitment) ให้ครูผู้สอนนำความรู้เรื่องการออกแบบข้อสอบสถานการณ์ตามกรอบ PISA 2025 และการใช้เกณฑ์รูบริกไปประยุกต์ใช้จริงกับนักเรียน 2. เพื่อวางแผนการบูรณาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบาย เข้ากับบริบทและแผนการสอนของโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม 3. เพื่อสร้างกลไกความยั่งยืนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยให้ครูวางแผนการนำผลลัพธ์ที่ได้จากนักเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูในสถานศึกษา

9.2 องค์ประกอบของแผนปฏิบัติการ (Action Plan Framework) วิทยากรจะแจกแบบฟอร์ม "พันธสัญญาเพื่อการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่าน" ให้ครูผู้เข้าอบรมแต่ละท่าน (หรือแต่ละกลุ่มโรงเรียน) กรอกรายละเอียดที่สามารถนำไปปฏิบัติและวัดผลได้จริง (SMART Goals) โดยประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย: ระบุระดับชั้นและจำนวนนักเรียนที่จะนำเครื่องมือประเมินไปทดลองใช้

ความถี่ในการนำไปใช้: ระบุจำนวนครั้งอย่างชัดเจนว่า ภายใน 1 ภาคเรียนนับจากนี้ จะนำข้อสอบสถานการณ์ PISA ไปทดลองใช้กับนักเรียนกี่ครั้ง (เช่น ทดลองใช้ 2 ครั้ง ในช่วงสอบกลางภาคและปลายภาค หรือใช้เป็นแบบฝึกหัดท้ายหน่วยการเรียนรู้ 3 ครั้ง)

ประเด็นหรือหัวข้อที่จะนำมาสร้างข้อสอบ: ระบุหัวข้อร่วมสมัยที่จะนำมาสร้างเป็น "ตัวบทหลากหลายแหล่ง" ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน (เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน, ค่านิยมในสื่อสังคมออนไลน์, พลวัตทางวัฒนธรรมท้องถิ่น)

เครือข่ายและการขยายผล (PLC Integration): ระบุแนวทางและกรอบเวลาที่จะนำ "กระดาษคำตอบของนักเรียน" และ "ร่องรอยการประเมิน" กลับมานั่งล้อมวงวิเคราะห์ข้อบกพร่องทางปัญญาร่วมกับครูในหมวดวิชาภาษาไทยผ่านกระบวนการ PLC อย่างไร และเมื่อใด (เช่น จะจัด PLC เพื่อวิเคราะห์คำตอบของนักเรียนในสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนพฤศจิกายน)

9.3 ตัวอย่างการเขียนแผนปฏิบัติการของครูผู้เข้าอบรม

พันธสัญญาเพื่อการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่าน ชื่อ-สกุล: ครูใจดี รักการสอน

โรงเรียน: สุขสันต์วิทยา

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 ห้อง (80 คน)

เป้าหมายการปฏิบัติ: > ในภาคเรียนที่ 1/2569 ข้าพเจ้าจะนำความรู้เรื่องการสร้างข้อสอบ
สถานการณ์ PISA แบบอัตนัยประยุกต์ ไปใช้จริงจำนวน 3 ครั้ง (ทำหน่วยการเรียนรู้ 2 ครั้ง และข้อสอบกลาง
ภาค 1 ครั้ง)

หัวข้อตัวบทที่เลือกใช้: > 1) วิกฤตขยะอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชน 2) การรู้เท่าทันอินฟลูเอนเซอร์
ในสื่อโซเชียล

การบูรณาการคุณลักษณะ: มุ่งเน้นประเมินการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง และการเป็นพลเมืองที่ดี

แผนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC): > หลังจากการสอบกลางภาคเสร็จสิ้น ข้าพเจ้าจะนำผลการ
วิเคราะห์ข้อบกพร่องทางปัญญาของนักเรียน (Diagnostic Analysis) ไปนำเสนอในวง PLC ของกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ภาษาไทย ในวันอังคารสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนสิงหาคม เพื่อร่วมกันปรับปรุงเกณฑ์ rubric และหาแนวทาง
ส่งเสริมนักเรียนกลุ่มอ่อนต่อไป

การเขียนแผนปฏิบัติการนี้ เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกว่าการอบรมไม่ได้สิ้นสุดลงเมื่อวิทยากรกล่าวคำอำลา
แต่มันคือ "จุดเริ่มต้น" ของการเดินทางครั้งใหม่ในฐานะสถานปณิกผู้ออกแบบการประเมินผล เมื่อครูผู้สอน
กลับไปโรงเรียนพร้อมกับแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนและเครือข่าย PLC ที่เข้มแข็ง การขับเคลื่อนสมรรถนะการ
อ่านของเยาวชนไทยตามแนวทางสากลและการหล่อหลอมคุณธรรมอันดีงาม ย่อมเกิดขึ้นจริงและนำไปสู่การ
ยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติได้อย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิงท้ายโมดูลที่ 4

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แนวทางการดำเนินงานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา* รัชกาลที่ 10.

กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ทิตนา แวมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). *ผลการประเมิน PISA 2022 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

OECD. (2024). *PISA 2025 reading framework*. OECD Publishing.

โมเดลที่ 5 การนิเทศแบบ Coaching และ PLC

1. หลักการและเหตุผล

การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันเรียกร้องให้ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่เป้าหมายไม่ได้หยุดอยู่เพียงการประเมินทักษะการอ่านออกเขียนได้ระดับพื้นฐาน หากแต่ต้องยกระดับไปสู่ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ตามกรอบการประเมิน PISA 2025 ซึ่งมุ่งเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ขั้นสูงและผลสัมฤทธิ์รวมกับการบ่มเพาะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ตลอดระยะเวลาการอบรมในโมเดลที่ผ่านมา ครูผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้และติดอาวุธทางปัญญาทั้งในมิติของทฤษฎีการสอน การออกแบบสถาปัตยกรรมทางปัญญา การสร้างชุดตัวบทหลากหลายแหล่ง และการประเมินผลเชิงสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยด้านการพัฒนาครูระดับนานาชาติชี้ให้เห็นสถิติที่น่าสนใจว่า การอบรมเชิงปฏิบัติการเพียงอย่างเดียวแม้จะมีคุณภาพสูงเพียงใด แต่มักส่งผลให้อัตราการนำความรู้ไปใช้จริงในชั้นเรียนอยู่ในระดับที่ต่ำมาก หากปราศจากกระบวนการติดตามและสนับสนุนอย่างเป็นระบบในสถานศึกษา (Joyce & Calhoun, 2010)

ข้อเท็จจริงนี้สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่เรียกว่าช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ (Theory-Practice Gap) ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ครูต้องเผชิญกับบริบทความซับซ้อนในห้องเรียน ภาระงานที่รัดตัว และความคุ้นชินกับวิธีการสอนแบบดั้งเดิม ทำให้เกิดความย่ำแย่เมื่อต้องทดลองใช้นวัตกรรมหรือกลยุทธ์การประเมินรูปแบบใหม่ ด้วยเหตุนี้ โมเดลที่ 5 ซึ่งมุ่งเน้นเรื่องการนำไปใช้จริง การนิเทศแบบ Coaching และ PLC จึงถูกสถาปนาขึ้นเพื่อเป็นหัวใจสำคัญและเป็นกลไกขับเคลื่อนที่จะเชื่อมโยงทฤษฎีทางการศึกษาให้หยั่งรากลึกลงสู่การปฏิบัติจริงอย่างยั่งยืน

การก้าวข้ามการนิเทศแบบดั้งเดิมสู่การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching for Cognitive Transformation)

ในอดีต วัฒนธรรมการนิเทศการศึกษาของไทยมักมีลักษณะของการตรวจสอบ การประเมินเพื่อตัดสินความดี ความชอบ หรือการควบคุมพฤติกรรมการสอน ซึ่งกระบวนทัศน์เชิงอำนาจนิยมเช่นนี้มักสร้างกำแพงทางความรู้สึก ทำให้ครูผู้สอนเกิดความหวาดระแวงและปกปิดปัญหาที่แท้จริงในชั้นเรียน (วิจารณ์ พานิช, 2555) การที่จะขับเคลื่อนสมรรถนะการอ่านขั้นสูงที่เรียกร้องให้ผู้เรียนต้องประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ครูผู้สอนเองก็จำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติในฐานะผู้เชี่ยวชาญที่สามารถสะท้อนคิดและวิเคราะห์การทำงานของตนเองได้อย่างอิสระเช่นกัน การนิเทศแบบชี้แนะ หรือ Coaching จึงเข้ามาทำหน้าที่เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์จากผู้ตรวจสอบมาเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) โดยกระบวนการ Coaching จะมุ่งเน้นการใช้คำถามกระตุ้นคิด (Cognitive Coaching) เพื่อท้าทายให้ครูได้วิเคราะห์และทบทวนแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ผู้นิเทศจะไม่ด่วนสรุปหรือสั่งการให้ทำตามคู่มือ แต่จะชวนครูสนทนาเพื่อค้นหาแนวทางในการตั้งคำถามที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น เพื่อให้นักเรียนสามารถวิพากษ์ความน่าเชื่อถือของตัวบท หรือมองเห็นนัยยะทางสังคมที่ซ่อนอยู่ในวรรณกรรม การให้พื้นที่ปลอดภัยทางอารมณ์และสติปัญญาผ่านการ Coaching จะช่วยบ่มเพาะความมั่นใจให้แก่ครูภาษาไทยในการก้าวออกจากพื้นที่แห่งความคุ้นเคย และกล้าที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างรับฟังความเห็นต่างของนักเรียน ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองอย่างแท้จริง

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในฐานะนิเวศแห่งการหล่อหลอมคุณลักษณะ

นอกจากระบบกัลยาณมิตรแบบตัวต่อตัวแล้ว การสร้างความยั่งยืนระดับองค์กรจำเป็นต้องอาศัยกลไกของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community หรือ PLC) ซึ่งเป็นกระบวนการที่รวมพลัง

ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาให้มาทำงานร่วมกันอย่างมีวิสัยทัศน์ร่วม เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Hargreaves & Fullan, 2012) ธรรมชาติของวิชาชีพครูมักมีความโดดเด่นเดียวในการปฏิบัติงาน เมื่อครูต้องเผชิญกับความท้าทายในการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการเข้ากับการวิเคราะห์ข้อสอบ PISA 2025 การทำงานเพียงลำพังอาจทำให้เกิดมุมมองที่คับแคบและหมดแรงบันดาลใจได้ง่าย PLC จึงเปรียบเสมือนพื้นที่แห่งการแบ่งปัน ที่ซึ่งครูสามารถนำความท้าทายและความสำเร็จในชั้นเรียนมาตีแผ่เพื่อวิเคราะห์ร่วมกันโดยปราศจากการตัดสิน การนำกระต่ายคำตอบของนักเรียนหรือร่องรอยการเรียนรู้มาสืบค้นร่วมกันในวง PLC จะช่วยให้ครูมองเห็นจุดบอดทางปัญญาของนักเรียนที่อาจถูกมองข้ามไป การร่วมกันปรับปรุงเกณฑ์การประเมินแบบบูรณาการให้มีความเที่ยงตรงและเป็นธรรมมากขึ้น จะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการถกเถียงทางวิชาการระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน การขับเคลื่อน PLC อย่างต่อเนื่องจึงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นร่วม (Collective Efficacy) ซึ่งหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงที่สุดปัจจัยหนึ่ง

การบูรณาการเป้าหมาย PISA และพระบรมราโชบายผ่านการนำไปใช้จริง

การยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ให้มีความสำคัญอย่างยิ่งกับความสามารถของผู้เรียนในการจัดการกับข้อมูลที่ขัดแย้งกันในสภาพแวดล้อมจริง และการใช้สารสนเทศเพื่อประกอบการตัดสินใจในฐานะพลเมืองยุคดิจิทัล (OECD, 2024) กระบวนการ Coaching และ PLC จะเป็นเวทีสำคัญที่ครูใช้ตรวจสอบว่า นวัตกรรมหรือสื่อตัวบทที่นำไปสอนนั้น สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมซึ่งสอดคล้องกับการเป็นพลเมืองที่ดีได้จริงหรือไม่ หากแผนการสอนยังไม่สามารถดึงศักยภาพของผู้เรียนในการมองเห็นคุณค่าของการมีงานทำและมีอาชีพที่สุจริต วง PLC ก็จะทำหน้าที่เป็นคลินิกวิชาการเพื่อร่วมกันปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Study) ให้มีความแหลมคมและลุ่มลึกยิ่งขึ้นในรอบถัดไป ความยั่งยืนของการพัฒนาวิชาชีพจึงไม่ใช่เส้นตรงที่มีจุดสิ้นสุด แต่เป็นวงจรการเรียนรู้แบบเกลียว (Spiral Loop) ของการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนคิด ที่ช่วยยกระดับความเชี่ยวชาญของครูให้สูงขึ้นอย่างไม่หยุดนิ่ง

ตัวอย่างการบูรณาการ Coaching และ PLC สู่การปฏิบัติจริง

เพื่อให้เห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างอุดมคติทางวิชาการและการปฏิบัติ ขอยกตัวอย่างสถานการณ์จำลองในการขับเคลื่อนโมเดลนี้ สมมติว่าครูภาษาไทยท่านหนึ่งได้ออกแบบกิจกรรมการอ่านเชิงวิพากษ์ โดยใช้ตัวบทหลากหลายแหล่งเกี่ยวกับประเด็น "ผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ต่ออุตสาหกรรมสร้างสรรค์" เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ด้านคุณลักษณะการมีงานทำและมีอาชีพ เมื่อนำไปสอนจริงครูพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ตอบคำถามเชิงประเมินและสะท้อนคิดด้วยการคัดลอกข้อมูลจากตัวบทมาตอบโดยไม่มีการสังเคราะห์ความคิดของตนเอง ในกระบวนการ Coaching ผู้นิเทศจะไม่ตำหนิว่าครูสอนล้มเหลว แต่จะตั้งคำถามว่า จากผลงานของนักเรียน ครูคิดว่าขั้นตอนใดในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่อาจจะต้องเพิ่มนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) เพื่อพยุงความคิดให้นักเรียนกล้าแสดงจุดยืนของตนเองอย่างมีเหตุผล คำถามนี้จะกระตุ้นให้ครูตระหนักว่า ตนเองอาจตั้งคำถามที่กว้างเกินไป หรือขาดการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนก่อนลงมือเขียนตอบ จากนั้น ครูผู้นำนำประเด็นท้าทายดังกล่าวเข้าสู่วง PLC ของหมวดวิชาภาษาไทย เพื่อนครูในวงได้ร่วมกันวิพากษ์และเสนอแนะเทคนิคการใช้ตารางเปรียบเทียบข้อมูล (Graphic Organizer) เพื่อช่วยให้นักเรียนจัดระบบความคิดก่อนวิเคราะห์ นอกจากนี้ เพื่อนครูยังช่วยกันปรับปรุงเกณฑ์การให้คะแนนบูรณาการให้มีความครอบคลุมคุณภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการประเมินทัศนคติต่อการปรับตัวทางวิชาชีพในอนาคต เมื่อครูนำแผนการสอนที่ได้รับการขัดเกลาจากวง PLC ไปสอนในห้องเรียนอื่น ผลปรากฏว่านักเรียนสามารถเขียนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สะท้อนวุฒิภาวะในการประกอบอาชีพในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างลึกซึ้ง

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่า กระบวนการ Coaching และ PLC ทำหน้าที่เป็นทั้งเครือข่ายความปลอดภัยทางวิชาชีพและเป็นเครื่องยนต์ขับเคลื่อนนวัตกรรมการเรียนรู้ สร้างระบบนิเวศที่ครูและนักเรียนสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดไปพร้อมกัน (ทศนา เขมมณี, 2564)

หลักการและเหตุผลของการมีโมดูลที่ 5 จึงเป็นบทสรุปของความเชื่อมั่นที่ว่า การศึกษาที่มีคุณภาพไม่อาจเกิดจากการมีเอกสารหลักสูตรที่สมบูรณ์แบบเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยวิญญานความเป็นครูที่เปี่ยมด้วยความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การติดตามผลอย่างเป็นกัลยาณมิตร การชี้แนะอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือเข็มทิศสำคัญที่จะไขศักยภาพของวิชาชีพครู เปลี่ยนห้องเรียนภาษาไทยให้กลายเป็นพื้นที่บ่มเพาะปัญญาญาณ หล่อหลอมให้เยาวชนไทยมีความฉลาดรู้ด้านการอ่านที่ทัดเทียมมาตรฐานสากล และมีรากฐานทางคุณธรรมที่มั่นคงตามพระบรมราโชบาย พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนสืบไป

2. วัตถุประสงค์รายโมดูล

การกำหนดวัตถุประสงค์ในโมดูลที่ 5 นี้ มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการเรียนรู้ภาคทฤษฎีและการออกแบบเครื่องมือในห้องอบรม สู่การลงมือปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อมของชั้นเรียน โดยมีหัวใจสำคัญคือการเปิดพื้นที่ปลอดภัยทางวิชาการให้ครูผู้สอนได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการนำไปใช้ในชั้นเรียน ผ่านกลไกของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) เพื่อยกระดับสมรรถนะการสอนอย่างยั่งยืน โดยสามารถจำแนกวัตถุประสงค์หลักเชิงลึกได้ดังนี้

2.1 เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการนำไปใช้ในชั้นเรียน (Reflection on Practice) ให้ครูผู้เข้าอบรมสามารถนำเสนอประสบการณ์ ปัญหา ความท้าทาย และความสำเร็จ จากการนำแผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือประเมินเชิงสถานการณ์ตามกรอบ PISA 2025 ไปทดลองใช้จริงกับนักเรียน

2.2 เพื่อพัฒนาทักษะการนิเทศแบบชี้แนะเชิงปัญญา (Cognitive Coaching Skills) ให้ครูสามารถสวมบทบาทเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) ที่มีทักษะในการรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) และสามารถตั้งคำถามกระตุ้นคิด เพื่อให้เพื่อนครูมองเห็นจุดบอดและค้นพบแนวทางพัฒนาการสอนได้ด้วยตนเอง

2.3 เพื่อวิเคราะห์ร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน (Collaborative Student Data Analysis) ให้ครูนำหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น ผลงานหรือกระดาษคำตอบของนักเรียน มาเปิดวงวิเคราะห์ร่วมกันในกระบวนการ PLC เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องทางปัญญาและตรวจสอบระดับการเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการ

2.4 เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีและสร้างนวัตกรรมการสอน (Synthesizing Best Practices) ให้ครูสามารถถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงาน นำไปสู่การปรับปรุงแผนการสอน (Lesson Study) และรวบรวมเป็นนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่สามารถเป็นต้นแบบให้แก่สถานศึกษาอื่น

2.5 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาชีพที่เข้มแข็ง (Building Professional Networks) ให้ครูเกิดความตระหนักว่าการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างก้าวกระโดด ไม่สามารถทำได้ด้วยความพยายามเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยพลังของชุมชนการเรียนรู้เพื่อประคับประคองและสนับสนุนจิตวิญญาณความเป็นครูซึ่งกันและกัน

การบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ จะช่วยหล่อหลอมให้ครูภาษาไทยก้าวข้ามขีดจำกัดเดิม กลายเป็น "นักวิจัยในชั้นเรียนและผู้นำการเปลี่ยนแปลง" ที่พร้อมจะขับเคลื่อนความฉลาดรู้ด้านการอ่านของเยาวชนไทย ควบคู่ไปกับการปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดีได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

3. ผลลัพธ์การเรียนรู้รายโมดูล

การพัฒนาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 และการเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา จะบรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อครูผู้สอนมีพื้นที่ในการทบทวนและใคร่ครวญการปฏิบัติงานของตนเองอย่างเป็นระบบ ผลลัพธ์การเรียนรู้ในโมดูลที่ 5 นี้จึงมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning)

กระบวนการนี้เรียกร้องให้ครูผู้สอนก้าวข้ามการเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็น "นักปฏิบัติที่รู้จักสะท้อนคิด" (Reflective Practitioner) ที่สามารถประเมินการทำงานของตนเองได้อย่างเป็นกลาง ผ่านกลไกการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูสามารถมองเห็นภาพสะท้อนของการจัดการเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง โดยผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงประจักษ์ในหัวข้อนี้ สามารถจำแนกเป็นลำดับข้อได้อย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

3.1 ความสามารถในการวิเคราะห์และสะท้อนจุดเด่นของการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ ครูผู้เข้าอบรมสามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าแผนการจัดการเรียนรู้และชุดข้อสอบเชิงสถานการณ์ที่ตนเองสร้างขึ้น มีจุดแข็งในการกระตุ้นกระบวนการทางปัญญาตามกรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่าน PISA 2025 ในระดับใด และสามารถบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการได้อย่างกลมกลืนโดยไม่ยืดเยื้อหรือไม่ การสะท้อนคิดในขั้นนี้ครูจะต้องใช้หลักฐานเชิงประจักษ์จากการปฏิบัติงานจริง ซึ่งได้แก่ ร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียน (Student Learning Traces) กระดาษคำตอบ หรือพฤติกรรมกำเริบในชั้นเรียน มาเป็นกระจกสะท้อนความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน (ทิตินา แคมมณี, 2564)

ตัวอย่างเช่น ในการจัดการเรียนรู้เรื่องพลวัตภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยวระดับโลก ครูสามารถสะท้อนจุดเด่นของตนเองในวง PLC ได้ว่า การออกแบบชุดสถานการณ์ทางปัญญาโดยใช้ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีมุมมองขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มนักลงทุนและกลุ่มอนุรักษ์ เป็นจุดแข็งที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ครูยังสามารถชี้ให้เห็นว่า การตั้งคำถามที่ท้าทายให้นักเรียนสวมบทบาทเป็นผู้นำชุมชนเพื่อเสนอแนวทางแก้ปัญหา ได้ช่วยดึงศักยภาพของผู้เรียนในการแสดงออกถึง "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" และ "การเป็นพลเมืองที่ดี" ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นความสำเร็จในการแปลงอุดมคติทางนโยบายให้กลายเป็นการปฏิบัติในชั้นเรียนภาษาไทยได้อย่างงดงาม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

3.2 ความสามารถในการสืบค้นและระบุจุดที่ต้องพัฒนาในการจัดกระบวนการเรียนรู้และเครื่องมือวัดผล ผลลัพธ์การเรียนรู้ในข้อนี้ท้าทายให้ครูเปิดใจยอมรับและค้นหาข้อบกพร่อง (Blind Spots) ในการปฏิบัติงานของตนเอง ครูต้องสามารถประเมินได้ว่าเหตุใดผู้เรียนบางกลุ่มจึงไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการอ่านขั้นสูงได้ และข้อจำกัดนั้นเกิดจากกลยุทธ์การสอน การคัดเลือกสื่อตัวบท หรือความไม่ชัดเจนของเกณฑ์การประเมินแบบรูปrik การมีวุฒิภาวะในการมองเห็นจุดอ่อนของตนเองโดยไม่กล่าวโทษผู้เรียน คือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาวิชาชีพที่ยั่งยืนและการสร้างความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ตัวอย่างเช่น จากการตรวจกระดาษคำตอบของนักเรียนด้วยเกณฑ์ประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ครูอาจสะท้อนจุดที่ต้องพัฒนาได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีข้อบกพร่องระดับการตีความ (Interpretation Fallacy) โดยนักเรียนไม่สามารถเข้าใจความหมายแฝงหรือการใช้วาทศิลป์โน้มน้าวใจในบทความโฆษณาชวนเชื่อได้ ครูจึงสะท้อนความตระหนักรู้ว่า จุดที่ตนเองต้องเร่งพัฒนาคือการสร้าง "นั่งร้านทางปัญญา" (Scaffolding) ให้หนาแน่นขึ้นในแผนการสอนรอบถัดไป เช่น การเพิ่มกิจกรรมการถอดรหัสคำศัพท์ และการวิเคราะห์ตรรกะวิบัติก่อนที่จะให้นักเรียนลงมือทำข้อสอบสถานการณ์ รวมไปถึงการต้องปรับปรุงคำสั่งในข้อสอบให้มีความรัดกุมและลดความกำกวมลง เพื่อให้เครื่องมือวัดผลสามารถจำแนกความสามารถของนักเรียนได้อย่างเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น (OECD, 2024)

3.3 ความสามารถในการเปิดรับและบูรณาการข้อมูลป้อนกลับจากกระบวนการ Coaching และ PLC ครูผู้เชี่ยวชาญสามารถนำข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ที่ได้รับการตั้งคำถามกระตุ้นคิดของผู้นิเทศ (Coach) และข้อเสนอแนะจากเพื่อนครูในวงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาสังเคราะห์และผนวกเข้ากับการประเมินตนเอง ครูในยุคใหม่จะไม่มองว่าการวิพากษ์วิจารณ์แผนการสอนจากเพื่อนร่วมวิชาชีพเป็นการจับผิด แต่จะถือว่าเป็นสมาชิกในวง PLC คือกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) ที่ช่วยเปิดมุมมองและตั้งคำถามเชิงลึกที่ครูอาจมองข้ามไปในขณะที่กำลัง่วนอยู่กับการสอนในหน้างาน (Hargreaves & Fullan, 2012)

ตัวอย่างเช่น เมื่อครูนำเสนอผลการจัดการเรียนรู้และกระดาษคำตอบของนักเรียนในวง PLC ผู้นิเทศอาจใช้ทักษะการชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) โดยตั้งคำถามว่า "จากการที่นักเรียนบางคนเสนอทางออกเชิงอคติและใช้ถ้อยคำรุนแรงโจมตีฝ่ายตรงข้ามในกระดาษคำตอบ ครูคิดว่าในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเรา ยังขาดพื้นที่ส่วนใดที่ทำให้นักเรียนไม่เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น" ครูสามารถสะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ในข้อนี้ด้วยการยอมรับและวิเคราะห์ว่า ตนเองอาจมุ่งเน้นแต่ทักษะการเขียนโต้แย้งทางภาษา จนหลงลืมการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safe Space) เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกรับฟังความเห็นต่าง การสะท้อนคิดจากการรับฟังเพื่อนครูนี้ จะช่วยให้ครูเข้าใจศิลปะของการสร้าง "พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3.4 ความสามารถในการสร้างพันธสัญญาและวางแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์การเรียนรู้ขั้นสูงสุดของกระบวนการสะท้อนคิดในโมดูลนี้ คือการที่ครูสามารถแปรเปลี่ยนข้อค้นพบจากจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนา ไปสู่การกำหนดทิศทางการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ในวงรอบถัดไป (Action Plan) ครูสามารถเขียนเป้าหมายการพัฒนาตนเองที่ชัดเจน วัดผลได้ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การสะท้อนคิดที่ดีจะต้องไม่จบลงเพียงแค่การรับรู้ปัญหาหรือการบ่นระบายความเครียด แต่ต้องนำไปสู่การสร้างสรรค่นวัตกรรมการสอน หรือการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เพื่อยกระดับวิชาชีพอย่างเป็นระบบ (Schön, 1983)

ตัวอย่างเช่น หลังจากการสะท้อนคิดอย่างรอบด้านในวง PLC ครูได้จัดทำแผนปฏิบัติการโดยระบุไว้ในภาคเรียนหน้าตนเองจะนำจุดแข็งเรื่องการใช้ตัวบทหลากหลายแหล่งไปพัฒนาต่อยอดเป็นชุดกิจกรรมการอ่านแบบสืบเสาะ (Inquiry-based Reading) อย่างเต็มรูปแบบ และจะนำจุดที่ต้องพัฒนาในเรื่องการประเมินผล มาปรึกษากับเพื่อนครูในหมวดวิชาภาษาไทยเพื่อร่วมกันสร้าง "คลังข้อสอบอัตนัยประยุกต์และรูปปรกมาตรฐาน" ตามกรอบ PISA 2025 ประจำสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ

ทางการอ่านระหว่างนักเรียนกลุ่มอ่อนและกลุ่มเก่ง การวางแผนในลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการเจียรไนตนเองและเจียรไนผู้เรียนอย่างไม่หยุดนิ่ง

การที่ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยสามารถสะท้อนการทำงานของตนเองได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ประการนี้ ถือเป็นเครื่องยืนยันถึงความสำเร็จของกระบวนการนิเทศแบบ Coaching และ PLC ที่ได้เข้ามาเปลี่ยนห้องเรียนให้กลายเป็นห้องปฏิบัติการแห่งชีวิต การสะท้อนจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนาอย่างจริงจังและมีหลักวิชาการรองรับ จะเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนให้ครูสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทรงพลานาภาพ

ท้ายที่สุดแล้ว เมื่อครุมีวุฒิภาวะในการประเมินและสะท้อนคิดการทำงานของตนเอง ครูย่อมสามารถเป็นแบบอย่างและหล่อหลอมให้เยาวชนไทยเติบโตเป็นผู้อ่านที่แตกฉาน เป็นผู้ที่มีความแหลมคมทางปัญญา และเป็นพลเมืองที่เปี่ยมด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่พร้อมจะรับผิดชอบและขับเคลื่อนบ้านเมืองให้ก้าวข้ามทุกความท้าทายในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

4. สำคัญ การนิเทศที่เน้นโครงสร้างความสำเร็จด้านการอ่าน การแก้ปัญหาจากการใช้ประเภทบทอ่าน และการวิเคราะห์ข้อสอบที่ใช้ประเมินผลจริง

การขับเคลื่อนหลักสูตรเพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อาศัยกลไกการนำไปปฏิบัติที่เข้มแข็ง การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้ครูภาษาไทยสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำคัญในส่วนนี้จึงมุ่งเน้นการเจาะลึกกระบวนการนิเทศที่เชื่อมโยงกับสถาปัตยกรรมทางปัญญาตามกรอบ PISA 2025 การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดจากการเลือกใช้สื่อตัวบท และการนำผลการประเมินจริงมาเป็นฐานในการพัฒนา ซึ่งสามารถจำแนกเป็นลำดับข้อได้ดังต่อไปนี้

4.1 การนิเทศที่เน้นโครงสร้างความสำเร็จด้านการอ่าน (Coaching on Reading Literacy Structure)

การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 และกรอบการประเมิน PISA 2025 ไม่สามารถบรรลุผลได้ด้วยการอบรมเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกระบวนการติดตามและสนับสนุนอย่างใกล้ชิดผ่านการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์จากระบบการนิเทศที่เน้นการตรวจสอบและประเมินผล มาสู่การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางวิชาการ (Psychological Safe Space) โดยผู้นิเทศจะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) ที่ใช้กระบวนการตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ครูผู้สอนเกิดการตระหนักรู้และสะท้อนคิด (Reflection) ถึงสถาปัตยกรรมการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของตนเอง (Costa & Garmston, 2015)

การนิเทศในลักษณะนี้จะมุ่งเน้นไปที่การตรวจสอบโครงสร้างความสำเร็จด้านการอ่านทั้ง 3 ระดับควบคู่ไปกับการประเมินว่าแผนการสอนนั้นสามารถสอดคล้องกับคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างแนบเนียนหรือไม่ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูภาษาไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงขอยกตัวอย่างกระบวนการนิเทศที่เน้นโครงสร้างความสำเร็จด้านการอ่านในแต่ละระดับดังต่อไปนี้

1) การนิเทศเพื่อยกระดับคำถามขั้นการค้นหาคำถามและดึงข้อมูล (Access and Retrieve) ในระดับพื้นฐานที่สุดนี้ ครูผู้สอนมักมีความคุ้นชินกับการตั้งคำถามที่ให้นักเรียนมองหาคำตอบที่ปรากฏชัดเจนในตัวบท อย่างไรก็ตาม ในนิเวศสารสนเทศยุคปัจจุบัน ข้อมูลมักถูกนำเสนออย่างซับซ้อนและมีข้อมูลขยะ (Noise) ปะปนอยู่มาก ผู้นิเทศจึงต้องใช้คำถามชี้แนะเพื่อให้ครูออกแบบคำถามที่ท้าทายความรอบคอบของผู้เรียน

ตัวอย่างการนิเทศ: ครูผู้สอนนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้อินโฟกราฟิกประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถีชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประกอบด้วยตัวเลขสถิติ ภาพประกอบ และข้อความเชิญชวน คำถามเดิมที่ครูเตรียมไว้คือ "อินโฟกราฟิกนี้แนะนำให้ไปเที่ยวที่อำเภอใดบ้าง" ผู้นิเทศใช้คำถามชี้แนะ: "จากรูปแบบของตัวบทไม่ต่อเนื่องที่มีข้อมูลหลากหลายนี้ ครูคิดว่าเราจะปรับคำถามอย่างไรให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสแกนหาข้อเท็จจริงเชิงตัวเลข เพื่อแยกแยะออกจากข้อความที่เป็นเพียงคำโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งจะช่วยฝึกฝนความเชื่อสัตย์ต่อข้อมูลอันเป็นพื้นฐานของการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" ผลจากการสะท้อนคิด: ครูผู้สอนตระหนักถึงความสำคัญของการค้นหาข้อมูลเชิงลึก จึงปรับคำถามใหม่เป็น "จากอินโฟกราฟิกดังกล่าว จงระบุข้อมูลเชิงสถิติอย่างน้อย 2 ประการที่ยืนยันว่าการท่องเที่ยววิถีชุมชนช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่คนในท้องถิ่น" การปรับคำถามนี้ทำให้นักเรียนต้องใช้ความพยายามในการกวาดสายตาและดึงข้อมูลที่ตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น (OECD, 2024)

2) การนิเทศเพื่อยกระดับคำถามขั้นการรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret) ในระดับนี้ ผู้เรียนต้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากหลากหลายย่อหน้าหรือตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) เพื่อหาข้อสรุปหรือตีความนัยยะแฝง ผู้นิเทศมีบทบาทสำคัญในการชวนให้ครูตรวจสอบว่าตัวบทที่นำมาใช้นั้นมีความขัดแย้งหรือมีมุมมองที่แตกต่างกันเพียงพอที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเปรียบเทียบหรือไม่

ตัวอย่างการนิเทศ: ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมโดยใช้ตัวบท 2 แหล่งเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยในโลกออนไลน์ แหล่งที่ 1 เป็นบทความของวัยรุ่นที่สนับสนุนการใช้คำสแลงเพื่อความรวดเร็วและเป็นพลวัตของภาษา แหล่งที่ 2 เป็นบทความของนักวิชาการที่แสดงความกังวลต่อความวิบัติของหลักภาษา คำถามเดิมของครูคือ "บทความทั้งสองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยอย่างไร" ผู้นิเทศใช้คำถามชี้แนะ: "ครูคิดว่าคำถามนี้ลุ่มลึกเพียงพอที่จะดึงให้นักเรียนเห็นถึง 'อคติ' หรือ 'น้ำเสียง' (Tone) ของผู้เขียนทั้งสองฝ่ายหรือไม่ เราจะตั้งคำถามอย่างไรให้นักเรียนได้แสดงสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งจะนำไปสู่การประเมินการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม" ผลจากการสะท้อนคิด: ครูผู้สอนสะท้อนคิดและปรับคำถามเป็น "จงเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาและน้ำเสียงที่ผู้เขียนทั้งสองแหล่งใช้ในการโน้มน้าวผู้อ่าน พร้อมทั้งวิเคราะห์ว่าเหตุใดผู้เขียนทั้งสองจึงให้คุณค่ากับพลวัตของภาษาไทยแตกต่างกัน" คำถามนี้บีบบังคับให้นักเรียนต้องบูรณาการความเข้าใจข้ามตัวบทและถอดรหัสเจตนาของผู้เขียนได้อย่างแยกแยะ (ทศนา แคมมณี, 2564)

3) การนิเทศเพื่อยกระดับคำถามขั้นการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) และการบูรณาการคุณลักษณะ นี่คือการสร้างการประเมินขั้นสูงสุดตามกรอบ PISA และเป็นจุดที่เชื่อมโยงกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างทรงพลังที่สุด ผู้นิเทศจะต้องท้าทายให้ครูสร้าง "สถานการณ์จำลอง" ที่บีบบังคับให้นักเรียนต้องนำความรู้และค่านิยมของตนเองมาประเมินข้อมูล และตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคม

ตัวอย่างการนิเทศ: ครูผู้สอนนำเสนอแผนการสอนที่ใช้ข่าวความขัดแย้งระหว่างการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในชุมชนกับการรักษาวิถีดั้งเดิมของชาวบ้าน คำถามเดิมของครูคือ "ถ้านักเรียนเป็นชาวบ้าน นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับการสร้างโรงงาน" ผู้นิเทศใช้คำถามชี้แนะ: "คำถามนี้อาจยังเน้นที่การใช้อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว ครูคิดว่าเราจะปรับสถานการณ์อย่างไร ให้นักเรียนต้องชั่งน้ำหนักข้อมูลทางสถิติ เศรษฐกิจจากฝั่งนายทุน ควบคู่กับข้อมูลผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากฝั่งชาวบ้าน เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกถึงวุฒิภาวะในการเป็นพลเมืองที่ดีและการมีงานทำและมีอาชีพที่รับผิดชอบต่อส่วนรวม" ผลจากการสะท้อนคิด: ครูผู้สอนทบทวนและออกแบบสถานการณ์ใหม่ที่ทรงพลังขึ้นเป็น "หากนักเรียนได้รับเลือกเป็นตัวแทนเยาวชนในคณะกรรมการไกล่เกลี่ยระดับจังหวัด นักเรียนจะเสนอแผนประนีประนอมอย่างไรเพื่อรักษาสมดุลระหว่าง 'การสร้างงานและรายได้ให้แก่คนรุ่นใหม่' กับ 'การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน' จงนำเสนอแผนงานโดยอ้างอิงหลักฐานและข้อโต้แย้งจากบทอ่านทั้งสองแหล่งมาสนับสนุนตรรกะของนักเรียน" การปรับเปลี่ยนนี้เป็นการเปิดพื้นที่ให้ครูสามารถประเมินกระบวนการคิดวิพากษ์และสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

4) การสร้างชุมชนแห่งการสะท้อนคิดผ่านกระบวนการนิเทศ (Building a Reflective Community)

นอกจากการชี้แนะเป็นรายบุคคลแล้ว ผู้นิเทศควรสนับสนุนให้ครูนำข้อค้นพบจากการปรับปรุงแผนการสอนเหล่านี้ เข้าสู่วงสนทนาในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของสถานศึกษา การที่ครูภาษาไทยได้นำสถาปัตยกรรมคำถามที่ผ่านการ Coaching มาแลกเปลี่ยนกัน จะช่วยให้เกิดการขยายผลและสร้างคลังข้อสอบเชิงสถานการณ์ที่ได้มาตรฐานระดับสากล ผู้นิเทศจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในวง PLC โดยชวนให้ครูร่วมกันวิเคราะห์ "คำตอบของนักเรียน" ที่เกิดจากคำถามเหล่านั้น เพื่อตรวจสอบว่าเครื่องมือที่ออกแบบไว้นั้นสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนทะลุขีดจำกัดทางความคิดได้จริงหรือไม่ การนิเทศที่เน้นโครงสร้างความรู้ด้านการอ่าน จึงไม่ใช่เพียงกระบวนการตรวจสอบเอกสาร แต่เป็นกระบวนการเจียระไนความคิดของครูผู้สอน เพื่อนำไปสู่การเจียระไนสติปัญญาและคุณธรรมของเยาวชนอย่างยั่งยืน

4.2 การแก้ปัญหาจากการใช้ประเภทบทอ่าน (Solving Problems Regarding Text Types)

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 เรียกร้องให้ผู้เรียนต้องเผชิญกับนิเวศสารสนเทศที่ซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ที่มีมุมมองขัดแย้งกัน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเมื่อครูผู้สอนนำนวัตกรรมนี้ไปใช้จริงในชั้นเรียน มักพบอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางไม่ให้ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพทางปัญญาออกมาได้อย่างเต็มที่ อุปสรรคเหล่านี้มักเกิดจากตัวบทมีความยาวเกินไป คำศัพท์มีความยากระดับวิชาการ หรือตัวบทที่นำมาไม่มีมิติความขัดแย้งที่ชัดเจนพอที่จะกระตุ้นการคิดวิพากษ์ (Critical Thinking)

กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่ปลอดภัย (Safe Space) ที่ครูสามารถนำสื่อตัวบทที่พบปัญหามาวิพากษ์และปรับปรุงร่วมกัน เพื่อคลายกำแพงความยากและเปลี่ยนรูปตัวบทให้เป็นนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

เพื่อขยายความและสร้างความเข้าใจอย่างลุ่มลึกเกี่ยวกับการแก้ปัญหาดังกล่าว จึงขอเสนอตัวอย่างกระบวนการวิเคราะห์และแก้ปัญหาจากการใช้ประเภททอ่านในวง PLC ที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับบริบทโลกยุคดิจิทัล โดยแบ่งออกเป็น 4 กรณีศึกษาหลักดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 การแก้ปัญหาภาวะข้อมูลล้นทะลัก (Information Overload) และความซับซ้อนของคำศัพท์

ปัญหาที่พบบ่อยที่สุดประการแรกคือการที่ครูเลือกใช้บทความวิชาการหรือเอกสารทางกฎหมายที่มีความยาวและเต็มไปด้วยศัพท์เฉพาะทาง เมื่อนักเรียนกลุ่มอ่อนหรือกลุ่มปานกลางต้องเผชิญกับตัวบทเหล่านี้ ภาระทางปัญญา (Cognitive Load) จะพุ่งสูงขึ้นจนเกิดความเหนื่อยล้า และปฏิเสธที่จะอ่านตัวบทให้จบ ทำให้ไม่สามารถไปถึงขั้นการประเมินและสะท้อนคิดได้

สถานการณ์ปัญหาในชั้นเรียน

ครูภาษาไทยนำเสนอในวง PLC ว่าได้นำบทความเรื่อง "ข้อกำหนดทางกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ปัญญาประดิษฐ์ (AI Copyright) และผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสร้างสรรค์" ความยาว 3 หน้ากระดาษเอสี่ มาให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอ่าน เพื่อหวังจะประเมินคุณลักษณะด้านการมีงานทำและมีอาชีพ แต่นักเรียนไม่สามารถจับใจความได้และทำข้อสอบไม่ได้

กระบวนการแก้ปัญหาผ่าน PLC สมาชิกในวง PLC วิเคราะห์ร่วมกันและเสนอให้ใช้กลวิธีการย่อยข้อมูล (Chunking) และ การใช้เครื่องมือจัดระบบความคิด (Graphic Organizers) เข้ามาช่วย โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบตัวบทดังนี้

แหล่งที่ 1 ปรับเป็นตัวบทไม่ต่อเนื่อง (Non-continuous Text) เปลี่ยนเนื้อหากฎหมายที่ยาวเหยียดให้เป็น "อินโฟกราฟิก (Infographic)" สรุปข้อดีข้อเสียของการใช้ AI วาดภาพและการเขียนบทความ โดยเน้นที่สถิติการเติบโตของตลาด AI ควบคู่กับอัตราการว่างงานของนักวาดภาพประกอบ

แหล่งที่ 2 ปรับเป็นตัวบทต่อเนื่องแบบบทสนทนา (Continuous Text - Dialogue) นำเสนอโพสต์สั้นๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Post) ของนักสร้างสร้งค์อิสระ (Freelancer) ที่ตัดพ้อเรื่องถูก AI ขโมยผลงานไปใช้โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

การเพิ่มเครื่องมือ ครูเพิ่มตารางเปรียบเทียบ (Venn Diagram) ให้นักเรียนได้ทดสอบความคิดก่อนเขียนตอบจริง

ผลลัพธ์ที่ได้

การปรับลดความยาวและเปลี่ยนรูปแบบตัวบท ช่วยให้นักเรียนสามารถกวาดสายตาและดึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น เมื่อภาระทางปัญญาลดลง นักเรียนจึงมีพื้นที่สมองเหลือพอที่จะนำเหตุผลจากอินโฟกราฟิกมาหักล้างหรือสนับสนุนความรู้สึกของนักสร้างสร้งค์อิสระ นำไปสู่การแสดงจุดยืนที่เคารพทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งสะท้อนการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรม (ทศนา เขมมณี, 2564)

กรณีศึกษาที่ 2 การแก้ปัญหาการขาดความขัดแย้งที่ชัดเจน (Lack of Clear Conflict)

การประเมินสมรรถนะตามกรอบ PISA 2025 ในระดับสูงสุดต้องการให้ผู้เรียนชั่งน้ำหนักข้อมูล แต่บ่อยครั้งครูเลือกตัวบทที่มีทิศทางเดียวกันทั้งหมด ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดภาวะความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) คำตอบที่ได้จึงมักเป็นการท่องจำตามตัวบทมากกว่าการแสดงวุฒิภาวะทางความคิด

สถานการณ์ปัญหาในชั้นเรียน

ครูนำชุดข้อสอบเรื่อง "การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City)" ไปใช้ โดยบทอ่านทั้งสองแห่งเป็นข่าวจากภาครัฐที่กล่าวถึงข้อดีของการติดกล้องวงจรปิด AI ตรวจสอบใบหน้าทั่วเมืองเพื่อลดอาชญากรรม เมื่อครูให้นักเรียนประเมินความคุ้มค่า นักเรียนเกือบทั้งห้องตอบเห็นด้วยไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่มีการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ใดๆ

กระบวนการแก้ปัญหาผ่าน PLC สมาชิกในวง PLC ชี้ให้เห็นว่าสื่อตัวบทขาดมิติที่ท้าทายกรอบความคิดเดิม จึงเสนอให้ *สร้างความขัดแย้งที่สมดุล (Balancing Opposing Views)* โดยคงบทอ่านแหล่งที่ 1 ไว้ แต่ปรับบทอ่านแหล่งที่ 2 เป็น *บทความเชิงรณรงค์ด้านสิทธิมนุษยชน* นำเสนอบทความจากเครือข่ายภาคประชาชนที่ตั้งคำถามถึงการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy Rights) การนำข้อมูลใบหน้าประชาชนไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต และความเสี่ยงที่ระบบ AI อาจจดจำใบหน้าผิดพลาดจนนำไปสู่การจับกุมแพะรับบาป

ผลลัพธ์ที่ได้ เมื่อนักเรียนต้องเผชิญกับตัวบทที่นำเสนอ "ความมั่นคงของชาติ" ปะทะกับ "สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน" นักเรียนถูกบีบบังคับให้ต้องก้าวออกจากกรอบความคุ้นเคยเดิม ผู้เรียนจะต้องใช้กระบวนการไตร่ตรองอย่างหนักเพื่อหาจุดประนีประนอม การเขียนข้อเสนอแนะของนักเรียนจะเริ่มมีความซับซ้อนขึ้น เช่น การเสนอให้ใช้ AI เฉพาะพื้นที่เสี่ยงและต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลออกมารองรับอย่างชัดเจน การแก้ปัญหาตัวบทในลักษณะนี้คือเครื่องมือชั้นยอดในการประเมินคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย

กรณีศึกษาที่ 3 การแก้ปัญหาคำนำเปื้อนหายจากรูปแบบตัวบทที่ซ้ำซาก (Format Homogeneity)

วัยรุ่นยุคปัจจุบันคุ้นชินกับการรับรู้สารผ่านสื่อประสม (Multimedia) การนำเสนอบทความเชิงวิชาการที่เป็นตัวอักษรล้วน (Text-heavy) ต่อเนื่องกันหลายแหล่ง มักทำให้นักเรียนสูญเสียความสนใจ (Engagement) อย่างรวดเร็ว การปรับเปลี่ยนความหลากหลายของประเภทตัวบทคือหัวใจสำคัญในการดึงดูดความสนใจ

สถานการณ์ปัญหาในชั้นเรียน ในการสอนเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม ครูใช้บทความเชิงวิเคราะห์ความยาว 2 หน้ากระดาษเกี่ยวกับวิกฤตฝุ่น PM 2.5 ปรากฏว่านักเรียนใช้เวลาในการอ่านนานเกินไป และไม่สามารถเชื่อมโยงสาเหตุของปัญหาเข้ากับนโยบายทางเศรษฐกิจได้

กระบวนการแก้ปัญหาผ่าน PLC วง PLC เสนอแนะกลยุทธ์ *การผสมผสานตัวบทไม่ต่อเนื่องเข้ากับตัวบทต่อเนื่อง (Integrating Non-continuous and Continuous Texts)* เพื่อสร้างความแปลกใหม่และกระตุ้นการตีความ

แหล่งที่ 1 ใช้กราฟและตารางข้อมูล (Non-continuous Text) เป็นกราฟแสดงค่าฝุ่น PM 2.5 ที่พุ่งสูงสุดในช่วงเดือนที่สอดคล้องกับฤดูเก็บเกี่ยวและการเผาพื้นที่ทางการเกษตรในระดับภูมิภาค ควบคู่กับตารางแสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรชนิดนั้น

แหล่งที่ 2 ใช้แถลงการณ์ของกลุ่มเกษตรกร (Continuous Text) ซึ่งระบุว่าพวกเขาไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว การเผาจึงเป็นทางรอดเดียวที่ทำให้มีต้นทุนต่ำและสามารถอยู่รอดได้ในระบบเศรษฐกิจ

ผลลัพธ์ที่ได้ นักเรียนตื่นตัวมากขึ้นเมื่อได้ฝึกทักษะการอ่านกราฟและเชื่อมโยงตัวเลขเข้ากับบริบทชีวิตของมนุษย์จริงๆ ข้อขัดแย้งนี้ทำให้นักเรียนตระหนักว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เรื่องของคนมั่งง่ายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ คำตอบของนักเรียนในการเสนอทางออกจึงมีความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เช่น การเสนอให้ภาครัฐสนับสนุนเครื่องจักรทางการเกษตรให้ชุมชนยืมใช้ ซึ่งสะท้อนการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรมอย่างแจ่มชัด (OECD, 2024)

กรณีศึกษาที่ 4 การแก้ปัญหาความห่างไกลจากบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน (Lack of Contextual Relevance)

การใช้ตัวบทที่เป็นเรื่องระดับโลกหรือไกลตัวมากเกินไป อาจทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเรื่องเหล่านั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของตน ส่งผลให้การเขียนตอบข้อสอบเชิงสถานการณ์เป็นเพียงการตอบตามหน้าที่ ขาดความลึกซึ้งและขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหา (Sense of Ownership)

สถานการณ์ปัญหาในชั้นเรียน ครูนำตัวบทเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและการตั้งถิ่นฐานบนดาวอังคารมาให้นักเรียนประเมินความคุ้มค่าของการลงทุน นักเรียนส่วนใหญ่ให้คำตอบที่เลื่อนลอยและไม่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับการสะท้อนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการแก้ปัญหาผ่าน PLC สมาชิกในวง PLC ชี้แนะให้ปรับบริบทของตัวบทให้มีความเป็น **บริบทท้องถิ่นศึกษา (Local Contextualization)** โดยดึงเอาสิ่งที่อยู่ในความสนใจและวิถีชีวิตของนักเรียนมาเป็นตัวเดินเรื่อง แล้วใช้วิธี **การปรับเปลี่ยนตัวบท** โดยครูเปลี่ยนหัวข้อเป็นประเด็นที่ใกล้ตัว เช่น "การยกระดับท้องถิ่นสู่เมืองศูนย์กลางการแข่งขันกีฬาระดับโลก (Sports Tourism)" นำเสนอตัวบทแหล่งที่ 1 เป็นบทความชี้ให้เห็นรายได้มหาศาลจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และนำเสนอตัวบทแหล่งที่ 2 เป็นเสียงสะท้อนจากชาวบ้านกลุ่มเล็กๆ ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการจราจร มลพิษทางเสียง และค่าครองชีพที่พุ่งสูงขึ้น

ผลลัพธ์ที่ได้ เมื่อประเด็นในบทอ่านเป็นสิ่งที่นักเรียนคุ้นเคย หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในจังหวัดของตนเอง นักเรียนจะเกิดความกระตือรือร้นในการปกป้องสิทธิชุมชนควบคู่ไปกับการสนับสนุนความเจริญของบ้านเมือง การเสนอทางออกของนักเรียนจะมีความเป็นไปได้จริงสูงมาก เช่น การจัดระบบขนส่งสาธารณะเฉพาะกิจในช่วงเทศกาลกีฬา หรือการจัดโซนปลอดภัยเพื่อดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การดึงตัวบทให้ลงมาแตะพื้นดินในระดับท้องถิ่นนี้ คือศิลปะการสอนที่ทรงประสิทธิภาพในการหล่อหลอมจิตสำนึกรักบ้านเกิดและการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

การทำงานผ่านกระบวนการนิเทศและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแก้ปัญหการใช้ประเภทบทอ่านเหล่านี้ ถือเป็นห้องปฏิบัติการทางวิชาการที่ล้ำค่าที่สุดของครูภาษาไทย เมื่อครูสามารถคัดเลือกและออกแบบตัวบทให้มีความพอดี มีความขัดแย้งที่ท้าทาย และสอดคล้องกับวิถีชีวิตผู้เรียน สื่อตัวบทเหล่านั้นก็จะแปรสภาพเป็นเครื่องมืออันทรงพลานุภาพ ที่จะจัดเอาความฉลาดรู้ด้านการอ่านขั้นสูงสุดของผู้เรียนออกมาควบคู่ไปกับการเจียระไนคุณลักษณะอันดีงามตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์แบบ

4.3 การวิเคราะห์ข้อสอบที่ใช้ประเมินผลจริง (Analyzing Actual Assessment Data)

การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับกรอบ PISA 2025 จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เลย หากปราศจากการนำร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียนมา

เป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ สารสำคัญประการสุดท้ายของการทำงานในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศแบบ Coaching คือการเปลี่ยนวงสนทนาที่เต็มไปด้วยทฤษฎีนามธรรม ให้กลายเป็นการทำงานเชิงคลินิกที่ใช้ "กระดาดคำตอบของนักเรียน" หรือ "ผลการประเมินจริง" มาวางบนโต๊ะเพื่อใช้เป็นข้อมูลสายแห่ง (Diagnostic Clues) ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างตรงจุด

การวิเคราะห์คำตอบของผู้เรียนในวง PLC ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถมองหาตัวอักษรเพื่อแยกแยะข้อบกพร่องทางปัญญา (Cognitive Deficit) ออกจาก ข้อบกพร่องทางคุณธรรม (Moral Deficit) ได้อย่างเฉียบขาด หากนักเรียนส่วนใหญ่ได้คะแนนต่ำในมิติของการซึ่่งน้ำหนักรู้หลักฐาน สมาชิกในวง PLC จะร่วมกันถอดบทเรียนว่าความผิดพลาดนั้นเกิดจากคำสั่งที่กำกวม หรือเกิดจากการที่ครูไม่ได้สร้างนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ที่เพียงพอในระหว่างการสอน การนำผลการประเมินมาพูดคุยกันอย่างเปิดเผยและปราศจากการจับผิด จะช่วยเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Assessment) ไปสู่การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning) อย่างแท้จริง (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556) เพื่อขยายความกระบวนกรวิเคราะห์ข้อสอบที่ใช้ประเมินผลจริงให้เห็นภาพการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงขอนำเสนอตัวอย่างกรณีศึกษาที่มีความทันสมัยและครอบคลุมความท้าทายในยุคดิจิทัล โดยจัดทำเป็นลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 การวิเคราะห์ข้อบกพร่องทางคุณธรรมผ่านประเด็นการรณรงค์แบนคิลปิน (Cancel Culture)

สถานการณ์นี้เป็นตัวอย่างคลาสสิกที่สะท้อนให้เห็นว่าความฉลาดรู้ด้านการอ่าน ไม่ได้การันตีถึงวุฒิภาวะทางอารมณ์และคุณธรรมเสมอไป

บริบทข้อสอบ ครูภาษาไทยออกแบบข้อสอบสถานการณ์โดยใช้ตัวบทบทความ 2 ชิ้น ชิ้นแรกสนับสนุนการแบนคิลปินที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งในอดีตเพื่อให้เป็นเยี่ยงอย่าง ชิ้นที่สองเตือนสติเรื่องการล่าแม่มดออนไลน์และการให้โอกาสมนุษย์ที่สำนึกผิด โดยให้นักเรียนเขียนเสนอแนะแนวทางการจัดการปัญหา

การวิเคราะห์ผลประเมินจริงในวง PLC ครูผู้ออกแบบข้อสอบนำกระดาดคำตอบมาเปิดเผยในวง PLC และพบปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ คือนักเรียนกลุ่มหนึ่งสามารถดึงข้อมูลและข้อโต้แย้งจากตัวบทมาเขียนได้อย่างครบถ้วนและสละสลวย ซึ่งสะท้อนว่ามีสมรรถนะด้านการอ่านสูงมาก แต่นักเรียนกลับเสนอแนะให้ใช้ศาลเตี้ยออนไลน์กลั่นแกล้งคิลปินและครอบครัวยกอย่างรุนแรงที่สุดเพื่อให้สาสมกับความผิด

การถอดบทเรียนและออกแบบการสอนซ่อมเสริม สมาชิกในวง PLC ร่วมกันวิเคราะห์และลงความเห็น ว่า นักเรียนกลุ่มนี้สอบตกด้านคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" และ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง" นี่คือการบกพร่องทางคุณธรรม (Moral Deficit) ที่ชัดเจน วง PLC จึงเสนอแนวทางแก้ปัญหว่า ในคาบเรียนถัดไปรายวิชาภาษาไทยต้องเพิ่มการจัดกิจกรรมโต้วาทีเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสอนสุนทรียะแห่งการรับฟังความเห็นต่าง และฝึกฝนวุฒิภาวะทางอารมณ์ให้แก่ นักเรียน การวิเคราะห์นี้ทำหน้าที่เป็นเข็มทิศให้ครูออกแบบการสอนได้อย่างแม่นยำ

กรณีศึกษาที่ 2 การวิเคราะห์ข้อบกพร่องทางปัญญาผ่านตัวบทด้านพลวัตภาษาและวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ผลการประเมินช่วยให้ครูได้ทบทวนสถาปัตยกรรมคำถามและเครื่องมือวัดผลของตนเองว่ามีความเที่ยงตรงและมีศักยภาพเพียงพอหรือไม่

บริบทข้อสอบ ครูนำชุดข้อสอบที่พัฒนาขึ้นโดยอิงข้อมูลจาก "โครงการพลวัตภาษาไทย" ภายใต้การบริหารโครงการของผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัทร ชวนน้ำ มาใช้เป็นตัวบท ซึ่งเนื้อหาเน้นเสนอความขัดแย้งระหว่างการปรับตัวทางภาษาเพื่อการค้ากับการอนุรักษ์ภาษาถิ่นดั้งเดิม คำถามคือให้นักเรียนเสนอทางออกในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชุมชนท้องถิ่น

การวิเคราะห์ผลประเมินจริงในวง PLC เมื่อนำคำตอบมาวิเคราะห์ร่วมกัน ครูพบว่านักเรียนกว่าร้อยละ 70 ตอบคำถามโดยเลือกเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างสุดโต่ง และไม่สามารถนำข้อมูลจากทั้งสองตัวบทมาบูรณาการเพื่อหาจุดประนีประนอมได้เลย

การถอดบทเรียนและออกแบบการสอนซ่อมเสริม ครูในวง PLC ช่วยกันวิเคราะห์และพบว่าปัญหานี้ไม่ใช่ข้อบกพร่องทางคุณธรรม แต่เป็นข้อบกพร่องทางปัญญา (Cognitive Deficit) ในระดับการประเมินและสะท้อนคิด สาเหตุหลักมาจาก "คำสั่งในข้อสอบที่กำกวม" และการที่ครูยังไม่ได้สร้างนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ในเรื่องการเขียนเชิงสังเคราะห์ให้แก่ นักเรียนมากพอ วง PLC จึงเสนอให้ครูนำเครื่องมือจัดระบบความคิด (Graphic Organizer) แบบตารางเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียมาให้นักเรียนฝึกใช้ในคาบเรียนก่อนที่จะให้นักเรียนลงมือเขียนตอบข้อสอบความเรียงในครั้งต่อไป

กรณีศึกษาที่ 3 การวิเคราะห์อคติและจริยธรรมในโลกยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics)
ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญ การประเมินความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ถือเป็นความท้าทายสูงสุดของครูผู้สอน

บริบทข้อสอบ ครูใช้ข้อสอบสถานการณ์ที่ประกอบด้วยบทความโฆษณาชวนเชื่อเรื่องการใช้ AI เพื่อเขียนรายงานส่งครูโดยไม่ต้องออกแรง และบทความวิชาการที่กล่าวถึงความซื่อสัตย์ทางวิชาการและการสูญเสียทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยให้นักเรียนประเมินความคุ้มค่าของการใช้เทคโนโลยี

การวิเคราะห์ผลประเมินจริงในวง PLC ผลการตรวจข้อสอบพบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งสามารถวิเคราะห์ตรรกะได้ว่าการใช้ AI ประหยัดเวลาและทำให้ได้คะแนนดี แต่กลับมองข้ามประเด็นเรื่องความซื่อสัตย์ โดยให้เหตุผลว่าผลลัพธ์สุดท้ายคือสิ่งสำคัญที่สุด วิธีการได้มาไม่สำคัญ

การถอดบทเรียนและออกแบบการสอนซ่อมเสริม วง PLC ถอดรหัสคำตอบเหล่านี้และตระหนักว่า ผู้เรียนกำลังถูกค่านิยมที่เน้นความสำเร็จฉาบฉวยครอบงำ ซึ่งขัดแย้งกับคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ที่ต้องตั้งอยู่บนความสุจริต ครูจึงร่วมกันออกแบบกิจกรรมบทบาทสมมติ (Role-play) ในคาบเรียนภาษาไทย โดยให้นักเรียนลองสวมบทบาทเป็นผู้ว่าจ้างที่รับพนักงานที่ทุจริตเข้าทำงาน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบระยะยาวของการขาดความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนวิกฤตทางทัศนคติให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง (OECD, 2024)

การบูรณาการกระบวนการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เข้าด้วยกัน ถือเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญในการยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 และการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามพระบรมราโชบาย โดยเริ่มต้นจากการนิเทศที่มุ่งบทวนและยกระดับสภาพัฒนาการคำถามของครูให้ครอบคลุมกระบวนการคิดขั้นสูงทั้ง 3 ระดับ ควบคู่ไปกับการใช้พื้นที่ PLC เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและปรับลดความซับซ้อนของตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และก้าวไปสู่ขั้นตอนสำคัญสูงสุดคือการนำหลักฐานเชิงประจักษ์จากกระดาษคำตอบจริงมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อจำแนกข้อบกพร่องทางปัญญาออกจากข้อบกพร่องทางคุณธรรม

การประสานพลังของกระบวนการทั้งสามมิตินี้จะช่วยเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการประเมินเพื่อตัดสินผลไปสู่การประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) ทำให้ครูสามารถออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซ่อมเสริมได้อย่างแม่นยำ และพลิกโฉมห้องเรียนภาษาไทยให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และคุณภาพของเยาวชนไทยได้อย่างยั่งยืน

5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในโมดูลที่ 5 นี้ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะเชื่อมโยงภาคทฤษฎีและการออกแบบเครื่องมือที่ได้เรียนรู้จากโมดูลก่อนหน้านี้ ให้ลงรากตื้นลึกสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา กระบวนการในหัวข้อนี้ไม่ได้มุ่งเน้นการนั่งฟังบรรยายแบบดั้งเดิม แต่ถูกออกแบบมาให้เป็นเสมือน "ห้องปฏิบัติการทางวิชาชีพ" (Professional Laboratory) ที่เปิดพื้นที่ให้ครูผู้สอนและนิสิตนักศึกษาครูได้นำประสบการณ์จากการทดลองสอนจริงมาตีแผ่ แลกเปลี่ยน และต่อยอดผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching)

เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดึงศักยภาพของผู้เข้าอบรมออกมาได้อย่างสูงสุด จึงได้กำหนดลำดับขั้นตอนของกิจกรรมออกเป็น 4 ส่วนหลัก ซึ่งแต่ละส่วนจะร้อยเรียงกันเป็นวงจรการพัฒนาวิชาชีพที่ยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 การบรรยายเชิงโต้ตอบเรื่องกระบวนการ PLC (Interactive Lecture on PLC Process)

กิจกรรมเริ่มต้นด้วยการปรับฐานความคิดและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการ PLC ซึ่งวิทยากรจะใช้รูปแบบการบรรยายเชิงโต้ตอบ (Interactive Lecture) เพื่อทลายความเชื่อเดิมที่ว่า PLC คือการประชุมเพื่อสรุปงานหรือการนั่งฟังผู้บริหารสั่งการ แต่แท้จริงแล้ว PLC คือการรวมพลังของกลุ่มคนที่มีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การบรรยายในลักษณะนี้จะทิ้งรูปแบบการสื่อสารทางเดียวที่น่าเบื่อหน่าย แต่จะใช้กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ที่เน้นการมีส่วนร่วม การดึงประสบการณ์เดิมของครูมาแลกเปลี่ยน และการกระตุ้นให้เกิดภาวะความไม่สมดุลทางความรู้ (Cognitive Dissonance) เพื่อให้ครูเกิดความตระหนักรู้และพร้อมที่จะเปิดรับกระบวนทัศน์ใหม่ของการทำงานร่วมกัน

เพื่อให้เห็นภาพการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน ทันสมัย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การบรรยายเชิงโต้ตอบเรื่องกระบวนการ PLC จะถูกแบ่งออกเป็น 5 ลำดับขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทลายมายาคติและปรับฐานความคิดเรื่อง PLC (Myth-Busting and Mindset Reset) วิทยากรเริ่มต้นกิจกรรมด้วยการสำรวจทัศนคติเดิมของผู้เข้าอบรมที่มีต่อคำว่า PLC ผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชัน Mentimeter หรือ Padlet โดยให้ครูพิมพ์ "คำแรกที่คุณคิดถึงเมื่อได้ยินคำว่า PLC" ขึ้นบนหน้าจอโปรเจกเตอร์ โดยทั่วไป คำตอบที่มักปรากฏคือ ภาระงาน เอกสาร การประชุมที่ยืดเยื้อ หรือการสั่งการจากผู้บริหาร วิทยากรจะใช้ชุดข้อมูลนี้เป็นจุดเริ่มต้นในการสนทนาเชิงโต้ตอบ โดยชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่ครูเผชิญอยู่นั้นคือ "PLC เทียม" ที่เน้นรูปแบบมากกว่าผลลัพธ์ จากนั้นวิทยากรจะนำเสนอแนวคิด "PLC แท้" ว่าไม่ใช่การประชุมเพื่อสรุปงานหรือฟังคำสั่ง แต่คือการรวมพลังของกลุ่มคนที่มีความเท่าเทียมกัน เพื่อเป้าหมายเดียวคือการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (วิจารณ์ พานิช, 2555) วิทยากรอาจยกตัวอย่างเปรียบเทียบว่า PLC ของครูภาษาไทย ควรมีบรรยากาศเหมือน "คลินิกแพทย์" ที่หมอหลายคน

นำฟิล์มเอกซเรย์ของคนไข้ที่รักษายากมาช่วยกันวินิจฉัยโรค โดยฟิล์มเอกซเรย์ในที่นี้ก็คือกระดาษคำตอบและ ร่องรอยการเรียนรู้ของนักเรียนนั่นเอง

ขั้นตอนที่ 2 การจำลองสถานการณ์เพื่อสร้างความตระหนักรู้ (Scenario Simulation for Awareness) เมื่อปรับฐานความคิดแล้ว วิทยากรจะนำเข้าสู่สถานการณ์จำลองเพื่อชี้ให้เห็นความจำเป็นของการทำ PLC โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีความร่วมสมัย วิทยากรนำเสนอข้อมูลสถิติการทดสอบ PISA ด้านการอ่านของเยาวชนไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา ควบคู่กับภาพข่าวพาดหัวในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ปัญหาวัยรุ่นแชร์ข่าวปลอม (Fake News) การเกิดศาลเตี้ยออนไลน์ (Cancel Culture) หรือการใช้ภาษาที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) จากนั้นวิทยากรโยนคำถามปลายเปิดให้ครูจับคู่สนทนา (Think-Pair-Share) ว่า "จากวิกฤตความฉลาดรู้ด้านการอ่านและวิกฤตทางจริยธรรมที่ปรากฏ เหตุใดการทำงานแบบต่างคนต่างสอน ปิดประตูห้องเรียนใครห้องเรียนมัน จึงไม่สามารถยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้ก้าวข้ามวิกฤตนี้ได้" ตัวแทนครูจะได้ลุกขึ้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ปัญหาในโลกยุคดิจิทัลมีความซับซ้อนเกินกว่าที่ครูคนเดียวจะรับมือได้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาชีพจึงไม่ใช่แค่ทางเลือก แต่เป็นทางรอดเดียวของการจัดการศึกษา (Hargreaves & Fullan, 2012)

ขั้นตอนที่ 3 การเชื่อมโยง PLC เข้ากับสถาปัตยกรรม PISA 2025 และคุณลักษณะ 4 ประการ ในขั้นตอนนี้ วิทยากรจะดึงเนื้อหาเข้าสู่แก่นกลางของหลักสูตร โดยแสดงให้เห็นว่ากระบวนการ PLC ทำหน้าที่เป็น "ตัวกรองคุณภาพ" (Quality Filter) ให้กับเครื่องมือวัดผลได้อย่างไร วิทยากรยกตัวอย่างการออกแบบข้อสอบเชิงสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน โดยหยิบยกประเด็นที่ใกล้ตัวและมีพลวัตสูง เช่น "โครงการพลวัตภาษาไทยกับวิถีชีวิตชุมชน" มานำเสนอเป็นตัวอย่างหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) แหล่งแรกเป็นบทความรณรงค์ให้ใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน แหล่งที่สองเป็นบทสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่ต้องการอนุรักษ์ภาษาถิ่นและอัตลักษณ์ดั้งเดิม วิทยากรชวนผู้อบรมวิเคราะห์เชิงโต้ตอบว่า "หากครูท่านหนึ่งสร้างข้อสอบนี้ขึ้นมาเพียงลำพัง อาจมีโอกาสที่คำถามจะเอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง วง PLC จะเข้ามาช่วยอุดช่องโหว่นี้ได้อย่างไร" กระบวนการนี้จะทำให้ครูเห็นภาพว่า สมาชิกในวง PLC ต้องช่วยกันตรวจสอบว่า ตัวบทและคำสั่งที่ใช้นั้น เปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถทางความคิดหรือไม่ สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิด "ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" ผ่านการภูมิใจในภาษาถิ่น และมองเห็น "พื้นฐานชีวิตที่มั่นคง" ผ่านการเคารพความเห็นต่างได้จริงหรือไม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ขั้นตอนที่ 4 การจำลองบทบาทกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Role-playing the Critical Friend) ปัญหาใหญ่ของวง PLC ในบริบทสังคมไทยคือความเกรงใจและการกลัวที่จะทำให้เพื่อนร่วมงานเสียหน้า วิทยากรจึงต้องจัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการเป็น "กัลยาณมิตรทางวิชาการ" (Critical Friend) ซึ่งหมายถึงผู้ที่กล้าวิพากษ์วิจารณ์งานของเพื่อนด้วยความปรารถนาดี บนฐานของหลักวิชาการ และปราศจากอคติส่วนตัว วิทยากรจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ (Role-play) โดยแจกแผนการสอนที่ตั้งใจเขียนให้มีข้อบกพร่อง (เช่น มีตัวบทที่ยาวเกินไป หรือคำถามตื้นเกินไป) ให้ผู้อบรมลองฝึกให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) วิทยากรแนะนำกรอบการสื่อสารเชิงบวก เช่น การใช้โครงสร้าง "ฉันชื่นชม... ฉันสงสัยว่า... จะเกิดอะไรขึ้นถ้า..." (I like... I wonder... What if...) ตัวอย่างการสื่อสารในวง PLC ที่วิทยากรสาธิต: "ฉันชื่นชมที่อาจารย์นำเรื่องความขัดแย้งในการท่องเที่ยวบุรีรัมย์มาเป็นข้อสอบ เพราะเข้าถึงบริบทผู้เรียนได้ดีมาก แต่ฉันสงสัยว่าบทความนี้อาจมีคำศัพท์ทางวิชาการมากเกินไปสำหรับเด็กกลุ่มอ่อน จะเกิดอะไรขึ้นถ้าเราลองเปลี่ยนบทความแหล่งที่

สองเป็นรูปแบบอินโฟกราฟิกเพื่อลดภาระทางปัญญาของเด็กกลาง" การฝึกฝนทักษะนี้จะช่วยหลายกำแพงอัตตา (Ego) ทำให้ครูพร้อมที่จะรับฟังข้อเสนอแนะและมองเป้าหมายที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ (Costa & Garmston, 2015)

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปบทเรียนและสร้างพันธสัญญา (Debriefing and Commitment)

ในช่วงท้ายของการบรรยายเชิงโต้ตอบ วิทยากรจะสรุปรวบยอดความคิด (Concept Mapping) เพื่อย้ำเตือนว่า การสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA ไม่ใช่การสอนตัวเพื่อทำข้อสอบ แต่คือการสร้างกระบวนการคิดวิพากษ์ ซึ่งต้องเริ่มจากการที่ครูมีพื้นที่ในการคิดวิพากษ์และสะท้อนคิดร่วมกันผ่านวง PLC เสียก่อน วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมแต่ละคนเขียนการ์ดใบเล็กๆ ระบุถึง "สิ่งที่จะเลิกทำ" และ "สิ่งที่จะเริ่มต้นทำ" เมื่อกลับไปขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ในหมวดวิชาภาษาไทยของตนเอง เพื่อเป็นการสร้างพันธสัญญาทางใจ ก่อนที่จะก้าวเข้าสู่กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อสอบจริงในหัวข้อถัดไป

การบรรยายเชิงโต้ตอบที่สอดแทรกการลงมือปฏิบัติและการตั้งคำถามที่ท้าทายเช่นนี้ จะช่วยเปลี่ยนภาพจำของ PLC จากการเป็นภาระงานที่น่าเบื่อ ให้กลายเป็น "นิเวศแห่งการเรียนรู้ที่ทรงพลัง" ทำให้ครูผู้สอนพร้อมที่จะจับมือกันเป็นทีม สถาปนาการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่ลุ่มลึก และสามารถเจียรไนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชนไทยให้เปล่งประกายได้อย่างยั่งยืน

5.2 การวิเคราะห์ข้อสอบจริงที่นำไปใช้ (Analysis of Actual Implemented Exams)

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่แท้จริงได้ หากครูผู้สอนหยุดอยู่เพียงแค่การสร้างข้อสอบและให้คะแนนผู้เรียน หัวใจสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพในยุคปัจจุบันคือการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Assessment) ไปสู่การประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) ซึ่งเรียกร้องให้ครูต้องนำ "หลักฐานเชิงประจักษ์" จากการทำงานของนักเรียน มาใช้เป็นเครื่องมือสืบค้นกระบวนการคิดในวงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อสอบจริงที่นำไปใช้นี้ เปรียบเสมือนการทำงานเชิงคลินิก (Clinical Approach) ที่ครูภาษาไทยจะต้องสวมบทบาทเป็นนักวินิจฉัยโรคทางปัญญา โดยมีกระดาคำตอบของนักเรียนเป็นเสมือนฟิล์มเอกซเรย์ที่เผยให้เห็นร่องรอยการทำงานของสมองและวุฒิภาวะทางอารมณ์ การนำข้อมูลเหล่านี้มาถอดรหัสผ่านเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) จะช่วยให้ครูสามารถแยกแยะ "ข้อบกพร่องทางปัญญา" (Cognitive Deficit) ออกจาก "ข้อบกพร่องทางคุณธรรม" (Moral Deficit) ได้อย่างแม่นยำ (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556)

เพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมเห็นภาพกระบวนการวิเคราะห์เชิงลึกที่สามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงขอเสนอตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อสอบจริงที่ครอบคลุมประเด็นความท้าทายในโลกยุคใหม่และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ผ่านกรณีศึกษา 3 ลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 การวิเคราะห์ข้อบกพร่องระดับการตีความและการตระหนักรู้ในรากเหง้า (ประเด็นพลวัตภาษาไทยในโลกดิจิทัล)

สถานการณ์นี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์กระดาคำตอบที่สะท้อนปัญหาเมื่อนักเรียนต้องเผชิญกับชุดข้อมูลที่ขัดแย้งกันระหว่างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับคุณค่าของอัตลักษณ์ท้องถิ่น

บริบทชุดข้อสอบ ครูนำชุดข้อสอบที่พัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิดพลวัตภาษาไทย มาให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทำ ตัวบทประกอบด้วยบทอ่าน 2 แหล่ง แหล่งที่ 1 คือบทความจากผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีที่เสนอให้ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) แปลภาษาถิ่นบุรีรัมย์และภาษาไทยมาตรฐานให้เป็นภาษาอังกฤษทั้งหมดเพื่อดึงดูดทุนต่างชาติ แหล่งที่ 2 คือบทสัมภาษณ์ของนักภาษาศาสตร์ที่แย้งว่าการลบภาษาถิ่นออกจากพื้นที่สาธารณะคือการทำลายสุนทรียะและรากเหง้าของชุมชน คำสั่งในข้อสอบกำหนดให้นักเรียนประเมินและเสนอทางออกที่สมดุล

คำตอบของนักเรียนที่นำมาวิเคราะห์ (เด็กชาย เอ) "ผมเห็นด้วยกับบทอ่านที่ 1 อย่างมาก เราควรใช้ AI แปลทุกอย่างเป็นภาษาอังกฤษให้หมด ภาษาถิ่นไม่มีประโยชน์อะไรในยุค 5G เก็บไว้ก็ถ่วงความเจริญเปล่าๆ บทความที่ 2 คนเขียนน่าจะเป็นคนหัวโบราณที่ไม่ยอมรับโลกความจริง ถ้าเราอยากมีงานทำที่ดีในอนาคต เราต้องทิ้งของเก่าแล้วก้าวไปข้างหน้า"

กระบวนการวิเคราะห์และถอดรหัสในวง PLC เมื่อครูนำกระดานคำตอบนี้เข้าสู่วง PLC สมาชิกจะใช้รูปทวิวิเคราะห์และลงความเห็นร่วมกันดังนี้

การวินิจฉัยข้อบกพร่อง: นักเรียนรายนี้มีข้อบกพร่องทั้งในด้านปัญญาและคุณธรรม ในมิติทางปัญญา (Cognitive Deficit) นักเรียนสอบตกในขั้น "การรวบรวมและทำความเข้าใจ" (Integrate and Interpret) เนื่องจากเกิดอคติในการอ่าน (Reading Bias) และเพิกเฉยต่อข้อมูลในแหล่งที่ 2 อย่างสิ้นเชิง ในมิติทางคุณธรรม (Moral Deficit) นักเรียนสอบตกด้าน "การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง" และ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง" เนื่องจากแสดงท่าทีเหยียดหยามรากเหง้าของตนเองและมองเห็นเพียงมูลค่าทางเศรษฐกิจ

แนวทางแก้ไขและนำไปใช้จริง: วง PLC สรุปว่าปัญหาอาจไม่ได้อยู่ที่ตัวผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่แผนการสอนของครูอาจยังขาดการปูพื้นฐานเรื่องคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม ครูจึงวางแผนออกแบบการสอนซ่อมเสริม โดยพานักเรียนลงพื้นที่จริงเพื่อสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ให้ผู้เรียนได้สัมผัสความงามของภาษาและวิถีชีวิต ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และแก้ไขข้อบกพร่องทางคุณธรรมได้อย่างยั่งยืน

กรณีศึกษาที่ 2 การวิเคราะห์ความย้อนแย้งระหว่างสมรรถนะการอ่านกับบุคลิกภาพทางอารมณ์ (ประเด็นศาลเตี้ยออนไลน์และการกลั่นแกล้ง)

ตัวอย่างนี้สะท้อนปรากฏการณ์ที่พบได้บ่อยในระบบการศึกษาปัจจุบัน คือผู้เรียนมีความฉลาดรู้ด้านการอ่านในระดับสูง แต่ขาดความยับยั้งชั่งใจและขาดคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี

บริบทชุดข้อสอบ ครูใช้ข้อสอบสถานการณ์เกี่ยวกับกระแสการรณรงค์แบนบุคคลบนอินเทอร์เน็ต (Cancel Culture) ตัวบทแหล่งที่ 1 เป็นข่าวการขูดค้ายพฤติกรรมในอดีตของเน็ตไอดอลที่เคยกลั่นแกล้งเพื่อน ตัวบทแหล่งที่ 2 เป็นบทความวิชาการด้านจิตวิทยาที่ชี้ให้เห็นผลกระทบของการล่าแม่มดออนไลน์ที่นำไปสู่ภาวะซึมเศร้า คำถามท้าทายให้นักเรียนวิเคราะห์ผลกระทบและเสนอแนวทางสร้างสังคมออนไลน์ที่ปลอดภัย

คำตอบของนักเรียนที่นำมาวิเคราะห์ (เด็กหญิง บี) "จากบทความทั้งสองแหล่ง หนูเข้าใจดีว่าการล่าแม่มดออนไลน์ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตของผู้ถูกกระทำตามที่นักจิตวิทยากล่าวอ้าง แต่หนูคิดว่าสำหรับคนที่เคยทำร้ายคนอื่นในอดีต พวกเขาไม่ควรได้รับความเห็นใจ การเข้าไปรุมต่อว่าและประจานครอบครัว

ของเขาในโซเชียลเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว เพื่อให้สังคมได้รับรู้และเป็นบทลงโทษที่สาสม เราต้องใช้ความรุนแรงจัดการกับคนรุนแรง สังคมถึงจะสงบสุข"

กระบวนการวิเคราะห์และถอดรหัสในวง PLC ครูในหมวดวิชาภาษาไทยร่วมกันพิจารณาความซับซ้อนของคำตอบนี้

การวินิจฉัยข้อบกพร่อง: ในมิติทางปัญญา นักเรียนสามารถดึงข้อมูลและสังเคราะห์เนื้อหาข้ามตัวบทได้อย่างยอดเยี่ยม (สมรรถนะการอ่านผ่านเกณฑ์ PISA ขั้นสูง) แต่นี่คือกรณีศึกษาคลาสสิกของ "ข้อบกพร่องทางคุณธรรม" (Moral Deficit) อย่างรุนแรง นักเรียนใช้ตรรกะที่บิดเบี้ยวในการสร้างความชอบธรรมให้กับการทำร้ายผู้อื่น ซึ่งขัดแย้งกับหลักสิทธิมนุษยชนและสอดคล้องกับคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" อย่างสิ้นเชิง

แนวทางแก้ไขและนำไปใช้จริง: วง PLC ตระหนักว่าการแก้ปัญหาทัศนคติเช่นนี้ไม่สามารถใช้วิธีบรรยายศีลธรรมหน้าชั้นเรียนได้ ครูจึงเสนอให้นำวรรณกรรมแนวปรัชญาที่ลุ่มลึก เช่น วรรณกรรมที่ตั้งคำถามถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์และการให้อภัย มาจัดเป็นวงอภิปราย (Literature Circle) เพื่อท้าทายให้นักเรียนได้ส่องสำรวจจิตใจตนเอง และฝึกฝนสุนทรียะแห่งการรับฟังความเห็นต่าง ซึ่งจะช่วยเหลือหลอมวุฒิภาวะทางอารมณ์และสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้ผู้เรียน (ทศนา แคมมณี, 2564)

กรณีศึกษาที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาการขาดนั่งร้านทางปัญญา (ประเด็นจริยธรรม ปัญญาประดิษฐ์และลิขสิทธิ์)

กรณีศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า บางครั้งสิ่งที่ครูคิดว่าเป็นความบกพร่องของผู้เรียน แท้จริงแล้วอาจเกิดจากการที่เครื่องมือวัดผลมีความซับซ้อนเกินไป หรือครูไม่ได้สร้างความพร้อมให้ผู้เรียนอย่างเพียงพอ

บริบทชุดข้อสอบ ครูออกแบบข้อสอบสถานการณ์เรื่องวิกฤตความน่าเชื่อถือในโลกดิจิทัล ตัวบทเป็นข่าวความขัดแย้งระหว่างนักสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ถูก AI นำผลงานไปใช้เรียนรู้โดยไม่ได้อनुญาติ กับบริษัทเทคโนโลยีที่อ้างสิทธิการพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าของมนุษยชาติ ข้อสอบให้นักเรียนเขียนบทความโต้แย้งเพื่อเสนอแนวทางการออกกฎหมายควบคุม

คำตอบของนักเรียนที่นำมาวิเคราะห์ (นักเรียนส่วนใหญ่ในห้อง) พบว่านักเรียนกว่าร้อยละ 80 เขียนคำตอบสั้นๆ เพียงว่า "ควรออกกฎหมายแบน AI เพราะทำให้คนตกงาน" หรือ "สนับสนุน AI เพราะทำให้ทำงานง่ายขึ้น" โดยไม่มีการยกเหตุผลจากบทอ่านมาสนับสนุน และไม่มีการประเมินความน่าเชื่อถือของตัวบท

กระบวนการวิเคราะห์และถอดรหัสในวง PLC

การวินิจฉัยข้อบกพร่อง: เมื่อครูเผชิญกับสถานการณ์ที่เด็กเกือบทั้งห้องทำข้อสอบไม่ได้ วง PLC จะไม่มุ่งเป้าไปที่การโทษผู้เรียน แต่จะเปลี่ยนมาวิเคราะห์ "โครงสร้างข้อสอบและการจัดการเรียนรู้" สมาชิกในวงเห็นพ้องกันว่า นี่คือการขาด "นั่งร้านทางปัญญา" (Lack of Cognitive Scaffolding) ข้อสอบบีบบังคับให้นักเรียนต้องวิเคราะห์กฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นนามธรรมและไกลตัวเกินไป ทำให้เกิดภาวะข้อมูลล้นทะลัก (Information Overload) และขัดขวางไม่ให้ผู้เรียนสามารถไปถึงขั้นการสะท้อนคิดเรื่องการทำงานและมีอาชีพที่สุจริตได้

แนวทางแก้ไขและนำไปใช้จริง: วง PLC เสนอแนวทางปรับปรุงสองมิติ มิติแรกคือการปรับแก้ข้อสอบโดยย่อตัวบทให้สั้นลงและเพิ่มตารางเปรียบเทียบข้อมูล (Graphic Organizer) ลงในกระดาษ

คำถามเพื่อช่วยนักเรียนจัดระบบความคิด มิติที่สองคือการปรับแผนการสอน โดยครูต้องสาธิต (Think-aloud) กระบวนการตั้งคำถามกับบทอ่านให้นักเรียนดูก่อน เพื่อเป็นต้นแบบในการคิดวิพากษ์ (OECD, 2024)

การวิเคราะห์ข้อสอบจริงที่นำไปใช้ ถือเป็นกระจกบานใหญ่ที่สะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนที่สุด เมื่อครูภาษาไทยสามารถนำกระดาดคำตอบของนักเรียนมาเปิดเผยและชี้แจงและร่องรอยทางความคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ในวง PLC กระบวนการนี้จะเปลี่ยนความผิดพลาดให้กลายเป็นบทเรียนทางปัญญา นำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนที่มีความแหลมคม สามารถอุดช่องโหว่ทั้งในด้านทักษะการอ่านขั้นสูงและการบ่มเพาะคุณธรรมได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะส่งผลให้เยาวชนไทยเติบโตขึ้นอย่างสมดุลทั้งในฐานะผู้ที่มีความฉลาดรู้ตามมาตรฐานสากล และพลเมืองที่มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างยั่งยืน

5.3 กิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดจากการสอน (Reflective Discussion Activities on Teaching)

การประเมินผลและการวิเคราะห์ร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียน จะไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพที่ยั่งยืนได้เลย หากปราศจากกระบวนการทบทวนและใคร่ครวญการปฏิบัติงานของตนเอง กิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดจากการสอน หรือ After Action Review (AAR) ถือเป็นหัวใจสำคัญในการหล่อหลอมวิญญานความเป็นครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบ่มเพาะนิสิตนักศึกษาครูหรือการพัฒนาครูประจำการให้เป็น "นักปฏิบัติที่รู้จักสะท้อนคิด" (Reflective Practitioner) (Schön, 1983)

กิจกรรมนี้เรียกร้องให้วิทยากรหรือผู้นิเทศต้องสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safe Space) เพื่อให้ครูผู้สอนกล้าที่จะเปิดเปลือยความล้มเหลวในชั้นเรียน นำมาสู่การสืบค้นรากเหง้าของปัญหา และเปลี่ยนความผิดพลาดให้เป็นนวัตกรรมการสอนในวงรอบถัดไป เพื่อให้เห็นภาพการจัดกิจกรรมที่ลุ่มลึกทันสมัย และสอดคล้องกับความท้าทายในยุคดิจิทัล จึงขอเสนอตัวอย่างการจัดกิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดเป็นลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ลำดับที่ 1 การสถาปนาพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Establishing Psychological Safety) ก่อนที่จะเริ่มต้นวิเคราะห์ความผิดพลาด ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) ต้องทลายกำแพงแห่งการปกป้องตนเอง (Defensiveness) ของครูผู้เข้าอบรม พื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยาคือสถานะที่สมาชิกในกลุ่มเชื่อมั่นว่าพวกเขาจะไม่ถูกลงโทษ ถูกเยาะเย้ย หรือถูกประเมินค่าลดลงเมื่อแสดงความอ่อนแอหรือยอมรับข้อผิดพลาด (Edmondson, 1999)

วิธีการปฏิบัติ ผู้อำนวยการความสะดวกเริ่มต้นด้วยการแบ่งปันความล้มเหลวในการสอนของตนเองในอดีต เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ที่ผิดพลาดได้ จากนั้นร่วมกันกำหนดกติกาของวงสนทนา เช่น การงดเว้นการด่วนตัดสิน (Non-judgmental) การมุ่งเน้นที่ "กระบวนการสอน" มากกว่า "ตัวบุคคล" และการตกลงร่วมกันว่าทุกความผิดพลาดคือทรัพย์สินทางปัญญาของกลุ่มที่จะช่วยให้ทุกคนเติบโตไปพร้อมกัน

ลำดับที่ 2 การสะท้อนภาพรวมและทบทวนเป้าหมาย (Recapping Goals and Reality) ผู้อำนวยการความสะดวกนำครูผู้สอนเข้าสู่กระบวนการ AAR โดยให้ครูทบทวนเป้าหมายตั้งต้นของการจัดการเรียนรู้เปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน

ตัวอย่างสถานการณ์ร่วมสมัย ครูท่านหนึ่งออกแบบการสอนเรื่อง "รอยเท้าดิจิทัลและการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์" (Cyberbullying) โดยใช้บทอ่านแหล่งที่ 1 เป็นข่าวการประจานคนทำผิดกฎหมายจราจรลงโซเชียล และแหล่งที่ 2 เป็นบทความทางกฎหมายเรื่องสิทธิมนุษยชน

การสะท้อนเป้าหมาย ครูเล่าว่าเป้าหมายคือต้องการประเมินสมรรถนะการอ่านขั้นสูง และบูรณาการคุณลักษณะ "การเป็นพลเมืองที่ดี" โดยคาดหวังให้นักเรียนเสนอทางออกที่เคารพกฎหมาย

การสะท้อนความจริงที่เกิดขึ้น ครูยอมรับด้วยความผิดหวังว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตอบข้อสอบโดยสนับสนุนให้ใช้ศาลเตี้ยออนไลน์ประจานผู้กระทำความผิดให้ไม่มีที่ยืนในสังคม ซึ่งตรงข้ามกับเป้าหมายการสร้างพลเมืองที่ดีอย่างสิ้นเชิง

ลำดับที่ 3 การใช้กระบวนการ Coaching ด้วยการตั้งคำถามเชิงลึก (Deep Questioning via Cognitive Coaching) ในขั้นตอนนี้ ผู้อำนวยการความสะดวกจะไม่ทำหน้าที่เฉลยคำตอบหรือบอกวิธีแก้ปัญหา แต่จะใช้ทักษะการชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) โดยตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อเจาะลึกลงไป ในสถาปัตยกรรมการสอนแบบการสอนของครู (Costa & Garmston, 2015)

คำถามกระตุ้นคิดจากผู้นิเทศ "เมื่อเห็นคำตอบของนักเรียนที่ขาดความเห็นอกเห็นใจชุมชน ครูคิดว่าในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเรา ยังขาดนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ในจุดใด" "สื่อตัวบทที่เราเลือกมาใช้ มีความท้าทายหรือกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกมากเกินไปจนเกินกว่าที่นักเรียนจะสามารถใช้เหตุผลตามนัยยะแฝงของบทความทั้งสองหรือไม่"

กระบวนการสะท้อนคิดของครู ครูเริ่มทบทวนแผนการสอนของตนเองและตระหนักว่า บทความที่นำมาใช้อาจมีน้ำเสียง (Tone) ที่ปลุกปั่นอารมณ์มากเกินไป ประกอบกับในคาบเรียน ครูใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการสอนคำศัพท์และการจับใจความ โดยไม่ได้เผื่อเวลาสำหรับการอภิปรายเพื่อปรับฐานความคิดด้านจริยธรรมก่อนลงมือทำข้อสอบ

ลำดับที่ 4 การเปลี่ยนความผิดพลาดให้เป็นบทเรียน (Reframing Failure as a Stepping Stone) กิจกรรมนี้มุ่งทำลายกรอบความคิดเดิมที่มักจะกล่าวโทษว่า "เด็กสมัยนี้ก้าวร้าว" หรือ "เด็กไม่ตั้งใจอ่าน" มาสู่การเพ่งเล็งที่รอยร้าวของการจัดกระบวนการเรียนรู้ การที่นักเรียนทำข้อสอบไม่ได้หรือตอบคลาดเคลื่อนจากคุณธรรม ถือเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นช่องโหว่ของการออกแบบการสอน

ตัวอย่างการค้นพบบทเรียน จากการพูดคุยอย่างลึกซึ้ง ครูสะท้อนคิดได้ว่า สาเหตุที่นักเรียนตอบข้อสอบเชิงสถานการณ์ด้วยความรุนแรง เป็นเพราะครูมุ่งเน้นแต่ "กระบวนการรู้คิด" (Cognitive Domain) จนละเลย "กระบวนการทางความรู้สึก" (Affective Domain) ในคาบเรียนครูไม่ได้จัดกิจกรรมบทบาทสมมติ (Role-play) เพื่อให้นักเรียนได้ลองสวมบทบาทเป็นครอบครัวของผู้ที่ถูกสังคมออนไลน์พิพากษา ทำให้ผู้เรียนขาดประสบการณ์ในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ซึ่งเป็นบันไดขั้นแรกของการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง (ทิตินา แคมมณี, 2564)

บทสรุปของขั้นตอนนี้ ครูเกิดความตระหนักถึง (Epiphany) ว่าการสอนความฉลาดรู้ด้านการอ่านในประเด็นที่เปราะบางทางสังคม ไม่สามารถใช้เพียงเทคนิคการอ่านจับใจความได้ แต่ต้องอาศัยศิลปะในการหล่อหลอมวุฒิภาวะทางอารมณ์ควบคู่กันไป

ลำดับที่ 5 การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่และการวางแผนวงรอบถัดไป (Synthesizing Knowledge and Forward Planning) ช่วงท้ายของกิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิด คือการนำบทเรียนที่ตกผลึกได้ มาแปรสภาพเป็นข้อผูกมัดทางวิชาชีพและการวางแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่เป็นรูปธรรม

การออกแบบนวัตกรรมร่วมกัน สมาชิกในวงสนทนาช่วยกันเสนอแนะว่า ในการจัดการเรียนรู้รอบถัดไป ควรมีการปรับเปลี่ยนลำดับขั้นการสอน โดยก่อนที่จะให้นักเรียนอ่านตัวบทเชิงสถานการณ์ ครูควรเริ่มต้นด้วยการใช้ "วรรณกรรมวงจร" (Literature Circle) โดยนำเรื่องสั้นที่สะท้อนผลกระทบของการด่วนตัดสินคนอื่นมาให้นักเรียนอ่านและล้อมวงคุยกัน เพื่อปรับฐานความตระหนักรู้ทางศีลธรรมให้มั่นคงเสียก่อน

การตั้งเป้าหมายใหม่ ครูผู้สอนเขียนบันทึกการสะท้อนคิด (Reflective Journal) และตั้งเป้าหมายว่าจะนำกระบวนการสอนแบบสืบเสาะความรู้สึก (Affective Inquiry) ไปทดลองใช้ในบทเรียนเรื่อง "ความเชื่อสัตย์ทางวิชาการในยุคปัญญาประดิษฐ์" ในสัปดาห์ถัดไป เพื่อดูว่าการสร้างนั่งร้านทางความรู้สึก

ก่อนการอ่าน จะช่วยให้นักเรียนสามารถประเมินตัวบทและแสดงออกถึงคุณลักษณะพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงได้ดีขึ้นหรือไม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

การจัดกิจกรรมอภิปรายผลสะท้อนคิดจากการสอนตามลำดับขั้นตอนเหล่านี้ จะช่วยพลิกโฉมวัฒนธรรมการทำงานของครูภาษาไทย จากการทำงานแบบโดดเดี่ยวและซ่อนเร้นปัญหา ไปสู่การสร้างระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ที่เกื้อกูลกัน การที่วิทยากรและสถาบันอุดมศึกษาสามารถฝึกฝนให้ครูมีสมรรถนะในการสะท้อนคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ จะถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางวิชาชีพที่แข็งแกร่งที่สุด เมื่อครูไม่หวั่นเกรงต่อความผิดพลาดและพร้อมที่จะตั้งคำถามกับวิธีการสอนของตนเองอยู่เสมอ การยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามแนวทาง PISA 2025 และการสอดแทรกคุณธรรมตามพระบรมราโชบาย ย่อมเกิดขึ้นได้อย่างเป็นธรรมชาติและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในตัวผู้เรียน

5.4 กิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหา (Group Activities for Problem-Solving Analysis)

การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้ก็ต่อเมื่อวงสนทนาไม่ได้หยุดอยู่เพียงการสะท้อนปัญหาหรือการระบายความคับข้องใจ แต่สามารถก้าวข้ามไปสู่การบูรณาการพลังความคิดเพื่อสร้างสรรค์ "นวัตกรรมการสอนซ่อมเสริม" กิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาก็เปรียบเสมือนห้องปฏิบัติการทางวิชาการ (Academic Laboratory) ที่ครูภาษาไทยจะได้ร่วมกันนำข้อบกพร่องที่ค้นพบจากกระดาหคำตอบของผู้เรียน มาเป็นสารตั้งต้นในการออกแบบกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้แบบใหม่ที่แหลมคมและตอบโจทย์บริบทของโลกยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

เพื่อให้เห็นภาพการดำเนินการที่สอดคล้องกับความท้าทายร่วมสมัยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเตรียมนิสิตนักศึกษาครูหรือพัฒนาครูประจำการได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงขอเสนอตัวอย่างกระบวนการจัดกิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหา โดยแบ่งออกเป็นลำดับขั้นตอนเชิงปฏิบัติการดังต่อไปนี้

ลำดับที่ 1 การระดมสมองเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Problem Prioritization)

หลังจากที่ครูแต่ละท่านได้สะท้อนคิดและค้นพบข้อบกพร่องจากการนำแผนการสอนไปใช้จริงแล้ว กิจกรรมกลุ่มจะเริ่มต้นด้วยการนำปัญหาทั้งหมดมาวางบนโต๊ะและวิเคราะห์ร่วมกัน สมาชิกในวง PLC จะต้องช่วยกันแยกแยะว่าปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ส่งผลกระทบต่อความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 และปัญหาใดขัดขวางการเกิดคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

ตัวอย่างสถานการณ์ในวง PLC กลุ่มครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพบปัญหาตรงกันว่า เมื่อนำชุดข้อสอบสถานการณ์เรื่อง "ผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรมและอาชีพนักเขียน" ไปใช้ นักเรียนกลุ่มอ่อนและกลุ่มปานกลางเกิดภาวะท้อถอยอย่างเห็นได้ชัด กระดาหคำตอบส่วนใหญ่ถูกเว้นว่างในข้อที่ต้องประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) สมาชิกในวง PLC วิเคราะห์ร่วมกันและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยระบุว่าอุปสรรคหลักคือ "ภาวะข้อมูลล้นทะลัก" (Information Overload) บทความวิชาการเกี่ยวกับอัลกอริทึมและลิขสิทธิ์ทางปัญญาที่นำมาใช้เป็นตัวบทมีความยาวและซับซ้อนเกินไป ส่งผลให้ภาระทางปัญญา (Cognitive Load) ของนักเรียนพุ่งสูงจนทะลุขีดจำกัด ทำให้ผู้เรียนไม่เหลือพื้นที่สมองในการคิดวิพากษ์เพื่อแสดงออกถึงคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ที่สุจริตได้ (วิจารณ์พานิช, 2555)

ลำดับที่ 2 การร่วมกันออกแบบกลยุทธ์การสอนใหม่ (Collaborative Strategy Design)

เมื่อกำหนดปัญหาได้ชัดเจน สมาชิกในกลุ่มจะทำหน้าที่เป็นสถาปนิกทางปัญญา ช่วยกันระดมแนวคิดเพื่อสร้าง

กลยุทธ์การสอนใหม่หรือปรับปรุงเครื่องมือเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยหลักวิชาการและทฤษฎีการสอนมาเป็นฐานในการถกเถียง

ตัวอย่างการออกแบบนวัตกรรมแก้ปัญหา เพื่อแก้ปัญหาท่อตันที่ยากและซับซ้อนเกินไป กลุ่ม PLC ได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่ทันสมัยดังนี้

กลยุทธ์การแปลงรูปตัวบท (Text Transformation) ครูในกลุ่มเสนอให้นำบทความวิชาการที่ยืดยาวมาจัดทำใหม่ให้เข้ากับพฤติกรรมการรับสื่อของวัยรุ่น โดยแปลงตัวบทแหล่งที่ 1 ให้เป็นรูปแบบ "กระทู้สนทนาออนไลน์" (Web Forum Thread) ที่มีนักเขียนอิสระมาตั้งกระทู้ระบายความเครียดจากการถูก AI แย่งงาน และแปลงตัวบทแหล่งที่ 2 เป็น "ภาพอินโฟกราฟิก" (Infographic) สรุปข้อกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนรูปแบบตัวบทเช่นนี้จะช่วยลดความตึงเครียดของนักเรียนกลุ่มอ่อน และทำให้อ่านจับใจความได้รวดเร็วขึ้น (ทศนา แคมมณี, 2564)

กลยุทธ์การสร้างนั่งร้านทางปัญญา (Cognitive Scaffolding) กลุ่ม PLC เสนอให้เพิ่มกิจกรรมก่อนการอ่าน (Pre-reading Activity) โดยจัดให้นักเรียนได้ดูวิดีโอสั้นๆ เกี่ยวกับการทำงานของ AI ในการแต่งเพลงหรือเขียนบทความ เพื่อปรับฐานความรู้เดิม (Background Knowledge) ให้พร้อมก่อนที่จะไปเผชิญกับข้อสอบเชิงสถานการณ์

การปรับคำถามเพื่อกระตุ้นคุณลักษณะ ครูในวงช่วยกันปรับแต่งคำสั่งในข้อสอบจากเดิมที่ถามเพียงว่า "AI ดีหรือไม่ดี" ให้กลายเป็นสถานการณ์บีบคั้นว่า "หากนักเรียนเป็นบรรณาธิการสำนักพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ นักเรียนจะเลือกใช้ AI เขียนบทความโปรโมตการท่องเที่ยวเพื่อประหยัดต้นทุน หรือจะจ้างนักเขียนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้คนในท้องถิ่น จงอ้างอิงข้อมูลจากตัวบทมาสนับสนุนการตัดสินใจ" การปรับคำถามนี้จะพุ่งเป้าไปที่การประเมินทัศนคติต่อการประกอบอาชีพและความรับผิดชอบต่อสังคมโดยตรง (OECD, 2024)

ลำดับที่ 3 การสร้างพันธสัญญาทางวิชาชีพและการเขียนแผนปฏิบัติการ (Professional Commitment and Action Planning) แนวทางแก้ไขปัญหายืดเยื้อที่สุดจะไร้ความหมายหากไม่ถูกนำไปปฏิบัติจริง กิจกรรมปิดท้ายของวง PLC คือการให้ครูผู้เข้าอบรมแต่ละคนจัดทำแผนปฏิบัติการระยะสั้น (Short-term Action Plan) ซึ่งถือเป็นการสร้างข้อผูกมัดทางใจ (Commitment) ว่ากระบวนการพัฒนาจะไม่สิ้นสุดลงเมื่อเดินออกจากห้องประชุม

ตัวอย่างการเขียนพันธสัญญาทางวิชาชีพของครูภาษาไทย

เป้าหมายการพัฒนา นำกลยุทธ์การแปลงรูปตัวบท (Text Transformation) ไปใช้ลดภาระทางปัญญาของนักเรียนในการทำข้อสอบ PISA 2025

ระยะเวลาดำเนินการ ภายในสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนหน้า ในรายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

แผนการปฏิบัติงาน (Action Steps) 1. ข้าพเจ้าจะปรับปรุงชุดข้อสอบเรื่อง "ลิขสิทธิ์ AI กับงานเขียน" โดยนำเครื่องมือสร้างกราฟิกมาออกแบบตัวบทใหม่ให้เป็นอินโฟกราฟิกและหน้าจอลงสื่อสังคมออนไลน์ 2. ข้าพเจ้าจะจัดกิจกรรมกระตุ้นความรู้เดิมก่อนสอบ 15 นาที โดยให้นักเรียนอภิปรายร่วมกันถึงค่านิยมการเสพสื่อในปัจจุบัน 3. ข้าพเจ้าจะบูรณาการการประเมินคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" เข้ากับเกณฑ์รูบริก โดยมุ่งประเมินความซื่อสัตย์ทางวิชาการและวิสัยทัศน์ในการปรับตัวของนักเรียน

การประเมินและติดตามผล ข้าพเจ้าจะนำกระดาดคำตอบที่ได้จากการใช้ข้อสอบฉบับปรับปรุงใหม่นี้ กลับมานำเสนอในวง PLC ประจำเดือน เพื่อให้เพื่อนครูช่วยตรวจสอบว่า กลยุทธ์การแปลงรูป

ตัวบ่งชี้ความสามารถระดับสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิดของนักเรียนกลุ่มอ่อนได้จริงหรือไม่ (Hargreaves & Fullan, 2012)

ลำดับที่ 4 การนำเสนอและวิพากษ์แผนปฏิบัติการข้ามกลุ่ม (Cross-Group Critique and Peer Feedback) เพื่อให้แผนปฏิบัติการมีความรัดกุมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง วิทยากรจะจัดให้มีช่วงเวลาแห่งการนำเสนอ (Pitching) โดยให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอแผนนวัตกรรมการสอนซ่อมเสริมไปแล้วให้กลุ่มอื่นฟัง สมาชิกกลุ่มอื่นจะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรคอยตั้งคำถามท้าทาย (Devil's Advocate) เช่น "กราฟิกที่ออกแบบใหม่จะทำให้สูญเสียสาระสำคัญของบทความต้นฉบับไปหรือไม่" หรือ "เราจะมั่นใจได้อย่างไรว่านักเรียนจะไม่อ่านแค่เนื้อหากราฟิกแล้วทิ้งบทความที่เป็นตัวอักษรไปเลย" การสะท้อนมุมมองข้ามกลุ่มจะช่วยเจียระไนแผนปฏิบัติการให้มีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้นก่อนนำไปลงมือทำในชั้นเรียน

กระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่การบรรยายเชิงโต้ตอบเพื่อปรับฐานความคิด การลงมือวิเคราะห์ข้อสอบจริงจากหลักฐานเชิงประจักษ์ การสะท้อนคิดเพื่อค้นหาข้อบกพร่องอย่างเปิดใจ มาจนถึงกิจกรรมกลุ่มเชิงวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาในโมดูลนี้ ถือเป็นการกำหนดทิศทางและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนได้ กล่าวคือ เมื่อครูภาษาไทยได้รับการหล่อหลอมผ่านกระบวนการ PLC และกระบวนการ Coaching ที่เข้มแข็ง พวกเขาจะก้าวข้ามกรอบการทำงานแบบปัจเจกบุคคล เกิดสิ่งที่เรียกว่า "ความเชื่อมั่นร่วมกัน" (Collective Efficacy) ว่าทีมครูสามารถเอาชนะทุกความท้าทายทางการศึกษาได้ ความพร้อมที่จะนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการถกเถียงอย่างลึกซึ้งไปสร้างความเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนจะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามมาตรฐานสากล กระบวนการทั้งหมดนี้จะทำหน้าที่เป็นเป้าหมายอันทรงพลัง ที่เตรียมความพร้อมให้เยาวชนไทยเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่เปี่ยมด้วยความรับผิดชอบ มีวิจารณญาณที่แหลมคม และประดับด้วยคุณธรรมความตระหนักรู้ตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

6. สื่อและเครื่องมือ

การเปลี่ยนผ่านองค์ความรู้จากภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องอาศัยสื่อและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเพื่อทำหน้าที่เป็น "นั่งร้าน" (Scaffolding) ให้แก่ครูผู้สอนและผู้นิเทศ ในกระบวนการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เครื่องมือเหล่านี้ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อจับผิดหรือประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative) แต่ถูกออกแบบมาเพื่อบันทึกร่องรอยทางปัญญา (Cognitive Traces) ของผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นระบบ (Costa & Garmston, 2015) เครื่องมือที่สำคัญยิ่งในโมดูลนี้ประกอบด้วย แบบสังเกตชั้นเรียน และแบบบันทึกกระบวนการ PLC ซึ่งมีรายละเอียดและแนวทางการนำไปใช้อย่างลุ่มลึกดังต่อไปนี้

6.1 แบบสังเกตชั้นเรียนสำหรับการนิเทศแบบ Coaching (Classroom Observation Form)

แบบสังเกตชั้นเรียนในกระบวนการทศวรรษใหม่นี้ ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อพลิกโฉมการประเมินการสอนแบบดั้งเดิมที่มักมุ่งเน้นเพียงบุคลิกภาพหรือน้ำเสียงของครู ไปสู่การจับจ้องที่ "กระบวนการทำงานของสมองผู้เรียน" และ "สถาปัตยกรรมคำถาม" ที่ครูใช้กระตุ้นให้เกิดความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ควบคู่ไปกับการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

ผู้นิเทศ (Coach) จะใช้เครื่องมือนี้เป็นกรอบในการบันทึกข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นในการตั้งคำถามปลายเปิดชวนครูสะท้อนคิด (Reflection) หลังการจัดการเรียนรู้ โดยโครงสร้างของแบบสังเกตชั้นเรียนแบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ พร้อมตัวอย่างการบันทึกข้อมูลดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ ส่วนนี้ใช้บันทึกบริบททั่วไปเพื่อให้เห็นภาพรวมของชั้นเรียน

ชื่อผู้สอน (ระบุชื่อครูหรือนิสิตนักศึกษาครู)

ชื่อผู้นิเทศ (Coach) (ระบุชื่อกัลยาณมิตรทางวิชาการ)

ระดับชั้น: มัธยมศึกษาปีที่ 4

หัวข้อการเรียนรู้ การวิเคราะห์ตัวบทหลากหลายแหล่ง (Multiple Texts) เรื่อง พลวัตของภาษาถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดบุรีรัมย์

ส่วนที่ 2 การสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ PISA 2025 ผู้นิเทศจะบันทึก ร่องรอยว่าครูได้ออกแบบกิจกรรมและใช้คำถามที่ครอบคลุมสมรรถนะการอ่านทั้ง 3 ระดับหรือไม่ (OECD, 2024)

ขั้นการค้นหาและดึงข้อมูล (Access and Retrieve):

บันทึกร่องรอยเชิงประจักษ์: ครูให้นักเรียนสแกนหาข้อมูลทางสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจากอินโฟกราฟิก และ ค้นหาคำจำกัดความของคำว่า "ซอฟต์แวร์เวอร์" จากบทความวิชาการที่กำหนดให้

ข้อสังเกตของผู้นิเทศ: นักเรียนส่วนใหญ่หาข้อมูลพบได้อย่างรวดเร็ว แต่มีนักเรียนกลุ่มอ่อนบางคนที่ยังสับสนกับการอ่านตัวบทไม่ต่อเนื่อง (กราฟ)

ขั้นการรวบรวมและทำความเข้าใจ (Integrate and Interpret):

บันทึกร่องรอยเชิงประจักษ์: ครูตั้งคำถามให้ผู้เรียนเปรียบเทียบมุมมองที่ขัดแย้งกันระหว่าง "บทความส่งเสริมการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเศรษฐกิจ" กับ "บทสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่ต้องการอนุรักษ์ภาษาถิ่น"

ข้อสังเกตของผู้นิเทศ: คำถามของครูมีความแหลมคม ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดภาวะความไม่สมดุลทางความรู้ (Cognitive Dissonance) และพยายามหาความเชื่อมโยงของสาเหตุปัญหา

ขั้นการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate):

บันทึกร่องรอยเชิงประจักษ์: ครูจำลองสถานการณ์ให้นักเรียนสวมบทบาทเป็นยูวักคฤเทศก์ เพื่อเขียนเสนอแผนการใช้ภาษาในชุมชนที่รักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ข้อสังเกตของผู้นิเทศ: เป็นจุดเด่นของคาบเรียน นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดวิพากษ์ (Critical Thinking) อย่างเต็มที่เพื่อชี้แจงน้ำหนักข้อมูลจากตัวบททั้งสองแหล่ง

ส่วนที่ 3 การสังเกตพฤติกรรมที่สะท้อนคุณลักษณะ 4 ประการ ผู้นิเทศจะบันทึกหลักฐานว่า การสอนของครูสามารถหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างเป็นธรรมชาติและไม่ยึดเยียดหรือไม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง และ การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง: **บันทึกร่องรอยเชิง**

ประจักษ์: ผ่านการอภิปรายเรื่องภาษาถิ่น นักเรียนแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในรากเหง้าของท้องถิ่นตนเอง (บุรีรัมย์) และแสดงความเคารพต่อความเห็นต่างของเพื่อนที่สนับสนุนการใช้ภาษาต่างประเทศ โดยไม่มีการใช้ถ้อยคำรุนแรงโจมตีกัน

การมีงานทำและมีอาชีพ และ การเป็นพลเมืองที่ดี: **บันทึกร่องรอยเชิงประจักษ์:** ใน

กระดานคำตอบ นักเรียนเสนอแนวทางสร้างอาชีพไกด์ท้องถิ่นที่บูรณาการความรู้ภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาถิ่น แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการประกอบอาชีพสุจริตที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

ส่วนที่ 4 บันทึกการชี้แนะและประเด็นชวนคิด (Coaching Notes) ส่วนนี้ผู้นิเทศจะเตรียม "คำถามปลายเปิด" เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการสะท้อนคิดหลังการสอน (AAR)

ประเด็นคำถามที่ 1: จากที่สังเกตพบว่านักเรียนกลุ่มอ่อนใช้เวลาทำความเข้าใจอินโฟกราฟิกค่อนข้างนาน อาจารย์คิดว่าในวงรอบถัดไป เราจะเพิ่มนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) หรือเครื่องมือใดเพื่อช่วยลดภาระทางความคิดให้พวกเขาได้บ้าง

ประเด็นคำถามที่ 2: อาจารย์มองว่าการที่นักเรียนสามารถนำเสนอแผนการเป็นยุวมัคคุเทศก์ได้อย่างสมเหตุสมผลนั้น เกิดจากกลยุทธ์การตั้งคำถามในจุดใดของอาจารย์ที่ช่วยจัดศักยภาพของเด็กออกมาได้สำเร็จ

การใช้แบบสังเกตชั้นเรียนในลักษณะนี้ จะช่วยให้ผู้นิเทศสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ลดอคติส่วนตัว และทำให้วงสนทนาเพื่อการพัฒนามีจุดโฟกัสที่ชัดเจน มุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

6.2 แบบบันทึกกระบวนการ PLC (PLC Process Record Form)

แบบบันทึกกระบวนการ PLC ไม่ใช่เพียงกระดาษสำหรับลงชื่อใช้เวลาเข้าร่วมประชุม แต่เป็น "เอกสารทางวิชาการ" ที่ใช้สืบเสาะและบันทึกวงจรการทำงานของครูในการแก้ปัญหาชั้นเรียนร่วมกัน (Collaborative Problem Solving) เครื่องมือนี้ช่วยเปลี่ยนวงสนทนาที่อาจเลือนลอยให้กลายเป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ (Hargreaves & Fullan, 2012)

โครงสร้างของแบบบันทึกกระบวนการ PLC ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ซึ่งออกแบบมาเพื่อให้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ร่องรอยทางปัญญาของผู้เรียนดังนี้

ส่วนที่ 1 บริบทของการทำ PLC (Context of PLC)

หัวข้อการทำ PLC การแก้ปัญหาภาวะข้อมูลล้นทะลัก (Information Overload) และการยกระดับสมรรถนะการประเมินและสะท้อนคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วันที่และเวลาดำเนินการ (ระบุวันเวลาที่จัดการประชุม)

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม (Critical Friends) (ระบุชื่อครูภาษาไทยที่เข้าร่วมวง PLC พร้อมบทบาท เช่น ผู้อำนวยการความสะอาด ผู้บันทึก ผู้ร่วมวิพากษ์)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ (Student Data Analysis) สมาชิกนำกระดาษคำตอบของนักเรียนจากบททดสอบเชิงสถานการณ์มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อจำแนกปัญหา

หลักฐานที่นำมาวิเคราะห์ กระดาษคำตอบของนักเรียนจำนวน 40 แผ่น ในชุดข้อสอบเรื่อง "วิกฤตขยะอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชน"

ข้อค้นพบทางปัญญา (Cognitive Deficit) สมาชิกพบว่าเมื่อนักเรียนต้องอ่านบทความเชิงวิชาการที่มีความยาว นักเรียนกว่าร้อยละ 60 ไม่สามารถดึงข้อมูลมาเชื่อมโยงกันได้ และเว้นว่างในข้อคำถามที่ต้องเขียนตอบเชิงวิพากษ์

ข้อค้นพบทางคุณธรรม (Moral Deficit) นักเรียนบางส่วนที่เขียนตอบได้ กลับเสนอแนวทางแก้ปัญหาแบบปิดความรับผิดชอบ เช่น การเสนอให้นำขยะไปทิ้งในพื้นที่จังหวัดอื่น ซึ่งสะท้อนการขาดความเห็นอกเห็นใจและขาดคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี

ส่วนที่ 3 การระดมสมองและออกแบบนวัตกรรม (Brainstorming and Action Plan) ครูในวง PLC ร่วมกันนำเสนอทฤษฎีและออกแบบแนวทางแก้ไขปัญหา

กลยุทธ์ที่นำมาใช้แก้ปัญหาทางปัญญา กลุ่มครูเสนอให้ใช้เทคนิค "การแปลงรูปตัวบท" (Text Transformation) โดยจะนำบทความวิชาการมาสรุปเป็นแผนผังความคิด (Graphic Organizer) และใช้คลิปวิดีโอสั้นๆ ประกอบการอ่าน เพื่อช่วยนักเรียนกลุ่มอ่อนในการจัดระบบความคิดและลดความตื่นตระหนกต่อตัวอักษร (ทีศนา แชมมณี, 2564)

กลยุทธ์ที่นำมาใช้แก้ปัญหาทางคุณธรรม เพื่อปรับจูนทัศนคติการเป็นพลเมืองที่ดี ครูจะเพิ่มกระบวนการ "วรรณกรรมวงจร" (Literature Circle) ก่อนการทำข้อสอบ โดยให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นเกี่ยวกับผลกระทบของมลพิษที่มีต่อชีวิตชาวบ้าน เพื่อปลูกฝังความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ส่วนที่ 4 พันธสัญญาทางวิชาชีพและการสะท้อนคิด (Professional Commitment and Reflection) ส่วนนี้เป็นข้อผูกมัดว่ากระบวนการพัฒนาจะดำเนินต่อไปในชั้นเรียน

แผนการนำไปใช้จริง สมาชิกตกลงร่วมกันว่าจะนำชุดข้อสอบที่ปรับปรุงใหม่ และเทคนิคการใช้ตารางจัดระบบความคิด ไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภายในสัปดาห์หน้า

การสะท้อนความรู้สึกจากการทำ PLC สมาชิกบันทึกว่าการนำกระดานคำตอบมาวิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้มองเห็นจุดบอดในการตั้งคำถามของตนเองชัดเจนขึ้น และรู้สึกอุ่นใจที่มีเพื่อนครูคอยช่วยคิดและสนับสนุนแนวทางใหม่ๆ โดยไม่ต้องเผชิญปัญหาเพียงลำพัง (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การบูรณาการเครื่องมือทั้งสองชนิดนี้เข้าด้วยกัน ถือเป็นกลไกที่ทรงพลังภาพที่สุดในการยกระดับวิชาชีพครูภาษาไทย แบบสังเกตชั้นเรียนทำหน้าที่บันทึกกระบวนการที่เกิดขึ้นสดๆ ในห้องเรียน ส่วนแบบบันทึกกระบวนการ PLC ทำหน้าที่ตกผลึกความคิดและสร้างนวัตกรรมร่วมกัน เมื่อครูหรือนิสิตนักศึกษาครูได้รับการฝึกฝนให้ใช้สื่อและเครื่องมือเหล่านี้อย่างเชี่ยวชาญ พวกเขาจะก้าวข้ามการเป็นเพียงผู้สอนหนังสือไปสู่การเป็น "นักวิจัยในชั้นเรียน" ที่สามารถวินิจฉัยและออกแบบการประเมินผลได้อย่างเฉียบคม ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือการสร้างเยาวชนที่มีความฉลาดรู้ด้านการอ่านอย่างแตกฉาน และเติบโตเป็นพลเมืองที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมตามแนวทางพระบรมราโชบายด้านการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

7. วิธีการประเมินผล

การพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 และการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา นั้น ไม่สามารถประเมินความสำเร็จได้จากการทดสอบความรู้ภาคทฤษฎีในห้องอบรมเพียงอย่างเดียว การวัดผลที่สะท้อนสมรรถนะที่แท้จริงของครูผู้สอนและนิสิตนักศึกษาครู จำเป็นต้องใช้กระบวนการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพที่สุดในการรวบรวมร่องรอยการเรียนรู้และการปฏิบัติงานคือ การประเมินจากรายงานผลการปฏิบัติงานและแฟ้มสะสมงาน (Performance Report and Portfolio Assessment)

กระบวนการประเมินในโมดูลที่ 5 นี้ มุ่งเน้นการตรวจสอบร่องรอยเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นจากการนำความรู้ไปใช้จริงในชั้นเรียน การรับการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) และการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้การประเมินผลมีความครอบคลุม เที่ยงตรง และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการประเมินออกเป็นลำดับข้อดังต่อไปนี้

7.1 หลักการและแนวคิดของการประเมินจากรายงานผลการปฏิบัติงานและแฟ้มสะสมงาน การใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ในฐานะเครื่องมือประเมินผล ถือเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการประเมินที่เน้นผลผลิตขั้นสุดท้าย (Product-oriented) ไปสู่การประเมินที่ให้คุณค่ากับกระบวนการ (Process-oriented) แฟ้มสะสมงานของครูในหลักสูตรนี้ไม่ใช่เพียงการรวบรวมเอกสารหรือภาพถ่ายการสอนแบบไร้ทิศทาง แต่เป็น "แฟ้มสะสมงานเชิงวิเคราะห์" (Analytical Portfolio) ที่ครูต้องคัดเลือกหลักฐาน (Evidence-based) อย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางวิชาชีพในการออกแบบการเรียนรู้และการแก้ปัญหาในชั้นเรียน (Darling-Hammond & Snyder, 2000)

หลักการสำคัญของการประเมินในโมเดลนี้คือการตรวจสอบความสอดคล้อง (Alignment) ระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือวัดผล และร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้นิเทศจะพิจารณาว่าครูสามารถนำข้อเสนอแนะจากการทำ PLC มาปรับปรุงการสอนของตนเองได้อย่างไร การประเมินลักษณะนี้ช่วยให้ครูได้แสดงออกถึงการเป็น "นักปฏิบัติที่รู้จักสะท้อนคิด" (Reflective Practitioner) ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Schön, 1983)

7.2 องค์ประกอบของรายงานผลการปฏิบัติงานและแฟ้มสะสมงานที่ใช้ในการประเมิน เพื่อให้การประเมินมีความเป็นมาตรฐานและครอบคลุมผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร ครูผู้เข้าอบรมจะต้องจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานและแฟ้มสะสมงาน โดยมีองค์ประกอบบังคับ 4 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integrated Lesson Plans) ครูต้องนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่นำไปใช้จริงอย่างน้อย 2 แผน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้ "ตัวบทหลากหลายแหล่ง" (Multiple Texts) แผนการสอนต้องระบุอย่างชัดเจนถึงการตั้งคำถามที่กระตุ้นความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 ทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ การค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ และการประเมินและสะท้อนคิด (OECD, 2024) ควบคู่ไปกับการระบุกระบวนการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาลงในกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่เป็นการยัดเยียดเนื้อหา

ส่วนที่ 2 เครื่องมือวัดผลและร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียน (Assessment Tools and Student Evidence) ครูต้องแนบชุดข้อสอบเชิงสถานการณ์และเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ที่ตนเองสร้างขึ้น พร้อมทั้งคัดเลือก "กระดาษคำตอบของนักเรียน" จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน มาประกอบในแฟ้มสะสมงาน เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่าเครื่องมือที่ครูสร้างขึ้นสามารถจำแนกความสามารถทางปัญญาและวุฒิภาวะทางคุณธรรมของผู้เรียนได้จริง

ส่วนที่ 3 บันทึกกระบวนการนิเทศแบบ Coaching และ PLC (Coaching and PLC Logs) ส่วนนี้เป็นหลักฐานแสดงการทำงานร่วมกับผู้อื่น ครูต้องนำเสนอแบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียนและแบบบันทึกกระบวนการ PLC ที่แสดงให้เห็นว่า ครูได้นำปัญหาจากการสอน เช่น การที่นักเรียนไม่สามารถตีความตัวบทที่มีความขัดแย้งกัน ไปขอคำปรึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะจากเพื่อนครูในหมวดวิชาภาษาไทย หลักฐานส่วนนี้ต้องสะท้อนให้เห็นวุฒิภาวะในการเปิดรับฟังความคิดเห็นและการทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) ที่ดี (Costa & Garmston, 2015)

ส่วนที่ 4 บันทึกการสะท้อนคิดและการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Reflective Journal and Action Plan) องค์ประกอบสุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือการเขียนสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (After Action Review - AAR) ครูต้องเขียนบรรยายความเรียงเพื่อวิเคราะห์จุดเด่นและจุดบกพร่องในการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างตรงไปตรงมา พร้อมทั้งระบุ "แผนปฏิบัติการระยะสั้น" ที่จะนำข้อค้นพบที่ได้ไปพัฒนานวัตกรรมการสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนในรอบการทำงานถัดไปอย่างไร การเขียนสะท้อนคิดนี้จะเป็นมาตรวัดความมุ่งมั่นในการพัฒนาวิชาชีพอย่างยั่งยืน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

7.3 กระบวนการประเมินผลและการให้ข้อมูลป้อนกลับ กระบวนการประเมินแฟ้มสะสมงานในหลักสูตรนี้ ดำเนินการผ่านระบบพหุภาคี (Multiple Evaluators) เพื่อลดอคติและสร้างความโปร่งใส โดยประกอบด้วยการประเมินตนเอง (Self-Assessment) การประเมินโดยเพื่อนครูในวง PLC (Peer Assessment) และการประเมินโดยผู้นิเทศหรือวิทยากรพี่เลี้ยง (Expert Assessment)

เมื่อครูส่งรายงานผลการปฏิบัติงาน ผู้นิเทศจะไม่ประเมินเพียงเพื่อให้เกรด แต่จะเชิญครูมาพูดคุยสนทนาเชิงวิชาการ (Portfolio Interview) เพื่อให้ครูได้ปกป้องแนวคิดและอธิบายเหตุผลเบื้องหลังการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการนี้เปิดโอกาสให้ผู้นิเทศได้ให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก (Constructive Feedback) ชี้แนะแนวทางในการต่อยอดความสำเร็จ และร่วมกันหาทางออกสำหรับปัญหาที่ครูยังไม่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งถือเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) อย่างสมบูรณ์แบบ (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556)

7.4 เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric สำหรับการประเมินแฟ้มสะสมงาน) เพื่อให้การตัดสินผลการปฏิบัติงานของครูมีความเที่ยงตรง จึงได้กำหนดเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) โดยแบ่งระดับคุณภาพออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ดีเยี่ยม (4) ดี (3) พอใช้/ต้องปรับปรุง (2) และ ไม่ผ่านเกณฑ์ (1) ใน 4 มิติการประเมิน ดังนี้

มิติที่ 1 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือวัดผลตามกรอบ PISA 2025

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) แผนการสอนและเครื่องมือวัดผลมีความเชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์ ตัวบทที่นำมาใช้มีความหลากหลายและท้าทาย คำถามสามารถกระตุ้นกระบวนการคิดขั้นสูงสุด (การประเมินและสะท้อนคิด) ได้อย่างชัดเจน RUBRIK การให้คะแนนนักเรียนมีความแม่นยำและสามารถวัดพฤติกรรมได้จริง

ระดับ 3 (ดี) แผนการสอนและเครื่องมือวัดผลสอดคล้องกัน ตัวบทมีความหลากหลายแต่คำถามส่วนใหญ่ยังคงเน้นการรวบรวมและทำความเข้าใจ RUBRIK การให้คะแนนมีความชัดเจนแต่ยังมีบางข้อที่อธิบายพฤติกรรมบ่งชี้ไม่ครอบคลุม

ระดับ 2 (พอใช้) แผนการสอนมีการใช้ตัวบทแต่ไม่มีความหลากหลาย คำถามมุ่งเน้นเพียงการค้นหาและดึงข้อมูล เครื่องมือวัดผลไม่สามารถสะท้อนความสามารถในการวิพากษ์ของผู้เรียนได้ RUBRIK ขาดความชัดเจน

ระดับ 1 (ไม่ผ่าน) ไม่มีแผนการจัดการเรียนรู้ หรือเครื่องมือวัดผลยังคงเป็นรูปแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำ ไม่สอดคล้องกับกรอบความรู้ด้านการอ่าน

มิติที่ 2 การบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบาย

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) ร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียน (กระดาษคำตอบ) แสดงให้เห็นถึงการเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างลึกซึ้ง แผนการสอนออกแบบสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรองถึงการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดีได้อย่างเป็นธรรมชาติ ไม่มีการยัดเยียดเนื้อหาทางศีลธรรม

ระดับ 3 (ดี) ร่องรอยการเรียนรู้ของผู้เรียนแสดงถึงความเข้าใจในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่แผนการสอนยังคงมีลักษณะของการสอนจริยธรรมแบบตรงไปตรงมาบ้าง ยังขาดความกลมกลืนกับเนื้อหาวิชาภาษาไทยในบางจุด

ระดับ 2 (พอใช้) ร่องรอยการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถท่องจำคุณลักษณะ 4 ประการได้ แต่ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียนตอบข้อสอบเชิงสถานการณ์ได้ ครูไม่มีกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการปลูกฝังคุณธรรม

ระดับ 1 (ไม่ผ่าน) ไม่ปรากฏร่องรอยการบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการลงในกิจกรรมการเรียนรู้และเครื่องมือประเมินผล

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศแบบ Coaching และ PLC

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) บันทึกการทำ PLC แสดงหลักฐานชัดเจนว่าครูนำปัญหาจากการสอนจริงมาวิเคราะห์ร่วมกับเพื่อนครู มีการรับฟังข้อวิพากษ์อย่างเปิดใจ และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ (Coach) ให้คำชี้แนะเชิงปัญหาแก่เพื่อนครูได้อย่างสร้างสรรค์และลุ่มลึก

ระดับ 3 (ดี) บันทึกแสดงการเข้าร่วมกระบวนการ PLC และมีการนำปัญหามาหารือ แต่การวิเคราะห์ปัญหายังขาดการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (กระตาคำตอบนักเรียน) มาสนับสนุน การให้คำชี้แนะเพื่อนครูยังอยู่ในระดับพื้นฐาน

ระดับ 2 (พอใช้) บันทึก PLC มีลักษณะเป็นเพียงการรายงานผลการปฏิบัติงาน ขาดการวิพากษ์และการเสนอแนะนวัตกรรมการแก้ปัญหาาร่วมกัน ครูมีลักษณะตั้งรับและไม่กล้าเปิดเผยข้อผิดพลาดในการสอนของตนเอง

ระดับ 1 (ไม่ผ่าน) ไม่มีหลักฐานการเข้าร่วมกระบวนการ PLC หรือหลีกเลี่ยงการรับภาระนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา

มิติที่ 4 การสะท้อนคิดและการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Reflective Practice)

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) บันทึกการสะท้อนคิดแสดงถึงวุฒิภาวะในการประเมินตนเองขั้นสูง สามารถระบุข้อบกพร่องและเชื่อมโยงไปสู่ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ แผนปฏิบัติการมีความรัดกุม เป็นรูปธรรม และระบุวิธีการนำนวัตกรรมการสอนซ่อมเสริมไปแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน

ระดับ 3 (ดี) บันทึกการสะท้อนคิดสามารถระบุจุดเด่นและจุดบกพร่องได้ แต่การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหายังไม่ลึกซึ้ง แผนปฏิบัติการระบุเป้าหมายในการพัฒนาแต่ยังขาดรายละเอียดขั้นตอนการลงมือปฏิบัติที่ชัดเจน

ระดับ 2 (พอใช้) บันทึกการสะท้อนคิดมีลักษณะพรรณนาเหตุการณ์ในห้องเรียนมากกว่าการวิเคราะห์กระบวนการทางปัญญา มักกล่าวโทษปัจจัยภายนอกหรือตัวผู้เรียน แผนปฏิบัติการเลื่อนลอยและไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ระดับ 1 (ไม่ผ่าน) ไม่มีการเขียนสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติงาน หรือเขียนเพียงสรุปผลการสอนสั้น ๆ โดยไม่มีการวางแผนพัฒนาวิชาชีพ

7.5 การยกตัวอย่างการรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์และการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน เพื่อให้เห็นภาพการนำเกณฑ์การประเมินไปใช้ในบริบทจริง ขอยกตัวอย่างกรณีศึกษาของครูผู้เข้าอบรมที่สามารถรวบรวมแฟ้มสะสมงานได้ในระดับ "ดีเยี่ยม"

ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้นำเสนอรายงานผลการปฏิบัติงานโดยเลือกใช้ชุดข้อสอบสถานการณ์เรื่อง "วิกฤตความน่าเชื่อถือของสื่อสังคมออนไลน์กับการสร้างวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech)" ครูได้แนบแผนการสอนที่ใช้ตัวบทสองแหล่ง แหล่งแรกเป็นโพสต์ปลุกปั่นอารมณ์ในสื่อโซเชียล แหล่งที่สองเป็นบทวิเคราะห์ทางกฎหมายและผลกระทบทางจิตวิทยา

ในแฟ้มสะสมงาน ครูได้นำกระตาคำตอบของนักเรียนกลุ่มอ่อนมาแสดงเป็นหลักฐาน โดยระบุใน "บันทึกสะท้อนคิด" ว่าในตอนแรกนักเรียนกลุ่มนี้ไม่สามารถจับใจความตัวบททางกฎหมายได้ และเขียนตอบด้วยอารมณ์รุนแรงคล้ายตามโพสต์ปลุกปั่น จากนั้นครูได้แสดง "บันทึกกระบวนการ PLC" ซึ่งระบุว่าครูได้นำปัญหานี้ไปปรึกษาเพื่อนครู และได้รับคำชี้แนะ (Coaching) ให้กลับไปสร้างนักร้านทางปัญญาโดยใช้กิจกรรม "วรรณกรรมวงจร" ก่อนทำข้อสอบ

หลักฐานชิ้นสำคัญในแฟ้มสะสมงานคือ "กระตาคำตอบฉบับแก้ตัว" ของนักเรียนกลุ่มเดิม ที่ครูนำไปให้ทำหลังจากการสอนซ่อมเสริม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนสามารถลดอคติในการอ่าน และเขียนเสนอแนะการใช้โซเชียลมีเดียอย่างสร้างสรรค์ เคารพสิทธิมนุษยชน แสดงให้เห็นถึงการเกิดคุณลักษณะ "การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง" อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ครูยังได้เขียน "แผนปฏิบัติการระยะสั้น" ที่จะนำเทคนิคการสร้างนักร้านทาง

ความรู้สึกลี้ไปขยายผลและพัฒนาเป็นนวัตกรรมคู่มือการสอนการอ่านเชิงวิพากษ์สำหรับหมวดวิชาภาษาไทยต่อไป

การประเมินจากรายงานผลการปฏิบัติงานและแฟ้มสะสมงานที่มีความละเอียดอ่อนและเป็นระบบเช่นนี้จะทำหน้าที่เป็นเป้าหมายอันทรงคุณค่า ที่ช่วยเจียระไนครูภาษาไทยให้กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ เมื่อครูมีวุฒิภาวะในการทบทวนตนเองและสามารถทำงานร่วมกับเครือข่ายวิชาชีพได้อย่างเข้มแข็ง ความรู้และทักษะที่ได้รับการพัฒนา ย่อมถูกถ่ายทอดลงสู่ตัวผู้เรียน ส่งผลให้เยาวชนไทยสามารถยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล และเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่สง่างาม เปี่ยมด้วยคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาอย่างยั่งยืนสืบไป

8. แบบทดสอบหลังเรียน

โมดูลที่ 5 นับเป็นโมดูลแห่งการนำองค์ความรู้ทั้งหมดไปสู่การปฏิบัติจริง ถือเป็นบทสรุปของการพลิกโฉมกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูภาษาไทย แบบทดสอบหลังเรียนในหัวข้อนี้จึงไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อวัดความจำในทฤษฎีการนิเทศหรือขั้นตอนการทำ PLC แต่ถูกสร้างขึ้นในรูปแบบของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่มุ่งเน้นการวัดสมรรถนะรวม (Overall Competency) และความลุ่มลึกของการสะท้อนคิด (Reflective Thinking) ผู้เข้าอบรมจะต้องเผชิญกับชุดคำถามเชิงสถานการณ์ที่จำลองความซับซ้อนของการทำงานในโรงเรียน เพื่อพิสูจน์ว่าตนเองสามารถสวมบทบาทเป็นทั้งนักออกแบบการเรียนรู้ กัลยาณมิตรทางวิชาการ และผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้อย่างสมบูรณ์

เพื่อให้เห็นภาพสภาพัฒนาการของแบบทดสอบหลังเรียนที่ลุ่มลึกและสอดคล้องกับมาตรฐานระดับอุดมศึกษา จึงขอนำเสนอรายละเอียดและตัวอย่างแบบทดสอบเป็นลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

8.1 วัดดูประสงค์และโครงสร้างของแบบทดสอบหลังเรียน

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาครูภาษาไทยให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 เรียกร้องให้มีระบบการประเมินผลที่สะท้อนสมรรถนะการปฏิบัติงานจริง (Authentic Assessment) แบบทดสอบหลังเรียนในโมดูลที่ 5 จึงถูกออกแบบมาเพื่อก้าวข้ามการทดสอบความจำในเชิงทฤษฎีไปสู่การเป็นเครื่องมือประเมินระดับวุฒิภาวะทางวิชาชีพ ซึ่งจะเป็นบทพิสูจน์ว่าผู้เข้าอบรมพร้อมที่จะก้าวขึ้นเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาแล้วหรือไม่

1) วัดดูประสงค์ของแบบทดสอบหลังเรียน

แบบทดสอบหลังเรียนชุดนี้มุ่งประเมินความสามารถระดับสูงของครูในการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (Theory-Practice Integration) โดยถูกสถาปนาขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์หลักดังต่อไปนี้

1.1) เพื่อตรวจสอบสมรรถนะด้านการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching Skills) ประเมินความสามารถในการใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เพื่อนครูเกิดการตระหนักรู้มองเห็นข้อบกพร่องในแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถค้นหาแนวทางพัฒนาสภาพัฒนาการ คำถามตามกรอบ PISA 2025 ได้ด้วยตนเอง (Costa & Garmston, 2015)

1.2) เพื่อประเมินทักษะการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC Facilitation) ตรวจสอบว่าครูสามารถนำหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น กระดาษคำตอบของนักเรียน มาใช้วิเคราะห์ข้อบกพร่องทางปัญญาและทางคุณธรรมในวงสนทนาได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ และสามารถนำพากลุ่มไปสู่การออกแบบนวัตกรรมการสอนซ่อมเสริมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hargreaves & Fullan, 2012)

1.3) เพื่อประเมินความสามารถในการบูรณาการเป้าหมายเชิงซ้อน ประเมินวิสัยทัศน์ของครูในการผสมผสานการยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่าน เข้ากับการเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการตามพระ

บรมราโชบายด้านการศึกษา โดยวัดจากการที่ครูสามารถนำเสนอทางออกต่อปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียนที่สะท้อนผ่านการทำข้อสอบได้อย่างแหลมคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

1.4) เพื่อวัดระดับความลึกซึ้งของการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ (Professional Reflection)

ตรวจสอบว่าครูสามารถวิพากษ์และประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองอย่างตรงไปตรงมา และสามารถวางแผนการพัฒนาดตนเองอย่างยั่งยืนได้หรือไม่ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการรับรองคุณภาพครูในระดับสากล (Darling-Hammond & Snyder, 2000)

2) โครงสร้างของแบบทดสอบหลังเรียน

เพื่อให้การประเมินสามารถดึงเอาศักยภาพที่แท้จริงของผู้เข้าอบรมออกมาได้อย่างครบถ้วน โครงสร้างของแบบทดสอบจึงถูกออกแบบในรูปแบบของข้อสอบอัตนัยเชิงสถานการณ์ (Situational Judgment Test - SJT) ซึ่งเป็นรูปแบบการทดสอบที่จำลองความซับซ้อนและภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก (Dilemma) ที่ครูต้องเผชิญในบริบทของโรงเรียนจริง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังตารางแสดงโครงสร้างต่อไปนี้

ตารางโครงสร้างแบบทดสอบหลังเรียน โมดูลที่ 5

องค์ประกอบของการทดสอบ	สมรรถนะหลักที่มุ่งวัด (Core Competencies)	บริบทของสถานการณ์จำลอง (Simulated Context)	เกณฑ์การประเมินและน้ำหนักความสำคัญ
ส่วนที่ 1 การจำลองสถานการณ์การเป็นผู้นิเทศและกัลยาณมิตรในวง PLC (Assessing Coaching and PLC Facilitation Skills)	- ทักษะการตั้งคำถามเชิงชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) - ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน (Student Data Analysis) - การออกแบบนวัตกรรมแก้ปัญหา	สถานการณ์ความขัดแย้งในวง PLC นำเสนอกรณีศึกษาที่เพื่อนครูนำผลสอบของนักเรียนที่มีความอ่อนแอ (เช่น อ่านเก่งแต่ไม่เข้าใจเนื้อหา) มาปรึกษาดูแลด้วยความท้อแท้ ผู้สอบต้องเขียนบทสนทนาโต้ตอบและเสนอแผนแก้ปัญหา	ประเมินด้วย Analytic Rubric (ร้อยละ 60) พิจารณาจาก: 1. ความเป็นกัลยาณมิตรและการไม่ด่วนตัดสิน 2. ความแหลมคมของการตั้งคำถามกระตุ้นคิด 3. ความเป็นไปได้ของนวัตกรรมการสอนซ่อมเสริมที่เชื่อมโยงกับพระบรมราโชบาย
ส่วนที่ 2 การเขียนความเรียงสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ (Professional Reflective Essay)	- ทักษะการสะท้อนคิดระดับวิพากษ์ (Critical Reflection) - การเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ - การสร้างพันธสัญญาทางวิชาชีพ	การถอดบทเรียนจากประสบการณ์ตรง ผู้สอบเขียนความเรียงเพื่อทบทวนกระบวนการทำงานของตนเองตลอดหลักสูตร วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งในการออกแบบเครื่องมือวัดผล PISA	ประเมินด้วย Analytic Rubric (ร้อยละ 40) พิจารณาจาก: 1. ความลึกซึ้งของการวิพากษ์ตนเอง (Self-Critique)

องค์ประกอบของ การทดสอบ	สมรรถนะหลักที่มุ่งวัด (Core Competencies)	บริบทของสถานการณ์จำลอง (Simulated Context)	เกณฑ์การประเมินและ น้ำหนักความสำคัญ
		และวิจารณ์การเติบโตทาง ความคิดของตนเองผ่าน กระบวนการ PLC	2. การอ้างอิงทฤษฎี การสอนมาสนับสนุน แนวคิด 3. ความชัดเจนของ แผนปฏิบัติการใน อนาคต

3) การขยายความและตัวอย่างการนำไปใช้ของแบบทดสอบแต่ละส่วน

เพื่อให้คุณาจารย์และวิทยากรผู้ประเมินสามารถนำโครงสร้างนี้ไปสร้างชุดข้อสอบที่มีความทันสมัยและสอดคล้องกับพลวัตของสังคมยุคดิจิทัล จึงขอขยายความลักษณะของข้อสอบในแต่ละส่วนดังนี้

การขยายความส่วนที่ 1 การจำลองสถานการณ์การเป็นผู้นิเทศและกัลยาณมิตรในวง PLC ในส่วนนี้ ข้อสอบจะทำให้ผู้เข้าอบรมสวมบทบาทเป็น "ผู้นำทางวิชาการ" ที่ต้องประทับประคองเพื่อนร่วมวิชาชีพ สถานการณ์ที่นำมาใช้ควรเป็นสถานการณ์ร่วมสมัยที่ไร้คำตอบตายตัว (Ill-structured Problem)

ตัวอย่างบริบทข้อสอบ: ครูเอมมีนำกระดาษคำตอบของนักเรียนมาแสดงในวง PLC โดยโจทย์คือการใช้บทความเรื่อง "ลิขสิทธิ์ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับการคุ้มครองผลงานนักเขียนวรรณกรรม" นักเรียนส่วนใหญ่ในห้องตอบข้อสอบโดยให้เหตุผลว่า การลอกเลียนแบบผลงานด้วย AI ไม่ใช่เรื่องผิดตราบใดที่สามารถสร้างรายได้และช่วยให้ทำงานส่งครูได้ทันเวลา ครูเอมมีรู้สึกหมกหมุ่นและกล่าวในวง PLC ว่า "วิชาภาษาไทยคงไม่สามารถสอนให้เด็กรู้จักความซื่อสัตย์ได้อีกต่อไปในยุคเทคโนโลยี"

ภาระงานของผู้สอบ:

1) ท่านจะใช้หลักการชี้แนะ (Coaching) ตั้งคำถามอย่างไรให้ครูเอมมีกลับมาทบทวน "สถาปัตยกรรมคำถาม" ของตนเองโดยไม่รู้สึกละอาย

2) ท่านจะเสนอแนะในวง PLC อย่างไร เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นกระบวนการประเมินและสะท้อนคิด (Reflect and Evaluate) ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพที่สุจริต" ให้แก่นักเรียนกลุ่มนี้

การตอบข้อสอบในลักษณะนี้ ผู้สอบจะต้องดึงเอาความรู้เรื่องการสร้างนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) และศิลปะการประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) มาอธิบายอย่างเป็นระบบ (ศิริชัย กาญจนวสี, 2556)

การขยายความส่วนที่ 2 การเขียนความเรียงสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ

การเขียนความเรียงสะท้อนคิด (Reflective Essay) ไม่ใช่การเขียนรายงานสรุปกิจกรรม แต่เป็นกระบวนการที่ครูจะต้องส่องกระจกดูการทำงานของตนเองอย่างซื่อสัตย์ (Schön, 1983) ข้อสอบจะกำหนดประเด็นท้าทายให้ครูสืบค้นกระบวนการที่ตนที่เปลี่ยนไปของตนเอง

ตัวอย่างคำสั่งการเขียนความเรียง: จงเขียนความเรียงความยาว 500-800 คำ เพื่อสะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพของท่าน โดยให้ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

1) ก่อนเข้ารับการอบรม ท่านมีมุมมองต่อการประเมินผลการอ่านอย่างไร และกระบวนการสร้างข้อสอบตามกรอบ PISA 2025 ได้เข้ามาทำลายมายาคติเดิมของท่านอย่างไรบ้าง

2) โปรดหยิบยก "ความผิดพลาด" 1 ประการที่ท่านค้นพบจากการนำแผนการสอนไปทดลองใช้จริง และอธิบายว่า PLC ได้ช่วยให้ท่านก้าวข้ามความผิดพลาดนั้นได้อย่างไร

3) ท่านจะนำองค์ความรู้เชิงบูรณาการนี้ไปสร้าง "ระบบนิเวศการเรียนรู้" ในสถานศึกษาของท่านอย่างไร เพื่อให้การสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรมตามพระบรมราโชบาย เป็นสิ่งที่ยั่งยืนและจับต้องได้จริง

การออกแบบโครงสร้างแบบทดสอบหลังเรียนที่ผสมผสานการแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์เข้ากับการสะท้อนคิดเชิงลึกนี้ จะช่วยพลิกโฉมการวัดผลในระดับอุดมศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครู เมื่อผู้เข้าอบรมสามารถผ่านการทดสอบที่เข้มข้นนี้ได้ ย่อมเป็นเครื่องยืนยันว่าสถาบันได้ผลิต "สถาปนิกทางการศึกษา" ที่พร้อมจะลงสนามจริง เพื่อออกแบบการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่แหลมคม ทรงพลานุภาพ และสามารถเจียระไนสติปัญญาควบคู่ไปกับคุณลักษณะอันงดงามของเยาวชนไทยได้อย่างสมบูรณ์แบบ

8.2 ตัวอย่างแบบทดสอบหลังเรียน ส่วนที่ 1 การจำลองสถานการณ์การทำงานในวง PLC

แบบทดสอบส่วนนี้เป็นข้อสอบอัตนัยเชิงสถานการณ์ (Situational Judgment Test) ที่มุ่งประเมินวุฒิภาวะทางอารมณ์ ทักษะการเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) และความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมแก้ปัญหาของครูภาษาไทย

เอกสารแบบทดสอบ: ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์ (เวลาทำข้อสอบ 45 นาที)

คำชี้แจง: ให้อ่านกรณีศึกษาต่อไปนี้อย่างละเอียด และเขียนอธิบายแนวทางการแก้ปัญหาในฐานะสมาชิกวงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยใช้หลักวิชาการและทฤษฎีการสอนมาสนับสนุน

กรณีศึกษา ในวงประชุม PLC ของหมวดวิชาภาษาไทย ครูสมศรีนำเสนอปัญหาด้วยสีหน้าเคร่งเครียดว่า เมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา เธอได้นำชุดข้อสอบสถานการณ์เรื่อง "วิกฤตสื่อสังคมออนไลน์กับการสร้างวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech)" ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการตรวจข้อสอบพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถดึงข้อมูลจากตัวบทมาเขียนตอบได้อย่างครบถ้วนและสละสลวย ซึ่งสะท้อนว่าสมรรถนะการอ่านขั้นพื้นฐานผ่านเกณฑ์อย่างฉลุย แต่นักเรียนเกินครึ่งห้องกลับเขียนข้อเสนอแนะในตอนท้ายว่า "ควรใช้การตั้งศาลเตี้ยออนไลน์เพื่อขูดคุ้ยประจักษ์และกลั่นแกล้งผู้ที่สร้างวาทกรรมเกลียดชังกลับคืนให้สาสม สังคมจะได้สงบสุข" ครูสมศรีรู้สึกท้อแท้และสรุปในวง PLC ว่า "เด็กสมัยนี้ก้าวร้าวและสอนเรื่องคุณธรรมไม่ได้ผลหรอก เราพยายามบูรณาการแล้วแต่เด็กก็คิดได้แค่นี้ ฉะนั้นเราคงต้องกลับไปออกข้อสอบแบบปรนัยเน้นหลักภาษาเหมือนเดิมดีกว่า"

ข้อคำถาม: หากท่านเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Critical Friend) ในวง PLC นี้ จงเขียนตอบใน 2 ประเด็นต่อไปนี้ 1) ท่านจะใช้ทักษะการชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) โดยร่าง "บทสนทนาโต้ตอบ" และตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อชวนครูสมศรีสะท้อนคิดอย่างไร เพื่อไม่ให้เธอท้อแท้และไม่ด่วนสรุปกลับไปใช้วิธีการสอนแบบเดิม 2) ท่านจะเสนอแนวทางการออกแบบ "นวัตกรรมการสอนซ่อมเสริม" ในวง PLC เพื่อแก้ปัญหาข้อบกพร่องทางคุณธรรมของนักเรียนกลุ่มนี้ได้อย่างไร โดยให้สอดคล้องกับคุณลักษณะการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

แนวคำตอบที่คาดหวังและเกณฑ์การให้คะแนน (สำหรับผู้ตรวจประเมิน) ผู้สอบที่ผ่านเกณฑ์ระดับ "ดีเยี่ยม" จะต้องแสดงทักษะการสื่อสารเชิงบวก ไม่ตำหนิเพื่อนครู และนำเสนอนวัตกรรมที่จับต้องได้ โดยมีองค์ประกอบของคำตอบดังนี้

ส่วนที่ 1 ทักษะการชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) ผู้สอบต้องร่างบทสนทนาที่เริ่มต้นด้วยการชื่นชม (Validation) และตามด้วยคำถามกระตุ้นคิด

ตัวอย่างคำตอบที่ยอดเยี่ยม "ก่อนอื่นต้องขอชื่นชมครูสมศรีมาก ๆ ที่กล้าหยิบยกประเด็นที่ท้าทายและเข้ากับยุคสมัยมาสร้างเป็นข้อสอบ ซึ่งช่วยดึงศักยภาพการอ่านของเด็กออกมาได้ดีมากครับ แต่จากคำตอบของนักเรียนที่ดูเหมือนจะขาดความเห็นอกเห็นใจนั้น ครูสมศรีคิดว่าในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเรา ก่อนที่จะให้เด็กทำข้อสอบ เราอาจจะยังขาดกิจกรรมที่ช่วยสร้าง 'นั่งร้านทางความรู้สึก' (Affective Scaffolding) ในจุดใดไปบ้างไหมครับ เด็กๆ ถึงได้ตัดสินใจใช้ความรุนแรงโต้กลับความรุนแรงเช่นนั้น" (Costa & Garmston, 2015)

ส่วนที่ 2 การเสนอแนะนวัตกรรมแก้ปัญหา ผู้สอบต้องแยกแยะได้ว่านี่คือ "ข้อบกพร่องทางคุณธรรม" ไม่ใช่ข้อบกพร่องด้านการอ่าน และเสนอทางออกที่เป็นรูปธรรม

ตัวอย่างคำตอบที่ยอดเยี่ยม "ผมขอเสนอให้หมวดภาษาไทยของเรา ร่วมกันปรับแผนการสอนใหม่ครับ ปัญหานี้แก้ไม่ได้ด้วยการบรรยายศีลธรรมหน้าชั้น แต่เราต้องบูรณาการกิจกรรม 'วรรณกรรมวงจร' (Literature Circle) เข้าไปในรายวิชา โดยนำเรื่องสั้นร่วมสมัยที่สะท้อนความเจ็บปวดและบาดแผลทางจิตใจของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งออนไลน์ มาให้นักเรียนอ่านและล้อมวงอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้สึกกันก่อน การทำเช่นนี้จะช่วยปรับฐานความตระหนักรู้ทางศีลธรรมและหล่อหลอมวุฒิภาวะทางอารมณ์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนความผิดพลาดในกระตาดคำตอบ ให้กลายเป็นโอกาสทองในการสร้างพลเมืองที่ดีและมีจิตใจมั่นคงตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาค่ะ" (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

8.3 ตัวอย่างแบบทดสอบหลังเรียน ส่วนที่ 2 การเขียนความเรียงสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ

แบบทดสอบส่วนนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) โดยท้าทายให้นิสิตนักศึกษาครูหรือครูผู้เข้าอบรม ได้สืบค้นเข้าไปในประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ของตนเองตลอดหลักสูตร เพื่อสร้างความหมายและทิศทางในการประกอบวิชาชีพ

เอกสารแบบทดสอบ: ส่วนที่ 2 การสะท้อนคิดระดับวิพากษ์ (เวลาทำข้อสอบ 60 นาที)

คำชี้แจง: จงเขียนความเรียงสะท้อนคิด (Reflective Essay) ความยาวไม่น้อยกว่า 500 คำ เพื่อสังเคราะห์ประสบการณ์ที่ท่านได้รับจากการนำเครื่องมือวัดผลตามกรอบ PISA 2025 ไปใช้จริงในชั้นเรียน โดยความเรียงของท่านจะต้องครอบคลุมประเด็นเชิงวิพากษ์ทั้ง 3 ประการต่อไปนี้

1) **การรื้อถอนและสร้างใหม่** การค้นพบจุดแข็งและจุดบกพร่องของ "สถาปัตยกรรมคำถาม" เชิงสถานการณ์ที่ท่านเป็นผู้ออกแบบเอง เมื่อนำไปใช้จริงกับผู้เรียน

2) **พลังของเครือข่าย** ผลกระทบของกระบวนการ PLC และ Coaching ที่มีต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การสอนและการมองปัญหาในชั้นเรียนของท่าน

3) **ก้าวต่อไป** พันธสัญญา (Commitment) ในการนำองค์ความรู้ไปขับเคลื่อนวิชาชีพครูภาษาไทย เพื่อสร้างเยาวชนที่มีความแหลมคมทางปัญญาและมีคุณธรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต

แนวทางการวิเคราะห์และประเมินความเรียงสะท้อนคิด (สำหรับผู้ตรวจประเมิน) ผู้ตรวจประเมินระดับอุดมศึกษาควรมองหาร่องรอยของ "การสะท้อนคิดระดับวิพากษ์" (Critical Reflection) ซึ่งหมายถึงการที่ผู้สอบไม่เพียงแค่เล่าเหตุการณ์แบบผิวเผินว่าเกิดอะไรขึ้น (What happened) แต่สามารถวิเคราะห์ลงลึกถึงสาเหตุ (Why it happened) และเชื่อมโยงเข้ากับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ การสะท้อนคิดที่

ยอดเยี่ยมจะแสดงให้เห็นถึงความตระหนักว่า การสอนภาษาไทยและการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่าน คือเครื่องมือทรงพลังในการสร้างความยุติธรรมทางสังคมและหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ (Schön, 1983)

ตัวอย่างสาระสำคัญในความเรียงระดับ "ดีเยี่ยม" (Exemplar Snippets)

ในประเด็นที่ 1 (การรื้อถอนและสร้างใหม่): ผู้สอบสะท้อนว่า "ข้าพเจ้าเคยเชื่อว่าข้อสอบที่ดีคือข้อสอบที่วัดความจำหลักภาษาได้แม่นยำ แต่เมื่อได้ออกแบบข้อสอบสถานการณ์ PISA เรื่องพลวัตทางวัฒนธรรม ข้าพเจ้าพบจุดบกพร่องของตนเองว่า คำสั่งในข้อสอบของข้าพเจ้ายังมีความกำกวม ทำให้เด็กกลุ่มอ่อนเกิดภาวะข้อมูลล้นทะลัก (Information Overload) ประสบการณ์นี้สอนให้ข้าพเจ้ารู้ว่า ก่อนจะวัดกระบวนการคิดขั้นสูง ครูต้องเชี่ยวชาญในการสร้างนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ให้ผู้เรียนเสียก่อน"

ในประเด็นที่ 2 (พลังของเครือข่าย): ผู้สอบสะท้อนว่า "ในอดีตข้าพเจ้ามักปิดประตูสอนและแก้ปัญหาเพียงลำพัง แต่เมื่อได้นำกระดานคำตอบของนักเรียนมาเปิดเผยในวง PLC ข้าพเจ้าได้เรียนรู้การลดอัตตา (Ego) การรับฟังคำชี้แนะจากเพื่อนครูช่วยให้ข้าพเจ้าแยกแยะ 'ข้อบกพร่องทางคุณธรรม' ออกจาก 'ข้อบกพร่องทางปัญญา' ได้อย่างเฉียบขาด ซึ่งเปลี่ยนมุมมองของข้าพเจ้าจากการสอนเพื่อตัดสินผล เป็นการสอนเพื่อพัฒนาอย่างแท้จริง" (Darling-Hammond & Snyder, 2000)

ในประเด็นที่ 3 (ก้าวต่อไป): ผู้สอบสะท้อนว่า "ข้าพเจ้าขอตั้งพันธสัญญากับตัวเองว่า จะไม่กลับไปใช้วิธีการประเมินแบบดั้งเดิมที่ตีกรอบความคิดผู้เรียนอีกต่อไป ข้าพเจ้าจะใช้ห้องเรียนภาษาไทยเป็นบ้านหลอมวิจรรณญาณ โดยใช้ตัวบทที่ทันสมัยเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้เท่าทันโลก และใช้การตั้งคำถามที่ลุ่มลึกเพื่อปลูกฝังพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าความฉลาดรู้ด้านการอ่านคือรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนไทยเติบโตเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อบ้านเมืองได้อย่างสง่างาม"

การใช้แบบทดสอบหลังเรียนในลักษณะการแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์และการเขียนความเรียงสะท้อนคิดนี้ จะช่วยให้ครูสามารถประเมินสมรรถนะเชิงวิชาชีพของผู้เรียนได้อย่างรอบด้านและลึกซึ้ง เครื่องมือเหล่านี้จะเป็นกลไกสำคัญในการรับประกันว่า หลักสูตรพัฒนาครูภาษาไทยได้ผลิตบุคลากรที่มีวุฒิภาวะทางวิชาการและพร้อมที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้แก่ระบบการศึกษาไทยอย่างแท้จริง

8.4 เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) สำหรับแบบทดสอบหลังเรียน

การประเมินสมรรถนะขั้นสูงของวิชาชีพครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการเป็นผู้นำทางวิชาการและการจัดการเรียนรู้ที่ซับซ้อนตามกรอบ PISA 2025 ไม่สามารถใช้วิธีการให้คะแนนแบบองค์รวม (Holistic Rubric) ที่อาจเกิดความลำเอียงหรือข้อผิดพลาดของผู้ประเมินได้ เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubric) จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อวินิจฉัยและจำแนกความเชี่ยวชาญของผู้เข้าอบรมออกเป็นมิติต่างๆ อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) เกณฑ์การประเมินนี้ได้รับการออกแบบมาให้สอดคล้องกับข้อสอบเชิงสถานการณ์ในหัวข้อที่ 8.2 และความเรียงสะท้อนคิดในหัวข้อที่ 8.3 อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถใช้เป็นมาตรวัดวุฒิภาวะทางวิชาชีพได้อย่างเที่ยงตรง

โครงสร้างของเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบสำหรับแบบทดสอบหลังเรียน แบ่งออกเป็น 4 ระดับคุณภาพ ได้แก่ ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) ระดับ 3 (ดี) ระดับ 2 (พอใช้) และ ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) โดยมีมิติการประเมินที่ครอบคลุมสมรรถนะหลัก 3 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มิติที่ 1 ทักษะการนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นกัลยาณมิตรในวง PLC (Coaching and PLC Facilitation Skills) มิติดังนี้มุ่งประเมินความสามารถในการใช้คำถามกระตุ้นคิด (Cognitive Coaching) และการบริหารจัดการความขัดแย้งหรือความท้อแท้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) ผู้เข้าอบรมสามารถออกแบบคำถามปลายเปิดเพื่อชี้แนะทางปัญญาได้อย่างแหลมคมและเป็นธรรมชาติ คำถามช่วยให้เพื่อนครูมองเห็นข้อบกพร่องในสถาปัตยกรรมคำถามของตนเองได้ โดยไม่รู้สึกรู้สีกถูกต่อว่าหรือถูกประเมินคุณค่า มีการแสดงความเข้าใจ (Empathy) อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาในวง PLC ที่เป็นรูปธรรม สร้างสรรค์ และมีทฤษฎีการจัดการเรียนรู้รองรับอย่างสมบูรณ์แบบ (Costa & Garmston, 2015)

ระดับ 3 (ดี) ผู้เข้าอบรมสามารถตั้งคำถามเพื่อชี้แนะเพื่อนครูได้ดี มีความพยายามในการเป็นกัลยาณมิตร แต่บางคำถามยังมีลักษณะของการชี้นำคำตอบหรือแฝงการตัดสินอยู่บ้าง สามารถนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาในวง PLC ได้อย่างสมเหตุสมผล แต่ยังขาดความลุ่มลึกในการอธิบายความเชื่อมโยงกับทฤษฎีทางการศึกษา

ระดับ 2 (พอใช้) บทสนทนาหรือคำถามที่ใช้มีลักษณะเป็นการให้คำแนะนำโดยตรงหรือเป็นการสั่งการมากกว่าการกระตุ้นให้เกิดการสะท้อนคิด แนวทางแก้ปัญหาที่นำเสนอในวง PLC เป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ขาดการมองภาพรวมของระบบนิเวศการจัดการเรียนรู้

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) ไม่สามารถแสดงบทบาทของผู้นิเทศแบบชี้แนะได้ ใช้ถ้อยคำในเชิงตำหนิหรือด่วนตัดสินความผิดพลาดของเพื่อนครู และไม่สามารถนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพเพื่อขับเคลื่อนวง PLC ได้

มิติที่ 2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางยกระดับความฉลาดรู้ PISA 2025 ควบคู่กับคุณลักษณะ 4 ประการ มิติดังนี้มุ่งประเมินวิสัยทัศน์ในการบูรณาการการอ่านเชิงวิพากษ์เข้ากับการสร้างความ เป็นพลเมือง

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) ผู้เข้าอบรมสามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่องทางปัญญา (Cognitive Deficit) และข้อบกพร่องทางคุณธรรม (Moral Deficit) ของผู้เรียนจากสถานการณ์จำลองได้อย่างแยกขาดและแม่นยำ พร้อมทั้งสามารถเสนอนวัตกรรมการสอนซ่อมเสริมที่บูรณาการการอ่านระดับประเมินและสะท้อนคิด เข้ากับการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดีได้อย่างกลมกลืน ทรงพลัง และไม่เป็นการยึดเยื้อดเนื้อหา (OECD, 2024)

ระดับ 3 (ดี) ผู้เข้าอบรมสามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่องของผู้เรียนได้ถูกต้อง เสนอแนวทางการสอนซ่อมเสริมที่สอดคล้องกับโครงสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่าน แต่การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายยังมีลักษณะที่ค่อนข้างแยกส่วน หรือยังเห็นรอยต่อที่ไม่ผสมผสานเป็นเนื้อเดียวกันกับวิชาภาษาไทย

ระดับ 2 (พอใช้) ผู้เข้าอบรมสามารถระบุปัญหาของผู้เรียนได้เพียงผิวเผิน แนวทางการสอนซ่อมเสริมยังคงเน้นการสอนแบบบอกเล่าหรือการท่องจำหลักกรรม ไม่สอดคล้องกับกระบวนการคิดขั้นสูงตามกรอบ PISA และไม่สามารถสร้างสรรค์แนวทางที่ตอบสนองต่อพลวัตของสังคมได้

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) ไม่สามารถเชื่อมโยงปัญหาในชั้นเรียนเข้ากับกรอบ PISA หรือคุณลักษณะ 4 ประการได้เลย แนวทางแก้ปัญหาที่นำเสนอมีความคลาดเคลื่อนทางวิชาการและไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

มิติที่ 3 ความลุ่มลึกของการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ (Depth of Professional Reflection)

มิตินี้ใช้ประเมินจากความเรียงสะท้อนคิด เพื่อตรวจสอบการเติบโตภายในจิตใจและพันธสัญญาของครู

ระดับ 4 (ดีเยี่ยม) ความเรียงสะท้อนคิดแสดงถึงวุฒิภาวะขั้นสูงสุดของการเป็นนักปฏิบัติที่รู้จักสะท้อนคิด (Reflective Practitioner) มีการสืบค้นและวิพากษ์หรือถนอมความเชื่อเดิมของตนเองอย่างตรงไปตรงมา สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ได้รับจากวง PLC เข้ากับทฤษฎีทางการศึกษาและบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งแสดงพันธสัญญาทางวิชาชีพที่มุ่งมั่นและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (Actionable Commitment) เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในห้องเรียน (Schön, 1983)

ระดับ 3 (ดี) ความเรียงมีการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดบกพร่องในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้ดี แต่อาจยังขาดความลึกซึ้งในการเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม นโยบายระดับชาติ หรือผลกระทบระยะยาว พันธสัญญาทางวิชาชีพมีความชัดเจนแต่อาจกว้างเกินไปจนยากที่จะวัดผลการปฏิบัติ

ระดับ 2 (พอใช้) ความเรียงมีลักษณะเป็นการพรรณนาหรือเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องอบรมมากกว่าการวิเคราะห์เจาะลึกกระบวนการทางปัญญา ขาดการสะท้อนถึงอิทธิพลของกระบวนการ PLC ที่มีต่อการเปลี่ยนมุมมอง และพันธสัญญาทางวิชาชีพมีลักษณะเลื่อนลอย

ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง) เขียนเพียงสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนรู้มาโดยไม่มีการวิเคราะห์หรือตั้งคำถามกับตนเอง ไม่ปรากฏร่องรอยของการสะท้อนคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลง และไม่มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาวิชาชีพในอนาคต

การประยุกต์ใช้เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบนี้ จะช่วยให้คณาจารย์สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้เข้าอบรมได้อย่างเจาะจง นำไปสู่การพัฒนาจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อนได้อย่างแม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประเมินเพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างแท้จริง (Darling-Hammond & Snyder, 2000)

การออกแบบโครงสร้างการทดสอบและประเมินผลในหัวข้อที่ 8 นี้ ถือเป็นจิ๊กซอว์ชิ้นสุดท้ายที่เติมเต็มความสมบูรณ์ของหลักสูตรพัฒนาครูภาษาไทย โดยเริ่มต้นจากหัวข้อ 8.1 ที่กำหนดวัตถุประสงค์และโครงสร้างการทดสอบอย่างรัดกุม เพื่อก้าวข้ามการวัดผลแบบท่องจำไปสู่การประเมินสมรรถนะการปฏิบัติงานนำไปสู่หัวข้อ 8.2 ที่ท้าทายผู้เข้าอบรมด้วยข้อสอบอัตนัยเชิงสถานการณ์จำลองความซับซ้อนในวง PLC ซึ่งเรียกร้องให้ครูต้องจัดเอาทักษะการชี้แนะทางปัญญาและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ออกมาใช้ จากนั้นในหัวข้อ 8.3 จึงเปิดพื้นที่ให้ครูได้สำรวจการเติบโตภายในจิตใจผ่านการเขียนความเรียงสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ เพื่อสร้างพันธสัญญาที่มุ่งมั่นในการสร้างสรรค์ห้องเรียนภาษาไทย และถูกกำกับคุณภาพด้วยหัวข้อ 8.4 ผ่านเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบที่มีความเที่ยงตรงและเป็นวิทยาศาสตร์ การร้อยเรียงกระบวนการทดสอบทั้งหมดนี้เข้าด้วยกัน ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องยืนยันความสำเร็จของหลักสูตร แต่ยังเป็นกลไกอันทรงพลังที่เปลี่ยนครูภาษาไทยให้กลายเป็นผู้นำทางวิชาการ ที่พร้อมจะหล่อหลอมเยาวชนให้มีความฉลาดรู้ด้านการอ่านที่แหลมคม และมีคุณลักษณะอันประเสริฐตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา เพื่อเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคมไทยสืบไป

รายการอ้างอิงท้ายโมดูลที่ 5

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แนวทางการดำเนินงานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา* รัชกาลที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ทิตนา แคมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศิริชัย กาญจนวสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. (พิมพ์ครั้งที่ 7.) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Costa, A L, & Garmston, R J. (2015). *Cognitive coaching A foundation for renaissance schools* Rowman & Littlefield.
- Darling-Hammond, L., & Snyder, J. (2000). *Authentic assessment of teaching in context*. Teaching and Teacher Education, 16(5-6), 523-545.
- Edmondson A. (1999). *Psychological safety and learning behavior in work teams*. Administrative Science Quarterly. 44(2) 350-383.
- Joyce, B, & Calhoun, E. (2010). *Models of professional development A celebration of educators*. Corwin Press.
- Hargreaves, A, & Fullan, M. (2012). *Professional capital Transforming teaching in every school Teachers*. College Press.
- OECD. (2024). *PISA 2025 reading framework*. OECD Publishing.
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แนวทางการดำเนินงานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา รัชกาลที่ 10*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2564). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- แข็งแตกชูแปรี, อ. ด. (2562). *เจ้าชายน้อย* (อำพรณ โอตระกูล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เรือนปัญญา.
- ทิตนา แคมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศิริชัย กาญจนวสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). *ผลการประเมิน PISA 2022 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2560/2561 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล*.
- Costa, A L, & Garmston, R J. (2015). *Cognitive coaching A foundation for renaissance schools* Rowman & Littlefield.
- Darling-Hammond, L., & Snyder, J. (2000). *Authentic assessment of teaching in context*. Teaching and Teacher Education, 16(5-6), 523-545.
- Edmondson A. (1999). *Psychological safety and learning behavior in work teams*. Administrative Science Quarterly. 44(2) 350-383.
- Joyce, B, & Calhoun, E. (2010). *Models of professional development A celebration of educators*. Corwin Press.
- Hargreaves, A, & Fullan, M. (2012). *Professional capital Transforming teaching in every school* Teachers. College Press.
- OECD. (2024). *PISA 2025 reading framework*. OECD Publishing.
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books

ภาคผนวก ก

แบบทดสอบวัดสมรรถนะความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น เพื่อการประเมินและยกระดับคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับครูผู้เข้าอบรมในการนำไปประยุกต์ใช้ประเมินผลนักเรียนในชั้นเรียนจริง โดยมุ่งเน้นการวัดกระบวนการทางปัญญาขั้นสูงควบคู่กับการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้ทางคุณธรรม แบบทดสอบชุดนี้ประกอบด้วยชุดตัวบทที่หลากหลายและครอบคลุมบริบททางสังคมที่นักเรียนต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน พร้อมด้วยแนวทางการวิเคราะห์และเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกส่วน (Analytic Rubric) ที่ครูสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการตรวจชิ้นงานและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชุดการประเมินที่ 1

การวิเคราะห์ตัวบทหลากหลายแหล่ง บริบทสาธารณะ ประเด็นข้อขัดแย้ง พลวัตของเมืองเก่ากับการพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐาน

บทอ่านที่ 1 จดหมายเปิดผนึกจากกลุ่มเยาวชนรักษ์รากเหง้า พวกเราในฐานะเยาวชนที่เติบโตมาในย่านเมืองเก่า ขอแสดงจุดยืนคัดค้านโครงการรื้อถอนอาคารไม้โบราณอายุกว่าร้อยปีเพื่อสร้างเป็นอาคารจอดรถอัจฉริยะ แม้ว่าทางเทศบาลจะให้เหตุผลว่าโครงการนี้จะช่วยแก้ปัญหการจราจรที่ติดขัดและรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น แต่พวกเรามองว่าการกระทำเช่นนี้คือการทำลายหัวใจของชุมชน อาคารเหล่านี้ไม่ใช่เพียงเศษไม้ผุพัง แต่เป็นพยานทางประวัติศาสตร์ที่บอกเล่าวิถีชีวิต ความผูกพัน และร่องรอยอารยธรรมของบรรพบุรุษ หากเราทำลายสิ่งเหล่านี้ไปเพื่อแลกกับความสะดวกสบายชั่วคราว เราจะเหลือสิ่งใดเป็นความภาคภูมิใจให้ลูกหลาน การพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนไม่ควรต้องแลกมาด้วยการลบเลือนอดีต แต่ควรเป็นการหาจุดสมดุลที่เทคโนโลยีและรากเหง้าทางวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน

บทอ่านที่ 2 บทความแสดงความคิดเห็นจากสมาคมผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ความเปลี่ยนแปลงเป็นนิรันดร์ และเมืองที่ปฏิเสธความเปลี่ยนแปลงคือเมืองที่กำลังจะตาย โครงการสร้างอาคารจอดรถอัจฉริยะในย่านเมืองเก่าคือความกล้าหาญในการก้าวไปข้างหน้า เราต้องยอมรับความจริงว่าปัญหการจราจรและพื้นที่จอดรถที่ไม่เพียงพอได้ส่งผลกระทบอย่างหนักต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น ร้านค้าดั้งเดิมหลายแห่งต้องปิดตัวลงเพราะผู้คนไม่สามารถเดินทางมาจับจ่ายใช้สอยได้สะดวก โครงการนี้จะสร้างเม็ดเงินหมุนเวียน สร้างงาน และดึงดูดนักลงทุนรายใหม่เข้ามาในพื้นที่ การอนุรักษ์ที่แท้จริงไม่ใช่การแช่แข็งทุกอย่างไว้เหมือนในพิพิธภัณฑ์ แต่คือการปรับปรุงพื้นที่ให้ตอบโจทย์วิถีชีวิตของคนยุคปัจจุบัน เราไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่กับอดีตได้หากท้องร่วงหรือไม่มีงานทำ การเสียสละอาคารเก่าบางส่วนเพื่อต่อลมหายใจทางเศรษฐกิจให้คนทั้งเมืองจึงเป็นทางเลือกที่สมเหตุสมผลที่สุด

คำถามที่ 1 สมรรถนะการค้นหาข้อมูล จากบทอ่านที่ 1 กลุ่มเยาวชนรักษ์รากเหง้าระบุว่าอาคารไม้โบราณมีความสำคัญต่อชุมชนในแง่ใดบ้าง

คำถามที่ 2 สมรรถนะการทำความเข้าใจ ผู้เขียนบทอ่านที่ 2 ใช้เหตุผลใดในการโต้แย้งแนวคิดการอนุรักษ์อาคารเก่าไว้ในสภาพเดิมทั้งหมด

คำถามที่ 3 สมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด หากนักเรียนเป็นนายกเทศมนตรีที่ต้องตัดสินใจอนุมัติหรือยกเลิกโครงการนี้ นักเรียนจะนำข้อเสนอจากทั้งสองบทอ่านมาประกอบการพิจารณาเพื่อหาทางออกที่ยั่งยืนได้อย่างไร จงอธิบายพร้อมยกเหตุผลประกอบที่สะท้อนถึงการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี

แนวทางการวิเคราะห์และเกณฑ์การให้คะแนนแบบบูรณาการ ชุดที่ 1

คำถามที่ 1 มุ่งวัดทักษะพื้นฐาน นักเรียนต้องสามารถสกัดข้อมูลที่ปรากฏชัดเจนในบทอ่าน คำตอบที่ถูกต้องคือ อาคารไม้เป็นพยานทางประวัติศาสตร์ที่บอกเล่าวิถีชีวิต ความผูกพัน และร่องรอยอารยธรรมของบรรพบุรุษ

คำถามที่ 2 มุ่งวัดการตีความและการหาความสัมพันธ์ คำตอบที่ถูกต้องคือ ผู้เขียนมองว่าการแซ่แข็งเมืองไว้เหมือนพิพธิภัณฑ์ทำให้เกิดปัญหาการจราจร ส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจ ร้านค้าต้องปิดตัวลง การเสียสละอาคารเก่าจึงเป็นการต่อลมหายใจทางเศรษฐกิจให้คนทั้งเมือง

คำถามที่ 3 มุ่งวัดกระบวนการคิดขั้นสูงและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ครูผู้สอนควรใช้เกณฑ์การประเมินดังต่อไปนี้

ระดับดีเยี่ยม นักเรียนสามารถนำเสนอทางออกที่ประนีประนอมได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การเสนอให้สร้างอาคารจอดรถในพื้นที่ใกล้เคียงแทน หรือการนำสถาปัตยกรรมไม้โบราณมาออกแบบผสานกับอาคารจอดรถอัจฉริยะ คำตอบมีการอ้างอิงข้อมูลจากทั้งมิติประวัติศาสตร์และเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นถึงวุฒิภาวะในการมองปัญหาอย่างรอบด้าน สะท้อนความรักในรากเหง้าของชาติควบคู่ไปกับการรับผิดชอบต่อการพัฒนาสังคม

ระดับดี นักเรียนเลือกเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน แต่สามารถนำหลักฐานจากบทอ่านมาสนับสนุนจุดยืนของตนเองได้อย่างมีตรรกะ มีการอธิบายถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน ซึ่งสะท้อนความตระหนักรู้ในฐานะพลเมือง แม้จะยังขาดการบูรณาการทางออกร่วมกัน

ระดับพอใช้ นักเรียนใช้เพียงความรู้สึกส่วนตัวในการตัดสินปัญหาโดยไม่อ้างอิงข้อมูลจากบทอ่าน ไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์หรือความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และไม่ปรากฏร่องรอยของการสะท้อนคุณธรรมหรือความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ชุดการประเมินที่ 2

การวิเคราะห์ตัวบทผสม บริบททางการงาน ประเด็นข้อขัดแย้ง เรื่อง ทักษะแห่งอนาคตกับการปรับตัวในโลกยุคปัญญาประดิษฐ์

บทอ่าน แผนผังและเงื่อนไขการรับสมัครเยาวชนเข้าร่วมโครงการนันทวัฒนธรรมท้องถิ่น โครงการนันทวัฒนธรรมท้องถิ่นเปิดรับสมัครนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อเข้าร่วมค่ายบ่มเพาะทักษะอาชีพแห่งอนาคต ผู้สมัครจะต้องผ่านการทดสอบทักษะพื้นฐานและสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการไม่ได้มองหาผู้ที่เรียนเก่งที่สุด แต่มองหาผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความเห็นอกเห็นใจ และสามารถนำเทคโนโลยีมาแก้ปัญหาในชุมชนของตนเองได้จริง เงื่อนไขการสมัครมีดังนี้

คุณสมบัติที่ 1 มีผลการเรียนวิชาภาษาไทยและวิทยาศาสตร์ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ปานกลาง

คุณสมบัติที่ 2 ต้องส่งแฟ้มสะสมผลงานที่แสดงถึงการเคยเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาหรือการช่วยเหลือชุมชนอย่างน้อยหนึ่งโครงการ

คุณสมบัติที่ 3 ต้องเขียนเรียงความสั้นในหัวข้อ เทคโนโลยีกับมนุษยธรรม ข้อยกเว้น ผู้สมัครที่เคยได้รับรางวัลระดับจังหวัดด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องส่งแฟ้มสะสมผลงานในคุณสมบัติที่ 2 แต่ยังคงต้องเขียนเรียงความตามที่กำหนด

คำถามที่ 1 สมรรถนะการค้นหาข้อมูล คณะกรรมการรับสมัครมองหาคุณสมบัติใดเป็นพิเศษในตัวผู้สมัคร แทนที่จะพิจารณาจากความเก่งทางวิชาการเพียงอย่างเดียว

คำถามที่ 2 สมรรถนะการทำความเข้าใจ เด็กชายสมภพเคยได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดสิ่งประดิษฐ์วิทยาศาสตร์ระดับจังหวัด เขาจึงตัดสินใจส่งเพียงใบสมัครและผลการเรียน โดยไม่ได้แนบแฟ้มสะสมผลงานและเรียงความสั้น การกระทำของเด็กชายสมภพถูกต้องตามเงื่อนไขหรือไม่ เพราะเหตุใด

คำถามที่ 3 สมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด การที่โครงการกำหนดให้ผู้สมัครต้องเขียนเรียงความเรื่องเทคโนโลยีกับมนุษยธรรม สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการบูรณาการคุณลักษณะการมีงานทำและมีอาชีพ เข้ากับการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรมอย่างไร ในมุมมองของนักเรียนทักษะทั้งสองด้านนี้มีความจำเป็นต่อการทำงานในอนาคตอย่างไร

แนวทางการวิเคราะห์และเกณฑ์การให้คะแนนแบบบูรณาการ ชุดที่ 2

คำถามที่ 1 นักเรียนต้องสแกนหาข้อความที่ระบุเงื่อนไขเฉพาะเจาะจง คำตอบคือ มองหาผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความเห็นอกเห็นใจ และสามารถนำเทคโนโลยีมาแก้ปัญหาในชุมชนได้จริง

คำถามที่ 2 นักเรียนต้องนำข้อมูลช้อยกเว้นมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จำลอง คำตอบคือ ไม่ถูกต้อง แม้เด็กชายสมภพจะได้รับยกเว้นไม่ต้องส่งแฟ้มสะสมผลงานเนื่องจากมีรางวัลระดับจังหวัด แต่ตามเงื่อนไขยังคงบังคับให้ต้องเขียนเรียงความสั้นส่งด้วยเสมอ

คำถามที่ 3 เป็นการเชื่อมโยงตัวบทเข้าสู่การตกผลึกทางคุณค่า

ครูผู้สอนควรใช้เกณฑ์การประเมินดังต่อไปนี้

ระดับดีเยี่ยม นักเรียนสามารถอธิบายได้อย่างลึกซึ้งว่า เทคโนโลยีคือตัวแทนของทักษะอาชีพในอนาคต แต่มนุษยธรรมคือรากฐานของคุณธรรม หากมนุษย์มีทักษะอาชีพที่เก่งกาจแต่ขาดความเห็นอกเห็นใจ ก็อาจสร้างนวัตกรรมที่ทำลายล้างสังคมได้ คำตอบแสดงให้เห็นว่านักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางวัตถุกับความมั่นคงทางจิตใจ ซึ่งเป็นเกราะป้องกันที่ดีที่สุดในโลกการทำงานยุคใหม่

ระดับดี นักเรียนสามารถอธิบายความหมายของเทคโนโลยีและมนุษยธรรมได้แยกส่วนกัน เข้าใจว่าต้องมีความรู้ควบคู่กับความเป็นคนดี แต่อาจยังไม่สามารถสังเคราะห์ให้เห็นถึงผลกระทบที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ หรือยกตัวอย่างการนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ไม่ชัดเจนนัก

ระดับพอใช้ นักเรียนตอบเพียงกว้างๆ ว่าต้องเป็นคนดีและตั้งใจเรียน ไม่มีการเชื่อมโยงกับประเด็นในบทอ่าน ขาดการให้เหตุผลเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับการมีงานทำหรือการเตรียมความพร้อมสู่อนาคต ชุดการประเมินที่ 3 การวิเคราะห์ตัวบทต่อเนื่อง บริบทส่วนตัว ประเด็นข้อขัดแย้ง ค่านิยมการบริโภคและความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

ชุดการประเมินที่ 3

เรื่องสั้น สะท้อนเงาในตู้เสื้อผ้า

มาลีเป็นเด็กสาวที่หลงใหลในโลกของสื่อสังคมออนไลน์ เธอติดตามผู้มีอิทธิพลทางความคิดหลายคนและมักจะรู้สึกกดดันที่ต้องแต่งตัวตามกระแสแฟชั่นให้ทันอยู่เสมอ ทุกสัปดาห์มาลีจะสั่งซื้อเสื้อผ้าราคาถูกราคาถูกจากร้านค้าออนไลน์ เพื่อนำมาใส่ถ่ายรูปเพียงครั้งเดียวแล้วก็ทิ้งไว้ในตู้เสื้อผ้าจนล้น วันหนึ่ง โรงเรียนของมาลีได้จัดนิทรรศการเรื่องวงจรชีวิตของขยะ เธอได้เห็นภาพภูเขาเสื้อผ้าที่ถูกทิ้งในประเทศโลกที่สาม ภาพแหล่งน้ำที่ถูกปนเปื้อนจากสีย้อมผ้า และเรื่องราวของแรงงานเด็กที่ต้องทำงานหนักในโรงงานนรกเพื่อผลิตเสื้อผ้าราคาถูกเหล่านั้นให้ทันความต้องการของผู้บริโภค เย็นวันนั้น เมื่อมาลีกลับมาถึงห้องและเปิดตู้เสื้อผ้าของตนเอง เธอไม่ได้เห็นเพียงผ้าหลากสีชิ้นอีกต่อไป แต่เธอมองเห็นหยาดเหงื่อ รอยน้ำตา และมลพิษที่ซ่อนอยู่ในตะเข็บเสื้อทุกตัว มาลีหยิบโทรศัพท์ขึ้นมา ยกเลิกคำสั่งซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่ที่เพิ่งกดลงตะกร้าไปเมื่อเช้า แล้วตัดสินใจรวบรวมเสื้อผ้าสภาพดีทั้งหมดที่เธอมีใส่แล้ว นำไปซักรีดอย่างสะอาดเพื่อเตรียมนำไปบริจาค และสัญญากับตนเองว่าจะเรียนรู้วิธีการนำเสื้อผ้าเก่ามาดัดแปลงใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คำถามที่ 1 สมรรถนะการค้นหาข้อมูล ก่อนที่จะได้ขมนิทรรศการของโรงเรียน มาลีมีพฤติกรรมการบริโภคเสื้อผ้าอย่างไร

คำถามที่ 2 สมรรถนะการทำความเข้าใจ ประโยคที่กล่าวว่า เธอไม่ได้เห็นเพียงผ้าหลากสีชิ้นอีกต่อไป แต่เธอมองเห็นหยาดเหงื่อ รอยน้ำตา และมลพิษที่ซ่อนอยู่ในตะเข็บเสื้อ มีความหมายแฝงที่สะท้อนถึง ความเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจของมาลีอย่างไร

คำถามที่ 3 สมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด พฤติกรรมการเปลี่ยนผ่านของมาลีจากผู้บริโภคตามกระแสมาสู่ผู้ที่รู้จักคัดแปลงสิ่งของ สะท้อนให้เห็นถึงการหล่อหลอมคุณลักษณะการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรมอย่างไร หากนักเรียนต้องเผชิญกับแรงกดดันทางสังคมให้บริโภคสิ่งของฟุ่มเฟือย นักเรียนจะนำข้อคิดจากเรื่องนี้ไปใช้เป็นเกราะป้องกันตนเองและแสดงความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองที่ดีได้อย่างไร

แนวทางการวิเคราะห์และเกณฑ์การให้คะแนนแบบบูรณาการ ชุดที่ 3

คำถามที่ 1 นักเรียนดึงข้อมูลส่วนต้นของเรื่องมาตอบ คำตอบคือ มาลีสั่งซื้อเสื้อผ้าราคาถูกมาใส่ถ่ายรูปเพียงครั้งเดียวแล้วก็ทิ้งไว้ในตู้เสื้อผ้าจนล้นเพราะต้องการตามกระแสแฟชั่น

คำถามที่ 2 นักเรียนต้องตีความวาทศิลป์ในเรื่อง คำตอบคือ สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้และการเกิดความเห็นอกเห็นใจ มาลีมองทะลุเปลือกนอกของความสวยงามไปเห็นกระบวนการผลิตที่กดขี่แรงงานและทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงถึงการเติบโตทางความคิด

คำถามที่ 3 มุ่งวัดการนำคุณค่าจากรรณกรรมมาปรับใช้ในชีวิตจริง

ครูผู้สอนควรใช้เกณฑ์ประเมินดังนี้

ระดับดีเยี่ยม นักเรียนสามารถอธิบายกระบวนการยับยั้งชั่งใจและการรู้เท่าทันสื่อได้อย่างลึกซึ้ง คำตอบระบุถึงการสร้างคุณค่าในตนเองที่ไม่ผูกติดกับวัตถุหรือยอดโลกในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นแก่นแท้ของพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถเชื่อมโยงพฤติกรรมลดขยะหรือการใช้ซ้ำ ว่าเป็นการทำหน้าที่พลเมืองที่ดีในการปกป้องสิ่งแวดล้อมและไม่สนับสนุนการกดขี่แรงงาน

ระดับดี นักเรียนเข้าใจข้อคิดของเรื่องและสามารถบอกได้ว่าควรประหยัดอดออม ไม่ซื้อของฟุ่มเฟือยเพื่อลดขยะ แต่อาจขาดการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงไปถึงเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ หรือการสร้าง ความมั่นคงภายในจิตใจที่ลึกซึ้ง

ระดับพอใช้ นักเรียนตอบเพียงว่าต้องรู้จักประหยัดเงินพ่อแม่ ไม่ซื้อเสื้อผ้าเยอะ ขาดการนำหลักฐานความรู้สึกของตัวละครมาสนับสนุน และไม่สามารถขยายความไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือสิ่งแวดล้อมได้

ชุดการประเมินที่ 4

การวิเคราะห์ตัวบทหลากหลายแหล่ง บริบทสาธารณะ ประเด็นข้อขัดแย้ง เสรีภาพในการแสดงออกกับ
เส้นแบ่งของการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

บทอ่านที่ 1 โพสต์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนคนหนึ่ง วันนี้หงุดหงิดมาก ครูสั่งงานกลุ่มแต่มีเพื่อนคนหนึ่งในกลุ่มไม่ยอมช่วยทำอะไรเลย เอาแต่นั่งเล่นโทรศัพท์ พอเราเตือนก็ทำหน้าไม่พอใจ ขออนุญาตประจานหน่อยเถอะ คนแบบนี้ไม่ควรมียืนในสังคม ใครเห็นด้วยช่วยแชร์ให้มันรู้ตัวหน่อยว่าทำตัวน่ารังเกียจแค่ไหน สังคมต้องลงโทษคนเห็นแก่ตัว

บทอ่านที่ 2 บทความจากนักจิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการตั้งศาลเตี้ยเพื่อลงโทษผู้อื่น กำลังกลายเป็นวิกฤตทางจริยธรรมของเยาวชนยุคใหม่ แม้ผู้โพสต์จะอ้างว่าทำไปเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมหรือสั่งสอนคนผิด แต่การประจานผู้อื่นในพื้นที่สาธารณะมักนำไปสู่การรุมประณามที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ บาดแผลทางจิตใจจากการถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ตันผิวง่ายและอาจทำลายอนาคตของคนคนหนึ่งได้ตลอดไป พลเมืองที่มีวุฒิภาวะควรเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยการเจรจาต่อหน้า หรือผ่านกระบวนการที่ถูกต้อง ไม่ใช่การปลุกระดมความเกลียดชังผ่านแป้นพิมพ์

คำถามที่ 1 สมรรถนะการค้นหาข้อมูล จากบทอ่านที่ 1 ผู้โพสต์อ้างเหตุผลใดในการนำพฤติกรรมของเพื่อนมาเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์

คำถามที่ 2 สมรรถนะการทำความเข้าใจ นักจิตวิทยาในบทอ่านที่ 2 มีมุมมองต่อพฤติกรรม การตั้งศาลเตี้ยออนไลน์ อย่างไร และเสนอแนะแนวทางที่ถูกต้องในการแก้ปัญหาอย่างไร

คำถามที่ 3 สมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด การกระทำของผู้โพสต์ในบทอ่านที่ 1 ถือเป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงออกที่เหมาะสมหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากมุมมองของบทอ่านที่ 2 นักเรียนคิดว่าการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างมีอารยะซึ่งสะท้อนถึงคุณลักษณะ การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม ควรมีลักษณะการปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์นี้

แนวทางการวิเคราะห์และเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก ชุดที่ 4

คำถามที่ 1 คำตอบคือ อ้างว่าเพื่อนไม่ช่วยทำงานกลุ่ม เอาแต่นั่งเล่นโทรศัพท์ และต้องการให้สังคมลงโทษคนเห็นแก่ตัว

คำถามที่ 2 คำตอบคือ นักจิตวิทยามองว่าเป็นวิกฤตทางจริยธรรมที่นำไปสู่การรุมประณามที่รุนแรงเกินเหตุและสร้างบาดแผลทางจิตใจ โดยเสนอแนะให้แก้ปัญหาด้วยการเจรจาต่อหน้าหรือผ่านกระบวนการที่ถูกต้องแทนการปลุกระดม

คำถามที่ 3 เป็นการประเมินตรรกะและคุณธรรมของผู้เรียน

ครูควรใช้เกณฑ์ดังนี้

ระดับดีเยี่ยม นักเรียนสามารถโต้แย้งพฤติกรรมการประจานได้อย่างมีเหตุผล โดยชี้ให้เห็นว่าสิทธิเสรีภาพต้องไม่ละเมิดสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น การอ้างความถูกต้องเพื่อทำลายผู้อื่นไม่ใช่

คุณธรรมที่แท้จริง นักเรียนเสนอทางออกที่สร้างสรรค์ เช่น การพูดคุยด้วยเหตุผล การทำข้อตกลงร่วมกันในกลุ่ม หรือการปรึกษาครูประจำวิชา ซึ่งแสดงถึงการควบคุมอารมณ์และการมีวุฒิภาวะทางจริยธรรม

ระดับดี นักเรียนไม่เห็นด้วยกับการประจาน และสามารถนำข้อมูลจากบทอ่านที่สองมาสนับสนุนได้ว่ามันสร้างบาดแผลทางใจ เสนอวิธีแก้ปัญหาพื้นฐานเช่นการไปฟ้องครู แต่อาจยังอธิบายมิติของคุณธรรมความเห็นอกเห็นใจหรือการจัดการอารมณ์ตนเองได้ไม่ลึกซึ้งนัก

ระดับพอใช้ นักเรียนตอบเข้าข้างผู้โพสต์โดยมองว่าเพื่อนที่ขี้เกียจสมควรโดนลงโทษ หรือตอบเพียงว่าไม่ควรประจานเพราะเดี๋ยวจะทะเลาะกัน โดยขาดการให้เหตุผลเชิงหลักการหรือการตระหนักถึงผลกระทบระยะยาว ขาดการสะท้อนความมีคุณธรรม

การประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบสากลนั้น ไม่สามารถบรรลุผลได้ด้วยการให้นักเรียนท่องจำกฎเกณฑ์ทางภาษา แต่ต้องอาศัยการฝึกฝนให้นักเรียนปะทะสังสรรค์กับตัวบทที่ท้าทายความคิด ครูผู้สอนสามารถนำแบบทดสอบในภาคผนวกนี้ไปใช้เป็นเครื่องมือจำลองสถานการณ์ (Simulation Tool) เพื่อประเมินรอยหยักทางปัญญาและการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณของผู้เรียน เมื่อนักเรียนได้รับการบ่มเพาะให้รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินคุณค่าจากบริบทที่หลากหลาย พวกเขาจะเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองไทยที่มีทั้งความฉลาดรู้และมีคุณลักษณะอันประเสริฐ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

ภาคผนวก ข

คลังเกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วนอเนกประสงค์ (Generic Analytic Rubric) สำหรับการประเมินคุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

1. ด้านการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง พฤติกรรมบ่งชี้หลัก ความกตัญญูต่อแผ่นดิน การตระหนักรู้ในรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ และการมองเห็นแนวทางพัฒนาชาติอย่างสร้างสรรค์

ระดับดีเยี่ยม (3 คะแนน) ผู้เรียนสามารถวิพากษ์หรือแสดงความคิดเห็นที่สะท้อนความเข้าใจและภาคภูมิใจในรากเหง้า ภูมิปัญญา หรือวัฒนธรรมของชาติได้อย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ ปราศจากอคติ และมีเหตุผลรองรับที่หนักแน่น

ระดับดี (2 คะแนน) ผู้เรียนแสดงออกถึงความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมหรือความเป็นชาติ สามารถแยกแยะข้อดีและข้อเสียของบริบททางสังคมได้ แต่อาจยังไม่สามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาหรือการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนนัก

ระดับพอใช้ (1 คะแนน) ผู้เรียนมีการกล่าวถึงบริบทของสังคมหรือประเทศชาติเพียงผิวเผิน ขาดการเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญของรากเหง้า หรืออาจแสดงความคิดเห็นที่เอนเอียงไปตามอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าการใช้เหตุผลเชิงวิพากษ์

2. ด้านการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม พฤติกรรมบ่งชี้หลัก การรู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

ระดับดีเยี่ยม (3 คะแนน) ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงทางจิตใจ สามารถแยกแยะความถูกต้องทางศีลธรรมออกจากผลประโยชน์ส่วนตนได้อย่างเด็ดขาด มีการแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์หรือตัวละครในบทอ่าน และรู้จักใช้เหตุผลควบคุมอารมณ์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อย่างยอดเยี่ยม

ระดับดี (2 คะแนน) ผู้เรียนสามารถแยกแยะความถูกต้องและสิ่งที่ไม่เหมาะสมได้ เข้าใจหลักการพื้นฐานของคุณธรรมและกฎกติกาทางสังคม แต่การให้เหตุผลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจทางจริยธรรมอาจยังไม่ลึกซึ้งหรือยังขาดมุมมองด้านความเห็นอกเห็นใจที่ชัดเจน

ระดับพอใช้ (1 คะแนน) ผู้เรียนยังสับสนในการประเมินคุณค่าทางจริยธรรม มักใช้ความรู้สึกส่วนตัวหรืออารมณ์ชั่ววูบในการตัดสินใจมากกว่าการใช้หลักเหตุผล ขาดความตระหนักถึงผลกระทบทางจิตใจที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่น

3 ด้านการมีงานทำและมีอาชีพ พฤติกรรมบ่งชี้หลัก การเห็นคุณค่าของการพึ่งพาตนเอง ความรับผิดชอบต่องาน และการปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมสู่อนาคต

ระดับดีเยี่ยม (3 คะแนน) ผู้เรียนสะท้อนให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตนเอง ทราบถึงความสำคัญของการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ เพื่อการปรับตัวในโลกยุคพลวัต แสดงความเคารพต่อทุกสัมมาชีพ และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายอย่างสูงสุดโดยคำนึงถึงคุณภาพและจรรยาบรรณ

ระดับดี (2 คะแนน) ผู้เรียนเข้าใจว่าการมีอาชีพสุจริตและการพึ่งพาตนเองเป็นสิ่งสำคัญ มีความรับผิดชอบต่องานในระดับมาตรฐาน แต่อาจยังขาดการสะท้อนคิดถึงการเตรียมความพร้อมหรือการปรับตัวเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของโลกการทำงานในอนาคต

ระดับพอใช้ (1 คะแนน) ผู้เรียนยังไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะตนเอง ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์หรือความฉาบฉวยมากกว่าคุณค่าของความเพียรพยายาม และขาดความรับผิดชอบหรือความรอบคอบในการปฏิบัติงาน

4. ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี พฤติกรรมบ่งชี้หลัก การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การเคารพสิทธิผู้อื่น และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม

ระดับดีเยี่ยม (3 คะแนน) ผู้เรียนแสดงออกถึงจิตสาธารณะอย่างชัดเจน สามารถนำเสนอแนวทางในการเสียสละหรือจัดการปัญหาเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เคารพในสิทธิมนุษยชนและความคิดเห็นที่แตกต่าง และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการสร้างสรรค์สังคมทั้งในโลกความจริงและโลกไซเบอร์

ระดับดี (2 คะแนน) ผู้เรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมือง เคารพกฎกติกาและสิทธิของผู้อื่น แต่การแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการทำเพื่อส่วนรวมหรือการริเริ่มแก้ปัญหาชุมชนยังไม่เด่นชัดนัก มักเป็นเพียงการปฏิบัติตามบรรทัดฐานทั่วไป

ระดับพอใช้ (1 คะแนน) ผู้เรียนมุ่งเน้นแต่สิทธิและผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ขาดความตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของตนเองที่มีต่อชุมชนส่วนรวม และละเลยความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคม

แนวทางการนำrubริกอเนกประสงค์ไปปรับใช้ ครูผู้สอนสามารถนำเกณฑ์เหล่านี้ไปผนวกเข้ากับrubริกประเมินสมรรถนะการอ่านตามกรอบ PISA ได้โดยตรง ยกตัวอย่างเช่น หากครูให้ชิ้นงานนักเรียนเขียนบทความวิจารณ์ข่าว ครูสามารถตั้งคะแนนส่วนแรกเป็นการประเมิน "ทักษะการทำความเข้าใจและการสะท้อนคิด" (เนื้อหาวิชาการ) และใช้คะแนนส่วนที่สองจากรubริกนี้เพื่อประเมิน "ทัศนคติที่ถูกต้องและการเป็นพลเมืองที่ดี" (เนื้อหาคุณธรรม) ที่แฝงอยู่ในงานเขียนของนักเรียน

ภาคผนวก ค

แนวคำตอบมาตรฐานและตัวอย่างชิ้นงานนักเรียน (Anchor Papers) สำหรับการประเมินสมรรถนะ การอ่านตามกรอบ PISA 2025 และคุณลักษณะ 4 ประการ

การใช้แนวคำตอบมาตรฐาน (Anchor Papers) ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ให้กับระบบการวัดและประเมินผลของครูภาษาไทย เอกสารส่วนนี้จะช่วยเปลี่ยนเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปrikที่มีความเป็นนามธรรม ให้กลายเป็นภาพเชิงประจักษ์ที่สามารถจับต้องได้ เพื่อให้วิทยากรและครูผู้เข้าอบรมมีมาตรฐานการตรวจชิ้นงานที่ตรงกัน และลดความลำเอียงอันเกิดจากดุลยพินิจส่วนบุคคล

สถานการณ์จำลองที่ใช้ประเมิน: ชุดการประเมินที่ 1 พลวัตของเมืองเก่ากับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (จากภาคผนวก)

คำถามข้อที่ 3 (สมรรถนะการประเมินและสะท้อนความคิด) หากนักเรียนเป็นนายกเทศมนตรีที่ต้องตัดสินใจอนุมัติหรือยกเลิกโครงการนี้ นักเรียนจะนำข้อเสนอจากทั้งสองบทอ่านมาบูรณาการเพื่อหาทางออกที่ยั่งยืนได้อย่างไร จงอธิบายพร้อมยกเหตุผลประกอบที่สะท้อนถึงการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและการเป็นพลเมืองที่ดี

ตัวอย่างชิ้นงานระดับดีเยี่ยม (3 คะแนน)

ชิ้นงานจำลองของนักเรียน "หากผมเป็นนายกเทศมนตรี ผมจะไม่อนุมัติให้ทุบอาคารไม้โบราณทิ้งเพื่อสร้างที่จอดรถ เพราะจากจดหมายของกลุ่มเยาวชน อาคารเหล่านี้คือพยานทางประวัติศาสตร์และรากเหง้าของชุมชนที่หาอะไรมาทดแทนไม่ได้ แต่ในขณะเดียวกัน ผมก็เข้าใจข้อโต้แย้งของสมาคมผู้ประกอบการที่ว่า ปัญหาที่จอดรถทำให้นักท่องเที่ยวลดลงและกระทบต่อเศรษฐกิจปากท้อง ทางออกที่ยั่งยืนคือการบูรณาการทั้งสองเรื่องเข้าด้วยกัน โดยผมจะเสนอให้จัดหาพื้นที่รกร้างนอกเขตเมืองเก่าเพื่อสร้างเป็นลานจอดรถอัจฉริยะแทน แล้วจัดระบบรถรางไฟฟ้า (EV Shuttle) ให้บริการรับส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาในย่านเมืองเก่า นอกจากนี้จะสนับสนุนให้ชาวบ้านนำอาคารไม้โบราณมาปรับปรุงเป็นร้านค้าแพหรือพิพิธภัณฑ์มีชีวิต วิธีนี้จะช่วยแก้ปัญหาที่จอดรถ เศรษฐกิจให้เมืองเดินหน้าต่อไปได้ และยังเป็นการอนุรักษ์มรดกของบรรพบุรุษไว้ให้ลูกหลานภูมิใจ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดีที่ต้องดูแลบ้านเมืองครับ"

คำอธิบายเหตุผลในการให้คะแนนของวิทยากร (Scoring Rationale): ชิ้นงานนี้สมควรได้รับคะแนนระดับดีเยี่ยม เนื่องจากผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงสมรรถนะการอ่านขั้นสูงตามกรอบ PISA 2025 โดยสามารถบูรณาการข้อความจากหลากหลายแหล่ง (Integrate) ได้อย่างสมบูรณ์ ผู้เรียนดึงหลักฐานจากบทอ่านที่ 1 (รากเหง้าทางประวัติศาสตร์) และบทอ่านที่ 2 (ปัญหาเศรษฐกิจปากท้อง) มาปะทะสังสรรค์กันเพื่อหาทางออกที่ประนีประนอมได้อย่างสร้างสรรค์ (การสร้างลานจอดรถนอกเมืองและใช้รถราง) ในมิติของคุณลักษณะ 4 ประการ ผู้เรียนสะท้อน **ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง** ผ่านความห่วงใยมรดกทางวัฒนธรรม และแสดงออกถึงการเป็น **พลเมืองที่ดี** ที่มองเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การให้เหตุผลมีตรรกะรองรับที่หนักแน่นและเป็นรูปธรรม

ตัวอย่างชิ้นงานระดับดี (2 คะแนน)

ชิ้นงานจำลองของนักเรียน "ในฐานะนายกเทศมนตรี ฉันจะยกเลิกโครงการสร้างอาคารจอดรถอัจฉริยะนี้เด็ดขาดค่ะ เพราะฉันเห็นด้วยกับจดหมายของกลุ่มเยาวชนที่บอกว่า อาคารไม้เหล่านี้อายุเป็นร้อยปี เป็นประวัติศาสตร์ของชุมชนเรา ถ้าเราทุบทิ้งไปเพื่อแลกกับที่จอดรถ มันก็เหมือนเราทำลายอดีตของตัวเอง การพัฒนาเมืองไม่จำเป็นต้องทำลายของเก่าเสมอไป เราควรเก็บรักษาอาคารพวกนี้ไว้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ให้คนรุ่นหลังได้มาศึกษาวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ การรักและหวงแหนสมบัติของชาติคือการแสดงความรักชาติและเป็นคนดีของสังคมค่ะ ส่วนเรื่องรถติดก็อาจจะให้ตำรวจมาช่วยจัดระเบียบจราจรให้ดีขึ้นก็น่าจะพอช่วยได้"

คำอธิบายเหตุผลในการให้คะแนนของวิทยากร (Scoring Rationale) ชิ้นงานนี้อยู่ในระดับดี ผู้เรียนสามารถใช้สมรรถนะการอ่านในระดับ การสะท้อนความคิด (Reflect) โดยนำข้อมูลจากบทอ่านที่ 1 มาสนับสนุนจุดยืนของตนเองได้อย่างชัดเจน และมีการเชื่อมโยงไปสู่คุณลักษณะด้าน **ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง** ได้เป็นอย่างดี ทว่าสิ่งที่ทำให้ชิ้นงานนี้ไปไม่ถึงระดับดีเยี่ยม คือการขาดสมรรถนะด้าน การบูรณาการข้อมูลที่ขัดแย้งกัน ผู้เรียนละเลยข้อเท็จจริงในบทอ่านที่ 2 ที่กล่าวถึงวิกฤตเศรษฐกิจและการปิดตัวของร้านค้า ทำให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา (ให้ตำรวจมาจัดระเบียบ) เป็นเพียงการมองปัญหาด้านเดียวและยังไม่ตอบโจทย์ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจตามที่โจทย์กำหนด

ตัวอย่างชิ้นงานระดับพอใช้ (1 คะแนน)

ชิ้นงานจำลองของนักเรียน "ผมคิดว่าควรสร้างที่จอดรถอัจฉริยะไปเลยครับ เพราะทุกวันนี้รถติดมากไปไหนมาไหนก็ลำบาก หาที่จอดรถยากมาก ทำให้ไม่อยากไปเที่ยวเมืองเก่าเลย ถ้ามีที่จอดรถก็จะสะดวกสบายขึ้น คนน่าจะมาเที่ยวเยอะขึ้น ส่วนตึกเก่าๆ ไม้ผุๆ ทิ้งไว้ก็ดูน่ากลัวและอาจจะพังลงมาทับคนได้ ทุบสร้างใหม่ให้มันดูทันสมัยเจริญตาจะดีกว่าครับ เมืองเราจะได้พัฒนาเหมือนเมืองนอกเขาสักที"

คำอธิบายเหตุผลในการให้คะแนนของวิทยากร (Scoring Rationale) ชิ้นงานนี้ได้รับคะแนนระดับพอใช้ เนื่องจากผู้เรียนใช้เพียง **ประสบการณ์และความรู้สึกส่วนตัว (Prior Knowledge/Personal Feeling)** ในการตอบคำถามเป็นหลัก โดยแทบไม่ได้สกัดข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์จากบทอ่านทั้งสองชิ้นมาสนับสนุนข้อโต้แย้งของตนเอง (ขาดทักษะการค้นหาข้อมูลและการทำความเข้าใจตามกรอบ PISA) นอกจากนี้ ในมิติของคุณธรรม ผู้เรียนยังขาดความตระหนักรู้ในคุณค่าของรากเหง้าทางวัฒนธรรม ไม่ปรากฏร่องรอยของการสะท้อนคุณลักษณะ **ทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง** หรือความลุ่มลึกของการเป็น **พลเมืองที่ดี** การตัดสินใจตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสะดวกสบายส่วนตัวมากกว่าการมองเห็นคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์หรือการหาทางออกร่วมกันของสังคม

การนำชุดคู่มือ Anchor Papers นี้ไปใช้ในกระบวนการ PLC ของกลุ่มครูภาษาไทย จะช่วยให้ผู้สอนสามารถเทียบเคียงคุณภาพงานเขียนของนักเรียนได้อย่างแม่นยำ และสามารถนำผลการประเมินไปวางแผนซ่อมเสริมหรือจัดกิจกรรมท้าทายความคิดผู้เรียนในวาระต่อไปได้อย่างทรงประสิทธิภาพ

ภาคผนวก ง

แบบฟอร์มการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ด้วยแนวคิดย้อนกลับ (Backward Design Template) (สอดคล้องกับกรอบ PISA 2025 และการเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการ)

ชื่อหน่วยการเรียนรู้

ระดับชั้น:

เวลา: ชั่วโมง

ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (Desired Results)

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (ระบุตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง)

ความเข้าใจที่คงทน (Enduring Understandings) (ผู้เรียนจะเข้าใจว่า...)

คำถามสำคัญ (Essential Questions) (คำถามปลายเปิดที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์)

สมรรถนะการอ่านตามกรอบ PISA 2025 (เช่น การค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจ การประเมินและสะท้อนคิด)

คุณลักษณะ 4 ประการตามพระบรมราโชบาย (ระบุคุณลักษณะที่ต้องการเน้น)

ขั้นที่ 2 กำหนดหลักฐานการประเมิน (Assessment Evidence)

ภาระงานชิ้นงานที่แสดงถึงความเข้าใจ (Performance Tasks) (งานที่ให้นักเรียนทำเพื่อแสดงสมรรถนะ เช่น การเขียนบทวิจารณ์ การจัดนิทรรศการ การทำแผนผังความคิด)

เกณฑ์การประเมิน (Rubrics) (ระบุมิติการประเมิน เช่น ประเมินทักษะการวิเคราะห์ตัวบท และประเมินพฤติกรรมบ่งชี้ทางคุณธรรม)

หลักฐานอื่นๆ (Other Evidence) (เช่น แบบทดสอบย่อย การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน การตอบคำถาม)

ขั้นที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Plan)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Engage) (กิจกรรมดึงดูดความสนใจ หรือกระตุ้นประสบการณ์เดิม)

ขั้นสำรวจและวิเคราะห์ (Explore & Analyze) (การให้ผู้เรียนปะทะสังสรรค์กับตัวบท การตั้งคำถามแบบไต่ระดับ)

ขั้นสังเคราะห์และสะท้อนคิด (Synthesize & Reflect) (การถกเถียง อภิปราย และเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง)

ขั้นประยุกต์ใช้และประเมินผล (Apply & Evaluate) (การลงมือทำชิ้นงานและการให้ข้อมูลป้อนกลับ)

.....

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ขนาดสั้นฉบับสมบูรณ์ (Mini-lesson Plan)

หน่วยการเรียนรู้: พลวัตภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น (ส่วนหนึ่งของโครงการพลวัตภาษาไทย)

เรื่อง: ถอดรหัสตำนานเขากระโดง ท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ระดับชั้น: มัธยมศึกษาปีที่ 3 เวลา: 2 ชั่วโมง

ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้

ความเข้าใจที่คงทน ผู้เรียนจะเข้าใจว่า วรรณกรรมและตำนานท้องถิ่นไม่ใช่เพียงเรื่องเล่าปรัมปรา แต่เป็นภาพสะท้อนภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ หากใช้อย่างรู้เท่าทัน

คำถามสำคัญ ตำนานพื้นบ้านมีความสำคัญอย่างไรในยุคที่วิทยาศาสตร์สามารถอธิบายทุกสิ่งได้ และเราจะสร้างสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ได้อย่างไร

สมรรถนะ PISA 2025 มุ่งเน้น "การประเมินและสะท้อนความคิด" ผ่านการเปรียบเทียบกับบทหลากหลายแหล่ง (ตำนานความเชื่อ VS ข้อมูลธรณีวิทยา)

คุณลักษณะ 4 ประการ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง (รักและภูมิใจในท้องถิ่น) และ การมีงานทำ และมีอาชีพ (มองเห็นโอกาสในการต่อยอดทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์)

ขั้นที่ 2 กำหนดหลักฐานการประเมิน

ภาระงานชิ้นงาน การเขียนบทความสั้นเพื่อรณรงค์การท่องเที่ยวภูเขาไฟเขากระโดงเชิงอนุรักษ์ โดยต้องอ้างอิงข้อมูลจากทั้งตำนานพื้นบ้านและข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์

เกณฑ์การประเมิน RUBRIC แบบแยกส่วน (Analytic Rubric)

ด้านสมรรถนะการอ่าน: สามารถบูรณาการข้อมูลที่ขัดแย้งกันและนำเสนอข้อสรุปที่มีตรรกะสนับสนุนได้อย่างสมเหตุสมผล

ด้านคุณลักษณะ: เนื้อหาบทความสะท้อนความเคารพต่อภูมิปัญญาบรรพชน และเสนอแนะแนวทางการสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืนโดยไม่ทำลายธรรมชาติ

ขั้นที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (15 นาที)

ผู้สอนเปิดภาพถ่ายทางอากาศของปากปล่องภูเขาไฟเขากระโดง จังหวัดบุรีรัมย์ และตั้งคำถามกระตุ้นความคิดว่า "นักเรียนคิดว่ารอยบ่มขนาดใหญ่บนยอดเขานี้เกิดขึ้นได้อย่างไร"

เปิดโอกาสให้นักเรียนคาดเดาคำตอบอย่างอิสระ

ขั้นสำรวจและวิเคราะห์ (45 นาที)

ผู้สอนแจกบทอ่าน 2 ชิ้น ได้แก่ บทอ่านที่ 1 ตำนานพญานาคราชกับไฟบาดาล และ บทอ่านที่ 2 บทความธรณีวิทยาเรื่องรอยแยกของหินบะซอลต์และการตั้งถิ่นฐานยุคใหม่

นักเรียนทำงานคู่ เพื่อค้นหาข้อมูลและเปรียบเทียบจุดตัดที่เหมือนกันของบทอ่านทั้งสองชิ้น (เช่น การระเบิดของไฟ และการเกิดแหล่งน้ำ)

ขั้นสังเคราะห์และสะท้อนคิด (30 นาที)

ผู้สอนตั้งคำถามระดับสูง "เหตุใดคนโบราณจึงต้องผูกเรื่องราวให้ภูเขาไฟเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีสิ่งลี้ลับปกปักษ์รักษา กุศโลบายนี้ส่งผลดีต่อชุมชนอย่างไร"

นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นการปกป้องผืนป่าและต้นน้ำผ่านความเชื่อ ซึ่งเป็นการสะท้อนทัศนคติที่ดีต่อบ้านเมือง

ขั้นประยุกต์ใช้และประเมินผล (30 นาที)

นักเรียนลงมือเขียนบทความสั้นรณรงค์การท่องเที่ยวตามที่กำหนดไว้ในภาระงาน
ผู้สอนสุ่มนักเรียนนำเสนอผลงาน และให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวกเพื่อเสริมแรง พร้อมเน้นย้ำถึงการใช้ทักษะภาษาไทยเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต

ภาคผนวก จ

เครื่องมือสำหรับการนิเทศแบบ Coaching และกระบวนการ PLC

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียนสำหรับการนิเทศแบบชี้แนะเชิงปัญญา

(Cognitive Coaching Observation Form)

ข้อมูลทั่วไป ชื่อผู้รับการนิเทศ

ชื่อผู้นิเทศ (Coach)

เรื่องที่สอน ระดับชั้น

วัน/เดือน/ปี ที่สังเกตการสอน เวลา

คำชี้แจง ให้ผู้นิเทศสังเกตพฤติกรรมที่ปรากฏในชั้นเรียนและบันทึกร่องรอยหลักฐานเชิงประจักษ์ตามกรอบ PISA 2025 และพระบรมราโชบาย

มิติที่ 1 การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน (Teacher Behaviors)

การใช้สื่อและตัวบทเสมือนจริง ครูมีการเลือกใช้บทอ่านที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน (บันทึกร่องรอย/หลักฐาน:)

การตั้งคำถามแบบไต่ระดับ (Scaffolding) ครูใช้คำถามกระตุ้นความคิดตั้งแต่ระดับการค้นหาข้อมูลไปจนถึงระดับการประเมินและสะท้อนคิด (บันทึกร่องรอย/หลักฐาน:)

การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ ครูสามารถเชื่อมโยงประเด็นจากบทอ่านเพื่อหล่อหลอมทัศนคติและคุณธรรมได้อย่างแนบเนียนโดยไม่ยัดเยียด (บันทึกร่องรอย/หลักฐาน:)

การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างและรับฟังด้วยความเคารพ (บันทึกร่องรอย/หลักฐาน:)

มิติที่ 2 พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน (Student Behaviors)

กระบวนการทางปัญญา ผู้เรียนแสดงความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินความน่าเชื่อถือของบทอ่าน (บันทึกร่องรอย/หลักฐาน:)

การสะท้อนคุณลักษณะอันพึงประสงค์: ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการเป็นพลเมืองที่ดีและการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง (บันทึกร่องรอย/หลักฐาน:)

มิติที่ 3 การสะท้อนผลหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review)

จุดเด่นที่ควรชื่นชม (Strengths)

จุดที่สามารถพัฒนาต่อได้ (Areas for Development)

ข้อเสนอแนะจากการชี้แนะเชิงปัญญา (Coaching Feedback)

ส่วนที่ 2 แบบบันทึกร่องรอยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC Logbook)

ข้อมูลการประชุม ชื่อกลุ่ม PLC ครั้งที่ประชุม

วันที่ เวลา

รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมวงอภิปราย

1. (บทบาท: Model Teacher)

2. (บทบาท: Buddy Teacher)

3. (บทบาท: Mentor/Expert)

บันทึกกระบวนการตามวงจรคุณภาพ (PDSA Cycle)

ขั้นที่ 1 การวางแผนและระบุปัญหา (Plan)

ประเด็นปัญหาท้าทายที่พบในชั้นเรียน (เช่น นักเรียนขาดทักษะการประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวปลอมในสื่อสังคมออนไลน์)

เป้าหมายการพัฒนา (มุ่งยกระดับสมรรถนะการอ่านระดับใดและเสริมสร้างคุณลักษณะประการใด)

การออกแบบนวัตกรรม/กระบวนการ (สรุปแนวทางการสร้างสื่อหรือชุดคำถามที่จะนำไปใช้แก้ปัญหา)

ขั้นที่ 2 การนำไปปฏิบัติ (Do)

สรุปสถานการณ์การนำไปใช้จริง (Model Teacher เล่าถึงบรรยากาศในชั้นเรียน การตอบสนองของนักเรียน และอุปสรรคหน้างานที่พบ)

ขั้นที่ 3 การสะท้อนคิดและวิเคราะห์ผล (Study)

ร่องรอยหลักฐานการเรียนรู้ (นำผลงานนักเรียนหรือแบบสังเกตชั้นเรียนมาวิเคราะห์ร่วมกัน)

สิ่งที่ประสบความสำเร็จ (กระบวนการใดที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ด้านการอ่าน)

สิ่งที่ต้องปรับปรุง (ช่องว่างการเรียนรู้ที่ยังคงอยู่ หรือคำถามที่ยังไม่สามารถกระตุ้นการคิดขั้นสูงได้)

ขั้นที่ 4 การสะท้อนสู่การปฏิบัติใหม่ (Act)

ข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม: (แนวทางการปรับปรุงแผนการสอนหรือคู่มือสำหรับการจัดการเรียนรู้ในวงรอบถัดไป)

บทเรียนที่ได้รับ (Lessons Learned) (ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับวิชาชีพครูภาษาไทย)

การรับรองเอกสาร

ลงชื่อ ผู้บันทึก

ลงชื่อ หัวหน้ากลุ่มสาระฯ/ ผู้อำนวยการโรงเรียน

(เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและวิทยฐานะ)

ภาคผนวก ฉ

แบบฟอร์มแผนปฏิบัติการส่วนบุคคล (Individual Action Plan) โครงการพัฒนาครูภาษาไทยเพื่อ ยกระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025 และเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการ

ข้อมูลทั่วไป ชื่อ-นามสกุลผู้เข้าอบรม

โรงเรียน

รายวิชาที่สอน ระดับชั้น

ส่วนที่ 1 เป้าหมายการพัฒนา (Goals)

(โปรดระบุเป้าหมายที่ท่านต้องการพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนของท่าน ภายใน 1 ภาคการศึกษา)

1 ด้านสมรรถนะการอ่านตามกรอบ PISA 2025:

.....

2 ด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะ 4 ประการ:

ส่วนที่ 2 แผนการปฏิบัติงาน (Action Steps & Timeline)

(ระบุกิจกรรมหรือนวัตกรรมที่ท่านจะนำไปใช้ในชั้นเรียน พร้อมกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน)

กิจกรรมที่ 1:

ระยะเวลาดำเนินการ:

กิจกรรมที่ 2:

ระยะเวลาดำเนินการ:

กิจกรรมที่ 3:

ระยะเวลาดำเนินการ:

ส่วนที่ 3 ตัวชี้วัดความสำเร็จ (Success Indicators)

(ท่านจะทราบได้อย่างไรว่าการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย โปรดระบุหลักฐานเชิงประจักษ์)

1 ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ (เช่น ร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์): 2

ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ (เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือร่องรอยในชิ้นงาน):

ส่วนที่ 4 การสนับสนุนที่ต้องการ (Support Needed)

(สิ่งใดที่ท่านต้องการรับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา หรือเพื่อนครูในวง PLC)

.....

ส่วนที่ 5 คำมั่นสัญญาทางวิชาชีพ (Professional Commitment)

ข้าพเจ้าขอให้คำมั่นสัญญาว่าจะนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมในครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อยกระดับสติปัญญาและหล่อหลอมคุณลักษณะอันดีงามให้แก่ศิษย์ทุกคน

ลงชื่อ ผู้จัดทำแผน

(.....)

วันที่ เดือน พ.ศ.

ตัวอย่างการกรอกแบบฟอร์มแผนปฏิบัติการส่วนบุคคล (สำหรับเป็นแนวทางให้ครูผู้เข้าอบรม)

ส่วนที่ 1 เป้าหมายการพัฒนา

- 1 ด้านสมรรถนะการอ่าน: นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวในสื่อสังคมออนไลน์ได้
- 2 ด้านคุณลักษณะ: นักเรียนแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองที่ดีในการไม่ส่งต่อข่าวปลอมและการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างมีเหตุผล

ส่วนที่ 2 แผนการปฏิบัติงาน

- กิจกรรมที่ 1: ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง "ถอดรหัสข่าวลวง" โดยใช้ตัวบทหลากหลายแหล่ง ระยะเวลาดำเนินการ: สัปดาห์ที่ 1-2 ของเดือนพฤษภาคม
- กิจกรรมที่ 2: จัดกิจกรรมค่ายจำลองสถานการณ์ "ศาลเตี้ยออนไลน์" เพื่อให้นักเรียนฝึกเขียนสะท้อนความคิด และใช้รูปrikประเมิน ระยะเวลาดำเนินการ: สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมิถุนายน
- กิจกรรมที่ 3: นำผลงานนักเรียนและปัญหาที่พบเข้าสู่ PLC กลุ่มสาระฯ ภาษาไทย ระยะเวลาดำเนินการ: สัปดาห์ที่ 4 ของเดือนมิถุนายน

ส่วนที่ 3 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: นักเรียนร้อยละ 80 ได้คะแนนประเมินการเขียนวิพากษ์ในระดับ "ดี" ขึ้นไปตามเกณฑ์รูปrikที่ตั้งไว้
2. ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ: นักเรียนสามารถชี้แจงเหตุผลและปฏิเสธการมีส่วนร่วมในการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ผ่านการอภิปรายกลุ่มได้อย่างมีคุณภาพ

ส่วนที่ 4 การสนับสนุนที่ต้องการ

ต้องการให้ฝ่ายวิชาการสนับสนุนการจัดตารางเวลาสำหรับทำกิจกรรม PLC สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง และสนับสนุนงบประมาณในการจัดพิมพ์สื่อตัวบทให้นักเรียน

ภาคผนวก ข

คู่มือการบริหารจัดการสำหรับวิทยากร (Facilitator Guide) โครงการพัฒนาครูภาษาไทยเพื่อยกระดับ ความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA 2025

ส่วนที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับวิทยากร (Preparation)

การปรับกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) วิทยากรต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าบทบาทของตนไม่ใช่ผู้บรรยายทฤษฎี (Lecturer) แต่เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitator) ที่ต้องเปิดพื้นที่ให้ครูผู้เข้าอบรมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์

การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ควรจัดโต๊ะอบรมแบบกลุ่มย่อย (Island Seating) กลุ่มละ 4-6 คน เพื่อเอื้อต่อการทำ PLC และการถกเถียงประเด็นจากบทอ่าน

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์ วิทยากรต้องเตรียม Anchor Papers รูปrikoneกประสงค์ และคลังตัวบทเสมือนจริงให้พร้อมใช้งาน รวมถึงกระดาษฟลิปชาร์ตสำหรับการระดมสมอง

ส่วนที่ 2 เทคนิคการกระตุ้นผู้เรียน (Learner Stimulation Techniques)

การใช้สภาวะความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Dissonance) เริ่มต้นเซสชันด้วยการโยนคำถามปลายเปิดหรือตัวบทที่มีข้อถกเถียง เพื่อทำลายกรอบความคิดเดิมและกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมอยากค้นหาคำตอบ

การตั้งคำถามเชิงรุกแบบไต่ระดับ (Active Scaffolding) หากกลุ่มใดเกิดภาวะชะงักงัน วิทยากรไม่ควรให้คำตอบสำเร็จรูป แต่ควรตั้งคำถามย้อนกลับ เช่น "อาจารย์คิดว่าร่องรอยในย่อหน้านี้สะท้อนถึงเจตนาซ่อนเร้นใดของผู้เขียน"

การจำลองบทบาทสมมติ (Role-playing) ให้ผู้เข้าอบรมสวมบทบาทเป็นนักเรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อน เพื่อทดลองทำข้อสอบที่ตนเองสร้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เห็นช่องโหว่ของชุดคำถามได้ชัดเจนขึ้น

ส่วนที่ 3 ข้อควรระวังในการนำอภิปรายประเด็นเปราะบางทางสังคม ในการใช้ตัวบทเสมือนจริงที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ศาสนา การเมือง หรือความขัดแย้งทางเจเนอเรชัน วิทยากรต้องมีศิลปะในการควบคุมวงอภิปรายดังนี้

การสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Psychological Safe Space) กำหนดกติการ่วมกันตั้งแต่ต้นชั่วโมงว่า ทุกความคิดเห็นมีคุณค่าและจะไม่มีการตัดสินข้อเท็จจริงด้วยอคติส่วนตัว

ยึดหลักฐานจากตัวบทเป็นศูนย์กลาง (Text-based Evidence) หากการอภิปรายเริ่มบานปลายไปสู่อารมณ์ความรู้สึก วิทยากรต้องทำหน้าที่ดึงประเด็นกลับมาโดยใช้คำถามว่า "เราสามารถหาหลักฐานใดจากในตัวบทมาสนับสนุนมุมมองนี้ได้บ้าง"

การสรุปบทเรียนด้วยความเป็นกลางทางวิชาการ ท้ายการอภิปราย วิทยากรต้องสรุปให้เห็นว่าความขัดแย้งคือเรื่องธรรมชาติของสังคมประชาธิปไตย และการอ่านวิเคราะห์คือเครื่องมือที่ช่วยให้เราอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ ไม่ใช่เครื่องมือเพื่อหาคนผิด

ส่วนที่ 4 เครื่องมือประเมินผลสัมฤทธิ์ภาพรวมหลักสูตร (Pre-test & Post-test) แบบทดสอบชุดนี้ใช้สำหรับวัดความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูผู้เข้าอบรม ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 5 โมดูล เพื่อนำข้อมูลไปใช้วิจัยและพัฒนาหลักสูตร

คำชี้แจง: ให้ผู้เข้าอบรมเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อ 1 (วัดความรู้โมดูล 1) ตามกรอบ PISA 2025 สมรรถนะระดับ "การประเมินและสะท้อนความคิด" (Evaluating and Reflecting) แตกต่างจากการอ่านจับใจความทั่วไปอย่างไร

- ก. เป็นการสรุปสาระสำคัญของหลายย่อหน้ามารวมกัน
- ข. เป็นการใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาวิพากษ์ความน่าเชื่อถือและคุณภาพของตัวบท
- ค. เป็นการแสวงหาข้อมูลเฉพาะที่ซ่อนอยู่ในตัวบทไม่ต่อเนื่อง
- ง. เป็นการแปลความหมายของคำศัพท์ยากที่ปรากฏในวรรณกรรม

ข้อ 2 (วัดความรู้โมดูล 2) หากผู้สอนต้องการประเมินคุณลักษณะ "การมีงานทำและมีอาชีพ" ตามพระบรมราโชบาย ผ่านสมรรถนะการอ่าน ตัวบทประเภทใดมีความเหมาะสมและเป็นรูปธรรมมากที่สุด

- ก. นิทานพื้นบ้านที่สอนเรื่องความกตัญญู
- ข. ข่าวอาชญากรรมในหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน
- ค. ประกาศรับสมัครงานที่ระบุคุณสมบัติทักษะแห่งอนาคตและแผนผังเส้นทางอาชีพ
- ง. บทกวีที่พรรณนาถึงความงดงามของธรรมชาติในชนบท

ข้อ 3 (วัดความรู้โมดูล 3) ขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุดในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ภาษาไทยเชิงสมรรถนะด้วยแนวคิดย้อนกลับ (Backward Design) คือข้อใด

- ก. การคัดเลือกหนังสืออ่านนอกเวลาที่กำลังได้รับความนิยม
- ข. การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และความเข้าใจที่คงทน (Enduring Understanding)
- ค. การสร้างเกมและกิจกรรมกลุ่มที่สนุกสนานเพื่อดึงดูดความสนใจ
- ง. การเตรียมข้อสอบปรนัยแบบ 4 ตัวเลือกสำหรับสอบปลายภาค

ข้อ 4 (วัดความรู้โมดูล 4) เหตุใดการใช้เกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วน (Analytic Rubric) จึงมีความเหมาะสมต่อการวัดผลความฉลาดรู้ด้านการอ่านควบคู่กับคุณลักษณะ 4 ประการ

- ก. เพราะสามารถคำนวณเป็นเกรดเฉลี่ยได้รวดเร็วกว่าวิธีอื่น
- ข. เพราะนักเรียนสามารถประเมินตนเองได้ง่ายโดยไม่ต้องพึ่งพาครู
- ค. เพราะสามารถจำแนกให้คะแนนทักษะทางภาษาและพฤติกรรมบ่งชี้ทางคุณธรรมออกจากกันได้อย่างชัดเจน
- ง. เพราะเป็นรูปแบบเดียวที่องค์การโออีซีดี (OECD) อนุญาตให้ใช้

ข้อ 5 (วัดความรู้โมดูล 5) กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในโมดูลที่ 5 ควรมุ่งเน้นไปที่สิ่งใดเป็นสำคัญเพื่อยกระดับสมรรถนะการอ่านของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

- ก. การร่วมกันวิเคราะห์ร่องรอยหลักฐานจากชิ้นงานนักเรียนเพื่อหาแนวทางปรับปรุงการตั้งคำถามของครู
- ข. การจัดทำเอกสารเพื่อเตรียมรับการประเมินวิทยฐานะและเลื่อนขั้นเงินเดือน
- ค. การแบ่งภาระงานในการตรวจข้อสอบเพื่อลดความเหนื่อยล้าของครู
- ง. การเชิญวิทยากรภายนอกมาบรรยายทฤษฎีการสอนแบบใหม่ทุกสัปดาห์

เฉลยแบบทดสอบ: 1. (ข) 2. (ค) 3. (ข) 4. (ค) 5. (ก)

ภาคผนวก ข

แหล่งเรียนรู้และคลังสื่อดิจิทัลสำหรับการสืบค้นตัวบทเสมือนจริงหรือ Authentic Texts

หมวดหมู่ที่ 1 แหล่งข้อมูลเชิงสถิติ แผนภูมิ และอินโฟกราฟิก (เน้นตัวบทไม่ต่อเนื่อง)

แหล่งข้อมูลกลุ่มนี้เหมาะสำหรับการประเมินสมรรถนะการค้นหาค้นหาข้อมูลและการทำความเข้าใจข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งตอบโจทย์การบูรณาการคุณลักษณะด้านการมีงานทำและมีอาชีพ รวมถึงการเป็นพลเมืองที่ดีที่ต้องรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร

ลำดับ	ชื่อแหล่งเรียนรู้/ เว็บไซต์	ลักษณะตัวบทที่โดดเด่น	การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ
1	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส)	อินโฟกราฟิกด้านสุขภาวะและปัญหาสังคม	การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม
2	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	ตารางสถิติและข้อมูลดิบระดับประเทศ	การมีงานทำและมีอาชีพ
3	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)	บทวิเคราะห์นโยบายสาธารณะและกราฟเศรษฐกิจ	การเป็นพลเมืองที่ดี
4	Rocket Media Lab	ข้อมูลสถิติเชิงลึกทางสังคมและการเมืองผ่านภาพกราฟิก	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
5	101 PUB (ศูนย์ความรู้นโยบายสาธารณะ)	แผนภูมิและชุดข้อมูลเชิงนโยบายที่เข้าใจง่าย	การเป็นพลเมืองที่ดี
6	กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (EEF)	สถิติด้านความเหลื่อมล้ำและโอกาสทางการศึกษา	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
7	ศูนย์ความรู้ด้านการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย	อินโฟกราฟิกเตือนภัยทางการเงินและการออม	การมีงานทำและมีอาชีพ
8	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	รายงานสถานการณ์สังคมและตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ	การเป็นพลเมืองที่ดี
9	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล	กราฟิกแสดงโครงสร้างประชากรและครอบครัวไทย	การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม
10	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข	ประกาศและแผนผังสถานการณ์โรคอุบัติใหม่	การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม

หมวดหมู่ที่ 2 แหล่งข้อมูลบทความวิเคราะห์ สารคดี และสังคมร่วมสมัย (เน้นตัวบทต่อเนื่อง)

แหล่งข้อมูลกลุ่มนี้เต็มไปด้วยบทความวิพากษ์และสารคดีเชิงลึก เหมาะสำหรับการฝึกสมรรถนะชั้น การประเมินและสะท้อนคิด เพื่อให้นักเรียนได้ถกเถียงและข่งน้ำหนักข้อมูลในบริบทสาธารณะ

ลำดับ	ชื่อแหล่งเรียนรู้ / เว็บไซต์	ลักษณะตัวบทที่โดดเด่น	การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ
1	The101.world	บทความขนาดยาววิเคราะห์เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	การเป็นพลเมืองที่ดี
2	นิตยสารสารคดี (Sarakadee Magazine)	สารคดีเชิงลึกด้านชีวิต ธรรมชาติ และ ศิลปวัฒนธรรม	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
3	The Matter	ข่าวสารและบทความวิพากษ์ประเด็นร่วมสมัยของวัยรุ่น	การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม
4	มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร	บทความและรายงานสถานการณ์ป่าไม้ และสัตว์ป่า	การเป็นพลเมืองที่ดี
5	นิตยสารคิด (Creative Thailand)	บทความด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมชุมชน	การมีงานทำและมีอาชีพ
6	The Standard	บทสัมภาษณ์และบทวิเคราะห์กระแสสังคมที่กำลังเป็นที่สนใจ	การเป็นพลเมืองที่ดี
7	National Geographic ฉบับภาษาไทย	สารคดีวิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมโลก	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
8	Urban Creature	บทความการพัฒนาเมือง วิถีชีวิต และความยั่งยืน	การเป็นพลเมืองที่ดี
9	WAY Magazine	บทความเชิงวิพากษ์ด้านปรัชญา สิทธิมนุษยชน และการศึกษา	การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม
10	แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย	บทความและกรณีศึกษาด้านสิทธิมนุษยชนสากล	การเป็นพลเมืองที่ดี

หมวดหมู่ที่ 3 แหล่งข้อมูลวรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม (เน้นตัวบทเชิงภูมิปัญญา)

แหล่งข้อมูลกลุ่มนี้ทำหน้าที่เป็นคลังมรดกทางภาษาและวัฒนธรรม เหมาะสำหรับการเลือกตัวบทมาจัดการเรียนรู้ในบริบทส่วนตัว เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของชาติ

ลำดับ	ชื่อแหล่งเรียนรู้ / เว็บไซต์	ลักษณะตัวบทที่โดดเด่น	การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ
1	ห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ	คลังรวบรวมวรรณคดีไทย นิทานพื้นบ้าน และเอกสารโบราณ	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
2	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร	ฐานข้อมูลงานวิจัย ชาติพันธุ์ และวิถีชีวิตท้องถิ่น	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
3	คลังข้อมูลศิลปวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม	ข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และงานช่างฝีมือ	การมีงานทำและมีอาชีพ
4	ฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทย	คำอ่านและคำแปลศิลาจารึกจากยุคสมัยต่างๆ	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
5	เว็บไซต์ศิลปวัฒนธรรม (Silpa-mag)	บทความประวัติศาสตร์ โบราณคดี และเกร็ดความรู้ในอดีต	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
6	สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน	บทความให้ความรู้พื้นฐานครอบคลุมทุกสาขาวิชา	การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม
7	หอสมุดแห่งชาติ (Digital Collection)	หนังสือหายาก เอกสารจดหมายเหตุ และภาพถ่ายโบราณ	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
8	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (Virtual Museum)	นิทรรศการออนไลน์และป้ายคำอธิบายโบราณวัตถุ	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
9	มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	บทความวิชาการด้านประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์	การเป็นพลเมืองที่ดี
10	ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย (ThaiLIS)	งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ด้านภาษา และวรรณกรรมท้องถิ่น	การมีงานทำและมีอาชีพ

หมวดหมู่ที่ 4 แหล่งข้อมูลตรวจสอบข้อเท็จจริงและประเด็นสาธารณะ (เน้นตัวบทหลากหลายแหล่ง)

แหล่งข้อมูลกลุ่มนี้จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสร้างความขัดแย้งทางปัญญา โดยนำเสนอตัวบทที่มีความขัดแย้งกัน เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักตั้งคำถาม ตรวจสอบแหล่งที่มา และไม่เชื่อข่าวลวง

ลำดับ	ชื่อแหล่งเรียนรู้/ เว็บไซต์	ลักษณะตัวบทที่โดดเด่น	การบูรณาการคุณลักษณะ 4 ประการ
1	ชัวร์ก่อนแชร์ (Sure And Share)	บทความและวิดีโอสืบสวนข้อเท็จจริงจากข่าวลือในโลกออนไลน์	การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม
2	ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย	ประกาศแจ้งเตือนและชี้แจงข่าวปลอมที่กำลังระบาด	การเป็นพลเมืองที่ดี
3	โคแฟค (Cofact Thailand)	ฐานข้อมูลตรวจสอบข่าวลวงโดยเครือข่ายภาคประชาชน	การเป็นพลเมืองที่ดี
4	สภาองค์กรของผู้บริโภค	บทความเตือนภัยและข้อมูลสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค	การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม
5	โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw)	ข้อมูลการอธิบายข้อกฎหมายและสิทธิพลเมืองที่เข้าใจง่าย	การเป็นพลเมืองที่ดี
6	สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ)	ประกาศข้อบังคับและกรณีศึกษาการหลอกลวงทางการค้า	การมีงานทำและมีอาชีพ
7	สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม (GreenNews)	ข่าวสารด้านผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและโครงการพัฒนา	การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
8	สำนักข่าว Thai PBS	ข่าวเจาะลึกและรายงานพิเศษที่สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้าง	การเป็นพลเมืองที่ดี
9	องค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย (WHO)	บทความวิชาการและข้อเท็จจริงด้านสุขภาพที่เชื่อถือได้	การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม
10	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	รายงานสถานการณ์และบทความส่งเสริมความเท่าเทียม	การเป็นพลเมืองที่ดี

ตารางตัวอย่างการนำแหล่งสืบค้นดิจิทัลมาสร้างข้อสอบจำลองตามกรอบ PISA 2025

องค์ประกอบของ การออกแบบ	รายละเอียดการสร้างข้อสอบจำลองและการบูรณาการ
แหล่งสืบค้นที่เลือกใช้	เว็บไซต์ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย (Anti-Fake News Center) หรือ ชัวร์ก่อนแชร์
ประเด็นสถานการณ์ จำลอง	ภัยเงียบจากข่าวปลอมเรื่องสินเชื่อออนไลน์และการขโมยข้อมูลส่วนบุคคล
บทอ่านที่ 1 (ตัวบทหลง)	โพสต์โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ "ร้อนเงินใช้ไหม กู้ที่ไหนก็ไม่ผ่าน มาทางนี้เลย สินเชื่อประชารัฐเพื่อประชาชน อนุมัติไวภายในสิบนาที ไม่ต้องใช้คนค้ำประกัน ไม่เช็คประวัติเครดิตบูโร เพียงแค่ดาวน์โหลดแอปพลิเคชันและกรอกข้อมูลบัตรประชาชนพร้อมเลขบัญชีรับเงินกู้ได้เลย ดอกเบี้ยถูกที่สุดในประเทศ โอกาสดีๆ แบบนี้ห้ามพลาด"
บทอ่านที่ 2 (ตัวบทจริง)	ประกาศเตือนจากศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย "ตามที่มีการเผยแพร่ข้อความชวนเชื่อเรื่องสินเชื่อประชารัฐ ทางหน่วยงานได้ตรวจสอบแล้วพบว่า เป็นข้อมูลเท็จ โพสต์ดังกล่าวเป็นกลอุบายของมิจฉาชีพที่สร้างแอปพลิเคชันปลอมเพื่อหลอกขโมยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ภาพถ่ายบัตรประชาชนและข้อมูลทางการเงิน ซึ่งอาจนำไปสู่การสูญเสียทรัพย์สินหรือถูกแอบอ้างชื่อ ขอให้ประชาชนอย่าหลงเชื่อและไม่ส่งต่อข้อมูลดังกล่าว"
คำถามที่ 1 (สมรรถนะการค้นหา ข้อมูล)	คำถาม: จากบทอ่านที่หนึ่ง โฆษณาดังกล่าวใช้เงื่อนไขใดบ้างในการดึงดูดใจผู้ที่กำลังเดือดร้อนเรื่องเงิน แนวคำตอบ: ใช้วาทกรรมเรื่องการอนุมัติไว ไม่ต้องมีคนค้ำประกัน ไม่เช็คประวัติเครดิตบูโร และมีดอกเบี้ยถูก
คำถามที่ 2 (สมรรถนะการทำความเข้าใจ)	คำถาม: จุดประสงค์ที่แท้จริงของการให้ดาวน์โหลดแอปพลิเคชันตามที่มิจฉาชีพกล่าวอ้างคืออะไร แนวคำตอบ: จุดประสงค์ที่แท้จริงไม่ใช่การให้เงินกู้ แต่เป็นการหลอกขโมยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อนำไปดูดเงินในบัญชี
คำถามที่ 3 (สมรรถนะการประเมิน และสะท้อนความคิด + บูรณาการคุณลักษณะ)	คำถาม: หากนักเรียนพบว่าสมาชิกในครอบครัวกำลังจะกรอกข้อมูลลงในแอปพลิเคชันดังกล่าว นักเรียนจะนำความรู้จากบทอ่านที่สองไปอธิบายเพื่อยับยั้งการกระทำได้อย่างไร และการกระทำของนักเรียนสะท้อนถึงการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและการเป็นพลเมืองที่ดีในยุคดิจิทัลอย่างไร แนวการประเมิน (ระดับดีเยี่ยม): ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเหตุผลเพื่อโน้มน้าวใจครอบครัวได้สำเร็จ โดยชี้ให้เห็นถึงอันตรายของการถูกขโมยข้อมูลส่วนบุคคล พร้อมทั้งอธิบายว่าการไม่หลงเชื่อข่าวปลอมและการช่วยเตือนสติคนรอบข้างคือการแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจภาวะทางอารมณ์อันเป็นรากฐานของชีวิตที่มั่นคง ตลอดจนเป็นการทำหน้าที่พลเมืองที่ดีในการยับยั้งวงจรมิจฉาชีพ

การนำเสนอในรูปแบบตารางจะช่วยตีกรอบโครงสร้างความคิด (Mindset) ให้ผู้อ่านเห็นขั้นตอนที่ชัดเจน ตั้งแต่การเลือกตัวบท การสร้างข้อขัดแย้ง ไปจนถึงการออกแบบคำถามแบบไต่ระดับ ซึ่งสะดวกต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการอบรมเป็นอย่างยิ่งค่ะ

รายนามคณะดำเนินงาน

คณะที่ปรึกษาและอำนวยการจัดทำหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริภาณี จุฑาปะมา	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอกชัย อีร์ภาศิริ	คณบดีคณะครุศาสตร์
อาจารย์นฤมล จิตต์หาญ	รองคณบดีคณะครุศาสตร์
อาจารย์วิภารัตน์ อิมรัมย์	รองคณบดีคณะครุศาสตร์
อาจารย์ ดร.ภัทรินธร บุญทวี	รองคณบดีคณะครุศาสตร์
อาจารย์ ดร.กรกช ศิลปกอบ	รองคณบดีคณะครุศาสตร์
อาจารย์ ดร.จิราณุวัฒน์ ชันธจันทร์	รองคณบดีคณะครุศาสตร์

คณะผู้เรียบเรียงและจัดทำหลักสูตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัทร เซาว์นวม	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
อาจารย์อุภาววัฒน์ นามศิริ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย

คณะวิทยากรและอาจารย์นิเทศก์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัทร เซาว์นวม	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
อาจารย์อุภาววัฒน์ นามศิริ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สันติภาพ ชารัมย์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
อาจารย์ประยุทธ จิตรราช	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย

สาขาวิชาภาษาไทย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

